

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ

Necip Tosun	<i>Öyküde Mesaj Ama Nasıl?</i>	3
Hayriye Ünal	<i>Arda Arel ve Ertuğrul Emin Akgün'le Post Öykü'ye Dair Kısa Kısa</i>	5
Fahri Tuna	<i>Köroğlu, Beylerin Tahtını Çöpe Atan Adam</i>	7

ÖYKÜLER

Cemal Şakar	<i>The Mahrem Palace</i>	10
Hasibe Çerko	<i>Bu Evde Bir Kurşun Asker Vardı</i>	13
Recep Seyhan	<i>Çakı</i>	20
Handan Acar Yıldız	<i>Mandal</i>	31
Emine Batar	<i>Hatırlayış</i>	37
Mehmet Kahraman	<i>Hikâyenin Sonu</i>	41
İsmail Isparta	<i>Sihirli Lamba</i>	46
Müzeyyen Çelik	<i>Estitü</i>	51
Hanife Altun	<i>Hoş Bulduk</i>	53
Yıldırım Türk	<i>Boşluk</i>	56
Fatma Akkubak	<i>Orkestra</i>	59
Numan Altuğ Öksüz	<i>Sarı Hayal</i>	62

Hasan Aycın	<i>Çizgi</i>	67
-------------	--------------	----

DOSYA

ÇAĞDAŞ ÖZBEK ÖYKÜSÜ

Nizamettin Mahmudov	<i>Özbek Öykücülüğünün Gelişme Evreleri</i>	69
Kurdaş Kahramanov	<i>Çağdaş Özbek Öykücülüğünün Klasik Yazarı</i>	
Alişer Nazar	<i>Ötkir Haşimov ile Söyleşi</i>	75
Edibe Umirova	<i>Özbeklerin Büyük Yazarı Pirimkul Kadirov ile Söyleşi</i>	82
Adil Yakubov	<i>İyilik</i>	87
Ahmet Said	<i>Geciken Sevgi</i>	96
Ötkir Haşimov	<i>Şehirli Damat</i>	102
Nazar Eşankul	<i>Kanal</i>	106
Pirimkul Kadirov	<i>Ümit</i>	110
Nurali Kabul	<i>Dönüş</i>	117
Erkin Malik	<i>Çiçek Sevdalısı</i>	124
Tolkin Hayit	<i>Ders</i>	127
Orinbay Usman	<i>Bir Varmış Bir Yokmuş veya Ağaca Dönen Adam</i>	133
Mahmut Yuldaşev	<i>Dünyayı Değiştirir</i>	141
Bahtiyar Nuriddinov	<i>Baba ve Oğul</i>	145

ÖYKÜLER

Ayşe Aldemir	<i>Hikâyeden Adam</i>	152
Selma Türköz	<i>Kaçış</i>	158
Senem Gezeroğlu	<i>Kördüğüm</i>	161
Metin Özdemir	<i>Benim Gibi Biri</i>	167
Fahri Ayhan	<i>Cimcime</i>	172
Mesut Doğan	<i>Medcezir</i>	175

Mustafa Alperen Mercan	<i>Mehmet Kahraman'la Söyleşi</i>	179
Müzeyyen Çelik	<i>Minareden Düşen Ezan "Hayat Boyu Öyküler"</i>	186

KİTAPLIK

Ahmet Ersoy	<i>Bozkırda Altmışaltı • Olıvya Çıkmazı</i>	189
Bülent Güler	<i>Okur Postası</i>	190
Rıza Akın	<i>Öykü Yapım Çalışmaları • Kıymık</i>	191

Ö Y K Ü
İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 11 SAYI: 65 EKİM-KASIM 2014

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Hazırlayan:
Yayın Kurulu

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Dumat Ofset **Tel:** (0312) 278 82 00

2014 Yılı Abone Bedeli:
Yıllık: 50 TL.
Kurumlar İçin: 150 TL.
Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.09.2014

NECİP TOSUN

ÖYKÜDE MESAJ
AMA NASIL?

Her sanatçı ister bilinçli, ister bilinçsiz, içinde yaşadığı toprakların bir ürünüdür ve toplumun bir tezahürüdür. Hiçbir zaman yer-yüzüne fırlatılmış öncesiz ve sonrasız bir birey değildir. Yazdıklarında bu toplumdan bir iz, bir koku, bir tat taşır. Bu bağlamda yerli bir yazarın içinde yaşadığı toplumun beğenilerini, zevklerini, insana ve eşyaya bakışını, bir zihniyet olarak dünyayı algılayışını eserlerinde değerlendirmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Bir yazar yaşadıklarından soyutlanamaz. Elbette yaşadıklarını, tanıklığını, gözlemlerini sanatına aksettirecektir; doğrularını, inançlarını... Yazarın yazdıkları hayata geçecek, toplumdan kopmayacaktır. Elbette her insan gibi yazar da ideolojiden, inançlarından, siyasetten soyutlanamaz. Bu anlamda her yazarın dinî, ahlâkî, felsefî tavırları şöyle ya da böyle eserlerine yansıyacaktır. Bunda garipsenecek bir yan yoktur. Ama belli bir estetik kaygı güdülmeden öykü sanatının olmazsa olmaz gerekleri yerine getirilmeden, baştan sona somut bir mesaj kaygısıyla, “öykünün neresine ne sokuştururum” tavrı, öykünün paylaşımını zedeler. Çünkü mesaj, “nesnelleşmiş ruh”tur. Yani sorun “siyaset”i, “inancı” edebiyatın merkezine koymak değil, bütün bunları bildik kolaycı yaklaşımlarla, popüler anlayışlarla, öykü türünün gerektirdiği estetik yaklaşımlardan uzak, kaba bir tutumla işlemektir. Öykülerde bir dünya görüşü, bir duyuş, bir bilinç aktarma hedefi elbette olacaktır; açıktır ki aslolan bunun sunumudur.

Hiç kuşkusuz bir öykü, değerini yalnızca konunun iyi seçilişinden değil, iyi bir biçimde sunuluşundan, biçimlenişinden alır. Kısaca biçim ve içerik ayrıştırılamaz bir bütünlüğe/tekilliğe ulaştığında sanat eseri tamamlanmış olur. İyi bir yapıtta ortaya çıkan şey, tek başına biçim ve öz değil, bun-

ÖYKÜ GÜNDEMİ

ların birleşiminden meydana gelen estetik bütünlük/birliktir. Bu da kendinden öncekileri tekrar değil, buluş, keşif, içeriğin başka türlü anlatılamamasının seçeneksizliği, yazarın oluşturduğu yeni durumdur.

Sabahattin Ali, Oğuz Atay, Adalet Ağaoğlu, Erdal Öz, Rasim Özdenören'in mesaj yaklaşımı bu konuda Türk öykücülüğünün örnek metinleridir. Öyküde mesaj denildiğinde ilk akla gelecek öykücülerin başında Sabahattin Ali gelir. Ali öykülerinde Anadolu insanının yol, su, toprak, işsizlik, ağalık düzeni, bürokratik baskı, sağlık gibi sorunlarını bir bir ortaya koymuştur. Ama köy ve köylünün sorunlarını bir ideolog veya politikacı gibi değil, bir sanatçı gibi görmüş ve sanatın gerekleriyle öykülemiştir. Bütün bu sorunları, nedenleri ve çözümleriyle değil, bireyde yarattığı sonuçları itibarıyla irdelemiştir.

Oğuz Atay, memleket meselelerini, insanın bireyselleşme macerasını ve kendi kendisiyle yüzleşmesini öyküleştirirken, “mesele” ve “yazın” arasındaki tehlikeli ilişkiyi de mükemmel birleşimi de iyi hesap eden bir tutumla hareket etmiştir. Atay, *Günlük*'lerinde mevcut sanat edebiyat ortamını değerlendirirken, edebiyatımızın klişelere teslim olduğunu, “mesele” ve edebiyatın birbirine karıştırıldığını, eleştirmenler ve reklamcılarının bu durumun suç ortakları olduğunu söyler. Edebiyatımızın temel sorununun kişilik olduğunu, insanımızın kişilik kazanma savaşının, bireyin kendisiyle hesaplaşmasının edebiyatımızda yer almadığını belirtir. Edebiyatımızda birey olmadığını, ideolojilere sığınarak edebiyat yapıldığını kaydeder. Öykülerinde mesajı tam bir estetik tutarlılıkla oluşturur.

Adalet Ağaoğlu'nun politik yönelimleri eserlerine net bir şekilde yansır. İnandığı dünyanın verilerini, argümanlarını öykülerinde değerlendirir. İşçiler, emekçiler, yoksullar onun en çok gündeme getirdiği toplum kesimleridir. Öykülerinde yoksulların umutlarını ve kaçınılmaz yenilgilerini masalımsı bir üslupla ele alır. Onun en dikkat çekici yanı, düşün-

ce ağırlıklı öykü yazmasına karşın toplumsal konuları, bildik, kolaycı yaklaşımlarla, popülist anlayışlarla değil, öykü türünün gerektirdiği estetik yaklaşımla, incelikle işlemesidir.

Bir propaganda diline yaslanan anlatım, estetik gereklerden yoksundur. Mesajı dolaysızdır ve şablonlara teslim olmuştur. Tipler yapmacıktır ve inandırıcı değildir. Oysa buyurgan sesli, tek anlamlı eser, metnin alıcısını daralttığı gibi, onu sanatsal özne olmaktan da uzaklaştırır. Sanatsal bir yapıt gerçeğe yaslanırsa bile gerçeği temsil etmez. Elbette nitelikli bir yazarın yazma gerekçesi her durumda bir duyuş, hissediş olarak hayata ilişkin bir tavır almak ona müdahale etmek olmuştur. Ancak, karakterler klişe, şablon, karton, derinliksiz ve yapay çizildiğinde inandırıcı olamadığı gibi, yarınlara taşamaz ve kalıcı olamaz. Ayrıca yazar, yaratma sürecinde, estetik ölçütleri ve sanatın vazgeçilmez kurallarını da göz önüne almak durumundadır. Yazar, bildiği, var olduğuna inandığı bir varlığı yeni bir biçimle okur için de “görünür kılma” peşindedir. Çözer, deşifre eder, bu dağınık parçalardan yeni bir estetik bütünlük çıkartır. Kendisinden kopartarak bağımsız bir hayatıyet oluşturur. Eğer tersini yaparsa ortaya çıkan şey bir yaratma değil, ideolojik bir tasarım olur. Yapmacıklığı ve sahteliği sırtan bir atmosferle insanların akıllarına, ruhlarına ulaşmak mümkün değildir. Bu, hiçbir şekilde yeni bir hayat teklifi değildir. Çünkü sunulan bir hayat değil, dayatılan bir görüştür.

Diriliş, Edebiyat, Maveria çizgisinde bir edebiyat ve hayat görüşünü savunan Özdenören'in öykücülüğü, düşünce ağırlıklıdır ve hep bir mesele etrafında oluşur. Özdenören geleneğe bağlı bir kimlik içinde, slogana, mesajcılığa ve kolayca kaçmadan, insanın evrensel yanlarını, kültürel, tarihsel birikimlerimizden de beslenerek kabullenilebilir bir paydayla öykülemiştir. Öyküde bireyin iç dünyasını, iç zenginliklerini öyküleştirirken, insanlık durumlarını olayların önüne koyarak, öykü sanatının ulaştığı imkânları değerlendirmiştir. Tasvir olayına geleneksel anlamları yanında, değişik işlevler de yük-

leyen Özdenören, ‘ayrıntı’nın önemini kavrayan öykücülerimizdendir. Öykü sanatının öncülerini tanıyan, onlardan çok şey öğrenen ama bütün bunların üzerine kendi öykü dünyasını kuran bir yazardır.

Erdal Öz’ün öykülerinin çoğunun politik bir yanı olmakla birlikte, öykü sanatının estetik gereklilikleri ihmal edilmez. Pek çok öyküsünde devrimci mücadelenin, özellikle insani boyutlarını öne çıkarmış, devrimci tutumu yüceltme peşinde olmanın yanı sıra evrensel insani meselelere de eğilmiştir. Ne var ki Erdal Öz, devrimci tutumun haklılığını öne çıkardığı romantik öykülerinden çok, yapılan bir yanlışlığı, uğranılan bir haksızlığı, adaletsizliği gündeme getirdiği ve bu haksızlıkların insani boyutlarını işlediği öykülerinde daha başarılı olur. Erdal Öz, yazdıklarının politik bir metin olarak algılanmasına karşı çıkmış, insancıl ve sanatsal yönünün öne çıkarılmasını arzu etmiştir.

Erdal Öz’ün sözünü ettiği angaje edebiyatın başarısız uygulayımı öncelikle şablon, karton tiplerdir. Böyle metinlerde yazar, verili ve tartışmasız doğruların peşinden gider. Burada kahraman, bir doğruyu, bir ideolojiyi temsil eder. Kendinden başka sese izin vermez, tek sesli bir dizgisel kurgu metne hâkimdir. Tipler her türlü zaafıtan soyutlanmış, ayakları yerden kesilmiş, ideal figürlerdir. Yaşayan değil, temsil edenlerdir. Hayatta örneği görülmeyen, fakat sadece olması arzu edilen, ütöfik tiplerdir. Hayatla bağları kopuk felsefi, ideolojik bir önermedir. Ortalıkta dolaşan bir insan değil, görüştür. Yeniden yaratma değil, sahibinin sesidir. Metne monolojik bir didaktiklik hâkimdir. Bir yaratma değil, ideolojik bir tasarımıdır. Tip, söylemin nesnesidir ve apaçık bir görevlidir. Yazarın mütehakim bilinci doğrultusunda hareket eder. Tiplerin davranışları yazarın doğrularına indirgenmiştir. Burada sorun tipin bir felsefi görüşe sahip olması değildir, onun etrafındaki her nesnenin bu görüşü haklı çıkaracak bir işlevle donatılmış olmasıdır. Çünkü eserin temelini oluşturan tema/düşünce, insani bir durum olarak

ortaya konamamıştır. Âdeta insanların gözüne soka soka bir gerçek anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu tür öykülerde, okurlara, doğrular, iyiler, kötüler matematiksel ifadelerle tanımlanır. Yazar, yönlendirici, yargılayıcı, her şeyi bilen, gören, bizim adımıza her yanlış, eksikliği tespit eden kişidir. Slogancı ve buyurgan, çığırkan ve vaaz edicidir. Politik bir görüşün doğruluğunu ispat için öykü sanatını kullanır. Heyecana, ayartmaya ve uyarmaya çalışır. Onun için derinden değil yüzeyden gider ve kalbe değil alkışa, öfkeye çağırır. Yarattığı tipler, yaşayan, ete kemiğe bürünmüş kişilerden çok, bir amaca hizmet için oluşturulmuş, ipleri yazarın elinde kukla kişiliklerdir. Bu öykülerde, estetik çaba, öykü sanatının gerekleri, biçim-kurgu ustalığı hep göz ardı edilir.

Bu anlamda önemli olan, yaşamsal/siyasal deneyimi öyküye taşımak değil, onu, öykünün gerekleri doğrultusunda gereği gibi biçimlendirebilmektir. Yaşanan dram ve trajedilerin edebiyat dilindeki karşılığını, imgeleri, biçimlerini bulmak gerekir. Sadece direniş coşkusuna yaslanan, duygusal/psikolojik yoğunluk ve derinlikten yoksun bir edebî metnin başarısından söz edilemez. Kaba, çığ duygularla ve didaktik söylemlerle yazınsal zirve yakalanamaz. Dram, insanın erdem ve yücelikleriyle zaafının çatışmasından doğar. Öykü ise bu drama uygun biçimsel yapının inşasından...

ARDA AREL VE ERTUĞRUL EMİN AKGÜN’LE POST ÖYKÜ’YE DAİR KISA KISA

Konuşan: Hayriye Ünal

— *Hayırlı olsun Post Öykü. Güzel isim. Neden Post? Postmodern misiniz yoksa? Hissettiğiniz açıdan soruyorum: Nelerin sonrasındasınız?*

— Post çok zengin bir ön ek / kelime ve kuvvetli çağrışımlarıyla derginin hedeflerine işaret edebiliyor.

Sonralığımız zamansal bir sonralıktan ibaret. Yani nelerden sonra doğduğumuz ve “biz yaşarken olanlar”la alakalı. Aslında neyin sonrası olduğumuzu değil de bu sonralık halinin neyin öncesi olduğunu dert ediyoruz.

Kendimize postmodern diyemeyecek kadar müslümanız. Tek ve değişmez bir hakikatin olduğuna inanıyoruz en başta. Ama modernlikle başımızın belada olduğu da kesin. Bizim sorumuz -dergice- aslında şu: Peki şimdi ne olacak? Neyin sonrasında ve neyin öncesindeyiz?

— *Tür dergiciliğinin çeşitli sınırlamaları var. Bunu göze alarak başladınız şüphesiz. 2000’li yıllarda öykü gerilemişti; son yıllarda bir dirilme gözlemleniyor. Çıkışınızda bu canlanmanın rolü de var mı?*

— Bizlerin (dergiyi çıkaran çekirdek kadronun) öyküyle ilişkisinin bu yıllar içinde netleştiğini kabul edersek genel eğilimin faydalarını gördüğümüz düşünülebilir.

— *Öykü türü kültürümüzde başka adlarla hep var esasen. Bugün anladığımız anlamda öykü türünün modernize olmasına ve bu sürece dair neler söylersiniz?*

— Öykünün kültürümüzde başka adlarla var olduğunu pek de söyleyemeyiz aslında. Var olan, daha çok bir kavram karmaşası. Öykü, aşağı yukarı iki yüz yıllık bir tür. Modernlikten sonra ortaya çıkmış, modernliğin -hayat algısının, dünyayı görme biçiminin- icat ettiği bir tür. Sizin kast ettiğiniz anlamda “hikâye” ise bütün kültürlerde belli oranda mevcut zaten. Hikâyesiz bir kültür var mı? İnsanın hikâyesini anlatma hevesi yeni değil. Hikâye hep farklı formlarda anlatılmış da zaten. Her çağda kendi formunu bulan hikâye, bu çağda öyküye, romana hatta sinemaya aynı derecede yakın. Her biri-

nin aynı derecede atası ve bu türler, geleneksel formlara aynı derecede uzak. Bu ayrım, temel sorunlarımızdan birinin de kaynağını oluşturuyor zaten.

Süreç yerine de süreç sonunda ortaya çıkan ve Post Öykü için de önemli olan soruları ele alalım:

“Bugün öykü hakkında konuşurken, geleneğin imkânlarından bahsederken -ki bahsediyoruz- geleneğe oryantalist bir açıdan bakmış oluyor muyuz?”

“Eskiye dönüş mümkün müdür? Döndük ve diyelim ki bir cenknameyi yeniden yazdık; bu durumda bir cenkname mi yazmış oluruz yoksa post modern öykü mü?”

“Her form, o formda eser verenlere kendi dünya görüşünü yansıtır mı? Bir formun dünya görüşü olur mu?”

“Modernlik sonrası modernlikten ne kadar ayırılır? Post modern çağ, modernizmin arızalarından sıyrılmış yeni bir saatdet çağı mıdır? Yoksa kılık değiştirmiş modernizmden mi ibarettir?”

“Tüm bu gelenek modernlik postmodernlik karmaşasında Müslüman hassasiyetlere sahip bir öykücü nerede durmalıdır?”

Sorulacak çok fazla soru var. (Bizden öncekilerin de sorduğu, cevap aradığı) Bu soruları bir kez daha sorup cevaplarını yeniden aramaya çalışacağız. Tabi her bir sorunun, sadece sanat kuramıyla alakalı olmadığını da farkındayız. Bu soruların cevaplarına ancak daha bütüncül bir bakışla yaklaşabiliriz.

— *Öykünün de bir poetikası var, sizin de malumunuz; öykü eleştirisini aşan bir şey olarak poetika. Derginizde bu doğrultuda, kuramsal çalışmalar görecektir miyiz?*

— İlk olarak bir takım tanımların sınırlarını koyabileceğimiz perspektif kazandırır-

cı metinlerle başlıyoruz. Çeviri makalelerle desteklenecek. Ardından doğal akış içinde bizim gündemimizi oluşturan kuramsal meselelere cevaplar arayacağız.

— *Ne tür bir projeksiyon tutacak Post Öykü edebiyatımıza? Derginizin mottosunu (şiar da diyebiliriz) bizimle paylaşır mısınız?*

— Post Öykü edebiyatımıza iyi metinler kazandıracak. Ve yukarıda da bahsettiğimiz meseleler üzerine düşünecek, düşünenleri dergiye davet edecek. Kısaca yolculuğumuz başladı: Postumuzu serdik!

FAHRİ TUNA

KÖROĞLU, BEYLERİN TAHTINI ÇÖPE ATAN ADAM

Kafdağı'na yaslanmış bir masal kahramanımız (mı)dır Köroğlu...

Çamlıbel'in aslanı, Toros'ların sırtları (mı)dır...

Kaç kez Nemrut'a ateş, Erciyes'e tipi, Palandöken'e lodos olmuştur. Arafat'ta mı, Arasat'ta mı, Ararat'ta¹ mı yaşamıştır Köroğlu? Zigana'dan kaç kez geçmiş hayatında, Beyleri² kaç kez Zigana'dan geçirmiştir hayatlarında. “Allahü Ekber”i³ mesken tutmuş mudur hiç olmazsa sonunda?

Anladık; hikâye de mâlum: Bolu'da “bey” var, zulmedecek birine, gözlerine mil çektirecek, gözsüz mazlumun oğlu doğacak, adını Ali koyacak, Ali büyüyecek, Hz. Ali'nin kılıcını taşıyacak elinde, babasının hesabını “bu dünyada” soracak “bey”lere, “bey”lerin keyfi kaçacak; vuruşma, dövüşme, kaçışma; sırtını dağa verecek bizim Ali'cik, o dağ senin bu dağ benim; “bey”ler ovada bizim Ali “dağ”larda beyleyecek, bekleyecek, beslenecek.

Bizim Ali'ye de bir isim vermemiz gerekecek, şöyle afili tarafından; “bey”ler “eşkiya” dememizi isteyecek, Üsküdar⁴ “şâki”, beylerin çanak yalayıcıları “zalim”, yarımcıları “talancı”; Ali ise hepsine birden

“yalancı” diyecek ve soracak bize: “Sahi, kimim ben? Amme vicdanındaki izdüşümüm nedir?”

Bizim Ali'ye “baba bir isim” koyabilmek için düşeceğiz yollara; Geyve, Taraklı, Göynük, Mudurnu, Seben derken yolumuz Abant'tan geçip Aladağ yaylalarına düşecek, soracağız “yüksek”lere: “Kimdir bu Ali?” Dağlar cevap verecek: “Hangi Ali?” diyeceğiz: “Babasının oğlu Ali?” Dağlar sürdürecektir: “Kör babanın oğlu Ali mi?”

Nâçar cevaplayacağız: “Evet!”, Dağlar fermanı imzalayacak: “Köroğlu Ali”.

“Ben Hakk'ın kulu Köroğlu'yum” diyecek Ali, “ben Hakk dediğimi, Hakk bildiğimi, Hakk bellediğimi yaparım” diyecek Ali, “ben Hakk'ımı alırım” diyecek, “ben Haklının Hakkını Haksızdan alır Haklıya veririm” diyecek; tutacak sözünün “Köroğlu Ali”; alacak da verecek de. Ve “bey”liğini “zulme gark etmiş” bütün beylere bir eliyle İstıranca'ları,⁵ diğer eliyle de Gavur Dağlarını⁶ gösterip seslenecek, bağlama eşliğinde, gönül telimizi titreterekten:

Benden selam olsun Bolu beyine

Çıkıp şu dağlara yaslanmaldırrrrrrr, yaslanmalduur

Ok gıcirtısından kalkan sesinden

Dağlar seda verip seslenmelidirrrrr, seslenmelidiriiiiir

Nâmi nâm üstüne nâm salacak Köroğlu'nun; zalim yüreklerle korku salacak nâmi; mazlum yüreklerin âhı ile birleşip beylerin yâdında taht kuracak nâmi gün be gün. “Bey”ler de boş durmayıp bir ellerinde silgi, bir ellerinde kalem, “halkın hafızasını” karalamak, “efsaneyi silmek” için gecelerini gündüzlerine katacaklar.

Köroğlu bir cuma “bir Köroğlu bir Ayvaz” tebdil-i kıyafet şehre inecek, evinin önünü süpüren teyzenin dilinden “yüreğini sızlatan” bir türkü dinleyecek:

Adın batsın Köroğlu

Canın çıksın Köroğlu

Nâmin batsın Köroğlu

Dârağacına gelesin

Dayanamayıp soracak: “Köroğlu sana ne etti de beddualı türküler söylüyorsun Ana?” Anadolu kadını, dünya durdukça devam edecek toplumsal bir kanunu hatırlatacak Köroğlu Ali’ye: “El söylüyor biz de söylüyoruz işte. Biliyor muyuz ki neden söylediğimizi?”

Anlayacak bir kez daha Köroğlu, “şehirler hile desise doludur, tertemiz zihinler kirletilmektedir.” beylerce. Kararını verecek, arkasına bakmadan gidecek ona gönlünü açmış bekleyen dağlarına yeniden, ağızda türküsü:

Hemen mevla ile sana dayandım

Arkam sensin kal’am sensin dağlar hey

Yoktur senden gayri kolum kanadım

Arkam sensin kal’am sensin dağlar hey

O çıkacak dağlarına, kalmayacak çıkmakla, girecek kıyamete kadar gönüllerimize. O gün bugün o dağlara “Köroğlu Dağları”, beylerin yüreğindeki mazlum korkusuna da “Köroğlu korkusu” denilecek.

Ve sürecek devr-i devran..

Ve tarihte yerini de alacak Bizim Ali,

“Beylerin tahtını çöpe atan adam” olaraktan.

¹ Ararat: Ağrı dağının eski adı.

² Beyleri Zigana’dan geçirmek: Bolubeyini darboğaza getirmek, zora düşürmek.

³ Allahü Ekber: Erzurum’daki dağların adı.

⁴ Üsküdar: Payitaht, devlet nezdinde.

⁵ İstiranca: İstanbul’dan Kırklareli’ye doğru uzanan sıradağlar.

⁶ Gavur Dağı: Osmaniye, Gaziantep, Kahramanmaraş üçgeninde, adı “Nur Dağı”na dönüştürülmüş sarp dağlar.

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

NECATİ MERT, GÖNÜLLER KÜÇÜLDÜ (Hece Yayınları, Ankara 2014, 62 öykü: *Geceye Uçurulan Güvercinler*: Külbastılar Şimdi; Kendi Halinde Sami; Yağmurun İslatamadığı; Köprü; Sigara; Kahraman Olamamak; Zakkum; Küçük Osman Çıkmazı; Kasabada Günebakan; Küçük Bir Ziyaret; Nihavent; Kırmızı Küpeli Kadın; Yorgun; Hayalperestler ve Kızları;

Semiramis’in Tülleri; Çardakta; Bir Yaprağın Düşüşüyle; Ayna; Geceye Uçurulan Güvercinler; Akşamleyin Kıl Payı; Poyrazlar, Bir İçli Kuş; Ablasız; Mikrofon; Onlar Yabanierik, Onlar Kızgın Kediler; Yılbaşı Fotoğrafları; *Gönüller Küçüldü*: Eşler; İzzet Bey; Birkaç Saat İçinde; Mayhoş Haller; Köprü Başında; Kapıcı; Betül; Çöpleşik Adam; Bilet; Çamdağı’nın Keşfi; Kutular ve Toplar; Çiğdem; Şapka; Saksıda Papatya; Her Şey Kendi Yağmurunda; Duman; Pardon Vallahi!; O Gözle; Bak Sırtın Yere Gelir Miydi?; Hay Ben Senin...; İhtiyarla Emre; Herkesin Bir Bildiği; Gönüller Küçüldü; Armağan; Yarın Yine Gelecekler; Oyunda; Sütlaç; Ses, Sesler; Çakıl Taşları; Bir Buzhane Daha!; Fal; Şehir Zamanla Çözülür; İş; Ya, İşte Böyle!; Ağustos Boşluğu; Hulusi Bey Böyle Düşünüyor)

MEHMET KAHRAMAN, MİNARE-DEN DÜŞEN EZAN (Hece Yayınları, Ankara 2014, 17 öykü: Minareden Düşen Ezan; Çocuklarımız; Er Kişi Niyetine; Görünmeyen; Söz Ola; Penceredeki Kadın; Çiçekli Perde; Yüzük; Kariyer; Çok Uzun Bir Sahne; Kar; Küller ve Mavi; Hız; Pamuk Şekeri; Aksilik; Çürük Yeşil; Zor Soru/Bir Oyun)

İSMAİL ERTÜRK, YUVAYA YÖNELİK (YKY Yayınları, İstanbul 2014, 4 öykü: Frankfurt Havalimanında A51 Kapısı; Mosi oa Tunya; Sarsırak; Rex Literatissimus)

NALAN BARBAROSOĞLU, OKUR POSTASI (Alakarga Yayınları, İstanbul 2014, 28 öykü: Kalabalık Bir Yalnızlık; “Abis’e Bir Armağan; Zulmette Büyüyen; Mezarlık Ziyareti; Yakın Mesafe; Burası, Gidemediğim Yer; Matruşka Bebekler Gibi; Karadelik İçin Yolculuk; Geciken Bir Tanışma; Ormanlı, Uğultulu Deniz; Hayat İçin Aralık Bir Kapı; Şirazesı Yitik Terazi; Akrep Kırık, Yelkovan Yavaş; Arkadaş Kanı; Yarayı Kaşımak; Dünyanın Katlanılmaz Sesi; Zamanın Ruhunu Örtten Yalanlar; Gri Bir Alan; Derin Bir Mevzu; Uyku Yoksunu; Parmak Kadınlar Arasında; Yazısız Mezar Taşı; Uzaktaki Oğul; Güz Aylarında Ömür;

Sözcüksüz Kalmak; Destansız Hayat; Grotesk Bir Şaka; Hayatı Orta Yerinden Unutmak)

MEHMET ERİKLİ, BOŞLUK KURUNTUSU (Palto Yayınevi, İstanbul 2014, 20 öykü: Patlıcan Rengi; Şüphesiz Öyledir; Şüphe; Terzi Biçiği; Ölü Çocuğa Gazel; Baltalı Nehirde Yangın Var; Böcekler Teyakkuzda; Nar'ın Öyküsü; Anladığımız Ne Var?; Yarının Adı; Derin; Olaydan Sonra Olaylı Akşam; Yokuşun Bize Söylediği; Boşluk Kuruntusu; Bayan Le'nin Üç Günü; Ah; Balıkçı Çırağı; Nanay; Kekikçi'den Çıktı Yola Selam Verdi Hekimlere; Kem Küm)

ALPER BEŞE, BİRTAKIM TUHAFLIKLAR (Alakarga Yayınları, İstanbul 2014, 15 öykü: *İşler ve Günler*: İşsiz Bir Günü; Anne Özlemi; Terapi; Dönüşüm; Geldiler; *Birtakım Tuhaflıklar*: Martıdan Korkan Oğlan; Radyo Tamircisi; Daktilo; Konsomatris; Kiraz Ağacı; Otel; *İki Artı Bir*: Bir Cinayet Akşamı Üstüne Söylenti; Saatsiz Takvimsiz; Kayıt Dışı; "Yalnızlığın Her Zamanki İkindisi")

MELİKE UZUN, KÜRAR (İletişim Yayınları, İstanbul 2014, 11 öykü: *Zehir*: Üzgün Balık Başları; Fare İnsan; Kedimiz Candide; İyilik; Şehit Üstteğmen Fatih Münir Yurdakul Lisesi; Umut; *Zemberek*: Çikolatalı Baldıran; Kapı Dışarı; İmzayı Anla(t)mak; Kürar)

GÜL ERSOY, SAHİLDEN BOSTANCI (Sel Yayıncılık, İstanbul 2014, 31 öykü: Anteeksi; La Boheme; Belki de İnanmıyordu; Kırmızı Oje; Meydan; Herkes Şanslıydı; Mösyö; Kule; Kuzey Helsinki; Sahilden Bostancı; Ben Luigi Praladini;

Simeon'un Misketleri; Bizim Oğlan; Honfleur; Hard Times; Düğümler; Berlin Hatırası; İkinci Kalp; Underground Kitchen; Kaçakların Gecesi; Brüksel, Graz, Paris; 220 Voltluk Adam; Günebakan; Ahtapotlar; Stockholm'de Gece; Cemil Abi; Kızımıyorsun Değil mi?; Kıyıdan; Sifon Tamircisi; Lateks; Bendim)

BORA ABDO, BİZİ ÇAĞANOZ DİYE BİRİ ÖLDÜRDÜ (Doğan Kitap, İstanbul 2014, 11 öykü: "Biz Onu Öldüreceğimizi Söyledik Diye O Kendini Öldürmekten Vazgeçti"; Takvimlerin Suspus Zamanlarında Bir Yüzün ve Öbür Yüzün Öyküsü; "Bizim Üstümüze Yıgdi Bu Cinayeti"; Ğğ; Bir Kenan Öldü ve Ben de Öldüm; "İçti, Hep İçti Bir An Önce Onu Öldürelim Diye" "Rakı İçti, Bira İçti, Esrar İçti"; Kayıp Kral'ı Öldürenler; Kırkor; "Onu, Öldürelim Diye Her Gün Kitap Okudu"; Korkuluk ve İki Çiğdeci; Akrep Sırtı; Ben Gizlidir)

MEHMET SALİM, SERÇENİN KANADINDAKİ SEVİNÇ (Evrensel Yayıncılık, İstanbul 2014, 15 öykü: Kimlik; Toprak; Serçenin Kanadındaki Sevinç; Ürperti; Kekeme; Faul; Kanser; Kuşku; Su Koyuvermek; Aşkın Gölgesi Uzun Olur; Sınav; Boşluk; Cenaze; Bizim Koğuşa Güzelleme; Bilimin Tozları)

NALÂN KIRAZ, GÖLGELİ KONAK (Alakarga Yayınları, İstanbul 2014, 11 öykü: Süvari; Üşümek; Sarı kız Boğulurken; Çıkılmayan Bahçe, Gidilmeyen Sokak; Leke; Dönüş; Fesleğen; Hafiflemek; Eylül Sonlarında Bir Akşam; Cam Ustası; Gölgesi Konak)

CEMAL ŞAKAR

THE MAHREM PALACE

Gök hafif mora çalmış. Birkaç bulut kümesinde ikinci güneşinin belirgin sarılığı.

Deniz çarşaf.

Kumsal baştan sona şemsiye, şezlong ve kum yerine insan.

Yüzme bilmediği için beline kadar yerde kâh sırtüstü kâh yüzüstü bırakıyor kendini serin sulara. Delice attığı birkaç kulaçtan sonra çaresizce dibi boyluyor. Birkaç yudum deniz suyuyla genzi yana yana ayağa kalkıp etrafa bakıyor. İyi diyorum, kimsenin umurunda değilim.

Duşa yürüyor.

Yine sıra var.

Kadınlar kısmına bakıyor. Herkes mesture. Önceden nerde böyle tesisler diyorum. Hanım diyorum ortalıkta yine yok. Deniz.. şeysi... kızı yahu.. maşallah ya?

Önce elleriyle soğuk suya alışmaya çalışıyor. Sonra düşün altına kafasını uzatıyor. Saçlarından, sakallarından sızan sular, bedeninden aşağı süzülürken ürperiyor. Sonra ya Allah deyip giriyor suyun altına. Alışınca iyi yahu soğuk su diyorum.

Şezlonga doğru yürürken sular hemen mayosundan süzülüyor. Az sonra kuruyacak. Kaliteli mal kendini belli ediyor diyorum.

İkinci güneşinin yatay ışınları bronzlaşmak için ideal.

Şemsiyenin altında oğlan yine uyumuş. Aynı dayısı diyorum.

Uyan artık dendi.

Ya baba rahat bırak dendi.

Kız aynı halası diyorum, pire maşallah.

Şezlonga uzanıyor.

Serince ikinci rüzgarı, güneş altında kızaran tenleri yalıyor.

Sakallarında biriken son damlalar gıdığına değince gıdıklanıyor.

Ultraviyole güneş gözlüklerini takıyor.

Çantadan akıllı telefonunu alıyor.

Mail. WhatsApp. Facebook, Twitter, SMS.. hiçbir şey yok.

Telefonun kamerasını açıyor. Ufka doğru çeviriyor. Göbeği kadraja girince canı sıkılıyor. Göbek çapı kaç şeyi diyorum geçince kalp krizi riski artıyordu. Aman canım diyorum. Kamerayı hafif yukarı kaldırıyor. Kadraja dizleriyle parmak uçları; kumsalı yalayan minik dalgalar; ikinci güneşiyle ufka doğru moraran deniz; birkaç bulut kümesiyle gök giriyor. “deniz, gök ve ben” başlığıyla Instagram’da yayımlıyor.

Instagram Twitter’a, Twitter Facebook’a bağlı.

Şimdi her yerde.

Pusuya yatıp bekliyor.

Durmadan açık sayfaları yeniliyor.

İşte ilk yorum:

abi ora nere:

antalya; tesisin adını yanlış yazmamak için geriye dönüp bakıyor. Tabelaya baka baka harf harf yazıyor: The Mahrem Palace.

iyiymiş...adını çok duydukta ama gitmek bi nasip olmadı....

en kısa zaman da olur inş//

ayaklarınıda dayamışsın ufka, ohhhh missss:)

özledik,, ne zaman dönüyorsunuz?

sayılı gün bitti bile..... haftasonu işaalah.

Hep baktığı haber sitesini açıyor. Başlıklar hızla geçiliyor. Hamas’ın ateşkesi kabul etmemesine bu kez canı sıkılıyor. İstemediği bir düşünce rüzgar gibi geçiyor beyninden; neyine güveniyorlar diyemiyor, susuyor, ama diyorum çocuklar, yaşlılar.. Rüzgar uğulduyor beyninde, kovmalı diyemiyor.

Dönüyor sosyal ağlara.

Likelar, retweetler, paylaşımlar, çoğalmalar arasında tesisin hoparlörlerinden kısık sesle ikinci ezanı. Kim okuyorki acaba diyorum! Güzel okuyor ama diyorum. Herhalde dinayet buraya yakın camilere özel müezzin yolluyodur; turistik bölge ya diyorum.

Şimdi beş çayı zamanı. Palace’ın pastanesinde sıcacık kekler, poğaçalar, simitler; ananas, kivi, greyfurt suları....

Hadi kalk artık gafil dendi.

Uffflandı, puflandı.

Yine bilekliği takmamışsın dendi, yine pastane de şapacaklar, izah et dur dendi.

Oğlan homurdandı.

Havlular boyuna, çantalar kola takılıp pastane yolu tutuldu.

Terlik yine ayaktan çıktı tökezlenildi.

Bir türlü alışamadım şu parmak arası terliklere diyorum. Yürürkene hep çıkıyor. Tökezliyorum. Yavaşcana yürüsemde. Madara oluyoz. Diyorum.

Kapıya yaklaşınca sıcacık mis gibi keklerin, poğaçaların, simitlerin kokusu geldi dayandı buruna.

Kuyruk.

Hanım uyanık Allah'tan diyorum.

Kapıdan girerken görevliye ezanı okuyan kimki, yakın camiden birisini dendi?

Görevlinin yüzüne yayılan bıyık altı tebessüme anlam verilemedi.

Sami Yaraca'mı dendi; Kani Karacan'mı dendi, anlaşılamadı. Neyse ne diyorum, güzel okudu Allah için.

Hanıma doğru hafif bir rampa ile kazanılan sıraya sevinildi.

Oğlan yemeyecekmiş. Kızıldı. Kız zaten yemez, daha bu yaşta rejim diyorum, kuru tahtaya döndü. Oysa tam şey çağı diyorum. Aman sen karışma, sen anlamazsın. Dendi. Susup yutkunuldu. Hanım tabaklara biraz fazla şapacak artık, çare yok diyorum.

Odaya çıkarılacak bir kısmı diyorum. Görevliyle yine göz göze gelinecek.

Her yerde yazan yazıları görmüyor musunuz dendi.

Görüyoos oğlum, ama odaya çıkarırken kimse bişey demiyor dendi.

Tepeleme tabaklarla masaya doğru yürürken, hafif bir ılık.

Hanımı kaşlarını çatıyor. Çatılan kaşlardan bir yerlerde yanlış yapıldığı anlaşılıyor. Utanılıyor.

Isık kesiliyor.

Artanlar odaya çıkarılacak.

Oğlan bir saat sonra odada aç kurtlara dönecek.

Ama öyle diyorum!

Denizde diyorum acıktırıyor caaanım!☞

HASİBE ÇERKO

BU EVDE BİR KURŞUN ASKER VARDI

Deliler evindeki son gecem. Buna seviniyorum. Ancak seni düşünüp üzüldüğüm son saniyelerim olmasına sevinemiyorum. Dışarıda sağanak yağmurlar var. Penceremi bilerek açık bırakıyorum. Elbette, rüzgâr hep benden yana esmiyor. Ara sıra ters akım yapıp penceremi kötü kötü çarpıyor. Başka çıkış bulamamaktan filan değil. Hayır, hayır. Bilirsin, ıslanmayı sevmem pek. Bu, yağmuru sevmediğim anlamına gelmez, ne haddime ama insan böyle havalarda romantik olamazsa da olamıyor n’apalım. Odam yağmur suyuyla dolarken ölmek cesaret verici. Hepsisi, bütün anlatacaklarım bu kadar olsaydı az yorulur, kalan zamanımı şimşekleri gözleyerek geçirirdim. Sırtüstü yatağıma uzanır, kollarımı başımın altında birleştirirdim. Böylece şimşegin çakmadan önceki izlerini, çaktıktan sonraki izleriyle karşılaştırmak, ışığın gökyüzünü yararkenki derin parlaklığını kalbimde tutabilmek için zamanım olurdu. Sonra, sen gelince göğsümden balyalarla kelebek çıkarıp bir efsun yaratırdım belki. Gözlerin, ışığımın gölkanından kamaşsın diye. Gel istersen bir bak diyorum kendi kendime, ne garip. Olmadığını bile bile. Bile bile senin gittiğini. İki elimi şu anda yumuyor, göğsüme götürüyorum. Işık yok. Her yer kızıla kesmiş. Göğsüm yarıyor, ışık her yerde. Ve sen ne zamandır yatağımanın ucundaydın, hiç bilmiyorum. Bebeğinmişim gibi avutucu gözlerle yüzüme dalıyor, o dalgınlıkla düşüveriyorsun yarığına göğsümün.

Çatırtım dilsiz bırakıyor seni. Anlıyorum. Hep benim şimşekle, göz göz kalbimle deneyimim yüzünden. Dilimi de sana bağışlarım üzülme. Al götür neyim varsa, plastik değilim üstelik. Çekinme, biraz saplantıdan zarar gelmez, gelemes zaten. Yüreğimi vermiyorum ki, sökülsün isterse. Her şeyin orda, o büyülm gözlerin içinde olup bitmesi bir tek beni alakadar eder doktor. Eminim kırk yılda bir yaşanır böyle öyküler; hatta uranyumun keşfinden beri ilk kez oluyordur; anasını öldüren sütsüzün biriymiş, üstelik doktoruna aşıkmiş, deseler de al götür neyim varsa doktor, al götür sevgilim.

İşte, bu benim sana bilmeden ilk gelişim. Şarkı sözlerinden çıkacak öyküm ve kendini bulacak, sana söz, sana bu son veda. Çıkacak bekle ve sen ağlayacaksın doktor, ciğerlerin tıkanacak ve sen yine ağlayacaksın. Bunları

söylerken, ağzımda kan dolu inan, inan lütfen. Bu kente geldiğim gün yaşadıklarımı hangi insaf ölçülerine sığdıracaksan sığdır, söylüyorum bak. Bak, bu şarkılar, bu gürültü bitmez doktor bitmez:

Vapur düdükları erkenden yola atılmıştı. Atıla atıla gelip mahkûm etmiş-ti; çünkü orda kimi yolcuların alabileceği türden ıvır zıvır satılan dükkânda beklemiştim seni. Yüz yıl geçmişti, yosun tutan gözlerimi dükkâncı görüp de beni bulduğum kuytudan çıkarıp senin eline koyana dek. Dükkâncı, boy-numu kıracak diye öyle korktum ki tir tir titrediğim için olsa gerek, soba-nın üstünde duran kurşun asker gibi eridim aktım. Gel zaman git zaman ne dükkân kalmış ne dükkâncı yokmuş, deliler evindeymişim gibi bir duygu içimi kavurdukça kavurdu, gerçek bir deliye döndüm. Sen, böyle yazdın krem rengi kâğıda. Depresif tutumu destekliyormuş sana anlattığım saçma-lıklar. Çetele çetele, bu dertten gidenleri tuttuklarını bir deliden öğrendim.

Ve vapur ertesi sabah, ta kıyamete kadar türkü söyledi durdu. Yolcular indi geçti, bindi gitti, kahkahalar, hüznler gırla. İnsanın içini allak bul-lak eden bir tarafı vardı bu bağırış çağırışların, türkülerin. Gözlerimde kızıl ateş yanarken uzaklığın, dokunulmaz oluşun, ölümü son derece anlamsız-laştırıyor, yavaşlatıyorsa ettiğimde ne kötülük var. Ihlayıp kasılan, itiliveren gövdenin, tenin yumuşaklığına son dalışındaki boşluktan başka türlü, uzak-tın işte, upuzak. Dayanamazdım ki. Birbirine benzeyen her hareket; korkak-ça bağlanmış, sözlerden üşüye üşüye buz tutma... Giderek, gitmemeyi kârdan sayıp buna da bir kılıf uydurma gibi şeylerin aramızda her günevveli ve son-rası geçişine izin vermekten alınmış bir ah vardı o düdüklü seslerinde. Her şeye üzülen yanıma daha iyileştiremeden şimşekleri yerine koyup gittin sen. Elbette, sarhoş vapurlar beni iplemezdi. Bilmiyor değildin, bir vapur doktor, yerini tutmazdı bir insan sevgilinin. Şaşırma ne demek diye; çünkü sen benim bu son yağmurda ölürken ıslanma nedenimsin. İnsan neyin içinde varoluyor-sa, onun içinde ölmesinden daha güzel ne var şu dünyada göster. Yalanlarına kanmadım diye bana kırılmana gelince, bunda ne kötülük var ki. Valla, zaten çocuklar kanmazdı bu garip yalanlara. Fotoğrafçıda onun resmini gördün, sonra düşündün ki karışık-sın öyle mi? Biraz düşünecek, aramızda olan bite-ni gözden geçirecektin ve o uğursuz adamı kafandan atmak için biraz ayrı duracaktın benden. İkrarımıza ne olduysa artık? Hani daha güçlü bir bağla bağlanacaktın, sana bencil sevgiler değil, sonsuz merhamet beslediğim için? Uranyumun bulunuşu kadar yaşlı bir duygunun insana mesafe koyması gibi bir başıma, bilmediğim bu kentin ortasında mahkûm ettin. Uranyum saplan-tım, inkâr edecek değilim. Saplantı benim kaderim. Ben böyle, böyle yazgı-

ya kafa mı tutarım doktor. Uranyum kutsal kelime. Senin bana ettiklerini, su katılmamış yalanını zirkondan daha fazla güzelleştiriyor. Her şeyini affediyorum uranyumun içinde kaybolduğum zaman ve öldüğüme geliyor dünya.

Haberin var mı? Anlamsız, arsız bir resim uğruna inandığın bütün değerleri çiğnedin sen.

Ah, ben böyle değildim o zamanlar, bayağı iyileştirdiydin. Öpüşür müydün benim gibi bir sakatla yoksa, öteki delilerden çekinmeyi filan bir yana atıp; ama bu sevgileri göreceğime iyileşmemek lütuf olurdu doktor, doktor... Sırma saçlarımı senin için kestirdim. Bu kutuya koyuyorum. Senin bana çabuk iyi olmam için aldığın müzik kutusunu unutmamışıdır. İçindeki meleği çıkardım. Senin yerine yastığıma koyup dua ediyorum onun iyi olması için Tanrıma. Bir “a” için bölemem ya Tanrımı. Kalacak, kalsın böyle ayrışsımsızdır hem, hem sonsuz bir değişmedir de. İsimler, isimler, isimler, renkler, kelimeler, biçimler, cılk yara oluyor kafamın içi, orjiden kozmosa, hepsi bir gözde. Hepsinde a-y-n yemin ederim ki Allah büyük Kerim. Cûd-u mutlak. Ben bunlarla bir mekâna varıyorum. Oturuyorum, hayret ediyorum kendime. Buraya neyle geldim. Çiçekler etrafımda seyraniyor. Balıklar var. Tepemin üstünde, minik ağızlarını açıyorlar ve kelebek doluyor evren. Dans edin durmayın dans edin kelebekler diyor narin sesiyle, içlerinden kocaman, bulutumsu olanı. Ellerim bir kanat. Çırpıyorum ellerimi. Hayret, ben nasıl kendim oluyorum ve bu acıyla dans edip yüreğimi taşıyorum.

Geldiğim gün de tıpkı böyle, öleceğim günkü gibi sağanak bir yağmur vardı. Yağmurlardan ürperdim hep, deliler evimizin bahçesinde çamura batmış ağaç kabukları vardı. Yeşilin fosforu sönmüştü. Bazen gerçekten pek tuhaftır olanlar, kuş kokuyordu her yer. İnsanın, iliklerine kadar ıslanmak isteyeceği türden bir hava olsaydı da çıkmazdım dışarı. Üşümekten, hasta olmaktan değil, ıslanmaktan haz etmezdim. Pencere demirlerine çarpıp güvercin sürüsü gibi dağılan damlalar canımı yakardı. Bu kent çaresizlik aşılıyordu. Çöküntü gökte olmasın lütfen doktor diyordum içimden. Bayağı hastaydım demek ki. Şayet çıkacak olsam çukurlarda birikmiş sular bacaklarımı ısıırırdı.

Şimdi bu yatakta güzel bir ölüme sıvışmak, senin olmadığın için değil üzülmek. Bir şey demiştin hani. “Ooo, biliyorsun günah işlemenin ne demek olduğunu” demiştin, gerginliğini belli etmedin, başardıydın hani. Neymiş bakalım; mış, mış, mış. Ne güzel bak, dıy, dıy, dıy, d-ı-y. Bir daha göz atalım istersen, mış, dıy, mış, dıy, m-ı-ş.

Bir gece odanın kapısını usulca açıp eşikte durduğunu sezinlemiştim. Yüzükoyun yattığım için seni göremezdim ama sendin işte. Uçuk mavi gece

önlüklerin üzerindeydi. Öteki delilerle giriştiğim hiçbir mücadele beni böyle sarsmamıştı. “Ben iyiyim” yahut “bir şeyiniz mi var doktor” demek istedim, diyemedim. Hâlâ orda olduğunu bilmek yatağa mıhlıyordu gövdeyi. Kesik kesik soluk alıp veriyordum. Her şeyden habersizmiş gibi davranmam ne zamana kadardı. Sen de iyi değildin. Sana nasıl yardım edeceğimi bilemediğimden, neden böyle davrandığını anlamak zorundaydım. Hislerine karşılık vereyim derken istemeden üzersem, bu hastane zamanından önce mezar olurdu. Kendi adıma, temelinden sarsılmış bir kurşun askere sual eden olmazdı. Kapı kapandı ve nihayet ayak seslerin uzaklaştı. Hep böyle oluyordu. Sonra, bir yıl bekledim o ayakların çağırmadan, kendiliğinden eşikte durmayı bırakıp odayı doldurmasını. Bir yıl bilmemezlikten gelmek kolay mıydı! Hem artık kim inanırdı buna. Şu zincirini koparmış zirdeliler bile...

Bir gece yine temkinli, üzgün ayakların odamdaydı. Bu kez içeride, ta içimde.

Buz gibi terliyordum. Pişmanlık, gövden kadar yakıyordu. Yatakta doğruldum, ışığı yakmak gerekmezdi, en iyisi pencereden bakmaktı. Pişman olmak beni her zaman deli etmişti. Nerden bulmuşsam bulmuş, sana ellerimi vermiştim. Halbuki ben bundan önce sarıldığımız için çok pişmandım, bu yüzden uzuvlarımı lime lime etmiştim ve sen sarmıştın avuçlarıma oksijen döküp, koyu kahverengi bir sıvıyla silip, merhemli gazlı bezlerini. Ayaküstü, “Neden böyle oluyor?” diyerek iki parmağını dudaklarımda gezdirdin, öpmek üzereyken benim tedirginliğimi hissedip boynuma dokundun. Gittiğin zaman hem rahat bir nefes almış hem seni incittiğimi sanıp kahrolmuştum. Düşünceyi öldürdüm o gece. Kan çanağı gözlerle odana gittim, doktor, bana iğne yap diye yalvardım, sarstım seni. Çıplaklığını sonradan fark ettim. Arkamı döndüm. Beni bekliyor gibiydin. Nedendi bu kadar hüzün, bu oda dolusu sigara dumanı, yara izleri sende. O, benden daha iyi değil dedim içimden. Ne yapmalıyım. Neyi unutmamalı ki onu kösnüyle sevebileyim diyordum. Ama o yırtık, kadife kanatlar, çılgın renkler, altın tozlarıyla uçuşan hale... Bir daha kimsenin gözlerine bakamazdım. Anam bilmişti her şeyi. Ben O’nu incitmiştim. Kovalamamdan mutluluk duyduğunu sanıp çalılığa dek yormuştum. Bu son değiştirilemezdi.

Bunlar aklımdayken bir daha yüzüne bakmam, bakamam sandım. Odadan çıkarken, bir inilti. Hayır! Gitme diyorum sana, gitme. Döndüğümde alnını cama dayıyordun. İki elin pervaza asılı, dizlerin duvara iyice bitişikti. İki büklümdün, titriyordun. İlâç, etkisini gösteriyordu. Tamam, sakın ol, bir dakikada hazırlanırım sen hemen odana git demiştin. Odama geldiğin, ilk kez

dudağımdan öptüğünün resmi hiç silinmedi sonraları, ben daima mahcup, sen erişilmez mutluluğun ta kendisiydin.

Zihnimi, kapkara bir boşluk sardı. Aklımı başımdan alıp kör ediyor karanlık. Elimi düğmeye uzatıyorum. Yardım isteyebilirim. Hiçbir şey hissetmeye dek “dalgalar dalgalar...” “dalgalar beni...” şarkısını söylemeyi deniyorum. Dalga diyorum. “Dal-ga” Bir şeye çok içerlediğimde böyle oluyorum bilirsin. Saplantılı. Kasıklarımı yokluyorum, hayır. Kösnü, benim harcım olmazdı. Hem öyle değer veriyordum ki sana, bu yüzden mahvolman kanıma dokunurdu. Kolundan tutup her şeyi anlatman için yalvarabilirdim. Bir şey beni engelledi, yapamadım. Seni tanımaktan ölesiye korkuyor muydum? Bu dizginsiz acımak yüzünden mi bir şey soramıyordum yoksa? N’oluyor Allah aşkına! Seni nasıl çözeceğim diyebilsem rahat bir nefes alır, kelime kelime çözer miydin seni? O gece, yaralanmış ellerimi sardıktan, beni omuzlarımdan tutup oturtuktan sonra arkayı dönerek hayvansı bir kederle ağladığını duymuştum. Hiç kıpırdamadan, buz tutmuş boynumu oynatmaya korkarak izledim, seni mi yerdeki bir noktayı mı? Bir de baktım, içimdeki okyanussu uçuruma dalıp gitmişim. Doktorum oluşunu hiçbir zaman hesaba katmamazlık edemedim. Senin istediğin, başka türlü olmamdı; Rahat, samimi. Keşke bitseydi, hiç başlamadan. Odama geldiğinde, ne kadar da yalnızsın dedikten sonra birazcık yanıma oturmuş, parmaklarımı avcuna koyup senin parmaklarına geçirmiştin. “Artık, sendeki bu merhamet beni öldürüyor” demiştin parmaklarımı daha çok sıkarak. “İğneler işe yaramak zorunda” deyip morfin yüklüyordun boynuna. Ve o son geceden sonra gözüme uyku girmedi, iyi değildin eminim. Kanadı kırık kuş gibi yanıma oturuşun her şeyin bittiğini açıklıyordu. “Nasılsın?” dedin dizlerini yere koyup ellerimi omzuna götürerek. Tenin reçine kokuyordu. Bu yumuşaklıkla incelik her geçen gün daha da çıldırmama, hiçbir ilacın, hiçbir zehrin teselli edememesine, sesinde ufak bir titreşmeden, öpülmüş pembesini gâvur eden anlamsız dudak ısırılardan daha fazla sebep oluyordu. Sana dokunmakla yaraladığım hissine kapılıyordum. Senin acılarını üstüme alırdım. İş çıkırından çıkmasın, sen böyle şeyler isteme yeter ki. Azabımı kat be kat çoğaltıyor tatlı huzurun. Zaman her şeyi unutturur dediğin an ben öleceğim sanmıştım. Unutmaktan korkuyordum, unuttun mu? Sevmeyi becersem, sana gövdemi versem bu neyi değiştirir. Sen, morfine umut bağlıyordun. Düşünmeyecektim, bundan böyle uyuyabilecektim. Bedenimle de sevmeyi isteyecektim. Bir şey anlardım belki.

Mecburen çekilip gitmem gerek. Düşünmek yoruyor. Bu kadar ayrınıtı ölümünden beter. Uyuşukluğa bir alışmadı bünyem. Odadan dışarı çok sey-

rek çıkıyorum, çıkınca hemen geri geliyorum. O kuşluk vakitleri her zamanki yerinde görmek, sesini duymak gönellik getirirdi. Artık görmüyorum doktor. Yeni ruh doktorumu görüyor, göz göze gelmemeye çalışarak başım önümde odama geçiyorum. Geçenki ağır krizden sonra gözlerini açar açmaz bir sürahi su içip doğru ona gittim. Ciğerlerim kavruldu diyecek, elinden su içecektim. Suyu sen vermişsin gibi. Özlüyordum, çok özlüyor, karın boşluğum acıyordu. Ne varsa karın boşluğunda donuyordu oralarım. Gözlerimden geçen hep baharlardı aksine.

Buğdaylarla, gökyüzüne dalmıştım. Koskoca boyum olmuştu. Adam mı olmuşum ne? Dans ediyordum, boynumda başakların ipeği. Çatır çatır rüzgârın ezdiği kelekler. Kâğıttan kanatlarla uçuşan kuşlar. Dünya böyle, yetmez oluyordu sırasıyla anlatmak için her şeyi.

Becerisiz bir sevişme saatinin ardından içme şunu diyerek elinden aldığım sigarayı göğüs cebime koyarken, birdenbire gülmeye başlamıştın. “Aldırma, önemi yok” derken hiç olmadığın kadar keyifliydin. Ne yaptığımı biliyor muydum sanki. Kutuya koyup geceleri elimde evirip çeviriyor, o aptal saati düşünüyordum. İçimi sıcacık bir titreme alırdı. Nasıl cana yakındın. Beni konuşturmayı başarmıştın. Aştan yorgun düşmüşsün gibi sırtüstü uzanıp saatlerce dinlemiştin. Bunları nasıl söylüyordum, nasıl dalıp gitmiştim seni üzer miyim üzmez miyim diye düşünmeden.

Taşlar, tırmık, bahar kokusu... Sonra, kelekleri kovalamaktan yorgun düşüp... Hatırlıyorum. Bir çalının üstüne konacağı sırada havaya asılı kalmış, ağır ağır dönebilmişti, kanatlarından ısıltılı bir hale yayıyordu. Gerçek ışık tozlarıydılar. Ah, kanatlar, kanatlar, ipeği yırtılır mıydı kanatların? Dikenlere değiyor. Tanrım, kanatlarına dikkat et. Susmuş, aramızdan çekmek istemişim çocukluğumu. Ancak sen pes etmiyordun. Dudakların gülüyordu: “Devam et, devam et.” Elbette, anlattım ukdemi sana:

Artık, Allah’ın evinin orası olduğunu, kozalakken bir çalı yaprağının üzerinde titreyip çatladığını doğrulaması için anama ısrar ediyordum. Anam beni iyi anladı. Bütün dayatmalarımı sevecenlikle kabul etti. Bir gün, gözlerimin içine bakışında korkuyu okudum. On gün hiç dışarı çıkmamıştım. Pencerenin önünde yiyip içtim. Anama o kelegeği çiziyordum. Ve ana, bak ne kadar pürüzsüz Ama o ıslıl ıslıl hale bir türlü olmuyordu, yapamıyordum kadifemsi gölgeyi. Pürüzsüzlüğü resme nasıl verdiğimi bilmiyorum. Anam her şeyi çözmüştü, susuyordu.

“Artık ne ekşimiş kan kokusunu, ne hemşirenin taze ter kokusunu alıyordu. İlaç, damara zerk edilmeye başlayalı beri anasını öldürdüğünü söy-

ledi durdu. Geceleri anasının hayaletiyle konuştuğunu sandı. Yanında yatan cesette onun yüzünü gördü. Geceleri ellerine bastırıp üstüne eğilen, kulağına cesedi tek başına gömemezsin diyen, sonra ağzından öpen.

Midesi bulandı, köpük köpüktü ağzının kenarları. Yakalayamazlardı. Deneyebilirdi. Her şeyi bir şakadan ibaret sanmıştı. Kaçmak istese bile kaçamadı sonra. İnledi durdu.

Şıngıya çekilen morfin, son kez damarına zerk edildi. Deliliği arttı mı, eksildi mi? Deli miydi o bile belli değildi. Tek gerçek sancı doktorun sevgi oyununa katıldığı sürede açığa çıkıp dayanılmaz olan baş ağrısıydı. Bu yüzden de ağrıyı morfinle dindiriyorlardı. Göz göz yaraları vardı damarlarının üstünde. İğnenin ucu damara değdiğinde hafifçe ürperdi. Çelik boru ilerlerken dalıp gitti. Hemşirenin parmakları bugün daha bir soğuktu belki de ondan. Son kez kanadı yaraları. Beton zemine iki damla kan aktı. Gri oda, doktoru onu bırakıp başka bir hastaneye gideli beri mezar gibi geliyordu. Gözlerini hem içindeki acı hem tavandan koparak uçuşan sağır boya yakmıştı, bilen olmadı. Kurşun asker öldü. Oda oda yaralar, o ölünce kapandı.” Bunları sen yaz benim için, yaz işte. Sen getir odama, kutuya elinle koy. Tel tel çözülmüş sigaramızın, sırma saçlarımın, şimşeklerimin yanına.✍

RECEP SEYHAN

ÇAKI

Burada niye bulunuyorum, buraya ne zaman geldim, kimi arıyorum? Bunların hiçbirinden emin değilim; değilim çünkü buraya geliş gerekçemin gücünün çekildiğinin, dermanının tükendiğinin ve soluğunun kesildiğinin farkındayım. O takati kalmamış gerekçe bana buradan sonuç alamayacağımı, buradan çekip gitmemi fısıldıyor. Bu fısıltının kuşatması altında burada ne aradığımı sorar hâlde geliyorum. Böyleyken içimde biriken bir umut kırıntısı beni burada tutuyor bir süredir. Bu nedenle sabahtan beri çıkıp gitmek istediğim buradan kendimi bir türlü koparıp da nereye gideceksem oraya gitmek üzere harekete geçemiyorum.

Ben orada kiminle ne görüşeceğimden ve ne için oraya geldiğimden emin olmadan bir süre sağa sola bakacağım. Güvenlik kamerasından beni izleyen iş yeri amiri güvenliğe telefon edecek: “Bahçe içinde başıboş, serseri tipli bir adam amaçsızca dolaşıyor; kimmiş ne arıyor, amacı nedir? Bir bakıver!” diyecek.

Görevli, prozodik bir söylemle bana, “Burada dolaşıyor musun?” dedi.

“Evet” dedim.

“Niçin burada? Amacın nedir?”

“Çakı arıyorum.”

“Anlamadım. Çakı mı?”

“Evet çakı.”

“Deli misin sen kardeşim? Çakı aramak için şehrin en korumalı binasının bahçesini mi buldun?”

Hayır, adam böyle demedi; çünkü ben ona “Çakı arıyorum.” demedim.

Belki de ben, burada çakı kılığına girmiş bir umudun peşindeydim.

Oğlum sen burada ne arıyorsun?

Seni arıyorum baba.

Beni burada mı arıyorsun?

Seni aylardır arıyorum. Burada buldum baba.

Akıl neredeydi şimdiye oğul? Geç kalmadın mı?

Oğullar geç kalır hep. Hani ilkokulu zar zor bitirdiğim yıl, ilde yatılı okul sınavlarına girecektim. Evrakımı ve nüfus cüzdanımı çantaya akşam-

dan koymamı bana birkaç kez söyledikten sonra gereğini sonunda yapmıştım. Bu çaban da akşamdan saati kurup başucuma koyman da elbette sınavı kaçırmamam içindi. Sonra nüfus cüzdanımı bir daha pantolonun arka cebine koymamamı sıkı sıkı tembih etmiştin. (O nüfus cüzdanını kaç kere kaybettim senden sonra bir bilsen...) Sonra, “Çabuk ol, geç kalacaksın!” diye uyarmıştın; ama ben sınavı yine de kaçırmıştım. Ben neleri kaçırmadım ki...

Baba, ben sınavları ve seni kaçırmakla kalmadım; hayatın sınavlarını da kaçırdım. Gençliğim heba oldu. Baba beni affet!

Bu konuşma babamla hiç gerçekleşmedi.

Aradığım çakı mıydı; babam mıydı?

* * *

Babamdı.

Onu tanıyanların zihninde; başından hiç eksilmeyen keçi kılından yapılmış kahverengi beresi, sırtında meşin yeleği, köstekli serfkisof marka saati ve yanından hiç ayırmadığı kınına yerleşik çakısı ile belirginleşen Çakıcı Seydi... Gözlerimin arşivinde abdest almaya hazırlanırken silinmez bir kare hâlinde donup kalan, renkli gözlerinin güzelliğini, yüzü güldüğünde çok güzel baktığını, en kızdığı zamanlarda bile hiçbir şeyi kesip atmadığını o git-tikten sonra fark ettiğim babam...

Durup da gözlerine hiç bakmadığım babam...

Kana doya göz göze gelmediğim, gelemediğim babam...

“Ben sana ne desem kulağına girmeyecek oğlum. Pes ettim, buysa beklediğin cevap, pes ettim!” diye bağırıyordu bana son vukuatımda. “Sana beddua etmek istemiyorum, oğlumsun; ama bana ettiklerinin bedelini mutlaka ödeyeceksin!” diye de eklemişti. Son söylediği, net olarak hafızama kazınan ve hayatımın hiçbir aşamasında kulaklarımdan çıkmayan o sesi, o umudunu yitirmiş adamın “pes ettim” sözlerini söylerken çıkardığı ses tonu kaldı kulaklarımda. Bunu söylerken kelimelerin üzerinden gırtlığını çekip almıştı da söylediği bu iki kelime ağzından yere düşerken havada parçalanmıştı sanki.

Türlü çeşit çakıları vardı. Bursa, Malatya, Serik, Sürmene, Tosya işi çakılar... Böker çakılar, samuray, kolumbiya, linton, sterling, remikson çakılar... Kalem tipi çakılar, av çakısı, bağ çakısı, polat çakılar, piknik çakısı, bıçkılı, kilitli, sustalı çakılar... Bünyesinde farklı aparatlar bulunan çok amaçlı fan-tezi çakıları vardı sonra; şişe açacağı, kablo sıyrıcı, cımbız, kerpeten, delik açıcı, teneke kutu açacağı, kanca, tirbuşon, tornavida ucu, mini tırnak makası, gövde üzerinde kırmızı led lâmba ve dışa doğru katlanan pusulalı çakıları vardı. Kemik saplı bazı çakılarında değişik figürler, ince kakma işçiliği de

vardı. Bu çakıların türlü çeşit kınları, sapları olurdu sonra; geyik veya teke boynuzundan, fildişinden yapılmış, kayın, kemik, saplar; meşin, ceylan derisi, maun kılıf veya kınlar... Çakıları masatlamak için farklı ebatlarda bileyi taşları, daha sonraları polimer masatları vardı. Son zamanlarda kösere taşı da almıştı. Bu gereçler çok zaman da komşuların işine yarardı. Komşular, Kurban Bayramlarında bıçaklarını keskinletmeye gelirlerdi; el değmişken ev bıçakları da getirilirdi. Çakıları ve kınlarını mini ceviz sandığında özenle saklar, sandığı kilitli tutardı hep. Günlük çakısı, pantolonunun sağ yan askılığına, kınında daima asılı olurdu. Pantolonu değişse bile çakısı hep kınında olurdu ve kendisi gibi dimdik dururdu orada.

Çakılarının her biri onun bir yönüne benzerdi. Kullandığı çakılarda onun gözleri vardı; kalın kaşları, kıllı elleri, kama burnu, beyaz şakakları, nasırlı boynu, dağınık saçları vardı. Bana hediye ettiği ve şimdi benim deli gibi aradığım o çakıya da sinmiş, o çakıda bir yerlere saklanmıştı. Nereye gitse mutlaka yanında çakı bulunurdu. Bulunmadığı bir yerde çakısı varsa o orada demektir. Arazide, dışarıda bir yerde kesici bir alete ihtiyaç duyulursa ve o oralarda ise mutlaka kendisinden yardım alınırdı. Onun çakısız bulunmamasından herkes emindi çünkü. Bazılarını yakın dostlarına hediye ederdi bu çakıların. Birine bir çakı hediye edeceği zaman çakı sandığını bir açıştı vardı ki görülmeye değerdi. (Şimdi toparlıyorum geçmişteki gözlemlerimi; derinlemesine gözlemlenmeye zamanım yoktu o zaman) Verdiği çakıyı tam kıvamında methetmeyi de ihmal etmezdi. Bana verdiği çakıyı da epeyce methetmişti: “Sürmene işidir. Tırnağını da keser, dal da keser, bıçkı görevi de yapar, armut da soyar; sıkışınca savunma görevi de yapar ama sen bu amaçla kullanma.” demişti. Cümlelerin bu kısmını söylerken balta sapı törpölüyordu o sırada, başını benden tarafa gönderirken aynı anda sağ kaşını da hafifçe yukarı kaldırmıştı. “Kaybetme!” diye de eklemişti arkamdan. O zaman daha küçüktüm. Aramızda ufak tefek problemler olsa da derin çatışmalar yoktu.

Bütün bu dediklerini unuttuğumu sanıyordum. Bu ayrıntıların bir gün saklandıkları yerden çıkıp geleceklerini hiç düşünmemiştim.

Onu bir kez olsun görebilmek için sahip olduğum her şeyi verebilirdim. Yazık ki onu hiçbir zaman göremeyeceğim; bir işten yorgun geldiğinde iştahla yemek yiyişini izleyemeyeceğim, sakallarına yüzümü sürüp ellerini öpemeyeceğim, helâllik alamayacağım.

Hiç olmazsa ona dair bir eşyaya sahip olabilseydim...

Bunu güvenlik görevlisinin anlamasını bekleyemezdim; ama bana öyle geliyordu ki o binada babama ait bir eşya var. O, orada bir yerlerde, bir çek-

mecenin, bir dolabın, bir etajerin gözlerinde, ne bileyim, bir poşetin içinde... Belki de birilerinin eline geçti, belki cebine koydu biri; önemsemedi, kayda değer bulmadı.

Bu binanın önünden ne zaman geçsem, ilgisiz, hiçbir şey olmamış gibi sağıma soluma bakmadan yürüyüp gidemediğimi nasıl anlatmalıydım güvenlik görevlisine?

Anlatmadım, başkaca bir şey anlatmadım. Orada biraz daha kalsaydım tatsız bir durum olacağı kesindi. “Sabır” ve “tahammül” kelimesini, babama ve yakın çevreme iyice öğrettikten sonra bu şehirde görüp yaşadıklarımla, sonunda, onları ben de öğrenmiştim.

Kuşatılmış, özgürlüğü yok edilmiş ve kapana kısıtlanmış bir hayvan gibi zaptedilmez bir enerji içinde sağa sola saldırmak istiyordum; bundan alamıyordum kendimi. Karşı konulmaz bir dürtü beni bana bırakmıyordu: Bir yerleri kırmak, dağıtmak, yapılmış bir şeyi bozmak istiyordum. Etrafımda benden başka özne kalmasın istiyordum; herkesin bana yönelmesini, her yerde yaptığım eylemin konuşulmasını; insanların, benim olduğum yerde benden başka bir gerçekleri olmadığını bilmelerini, içimde saklananların, işaretlenmiş varlığımın, yaptığım her eylemle birer birer ortaya çıkmasını istiyordum sanki.

İçimde saklanan neydi? Bunu da bilmiyordum. Bildiğim şeydu: İçimdeki azgın hayvanı durduramıyordum. Yaptığım eylemin etrafımda bıraktığı tahribatı göremiyordum; tersine, gerçekleştirdiğim her eylem bana müthiş bir haz veriyordu. Eylemsiz geçen hiçbir günüm yoktu; en hafif eylemim ablama sövmek, babamın bana söylediği bir şeyin gereğini yapmamak, evin bir köşesindeysem ve babamın beni sorduğunu duyarsam, bana bir iş buyurmasını duymamak için gizlice oradan sıvışmaktı. Annem, bütün bu olanları hiç konuşmadan acıyla seyrediyor, bana şimdi anlamını daha iyi kavradığım elenmiş bakışlarla bakıyordu sadece. Annem son zamanlarda sadece bakardı, seyrederdi; yatalak değildi ama geçirdiği yüz felcinden sonra rahat konuşamazdı; belki de içinde büyümekte olan urun bütün varlığını kuşattığının etrafındaki insanlarca (bunlar ev halkı da olsa) anlaşılmaması için konuşmak istemezdi; bakardı çoklukla ve ne düşündüğünü, ne istediğini, ne söylemek istediğini babamdan başka kimse tam olarak kestiremezdi.

Hayatımın her aşamasında onu var sanıyordum; gittiğim her yerde benimle sanıyordum. Sesini işitiyordum bazen uyku ile uyanıklık arası, “Oğlum sen bizi kahretmek mi istiyorsun?” diyordu bana; başka bir zaman “Yine mi oradaydın?” diye bağırıyordu. Ne yiyip ne içtiğime, ne giyindiğime kimin-

le dolaştığıma, saçımı nasıl kestirdiğime, nerede oturup kalktığıma, nereye, niçin gittiğime, eve geliş saatlerime... Her şeyime karış(ı)yor sanıyordum.

Gerçekten böyle miydi bu?

Tam da böyle değildi belki fakat ben, babam bana ne söylerse tersini yapıyordum; bu da onu çileden çıkarıyordu. Bunu daha iyi değerlendirebiliyorum şimdi. Çocukken beni bir komşuya bir iş için gönderdiğinde gitmek istemezdim; itiraz ederdim. O da bana kızıp bağırıp çağırırdı; böyle başlamıştı. Aramızdaki iletişim bir kez sarsılınca bir daha bir türlü düzelmedi. İnternet kafelere, oyun salonlarına, daha sonra zamanın gece yaşandığı mekânlara girip çıkmaya, sonra para buldukça içkiye başlamıştım. Bazen geceleri eve gelemediğim oluyordu. Sarhoş olduğum geceler, durumu babamın görmemesi için kasabanın eski sinemasının mahzeninde -o günlerde metruk durumdaydı, sonra üstü alışveriş merkezi, orası da depo oldu- bir yer bulmuştum; orada, kılıfları yırtık, atık kanepelerde yatıyordum. Kardeşlerimle de aram açılmıştı.

Babam, benden umudunu kesince benimle muhatap olmayı kesti; konuşmadı benimle. Bu süreçte takındığım tutum kendisini kahrediyordu, seziyordum bunu; ama benim umurumda olmadığı gibi babamla yaşadığım tartışmalı günlerin kesilmiş olması nedeniyle bunu lehime bir gelişme olarak yorumluyordum.

Yaşadığım bir yanılsamaydı sanki ve etrafımdaki her şey plâstikten yapılmıştı da ben bu oyuncakların arasında hangisiyle oynayacağımın kararını veriyordum sadece. Kimsenin -bu ailemden biri bile olsa- bana karışmasını istemiyordum; kimseden akıl almak, kimseden nasihat işitmek istemiyordum. Herkesten bağımsız ve başıma buyruk yaşamak hoşuma gidiyordu. Etrafımdaki insanlara göre bu belki bir sorumsuzluktu; fakat ben sorumlu olmak istemiyordum kimseye. Kendim olmak istiyordum. Belki de fana hâlde yanıliyordum. Belki de dünyada her şey bir başka şeye bağımlıydı veya bir şeyin varlığı başka bir şeyin varlığıyla mukayyetti; fakat bu bana ters geliyordu. Öyle ki bu, babam da olsa başkasının varlığım hakkında söz sahibi olmasını istemiyordum. Varlığım bana Tanrı'nın bir armağanı ise onun başkalarının varlığına armağan olmasını istemiyordum.

İçimde dinmeyen bir iç sıkıntı vardı ve onu işgal ettiği yerden kovmazsam boğulacak gibi oluyordum. Onu kovmanın yolu olarak da sürekli eylem hâlinde olmam gerektiğine inanıyordum. Eylemlerimin bana ait olduğunu, beni temsil ettiğini ve benim kararlarımın ürünü olduğunu bilmek beni müthiş ferahlatıyordu. Ben belki de kimseye benzemek istemiyordum. Söz gelimi; kimsenin adıma konuşmasını, beni bir yerde temsil etmesini, ona-

yımı almadan beni bağlayacak nitelikte adıma kararlar almasını veya aldığı kararlara beni de ortak etmesini istemiyordum... Bende filizlenen bu eğilimi, henüz yedi yaşında iken, babamın ayak numarama göre bana giyabımda bir çift ayakkabı aldığı gün fark etmişim: Babamın aldığı ayakkabıyı beğenmemiştim. Beğenmeyişim, ayakkabıdan kaynaklanan bir kusurla ilgili değildi aslında. Söz gelimi onu kalitesiz buluyor değildim veya zevkime uygun bulmuyor da değildim. Gerçekte onu beğenebilirdim de ama onu kabullenemeyişim, onun kendi tercihim veya seçimim olmamasıyla ilgiliydi. Giymek istemediğim ayakkabıyı sırf giymiş olmak veya babamın ya da yakınlarımların gönlünü hoş etmek için giyersem bunun bir ikiyüzlülük olacağını görüyordum. Oysa istemediğim ayakkabıyı, sırf babam ya da çevrem öyle istediği için giymek; bulunmak istemediğim bir yerde zorla alıkonulmaktan, yemek istemediğim bir yemeği zorla yemekten faksızdı.

Birkaç gün içinde ayakkabılardan birini altından bıçakla yarmıştım. Ayakkabı yeni olunca durumu babama açıklamam gerekiyordu elbette. Gerekçem hazırdı: Top oynarken ayakkabının birini taş kesmişti(!).

İşte bu; tam da bu: Ayakkabıyı kendime ait ve kendimce doğru olan gerekçeyle kestiğimi söyleyebilmeliydim. Bunu söyleme özgürlüğüm yoktu veya bu konuda gerçeği saklamam gerektiği dolaylı biçimde telkin edilmişti bana. Etrafım beni bana bırakmıyordu ve beni yalan söylemem için zorluyordu. Yalan söylediğimde kendimle çatışmaya giriyordum, varlığımın tahrip olduğunu, kişiliğimin örselendiğini duyumsuyordum.

Bütün bunlar; insanların istediği gibi yaşamayı, onların istediklerini giymeyi, onlar gibi yemeyi; onlar gibi düşünmeyi, onlar neye inanırlarsa ona inanmayı ve onlar nereye giderlerse oraya gitmeyi, neyi sever ve yüceltirlerse onu yüceltmeyi, nelerden nefret ederlerse onlardan nefret etmeyi de beraberinde getiriyordu. Bu, kendim dışında biri olmam ve o ‘biri’nin varlığını giyinmemi isteyen (aralarında anlaşmış gibi üzerime abanan) kolektif şuurun bireysel şuurumu parçaladığını düşünüyordum.

Bir kamu kurumunun bahçesinde veya kapalı salonlarda yapılan resmî törenlerde çok daha somut olarak gözlemlemiştim bunu. Öykündüğü veya kendisine benzemeye çalıştığı kişinin; konuşmacının veya sunucunun sesinin tonları arasından sızıp o insanın beynine yerleştiğini ve orayı işgal ettiğini görüyordum. Konuşmacı ya da sunucu -bürokratik kademelerdeki alt birim amirlerinden başlayarak en tepeye kadar- aynı anda herkesin kalıbına girip çıkardı bu konuşmalarda. Orada izlenen, başkalaşımın bir tür hiyerarşik resmigeçidiydi. (Kendi tarafımda, bu hisse ilk kez, sinemada izlediğim bir

filmden çıkarken kapılmıştım. Sinemadan henüz çıktığım bir gün, izlediğim filmin başat erkek oyuncusunun yüzünü giyindiğimi; söz gelimi, gözlerimin bir süreliğine Cüneyt Arkın’a veya Yılmaz Güney’e ait olduğunu ve gördüklerime onların yüzündeki gözle baktığımı veya gördüklerimi onların bana giydirilmiş gözleriyle gördüğümü; en azından, onların bakışlarındaki göz kaslarının, bakış tonlarının benim bedenimde -kısa süre de olsa- yaşadığını duyumsamıştım. Adımlarıma ve bakışlarıma, yürüyüşüme ve gülüşlerime sızıp önce orada kendine bir yer edinmeye daha sonra beni tümüyle işgal etmeye çalışan Yılmaz Güney’i veya Cüneyt Arkın’ı tutunmaya çalıştıkları yerlerden kovmam hayli vaktimi alıyordu. Sonra bakıyordum ki bu algılar zaten hiç yoklarmış gibi oluyorlardı; yitiyorlardı.)

Birbirinin aynı biçimde geçen iş yerindeki o kaotik günlere yeniden dönmüştüm. Amirin bana özel eşyalarını taşıtmasına, beni bir parya gibi özel işlerinde kullanmasına tahammül edemiyordum. Adam, bir çay içeceği zaman bile bana sesleniyordu; çünkü odacıyı banka işlerine, resmi dairelere evrak dolaştırmaya gönderiyor yahut memur yetersizliği gerekçesiyle adamı yazı işlerine görevlendirip beni odacı gibi kullanıyordu. Elektrik, su, doğalgaz ödemeleri gibi ayak işlerine koşturmak sıradan işlerdi; böyle, (bu sonuncusu gibi) eksik kalan özel evrakını tamamlamak için bir kuruluşa gönderdiği de oluyordu.

İnsanlar beni hep kullanmıştı.

Hayatıma bir utanç izi olarak kazınan ilk vukuatlarımdan biri “kullanma” üzerine kuruluydu aslında: Bir işlik olarak yapıлып öğretim amaçlı kullanılan derme çatma ilkokulun Hataylı genç öğretmeninin, bakraçlarla biz üç çocuğu karasuya gönderdiği gün, dönüş yolunda bakraçtaki suya işemiştik. Yalnız değildim ve eylemi ilk yapan da ben değildim fakat fikir benden çıkmıştı. Sonra bakraca bir yerlere olan açık sarı öfkelerimizi boşaltmıştık, kırmızı bakışlarımızı, siyah sözlerimizi, içimizdeki zapt edilmez hayvanı boşaltmıştık. O genç adam, yalnız odasında o su ile yemek yapacakmış, o suyu içecekmiş; bunları hiç düşünmemiştik o zaman.

“Sen ehliyeti alana kadar ehliyet seni alacak.”

İlk vukuatlarımdan bir diğeri de sokakta yakaladığım bir pilicin kafasını aniden çekip koparmak olmuştu. Sonra hayvanı o hâlde yere bırakmıştım, bir süre koşmuştu başsız olarak boşuk bir hırıltı eşliğinde... Bu olayı gören ve beni babama şikâyet eden komşunun evinin penceresini taşlamak, beni kızdıran bir çocuğun bisikletinin lâmbasını kırmak, büyük cami civarındaki kiraz bahçesini bir arkadaş grubuyla girip talan etmek izlemişti bunu. Başka

bir komşunun tavuğunu folluktan aşırıp bir arkadaş grubuyla ırmak kıyısında âlem yaptığımda- “Senin kırdığın yumurta kırkı geçti.” demişti babam. Bazen yapmadığım olaylar da üzerimde kalıyordu. “Bunu yapsa yapsa Seydi’nin delisi yapar.” diyorlardı zahir: Duvarının dibindeki tarhta büyütölmeye çalışılan bir akasya ağacını kırdığım gerekçesiyle bana milletin içinde bağırın Mahmut abinin arabasının kapı kaportasını gece baştanbaşa çizmem böyle oldu.

Aslında işlemediğim fakat bana kimse inanmadığı için üzerimde kalan o “akasya hadisesi”nin işlettirdiğı bu talihsiz araba çizme olayından sonra babam, nasılsa bana bağırılmıştı. Sakindi. “Bir çekeceğimiz var zahir. Ben bir yerde vahim bir yanlışlık yapmış olmalıyım ki Allah beni seninle tedip ediyor oğlum.” demişti. (Sözü tükenmeye başlamıştı belki de babamın, artık bağırmas olmuştı. Bunu şimdi anlıyorum.) Mahmut abinin arabasının kaportasını baştanbaşa çizdiğim gün, büyük ablam bana “Bizi utandırdın lan!” demişti. Ablamın bu sözünün arkasında, annemin yüzüne felç indiğı gün, bu arabanın annemi vilâyete doktora götüren bir araba olması vardı. “Bize böyle iyilikleri olan Mahmut abiye ne diyeceğiz biz şimdi?” demek istiyordu ablam.

Ablam başka bir şey daha demek istiyordu ki burası benim için çok önemliydi: Benim yaptığım bir eylemle birini zarara uğratmamın veya kendime zarar vermemin yanlışlığından da önce önemli olan ailemin veya sevenlerimin utandırılmaması idi. Başka ifadeyle, bir eylemin kötü veya yanlış olmasının ölçüsü, o şeyin yapılmasının yakınlarımı utandırıp utandırmadığıydı. Sevenlerim veya koruyucularım utanmayacaklarsa her şeyi yapabilirdim. Demek ki birinci vazifem sevenlerimin itibarını korumak ve yaşatmak ve yükseltmekti. Yapacağım her eylem sevenlerimi veya çevremi sevindirmeli ve onların itibarlarını yükseltmeliydi. Böylelikle eylemlerim, yakın veya uzak çevreme itibar kazandırdığı ölçüde bir değere sahip olacaktı. Bunu gerçekleştirdiğim ölçüde varlığımın farkına varılacak ve ben gönendirilecektim. Beklentiyi gerçekleştirdiğimde “Seninle gurur duyuyoruz oğlum!” denecekti söz gelimi bana. Esasen varlığımın gayesi de buydu: Varlığım, benim dışımdaki insanların varlığına armağandı. İnsanların beni elbirliği içinde kendilerine benzetmek istediklerini, beni ben olmaktan çıkarmak için âdeta işbirliği yaptıklarını düşünüyordum.

(...)

Ah o düşün gecesi...

Hayatımın sayacını sıfırlayan, geleceğimi ipotek eden o düşün gecesi...

Bir cumartesi gecesi bir akrabamızın düşününe katılmışım. Babam, içki-li düşünlere “haram” olduğı gerekçesiyle hiçbir surette katılmazdı; velev

ki bu bir yakınımızın düğünü olsun. Düğün içkiliydi. Sırf ayıp olmasın diye kerhen de olsa bu tür düğünlerde bulunmamız gerekiyorsa evi temsilen beni görevlendirirdi babam.

Düğün salonu, insanların birbirlerine ne giydiklerini gösterdikleri, giydiği giysiye görmeyenlerin gözlerine sokmak için göz delici oklar icat ettikleri bir insan fuarı gibiydi. Salonun orta yerine kurdelelerden boşalan konfeti değil; insanların bağırsakları, ciğerleri, mideleri; bedenlerinin bakışları üzerine çeken bölgeleri; kaşları, boyaya batırılmış derin bir dehlizden bakan gözleri, derileri ve kulakları tahriş eden müziğin salonu istilâ eden ses karmaşasıydı. Müziğin gürültüsü her şeye hâkimdi; masalara, masalardaki bardaklara, meşrubat ya da içki şişelerine, tabaklara, masa örtülerine, sandalye kılıflarına, gelinin gelinliğine, damadın kravatına, düğün yakınlarının üzerlerindeki konuk elbiselere, her şeye... Bütün bunlar içinde insanlar yok olmuşlardı da orada olduklarına kendilerini inandırmak için var güçleriyle bağıyorlardı sanki. İnsanlar seslerini çoğaltarak kendilerini yok etmişlerdi. Kimse kimseyi duymuyor belki de görmüyordu da. Görülen sadece insanların başkalaşmış varlıklarıydı; orada başkalaşan sadece insanların varlıkları değil, gözleri, elleri, bakışları, duyguları ve düşünceleri de başkalaşmıştı. İnsanlar, sanki kendilerini oradan çekip aldıktan sonra yerlerine gölgelerini ya da hayallerini koymuşlardı; pistte dans eden, uzakta birine göz işaretiyle varlığını duyurmaya çalışan kendileri değildi de kendileri sandıkları bir başkasıydı. İşin ilginç yanı herkes, kendisini başkalaştırma yarışında birkaç adım öne geçmek için olağanüstü çaba gösteriyordu. O arada kelimeler de bir savruluş içindeydi, salonun içinde nereye tutunacaklarını bilmiyordu kelimeler. Tutunması için ağızlardan yüksek sesle çıkarılan kelimeler muhatabın kulaklarına yapışmaya çalışsalar da bunda başarılı olamıyorlardı. Kendisine bir kelime gönderildiğini gören karşı taraf hiçbir şey anlamadığı hâlde tavan boşluğuna doğru içi boşaltılmış bir kakhaha gönderiyor ve o kakhaha duvarlarda parçalanıyordu. Biri değerine gülerken neden güldüğünü bilmiyor, karşısındaki de bu gülüşe karşılık vermiş olmak için, sırf gülmüş olmak için gülüyor ve o gülüşler oracıkta ufanıyor, ayakaltlarına saçılıyordu. Sonra insanlar, takı merasiminde birbirlerinin gözüne soka soka, göstere göstere; kenarda, kıyıda ve aşağıda kalanları eze eze, bağıra bağıra takmışlardı takılarını. Bir süre sonra renkli elbiseli kızların, göbeğini saklamaya çalışarak dans eden ev kadınlarının, gözüne kestirdiği kıza oynamakta olduğu oyunun içinden bir kur çıkarmaya çalışan delikanlıların, orada bir nasiple karşılaşacağını uman yaşlı ev kızlarının; oynadığı oyunun ritmini de figürlerini de yakalayamadığının farkında olan ancak yine de ısrarla pistte gençlerin arasında yaşını, enerjisini ve coşkusunu tutundurmak için olağanüs-

tü çaba sarf eden yüzü pelteleşmiş ak saçlı adamların suretleri bir diğerinin üzerine düşmeye başladı. Sonra bu yüzlerin hepsi parçalara bölündü, salonun sağına soluna saçıldı; bir süre sonra da sis perdesinin gerisinde yüzler silik ve soluk hâle geldi. Sonra oradaki her şey gölgeye dönüştü; yüzlerce gölgeydi artık insanlar, masalar, sandalyeler, tavan avizeleri, çalgıcılar...

Başım döndü.

Başımda binlerce ses vardı eve dönerken, binlerce kakhaha dans ediyordu beynimde; sonra parçalanmış görüntüler vardı. Fazla kaçırdığımı fark ettim.

Eve yıkılacak kadar sarhoş geldiğimi gören babam bu duruma tahammül edemedi ve bana bağırıp çağırdı. Olan da o sırada oldu.

“Burada bir çakım var; onu almaya geldim. O çakı benim için çok önemli.” dedim sonra.

“Deme ya...” diye benimle alaylı konuşmaya başladı görevli bu kez; sonra sesini yükseltti. “Ne çakısı? Ne diyorsun sen be!” diye kabalaştı. “Çıldırma adamı!” diye bağırды.

Sabırlı olmam gerektiği açıktı.

Güvenlik görevlisi sesini alçaltmıştı; yumuşamıştı biraz: “Emanetine zamanında ulaşmak için daha önce aklın neredeydi arkadaşım? Çakını on beş gün sonra bahçede mi arıyorsun? İtiraf ediyorsun işte; sana bu konuda gerekli açıklama yapılmış. Bunun için tekrar içeri girip sormaya cesaretin yok; çünkü alacağın cevabı biliyorsun. Bu nedenle bahçede kararsız ve tedirgin dolaşıyorsun.”

“Aynen öyle.” dedim anlaşılmış olmanın verdiği coşkuyla.

Konunun ayrıntılarını bilen ve o anda bu konuda konuşmalarımızı duymayan ama davranışlarımızı ve konuşulanları uzaktan izleyen biri, bunu derkenki hâlimi gözlemleseydi çakının akıbetiyle ilgili bir ize ulaştığımı sanabilirdi.

“Bak arkadaşım!” dedi adam. (Bu tür adamlar “bak arkadaşım” derlerse ardından bakamayacağınız bir durum olabilirdi. Bu ifadeyi duyar duymaz teyakkuz hâline geçtim.) Araya uzun bir zaman girmiş. O çakıyı unut! Yeni-sini alırsın; alt tarafı bir çakı be kardeşim! Tamam mı? Şimdi güle güle!”

“Bu şehirde babama ait tek bir eşya var; o da burada. Ona ulaşmam lâzım.” dedim kararlılıkla. Görevli konunun benim için önemini anlamıştı. Yelkenleri indirmiş olarak “Nerelisin sen?” diye sordu bu kez.

“Olağan şüphelilere özel hayatlarıyla ilgili bir soru sorulamaz.” dedim.

Bu kez buyurgan bir tavrıla, “Yetti be? diye çıkıştı adam. “Belâ mısın sen? Buradan hemen uzaklaş!” diye komut verdi, nizamiye kapısının çıkışını göstererek.

İçimdeki hayvanı belki de ilk kez dinlemedim ve beni başka bir kılıkla kendisine çağırın ve sanki öğrendiklerimi test eden ikinci bir belâyı daha geri çevirdim; bulaşmadım adama.

Hızla çıktım, uzaklaştım oradan.

Yarım saat kadar yürüdüm. Bir selâtin camisinin avlusuna ulaştım. Yüzümü gözümü yıkadım şadırvanda. Mermer oturağa oturdum; orada, ne yapacağımı, kalkıp nereye gideceğimi bilmeden öylece kaldım bir süre. Sonra orada, yıllar önce, sokak ortasında, yerde bir süre hırıltılar içinde debelenerek koşan başsız piliç, babamın ağzında kahıra bulanmış ‘oğul’ sözcüğünü de yanına alarak aklımın köşelerindeki saklandığı yerlerden çıkıp geldi ve beynimin kıyısına vurdu. Orada oturup böyle düşünürken Üzeyir amca geldi aklıma birden; onda çakı bulunabilirdi, ona hediye vermiş olabilirdi.

Bu fikir beni öyle bir rahatlattı ki...

Ulaşacağım sanki bir eşya değil de babamdı.

Çakı Üzeyir amcadaydı.

Babam çakıdaydı. Çakıda babamdan bulaşmış parçalar vardı, babam çakının kemik sapına nakış nakış işlenmişti; çakının sapına yakın metal kısma kazınmış ismin her harfinde babamın eskimiş elleri, nemlenmiş gözleri, göz kapaklarını kaldırdığında ileri atılan kirpikleri vardı.

Oturduğum yerden, saati son anda fark edilmiş, geçirilmek üzere olan bir randevuya yetişmek için kalkar gibi kalktım.

Uçar gibi yürüdüm.

(...)✍

HANDAN ACAR YILDIZ

MANDAL

Okşar gibi yaparak, eskiyen yanlarımı biraz daha eskitti lodos. Sert esip sarssaydı beni, vura vura yıpratsaydı affedebilirdim onu. Dürüstlüğüne yorardım. Oysa o okşar gibi yaparak yıprattı eskiyen yanlarımı. Lodos sırtıma vuruyorken, yüzüm kuzeydoğuya dönükken, yani yüzüm hem sıcağa hem de soğuğa dönükken sırtımı aşınmaktan koruyamazdım. Bu şartlar altında insan denilen varlık bile kendini aşınmaktan koruyamazken, tahta hâlimle, bir yerden bir yere geçmek için bir insanın iki parmak ucuna ihtiyaç duyar-ken ben nasıl korunabilirdim aşınmaktan.

Hayır, rüzgâr beklediğimi de nereden çıkardınız? Rüzgâr beklemiyorum. Yeni bir rüzgâr bekliyorum. Beni alt üst eden o rüzgârın ardından, gökyüzünü ayaklarımın altına sererken başımın altına toprağı koyan o rüzgârın ardından; gökyüzünü ayaklarımın altından alıp başımın üzerine tekrar koyacak yeni bir rüzgâr bekliyorum. Çünkü rüzgârdan başka umudum yok bu bomboş bahçede. Bomboş bahçelerde rüzgârdan başka umudu olmaz kimselerin. Gövdemin tam ortasından geçen iple gövdeme değen yüzeyim dışındaki boşluk geniş. Eski hâlime dönme umudumu artırıyor bu. Sıkılık dönmeyi zorlaştırıyor, gevşeklik dönmeyi kolaylaştırıyor. Zannedildiği kadar güzel değil, gökyüzünü ayaklarının altına almak. Çünkü gökyüzünü ayaklarının altına almanın bedeli toprağın başının altında kalmasıdır. Daha az görülen her ne ise onu özlersin. İster toprak olsun ister gökyüzü. Daha az ve daha zor gör-duğün toprak ise ulaşılamaz olan da odur.

O kadının boynu yüzünden böyle altüst oldum. Sırf boynu yüzünden sevi-lebilir bir kadın. Sevmek için neden bulmak zor değildir ve sırf boynu için sevi-lebilir bir kadın. İnce telli saçlarını ensesinde küçük bir topuzda birleş-tirirdi. İnce, uzun, beyaz boynu tüm güzelliğiyle ortaya çıkardı. Yakası açık bluzu dik omuzlarından yanlara dökülürdü. Hep tiril tiril giyinirdi. İnce telli saçları topuzun bir yerlerinden kurtulur, boynunda bir gölge oluştururdu. Ona dair gizli bir hırçınlığın habercisi gibiydi hem ince hem de söz dinle-mez saçları. Onun da ince bir söz dinlemezliği vardı sanki. Hırçınlıkla naiflik onda beraber bulunuyordu. Bir ressamın son anda koyduğu, neredeyse unu-tacağı için hayıflandığı bir fırça darbesi gibiydi disiplin tanımayan saç telle-

ri. İncecik, naif ama yine de disiplin tanımayan saç telleri... Bütün heyecanları, tedirginlikleri, öfkeleri, acıları küçük bir bohça gibi dudağının kenarına konardı. Duygularını gizlemeye çalıştığında dudaklarını birbirine sıkıca kitler, ısırırdı. Ne kadar dirense de o kenardaki çizgilere yerleşik bohça birden açılır, satenin dağılması gibi, içindeki duygular akar ve dudağındaki her bir çizgiye konardı.

Sırf boynu yüzünden sevinebilir bir kadın. Hele de buna, hep uzaklara bakan dalgın gözleri eklenirse. Hele de buna güzel dudakları eklenirse... Sadece duygularla değil, havaya, iklime göre de değiştirdi dudakları... Zihninin, kalbinin, ellerinin aynası olurdu dudakları. Yorulduğunda ya da zorladığında gerilirdi elleri kadar titreyen dudakları... Ben sadece onun parmaklarına dokunabilirdim. Bazen avuçlarına da çok kısa temas ettiğim oldu. Parmaklarıyla dokunduğu başımı yanlara açar ve beni ipin üzerine sıkıştırırdı. Asılı bulunduğum yerden dudaklarını, yani içini okumaya çalışırdım bazen. Yeni paslanmaya başladığım zaman ona yakınlaşma fırsatı bulmuştum. İlk kez. Son kez. Gözlerine yaklaştırmıştı beni. Nefesini duydum. Yorgun nefesini. Gözlerindeki kederi gördüm. Benim onun gözlerine ve dudaklarına uzaklığım kadar onun da uzaklarında, çok uzaklarında bir yerler vardı. O uzaklığı çözmeye çalışırdım. Kişi mi, yer mi, kendine olan uzaklığı mı?

Her şey incedi onda. Parmakları, bilekleri, kemikleri, saçları... İnce ve yuvarlak... Güzelliğin, zarafetin yanında nasıl hizmetçileştiğini, hiçleştikğini dünyaya ispatlamak için gelmiş gibiydi. Yürümezdi de rüzgârda süzülürdü sanki. Parmakları titrekti. Hep tedirginliği vardı sanki. Çamaşırları tuttururken bazen fırlardım çok uzağa. Çok sinirlenirdi. Şaşar kalırdım. O bitkin yüzüne ona hiç yakıştıramadığım bir öfke yerleşirdi. Ansızın beliren o öfkeyle hayata geri dönerdi. Öyle üzülürdüm ki o zaman. Sadece onun için değil, yaşama dönmek için öfkeye ihtiyacı olan tüm boynu güzel kadınlara üzülürdüm.

İşte açık kalmış perdenin arasından onu izlediğim o akşam saçındaki küçük tokayı çözmüş, birden saçlarının döküldüğü boynunu ovarken ‘Oh nihayet bitti demişti. Yoruldum ama her şeyi topladım.’ Ben ipin üzerindeydim ve o her şeyi toplamış olmaktan, geriye bir şeyin kalmamasından bahsediyordu. Kocasını ses çıkarmamıştı. Umursamazdı o bu durumu. Cevap gelmese de konuşmaya devam ederdi. Zaten başkasıyla konuşurken bile kendi kendine konuşuyormuş gibiydi hep. Bazen onu bu kadar güzel kılan, kendinin bile farkında olmadığı kibri midir, diye düşünürdüm. Ya da onu bu kadar güzel kılan, başkalarıyla konuşurken bile kendi kendisiyle konuşuyor olması mıydı?

Bir keresinde elindeki kitaptan cümleler okumuştı ve demişti ki ‘İddialı güzelliğe sahip olmayan kadınlar çok şanslıdır. Çünkü onlar çok güçlü sevi-
lirler.’ Ha asıl kitap okuma ayinlerimizi anlatmalıyım. Az kalsın unuttu-
dum bahsetmeyi; kitap okuma ayinlerimiz benzersizdi. Beyaz çarşafları çok
sıkmadan bahçeye asardı. Islak denecek şekilde. Sonra, gerili iki ipin arasına
otururdu. Rüzgâr vurup da ıslak çarşaflar uçtuğunda, okuduğu sayfalar ısla-
nırdı, elbisesi ıslanırdı. O, okumaya devam ederdi. Bir gün baktım ki ağlıyor.
Tüm bu ıslanmışlığın içinde gözyaşlarını ayırt etmem çok zor oluyordu. O da
bundan mı böyle yapmıştı. Bomboş bahçede kimden gizliyordu gözyaşlarını.
Yoksa benden mi? Kâğıttaki yazılar kendine mi aitti? Hem kendi yazdıklar-
ını niye burada okuyordu ki? Bir mandal alingan olmamalı. Her şey olmalı
ama alingan olmamalı. Ters dönmek için alingan olmamalı. Tesadüfleri,
sevgi işareti olarak anlayan aptallardan olmamalı.

‘Kibirden arınmamış bir üstünlük, üstünlük değildir.’ demişti başka bir
gün. Ne uzun okumuştı o gün. Bütün giysileri sırlıslıkla olana kadar oku-
muştı. Hava da rüzgârlıydı. Ağır, beyaz çarşafları şiddetle uçuruyordu. ‘Bir
varlığın, kendini, yaratılmışlıktan dolayı değil de başkalarıyla kıyas üzerin-
den üstün zannetmesinden daha büyük bir hata yoktur.’ diye okumuştı elin-
deki kâğıttan. ‘Üstünlüğümüz, var olduğumuzdan ötürüdür. Başka varlık-
lara nispetle değil. Var olduğum için üstünüm, kıyasla değil. Bir sevgiyi,
nefret gerekçesi bulmadan içimden sökebilmeliyim. Nefret gerekçesi bul-
mak asaletin altındaki tahtı çekmektir. Bir sevgiyi nefretle bertaraf edebil-
mek, acizliklerin en büyüğüdür.’ demişti. Ben de kendimi plastik mandallar-
la kıyaslamış, sırf paslanabilme (hissedebilme, ihtiyarlayabilme) özelliğim-
den ötürü üstün olduğum yanılgısına kapılmışım. Hassasiyetimi, üstünlük
gerekçem olarak görmüştüm. Tahta olduğum için, canlı yanlarım olduğu için
plastikleri küçümsemeyi hak zannetmişim. O okumaya devam ettikçe bun-
ların kendi yazdıkları olduğunu anlamışım. ‘İnsan en çok kibriyle imtihan
olur. Küçümsediklerin sana tercih edilir. Çünkü küçümsediklerin daha kolay-
dır senden. Senden kolay olanlar sana tercih edilir.’ demişti. Ne de haklı-
ydı. O da, benim küçümsediğim pembe plastik mandalları bana tercih edecek-
ti. Demirlerindeki pas lekesinin dokusuna geçişini bile hissedemeyen yapay,
pembe mandalları tercih edecekti bana.

Onun da ona acı veren yanılgıları olmalıydı. Bu cümleleri okurken boyun
damarları gerilmişti. Sırf boynu için sevebilirdi bir kadın. Sırf boynu için
delice tutulabilirdim ona. Ben de öyle yaptım zaten. Ama yine de bir mandal
alingan olmamalı. Bir mandal bir kadına sırf boynu yüzünden delice tutul-

sa bile alingan olmamalı! Yani kadın ağaç dedi diye, kendisinden bahsettiğini filan zannetmemeli. Ağaçtan bahsetmek, tahtadan bahsetmek değildir. İki tane beyaz çarşafı rüzgâra karşı korudum diye, hayatında kalıcı olabileceğim yanılışına nasıl da kapılmışım! İki tane beyaz çamaşırı emanet etti diye, bana değer yüklediği yanılışını nasıl da taşımışım! Yaşlanabiliyorum, rüzgârdan etkilenebiliyorum diye, pas lekesi tutuyorum diye nasıl da farklı yerim olduğunu düşünmüştüm plastik mandallardan. Oysa onun için bunca büyük laf etmesine rağmen plastik bir mandalla tahta bir mandal arasında fark yokmuş. Ettiği büyük laflar, kaleminin ucuyla sınırlıymış. Plastik bir mandalı tahta bir mandala tercih edebilirmiş o. Elinden birden fırlayarak onu öfkelerdirip hayata döndürmeyi bile başaramayan plastik mandalları tercih etti bana. Tercihini düşündükçe ondan nefret ediyordum. Bir kadına tutulmak için tek bir neden bulmak ne kadar kolaysa bir kadından nefret etmek için de tek bir neden bulmak o kadar kolaydır. Ve sırf dizkapakları yüzünden nefret edilebilirdi bir kadından. Boynu güzel olsa bile dizkapakları çok çirkin-di. Plastik mandalları tercih eden, dizkapakları çirkin bir kadın olduğu için ondan nefret edebilirdim, istesem. Okuduğu o cümle olmasaydı. Bir sevgiyi söküp atmak için nefrete başvurmanın asalete aykırı olduğunu söylemişti ya hani. Nefret etmeden de başa çıkabilmeliydi bir sevgiyle.

Kamyonun tekerlekleri dönünceye kadar korumaya çalışmışım umudumu. Belki de, çift bölümden oluşan gövdemi çaprazlamasına birleştiren demirin pası, umudumu kıracak kadar gövdeme geçmemişti henüz. Yine de yine de umudumu kaybetmemiştim. Eşya yüklü kamyonun tekerlekleri dönüp de bahçedeki ipin üzerinde beni ters çevirinceye değin... Üstelik onun kadar yaşamla arasına set çekmiş birinin başka bir eve taşınacağını öğrenene kadar... Evi taşıyacağını duyduğumda hafif bir korku duymuştum ama hemen kaygımı dağıtmışım. Yavaş yavaş eşyaları sarıp paketlemeye başladığında hep sıramı bekledim. Beni de o kolilerden birine eninde sonunda yerleştirecekti. Ben olmasam rüzgârda bütün çamaşırlar uçardı. Kirlenirlerdi. Yeniden yıkanmaları gerekirdi. Benim görevim yıkanmış, temizlenmiş olanları hep korumak muhafaza etmekte. Çok önemliydi görevim. Hem plastik de değildim. Benden vazgeçemezdi, hayır! Tamam çoğu eşya kolilere çoktan yerleşmişken ben hâlâ ipin üzerindeydim. Bu gerçeği kabul ediyorum ama içerideki bütün eşyaları topladıktan sonra elbet bahçeye de sıra gelecekti. Yok canım, boşa endişeleniyordum. Temiz çamaşırların garantisiydim ben! Asla vazgeçemezdi benden. İlk rüzgârda uçar giderdi çamaşırları. Ya da toprağa düşer çamur olurdu. Yo, çok büyüktü benim öne-

mim. Vazgeçemezdi benden. Hem sırlarımız vardı. Giysilerini, en mahrem eşyalarını benimle tutturmuştu ipe. Yırtığını, söküğünü bile ezbere bilirdim giysilerinin. Onun giysilerini bu kadar ezbere bilirken benden vazgeçemezdi. Hangi kısmının parlak hangi kısmının solmaya başladığını bile bilirdim. Sırlarımız vardı, hatta belki anılarımız vardı. Anılarımız? Belki... Belki anılarımız bile vardı ve önemliydim ben. Temiz çamaşırları bana emanet etmişti. Vazgeçemezdi benden. Tabii ki içerdeki eşyaları, kırılmaması ve tozlanmaması gerekenleri daha önce toplayacaktı. Benim tozlanmak gibi bir sorunum yoktu. Tahtaydım zaten. Aşırı suya maruz kalmadıkça kolay bozulmazdım. Sessizce sıramı bekleyebilirdim. Bekledim. Hep bekledim. Arada rüzgârda ip sallandı. Unuttu mu? Hatırlar mı? Yo, hiç bu tarafa bakmadı.

İçime hafif bir korku, paslandığımı söylediği gün gelse de, bu terk edilme ya da yalnızlık korkusu değildi henüz. İlk o zaman yakından görmüş-tüm zaten gözlerini. Telaşlanmama, üzölmeme gerek yoktu. Hayır, hiç gerek yoktu. Vazgeçemezdi benden. Temiz çamaşırların garantisiydim ben. Çamurlanmazdı çamaşırlar ben olduğça. Ama o akşam, içeriye seslenip de çok yorulduğunu, tüm işleri sonunda bitirmeyi başardığını söylediği o akşam çözüldüm. Demirimdeki pas biraz daha gövdeme işledi. Açık perdeden içeri-sini gördüm. Rüzgâr esiyordu. Ben evdeki herhangi bir kolinin içinde değildim ve o işleri bitirdiğini söylüyordu. Tahta bir mandaldım ben ve üzerimdeki çizgilerin kederimden arttığını duyumsamıştım. Sonra mandal sepe-tini hatırladım. Plastik, renkli mandalların olduğu sepeti. Pembe, yepyeni mandallar... Sepet duruyordu. Oh, rahatlamıştım. Demek **bizi** en sona bırakmıştı bizi. Biz! Hepten unutulmaktansa ‘Biz’ sıfatının içine bile girmeye razı olmuştum. Ben de en az onun kadar kibirliydim ve kibirli olanlar için en büyük ders terk edilmektir. Ayrıca kolilemeyecekti demek ki bizi (!). Son anda alabilirdi eline. Kendi kendimi kandırma faslına geçtiğim gün, pembe mandal sepetini de beni ipte bırakarak aldığı gündü. Sepette olmadığım için beni unuttuğunu, yine hatırlayacağını düşündüm. Benden vazgeçemezdi. Temiz çamaşırların garantisiydim ben! Bambeyaz çamaşırları silkeleyip asarken sırlarını hep benle paylaşmıştı. Hem onu gizli gizli ağlarken de tek ben görmüş-tüm. Gülerken hiç görmesem de... Sahi, hiç gülerken görmemiş-tim onu. Kahkahasını duymamıştım.

Evde çoluk çocuk kimsenin olmadığı bir gün silkelediği beyaz gömle-ği asarken ağlıyordu. Defalarca silkelemişti gömleği. Benim bile üzerime su sıçramıştı. ‘Bir ağacı koparamadığımız için keseriz.’ demişti. Büyük bir sırrı öğrenmiş gibi hissetmiş-tim kendimi. İçinden koparmak istediği ama kopara-

madığı neydi? Koparamadığı için kesmek istediği... Bir sırrı benle paylaştığı için nasıl da önemli zannetmiştim kendimi. Nasıl da hayatında yer edeceğimi sanmıştım. Oysa ben sır değildim. Sır değil sırdaştım ben. Sırlar unutulmaz, sırdaşlar unutulur. Ben sırrın kendisi değildim, vazgeçilmez de değildim. Ama ona olan sevgim beni yanılgıya itti. Sır olmakla sırdaş olmayı birbirine karıştırdım.

Eşyaların yükleneceği kamyon evin önüne yanaştığında bir damla rüzgâr için Allah'a yalvardım. Bulunduğum ipi havaya kaldıracak bir rüzgâr... Beni ona son kez hatırlatacak bir rüzgâr. Yaprak kıpırdamıyordu. Son kutuyu da koymuşlardı. Başını çevirseydi bana doğru. Tesadüfen de olsa. 'Bir ağacı koparamadığımız için keseriz' demişti ya. Ağlıyordu ya. Bir tek ben duymuştum ya sözlerini. Bir tek ben görmüştüm ya göz yaşlarını. Baksaydı bana. Görmese bile baksaydı. Görmedi. Sır değil sırdaştım ben. Sırlar unutulmaz, sırdaşlar unutulur. Sırdaştım ben. Sırdaş olduğunu yalnız kendisi bilen bir sırdaş. Unutmuştu beni. Rüzgârda uçuyormuş gibi yaklaştı kamyonu. Bindi. Bulunduğum yerde kıpırdanmaya çalıştım. İpi oynatmaya çalıştım. Hep ötelere baktı. Dudakları çizgisiz ve kıpırtısızdı bugün. Galiba o da benim gibi umudunu kaybetmişti. Neydi koparamadığı için kesmek istediği? Neydi taşımakta zorlandığı sevgi? Kayboldu gitti. Sabahtan beri esmeyen rüzgârın, o gittikten sonra eseceği tuttu. Şiddetle... İpten azade olmak için gösterdiğim çaba, ipin üzerinde ters döndürmekten başka işe yaramadı. Unutulmuşluğumun üzerine bir de dünyaya tersten bakmak zorunda kalmıştım. Hiç çimleri göremeyecektim. Hiç çimleri ve çiçekleri göremeyecektim. Artık çiçekleri göremeyecektim. Rüzgâr vurdukça, en çok da, paslanan yerlerim sızlıyordu.✍

EMİNE BATAR

HATIRLAYIŞ

“Bulutlu, serin bir sonbahar günüydü. Haftalarca habersiz bırakmıştı beni.

Sonra o gün sokakta, aniden karşılaştık. Üzerinde okul forması vardı; gri pantolon, lacivert ceket. Karşıya geçmek için bekleyen kalabalığın arasındaydık. Telaşlı, titrek bir sesle o kısacık ismi fısıldamıştım: “Ali!” Başım dönmüştü bir an. Binalar caddeye doğru esnemiş, yol ayaklarımın altından kayar gibi olmuştu. İnsanlar iki yanımızda çoğalıp yeşil ışık yanar yanmaz caddeye boşaldığında, kolumdan çekiştirmiş “hadi” demişti.

Yan yana yürüyorduk.

Geçmişin küçük, içli birkaç hatırası arasında dolanıp duruyordum “Demek öyle” diyordum içimden. Demek öyle ne? Onun için bittiğini sezinliyordum. Öyle ya, karşılaşır karşılaşmaz “sana ulaşmak için çok uğraştım ama şu sebeplerden ...” gibi cümleler kurması gerekmez miydi? Bir suçlu gibi beti benzi atmıştı. Peki onunla nereye yürüyordum? Bittiğini rahatlıkla anlatacağı bir yere mi? Hemen oracıkta, bulunduğumuz yerde söylemeliydi. “Nereye gidiyoruz” demiştim, birden sesimi değiştiren bir yumruğun boğazıma oturmasıyla. “Bir şeyler içebiliriz” mi demişti? Ben de “niçin” demiştim. Cevap vermemişti. Yüzüme mahcup ve kederli bakıyordu ama hepsinin ardında gizli ayrılık haberini görüyordum. “Burada söyle” demiştim. “Tek bir cümle olmalı, onu hemen burada söyle!” Yutkunmuş, öylece yüzüme bakmıştı. “Bitti öyle mi?” dediğimde cevap vermemişti, ben de “alçaksın sen. Alçak! Sözünde durmadın” deyip aksi yöne doğru koşar adımlarla gitmiştim. İçime oturan ağırlık bir ağlama nöbetiyle dışarı çıkmak istemişti de ağlamamıştım. O sancı ömür boyu orada dursun istemiştim.”

İçindeki sesi dinliyordu, diğer taraftan yıllar sonra içine oturan o şeyi dışarı çıkarmak için ağlıyordu. Gözlerini perdeleyen yaşları siliyor ve yolu görmeye çalışıyordu. Unutmak ne büyük bir nimetti. Son dokuz yıldır hiç bu kadar yorgun, yaralı hissetmemişti.

İlk günler bir kenarda düşüncelere dalıyordu. Dünya dönmüş, durmuş umurunda değildi. Bedeni bir yere giderken ruhu hep bir yerlerde kalıyor, aynı şeyleri düşünüyordu. Uysallaşmıştı. Ama birden bire tuhaf bir öfkeyle olur olmadık yerlerde tepki gösteriyor, herkesi şaşırtıyordu. O günleri hatırlar

lamasa iyiydi. Kardeşi onu gördüğünü söylemeseydi keşke. Bir de babası öldüğünde hatırlamıştı. “En kötü günümde yanımda değilsin, bitti benim için. Kalbimden de söküp atacağım seni, canıma yapışmışsan canımı dahi sökeceğim” demişti. Demişti de yapabilmiş miydi? Yapabildi sanıyordu. İşte, her şey ortadaydı. Ondan bir haber alınca nasıl da değişivermişti kalbinin atışları.

Öfke ile sakinlik birbirine karışmış, biri diğerini yenmek için kadının içinde bir kavgaya tutuşmuş gibiydiler. Öfkesini de sakinliğini de besleyen sevgiydi. Öldürdüğünü sandığı sevgisi sadece bir uykuya dalmış ve dün, kardeşinin anlattıklarıyla uyanıvermişti.:

Dün olmuş olay. Kardeşi otobüse binmiş. Arkadan biri çağırmış, “gel otur buraya” demiş, ama kendi ismiyle değil de ablasının ismiyle. Şaşırmamış. İki kardeş birbirine çok benzediği için çoğu insan karıştırmış zaten. Olup biteni ablasına anlatmış. “Nasılın” demiş adam, sesi titremiş. Yüzüne bir utanma çökmüş, yanakları kızarmış. Kardeşi ağzını açmış “ben o değilim” diyecekmiş ama adam konuşturmamış. “Seni çok aradım. Ulaşamadım.” Susmuş, beni affet der gibi bakmış kardeşine. “Benim suçum... Sebebini bilseydin eğer... Babam... Başka çarem yoktu” gibi, ne demek istediği pek de anlaşılmayan birkaç yarım cümle kurmuş. Yüzünde anlatamamanın sıkıntısı ve acısı dolaşıyormuş. Kardeşi “bir şey söylememe izin verin” demiş. Beriki yine heyecanla atılmış “duydum, öğretmen olmuşsun. Çok sevindim. Bilseydim, nerdesin hangi okuldasin... Öğrenmek için çok çabaladım, olmadı.”

“Soyadı değişti” demiş kardeşi. Adam şaşırmış, bakakalmış. Sonra kardeşi adamı incitmekten sakınan bir sesle konuşmuş.

“Ablam. Evlendi.”

Adam değişmiş, duraklamış. Zihnine üşüşen sorular birden diline hücum etmiş gibi önce anlamsız birkaç şey söylemiş. Sonra anlaşılır bir sesle “ne zaman” demiş ama cevabı dinlememiş, yüzünü kolunun üstüne kapatmış, böylece durmuş bir süre.

Kardeşi anlattığında nefesini tutmuş öyle dinliyordu. “Anlatma” diyordu arada, sonra ne oldu diye soruyordu. “Çocuğu var mı” diye sormuş. “Bir oğlu var” demiş. Adını sormuş, içindeki eziklik ve acı yüzüne yansımış, “ben evlenmedim, onu bulmadan..” demiş, selam söylemiş.

Kadın sanıyordu ki çoktan bitmişti, içindeki bahçeyi kaldırıp atmış yerine yeni ağaçlar dikmişti. Oysa eskilerin filizleri, yenilerin yanında pek de uzamadan, varlığını belli etmeden çıkıvermişti işte.

Sebebi neydi? Babası mı istememişti? Çaresizmiş demek... Sokakta karşılaştıklarında omuzlarını düşürmüş, eğilmişti konuşurken. Şimdi anlıyordu ka-

dın; o gün duruşunda “beni affet, elimde değil” der gibi bir ifade vardı. Kızgınlığından, bu önemli ayrıntıyı görememişti. Belki de konuşur, yıllar sonrası için söz verirlerdi birbirlerine kim bilir.

Kardeşi “neden ondan hiç bahsetmedin” demişti. O da sanki kendisi için pek önemsizmiş gibi bilmem anlamında dudağını bükmüştü. “Bir iki mektup yazdık birbirimize. Çok bağlanmış demek ki. Yazık” demişti, asıl bağlananın kendisi olduğunu sezdirmeden. Birden laf arasında boğazı kurumuş, yutkunmuştu. “Görünüşü nasıldı bari” demişti, ilgisiz görünmeye gayret ederek. Başının üst kısmında neredeyse saç yokmuş, avurtları çökükmuş, çok zayıftı demişti kardeşi. Keşke hiç öğrenmeseydi bunları. Kalkıp banyoya girmiş, suyu açmıştı. Suyun sesine karışmıştı hıçkırıkları, gözyaşları da suya.

Şimdi nereye, niçin gidiyordu? Şu iki tarafından akan evler, ağaçlar, şu birden bire karşısına çıkan gök, şu yokuş... Sadece üç mektup yazmış, üç mektup almıştı. Ama gençlikten midir nedir, kalbi ılık bir yaşam dolmuştu. Bir taraftan ağlamak bir taraftan sevinç çılgınlıkları atmak istediği o günler... İkisi arasında gidip gelen üç mektup vardı sadece. Elini tutmuştu mektubu verirken, bir erkeğin sıcaklığını ilk o an duyumsamıştı. Gecesi gündüzüne karışmıştı. Elini tuttuğu yeri alıp yüzüne sürüyordu, geceler boyu hayal kuruyordu da yorulmuyordu.

Evleri şu ilerdeki sokağın başındaydı. Belki de taşınmışlardı. Niçin gelmişti buraya? Onu bulabilecek miydi? Balsa bile ne diyecekti? “Evlendim beni affet” mi diyecekti? Yoksa “sen o gün bana gerçeği söyleseydin...” mi diyecekti? Kimi suçlayacaktı? Elini tutamazdı, gözlerine bakamazdı. Artık eskisi gibi olan ne vardı? Kendisi mi, o mu?

Karşısına çıkmamalıydı, bırakmalıydı evlensin, çocukları olsun. Ama yok, sadece vedalaşmak istiyordu. Onca yıl beklemişti kendisini, hakkı vardı üzerinde. Ne yani kusura bakma mı diyecekti? Ama bir görseydi, sadece bir görseydi.

Bir an kaygılı olduğunun farkına vardı. Sönmüş bir ateşi alevlendirmek değil ama hiç olmazsa ikisinin içinde kalmış küçük kor parçasının sönmelerini engelleyecek bir iki söz söylemek istiyordu. Varlığını inkâr etmeye çalıştığı unutulmama arzusu, hafif dürtülerle kadını yönlendiriyor ve geri dönmek ile ilerlemek arasında hep ileriye gitmesini sağlayan bir baskı oluşturuyordu. Kadın da gitmesinin haklılığını kabul ettirmek için kendisiyle durmadan konuşuyordu.

Şu sokaktan giriliyordu, sokağın başındaki ikinci apartmandı.

Ali çok hastalanmıştı bir keresinde. Zatürre demişti doktor. Hem ağlayıp hem dua ettiğini hatırladı. Arada bir telefon ediyorlardı. Birine “alo” diyordu

biri, diğeri de alo diyordu. Sonra sessizlik oluyordu. Nefeslerini, bazen de iç çekişlerini duyuyorlardı birbirlerinin. Sonra birden planlamadıkları veya konuşulmaya değmeyecek bir konu üzerinde sohbete başlıyorlardı. Farkına varınca susuyorlardı. Asıl konuşmak istedikleri ise mektuplarda yazılıydı.

İşte böyle çok hasta olduğu o günlerde “Seni merak ediyorum, görebilsem...” demişti Ali’ye. Tam bu köşede buluşmuşlardı. Geçmiş diye bir şey yoktu. Hepsi bugündü, ‘şu an’dı. Ali aceleyle mektubu eline tutuşturmuştu. Mektup ikisinin eli arasında kalmış, Ali bırakıp aceleyle gitmişti.

Kadın arabayı köşeye park etti. Yüzünü sildi. Arabadan indi ve mektubu aldığı yerde durdu. Çevresine baktı. Sonra evin olduğu sokağa uzattı başını. Pencerede yahut balkonda veya kapı önünde rastlarsa ona ve o da tanır- sa kendisini... Ah olacak iş değildi! Üstelik oğlunun kreşten alınma saati gelmişti. Kocasını bir iki saat sonra evde olurdu, akşam yemeğini o gelmeden hazır etmeliydi.

Arabasına bindi ve geldiği yöne sürdü. Biraz sonra caddenin başında kayboldu.✍

MEHMET KAHRAMAN

HİKÂYENİN SONU

Kapıyı genç bir kadın açtı.

Beni içeri aldı. Odayı gösterdi. Usulca girdim. Kadın yatağı doğrulttu. Beyaz pikenin altında vücudu kaybolmuştu. Göz göze gelince kendimi tanıttım. Titreyen gözlerinden cevap gelmedi. Kadın, Kimseyi tanımıyor, dedi. Adımı soyadımı yüksek sesle tekrar söyledim. Bir sağıra duyurmaya çalışıyormuş hissine kapılınca sustum. Kadın bizi baş başa bıraktı. Ara ara hatırladığı oluyor, siz konuşun, belki hatırlar dedi. Bir anlık tedirginlikten sonra yatağın yanındaki sandalyeye oturdum. Konuşmakta zorlanıyordu ve konuştuğunda ise alakasız şeyler söylüyordu. Kaç kere tekrarladım ismimi saymadım. Evet, tanıdım seni dese de, henüz çıkartamadım diyor-du sesi. Üç nefeste bir cümleyi ancak kurabildi. İçimde tuhaf bir acıma duygusu belirdi o an. Onu böyle görmeyi beklemiyordum. Neden diyecek olursan... Birine yakıştırdığın görüntünün ebediyen süreceğini zannediyorsun da ondan. Düşünebiliyor musun, örnek aldığımız, onun gibi olmaya, onunla olmaya can attığımız, hatta farkında olmadan o olduğumuz adam gitmiş, yerine son günlerini yaşayan hasta bir ihtiyar gelmiş.

Yüzüme baktı uzunca bir süre. Fotoğraf albümünü karıştırıyordu muhtemelen. Bulabilecek mi diye gözlerimi kaçırmadan baktım. Artık gözlerinde o çılgın bakış yoktu. Titriyorlardı. Daha çok bir telaşın ifadesiydiler sanki. İnsanı konuşmaktan alıkoyan, gelmese miydin dedirten bir sukuta sevk etti beni bu hâl. Hafızamdaki görüntüsüyle kalsaydı; gürbüz, yakışıklı. Kırk yaş tatlılığında. Anlatmayı seven. Sohbet ederken bu adam peygamber mirasçısı dediğimiz. Sonra hiç beklemediğimiz bir anda isyancı kimliği. Dosta yumuşak, düşmana sert... Bir insanın her anı aynı olamaz, oluyorsa o münafıktır diyen. Otoriteye özel karşıtlık. Samimi olun, samimi olursanız Allah size yardım eder. Dünyasına girmek de zor. Öyle her önüne geleni kabul etmez. Sınavdan geçirir. Ne okuyorsun? Şimdiye dek ne okudun? Günlük kaç sayfa okuyorsun? Ne olmak istiyorsun? Samimiyetine inandı mı artık onunsun. Bırakmaz seni. Gözlerinden anlarsın. Bir baba gibi sıcak gelir sesi. Söylediklerini okursun. Ne söyleyecek diye ağzına bakar durursun. Zamanlı zamansız anlattığı hikâyeler gelir aklına.

* * *

Sarı Öküz'ün hikâyesini bilirsin.

Ne zaman aklıma gelse bu hikâyeyi hatırlarım. Elbette biliyordum o hikâyeyi, ama biliyorum demedim hiç. Zaten o da biliyor musun diye sormazdı. Anlatırdı Karadeniz şivesinin çağılmasıyla. Anlatmaktan keyif alırdı, özellikle karşısında can kulağıyla dinleyen biri varsa. Dinliyordum. Ondan duymak, her seferinde yeniden dinlemek bana da heyecan veriyordu. Her akşam aynı masalı dinleyerek uyuyan çocuğa benziyordum. Bıkmıyordu çocuk. Güzel şeylerin hatırlanması ve tekrarlanması zihindeki yolları pekiştirir. Öyle bakıyordum anlattıklarına. Sonuçta dinletiyordu kendini. Güzel anlatıyordu. Belki onun tekrarları sayesinde sorulması gereken soruları sıkça sorar olmuştum kendime. İnandığım doğruları savunmaktan çekinmemişsem, taviz vermemişsem kaypaklığa, onun sayesinde. Aslına bakarsan yaşam koçummuş gibi görürdüm onu. Her konuşmaya ayrı bir kutsiyet atfederdim. Söylediği sözler yirmilik çivi gibi beynime çakılırdı.

Böyle bir bağlanmayı kimse hoş görmez biliyorum, ama on beş yaşın ergenliğini düşündüğünde anlayışla karşılamalısın. Soruyorduk. Konuşuyorduk. Gülüyorduk. Oynuyorduk. Okuyorduk. Yazıyorduk. Bizim için müdürle konuşuyordu. Bizim için ailelerimizle konuşuyordu. Annem korkuyordu ama. Oğlum seni yanlış yola götürmesin dikkat et diyordu buzdolabından bir şeyler asırırken. Bak ortalık tekin değil. Polisler alır götürür. Kör kurşuna gidersin belki. Öyle değil anne. Bizimki başka. Ne hayattı ama. İki senelik kabına sığmayan... Sonra sürgün... Özür dileyseydi müdür unutmaya hazırdı. Geri adım atmadı. Hatalı olan ben değilim dedi. Taşınmadan önceki akşam yine evinde ağırladı bizi. Bu sefer hiç kimse konuşmadı. Sessiz sessiz çaylarımızı içtik. Suskunluğu bozalım diye konuşacak olduk, ortamda sohbet havası yoktu, konuşamadık. Kalkalım dedik en sonunda. Vedalaşma faslı uzun sürdü. Hocam dedi bir arkadaş... Ne diyeceğini biliyormuşçasına... Çocuklar... Tilkinin geçtiğine yanmam da, yol olur.

* * *

Hayat da bir yol; yaşarken uzun, gerçekte kısa bir yol.

Cümleleri kurgulamaya çalışıyordum. Sözlerimin karşıda bir anlamı olmayınca konuşmak da anlamsızlaşıyordu. Kendi kendine konuşmak gibi. O da ne konuşacağını bilemiyordu. Hatıralar yardımına gelmiyordu anlaşılan. Anımsatmak için o günleri anlatmaya başladım. Hocam ben Abdullah. Hatırladınız mı? Yıl seksen beş. Afyon Lisesi. Karayollarının arkasında, bahçesi olan küçük bir eviniz vardı. Semaver çayları içerdik hafta sonları. Bize kitap

verirdiniz. Yahya Kemal'i, Ömer Seyfettin'i, Uşaklıgil'i, Tanpınar'ı konuşurduk. Siz anlatırdınız biz dinlerdik. Ayda bir *Sarı Öküz*'ü tekrarlardınız. Biz unuttuğunuzu düşünerek, sizi mahcup etmemek adına, ilk kez dinliyormuş gibi yapardık. Her dinleyişimizde aynı mimikler. En sonunda dayanamayıp, münafıklık yapıyorsunuz bari kaş göz oynatmayın demiştiniz. Bardaklar ellerimizde, çaylarımız buz gibi olmuştu.

Hatırlatınca, küçük de olsa bir ışık belirdi gözlerinde. Sanırım bir fotoğraf yakalamıştı. Tabi ya, dedi heyecanla. Sen osun. Sonra söyleyeceği şeyi unuttuğu olacak, aynı sükût oturdu yüzüne. Kelimelerimi özenle seçerek konuşmaya devam ettim. Tam olarak ne anlattım bilmiyorum. Gerçek mi değil mi benim bile unuttuğum pek çok olay. İnsan efsane olunca ne anlatsan oturuyor üstüne. Bunda yadırganacak bir şey yok, yaşamadımsa da yaşamayı istemişimdir. Onu gözümde öylesine büyüttüm ki yıllarca hayali konuşmalar yaptığım oldu onunla. Hocam, Cemal Süreya'nın şu şiiri hakkında ne düşünüyorsunuz? Sezai Karakoç'ta inanç imgelerinin kullanımı konusunda ne söylersiniz? Hocam şiirlerimi kimse beğenmiyor. Çağın çok gerisinde olduğunu söylüyorlar. Artık o tarzda şiir yazılmıyormuş. Şiirin tarzı mı olur hocam? Bakın çocuklar, her şey istediğiniz gibi olmayabilir. Bu biraz da yetenek işi. Gerçi şiir giderek işçiliğe dönüşüyor ama olsun. Şiiri yakalamak için de *melek-e* lazım. İlla bir şeyler olmak zorunda değil. Kaderde sizin için yazılmış olan gerçekleşebilir ancak. Siz yazılanı arayın. Sevdiğiniz şeyi yapın. Boş verin Cemal'i Karakoç'u. Hayatı ıskalamayın. Tamam, onlar da olsun. Olacak. Yaşam denen şey bir bütün, bir anımı kaçırırsanız telafisi yok.

En çok da üniversite yıllarında uydurulmuş hikâyeler. Yanımda olsaydı ne konuşurdum. Bana ne söylerdi. Bildiğim bir şey varsa ondan çok şey öğrendiğimdi. Ne olursanız olun birbirinizi, davanızı, ailenizi, işinizi satmayın. İçten olun. Adil olun. İçinizdeki kin sizi düşmanlığa sevk etmesin. Sevginiz de sizi köreltmesin. Bunlar benim çıkarımlarım tabii ki. Böyle söylememiş de olabilir. Ama söylediği şey çok açıktı.

* * *

Sarı Öküz'ün hikâyesini bilirsın, dedi çayı doldurunca. Bardak elindeydi. Yanıma sokuldu. Vaktiyle otlakların birinde bir öküz sürüsü yaşarmış, diye devam etti. Öküz deyince şimdiki öküzler gibi ahırda tek başlarına duran, kilo alsınlar da kestirelim denenlerle kıyaslama. Güçlü hayvanlardır öküzler. Atalarına sorabilirsin. Neyse...

Bundan sonrasını biliyorsun. Aslanlar bakmışlar olmuyor, ne yaparız da bunların arasını açarız diye hilelere başlamışlar. Oy birliğiyle karar alınmış.

Beyaz bayrakla Boz Öküz'ün huzuruna varmışlar. Güya dostlar. Böyle böyle... demişler. Bize Sarı Öküz'ü verin, siz de kurtulun biz de... Aynen böyle demişler.

Bunları ondan dinleyeceksin asıl. Ses tonu, duraklamaları, jest-mimikleriyle aklına kazınır. Hem anlatırken, buraya bir es koyalım der, hangi günün hangi saatine gider, başka bir hikâyenin içine girersin. Bazen nefes almayı dahi unuttursun. O derece. Bir seferinde dayanamayıp, bütün bunları nasıl aklınızda tutuyorsunuz, diye sormuştum. Epey gülmüş, “Tilkinin bildiği on şeyin dokuz buçuğu tavuk üzerinedir,” demişti. Konuyu nereye bağlayacaktım... Tamam hatırladım. Adamların bildiği on şey varsa dokuz buçuğu fitne, fesat çıkartmak... Evet, evet hatırladım. Böyle söyledi. Onların işi bu, dedi.

Şimdi konuyu siyaset tarihine döndürmeyelim. Aslanlar bir müddet sonra tekrar Boz Öküz'ün kapısını çalmışlar. Uzun Kuyruk demişler, bizim aklımızı başımızdan alıyor. Öyle bir sallıyor ki kuyruğunu, onu düşünmeden edemiyoruz. Hem o sizin gibi değil. Sizden farklı. Onu bize verin, bir daha size uğramayalım. Bir tek Benekli Öküz karşı çıkmış ama dinleyen kim, aslanlar öküzlerin boş bakışları altında Uzun Kuyruk'u alıp gitmiş. Gitmişler gitmesine de, gidişleri uzun sürmemiş. Tavizler şımarıklığı doğurmuş, karşı tarafı daha da cesaretlendirmiş. Ve aslanlar söz dinlemez olmuşlar. Artık ukalaca konuşuyor, şunu verin, bunu verin diye emrediyorlarmış. Bundan böyle çalışmalarına da gerek kalmamış. İstediklerini her zaman elde etmişler. Öküzlerin ise günden güne güçleri tükenmiş ve sayıca azalmışlar. Kafaları boşalmış, düşünemez olmuşlar. Boz Öküz çayırdı yayılan üç beş yavru öküzü bakıp senin gibi sormuş...

Biz nerede hata ettik?

* * *

Hata yoktur, imtihan vardır.

Parça parça görüntüler geliyordu zihnine. Etrafında öğrenciler oluyordu, birlikte yürüyorduk, evinin bahçesinde çay içiyorduk, pasta börek yiyorduk, okuyorduk, tartışıyorduk...

Yeni bir şiir yazmıştım. Gözlerinizin içine bakıyordum. Buruşmasın diye defterimin arasında getirmiştım şiiri. Katlayıp cebinize koydunuz. Akşam bakarım. İki satır bir şey zaten akşama niye bekletiyorsunuz dedim içimden. Hep öyle. Akşam bakarım. Ertesi günü heyecanla bekledim. İlk iki şiirim olmamıştı. Sen Karakoç'u okudun mu? Önce onu oku. Eve gidince, yartarken, kalkınca Karakoç okurdum. Sabah size görünmek için geçeceğiniz güzergâhta bekliyordum. Geldiniz. Beklediğim belli olmasın diye başka tara-

fa bakıyordum. Gördünüz beni. Cebinizden şiirimi çıkarttınız. Sınav sonucu açıklanacak öğrencinin maruz kaldığı rüzgâr esmeye başlamıştı o an. İşaretlenmiş yerler. Kırmızı kalemin çok kullanılması dikkatimden kaçmıyor. Nasıl? Beklemek öldürecek. Dergiye göndereyim mi? Olmak lazım. İyi yoldasın. Yalnız şu var: kelimeleri üst üste yığmakla şiir olmaz. Şiir dediğin biraz da yaratıcılık ister. Ayrıca sloganlarla şiir yazılmaz. Bak altını çizdiğim kırmızılar senin ne olduğunu bağılıyor. Bağırmana gerek yok. Cansever'i de oku. Onun şiiri nasıl kurduğuna bak.

* * *

Hiçbir şey yok. Bedenime hükmüm geçmiyor. Kaç ameliyat geçirdim bilmiyorum. Gördüğün gibi yalnızım. Bazen birileri gidip geliyor, çoğunu tanımiyorum. Sen kimdin bir daha söyle. Tamam hatırladım. Ne yazıyorum demiştin? Çok eskilerde kaldı tabii. Kaç yıl olmuş. Yaşlının yaşaması zormuş. İnsanın böyle olacağı hiç aklına gelmiyor. Hiç yaşlanmayacak... Güzel günlerdi. Tabi ya çay içerdik kamelyada. Siz geleceksiniz diye karım pasta yapardı. Nurdan da gelmedi. Bu saate kalmazdı. Sen niye geldin. Nurdan nerede? Ahmet de gelmedi. Hayırsız bunlar hayırsız. Kimdin sen. Tamam hatırladım.

...

Evden bin parçaya bölünmüş çıktım dersem abartı olmaz. Bir kahramanın kendi kahramanlığını bilmemesi ne kötü. Hastalık onu çökertmiş. Kafa gidip geliyor. Oğlunun neden gelmediğini soruyor. Kızını. Sonra hanımına sesleniyor. Bazen beni bile tanımadığı oluyor diyor kadın. Alışkanlıkla annemi soruyor... Soğuk limonata boğazımda donuyor. Yutkundüğüm koca bir mazi. Gitmiyor.

İSMAİL İSPARTA

SİHİRLİ LAMBA

Aslında her şey Binbir Gece Masallarındaki gibi başlamıştı. Genç şehzade Abbas, bu gece de Şehrazat’a masal anlattıracaktı. Günün yorgunluğunu bu şekilde atıyordu. Şehir, bir aydır Moğol kuşatması altındaydı. İyice fakirleşen halk bir de can derdine düşmüştü. Her taraf fokur fokur kaynıyordu. Hülagu birkaç gün önce elçi göndermiş, babasından şehrin etrafındaki surları yıktırmasını istemişti. Babası ise kabul etmemişti.

“Ey Şehrazat!” dedi şehzade, yorgun sesiyle. “Ne anlatacaksın bu gece?” Önündeki ipek döşemeye ayaklarını uzattı ve masanın üstündeki meyve tabağından bir tane üzüm alıp ağzına attı. “Şehzadem!” dedi Şehrazat. “Bu gece çok farklı bir masal anlatacağım. Böylesi yeryüzünde hiç işitilmemiştir. Aslında bu masalı başka zaman anlatmayı düşünüyordum. Ancak sizi bir hayli morali bozuk gördüm. Bu yüzden şimdi anlatmaya karar verdim.” “Çok methettin” dedi şehzade. “Hadi anlat da dinleyelim.”

Böylece Şehrazat Sihirli Lamba masalını anlatmaya başladı...

Rivayet edilir ki çok eski zamanlarda, Hint diyarında yaşayan fakir bir balıkçı varmış. Bu balıkçı her gün küçük kayığıyla denize açılır, nasibini ararmış. Bir gün yine denize açılmış. “Bu gün bakalım Allah kısmetimize ne gönderecek” deyip ağını serpmiş denize. Bir süre sonra çekmeye başlamış. Ama ağ o kadar ağırmış ki bir türlü gelmiyormuş. “Galiba kısmetim açıldı” diye söylenerek ağa iyice asılmış. Güç bela çekebilmiş. Bir de ne görsün! Ağa koca bir taş takılmış. “Tövbe tövbe, bu da neyin nesi?” diye söylenerek ağı tekrar serpmiş. Sonra çekmeye başlamış. Bu sefer de bir sandık takılmış ağa. “Bu gün kısmetim kapalı galiba” diye söylenerek sandığı çıkarmış ve kapağını açmış. İçinde bir lamba varmış. Lambanın ağzı kapalıymış. Balıkçı cebinden bıçağını çekip lambanın kapağını çıkarmış. Kapağı çıkarmasıyla lambanın içinden kara dumanlar çıkmaya başlamış. Duman döne döne, toplana toplana koca bir cin haline gelmiş. Başı saray kubbesi, kolları gemi direği, bacakları iki uzun minare gibiymiş.

Balıkçı cini görünce ne yapacağını bilememiş. Az kalsın aklını oynatacakmış. “Ey Âdemoğlu, korkma!” demiş cin. “Beni lambadan kurtardın, sana zarar verecek değilim” diye de eklemiş. “Cin efendi!” demiş balıkçı, titreyen sesiyle. “Sizi rahatsız etmek gibi bir niyetim yoktu... Garip bir balıkçıyım...

Kısmetime sen çıktın... Lakin... Nasıl girdin lambanın içine?” Cin koca bir kahkaha savurmuş ve başlamış başından geçenleri anlatmaya:

“Ben Hazreti Süleyman’ın yaveriydim. Uzun yıllar ona hizmet ettim. Bu hizmetlerime karşılık bir gün bana, masal ülkesine gitmeyi isteyip istemediğimi sordu. İlk kez duymuştum masal ülkesini. Nasıl bir yer olduğunu sordum. Kederin hiç olmadığı bir yer olarak tarif etti. Başka da bir şey söylemedi. Teklifini kabul ettim. Gerçekten de orada üzüntü diye bir şey yoktu. Sadece mutluluk vardı. Ancak yıllar geçtikçe ailemi özlemeye başladım. Lamba kapalı olduğu için dışarı çıkamıyordum. Sen lambayı açınca bunu fırsat bilip çıktım.”

Cin derin bir nefes aldı. “Bu iyiliğine karşılık sana iyilikte bulunmak istiyorum” diyerek devam etti. “Sen de masal ülkesine gitmek ister misin?”

Balıkçı bir süre düşündü... Şu yalan dünyada, tuttuğu iki balıkla geçinmeye çalışan garibanın tekiydi. Üstelik onun cin gibi, bir ailesi de yoktu. Ömrünün kalan kısmını mutlu bir şekilde geçirmeyi hak etmişti... Cinin teklifini kabul etti. Sonra cin bir takım tılsımlı kelimeler okumaya başladı. Okudukça, balıkçı öyle hafifledi ki ayakları yerden kesildi. Derken lamba onu içine çekti...

Gözünü açtığı anda deniz kenarındaydı. Etrafa bakındı şaşkınlıkla. Hiç gelmemişti buraya. O sırada yanında aksakallı bir ihtiyar belirdi. İrkildi balıkçı. “Ey Âdemoğlu!” dedi ihtiyar. “Biraz sonra masal ülkesine gideceksin. Orada gönlünce yaşa. Ancak Hayal Dağı’nın tepesinde bir kapı var, gerçekle yüzleşmek istemiyorsan o kapıyı sakın açma!” dedi ve gözden kayboldu. O kaybolur kaybolmaz tepesinde devasa bir kuş peyda oldu. Onu gagasıyla yakaladığı gibi sırtına bindirdi ve havalandı. O kadar yükseldi ki bulutlar altlarında pamuk yumağı gibi görünüyordu. Sonra kuş onu yemyeşil bir adaya bıraktı.

Burası nasıl bir yerdi böyle? Bal ve süt akan ırmaklar, altın işlemeli köşkler, emre amade hizmetçiler, enfes yiyecekler, ismini bile bilmediği meyveler, masmavi bir gökyüzü, pırıl pırıl deniz, kumları iştahla yalayan dalgalar, eşsiz nağmeli kuşlar, gözlerin görmediği daha nice nimetler... Balıkçı gözlerine inanamadı. Gerçekten de cinin anlattığı kadar vardı. Kendisine böyle nimetler bahşeden Allah’a şükretti.

Günleri gayet güzel geçiyordu balıkçının. Zaman sanki burada mutlu bir anda tökezleyip kalmış, hiç ilerlemiyormuş gibiydi. Kimi zaman sütten ırmakta keyif sürüyor, kimi zaman ak yeleli uysal aslanına binip, yıldırım hızıyla masal ülkesini turluyor, kimi zaman Anka kuşuna binip bulutların üstüne çıkıyor, kimi zaman da hizmetçilerine emirler yağdırarak hoş sesli kuşları dinliyordu. Ancak ihtiyarın söyledikleri bir türlü aklından çıkmı-

yordu. ‘Hayal Dağının tepesindeki kapı...’ demişti. Neyin nesiydi bu kapı? Zamanla bu soru kafasını iyice kurcalamaya başladı. Sonunda onu bulmaya karar verdi. Hayal Dağı adanın en uç noktasındaydı. Ak yeleli aslanına binip yola düştü. Kısa sürede buldu kapıyı. Yaklaştı. Açıp açmamakta tereddüt etti. Sonunda, her şey olacağına varır, diyerek kapıyı açtı...

Bir anda kendini farklı bir yerde buldu. Etrafa bakındı. Büyük bir şehirdeydi. Bağdat’a benziyordu. O sırada yanında daha önce gördüğü aksakallı ihtiyar belirdi. “Demek söylediklerimi dinlemedin” dedi, tok sesiyle. “Şimdi söyleyeceklerime kulak ver. Sultanın sarayında kimsenin girmediği karanlık bir oda var. O odanın içinde bir kapı... Gerçekle yüzleşmek istemiyorsan o kapıyı sakın açma!” Bu sözleri söyledikten sonra yine gözden kayboldu.

Bir anlam veremedi bu olanlara. Sultan, kapı, karanlık oda... Ne demek oluyordu bunlar? Bir taraftan bunları düşünürken, bir taraftan da yürüyordu. Ancak insanlar ona bir tuhaf bakıyordu. Ona bakıp aralarında fısır fısır konuşuyorlardı. O sırada kalabalığın arasında iki asker belirdi, ona doğru yaklaşıldılar. “Kıymetli vezirim merhaba” dedi içlerinden biri. “Vezir mi, ne veziri?” dedi balıkçı, gayrı ihtiyari. “Vezirim çok şakacısınız” dedi diğer asker. “Tebdili kıyafetle halkın arasında dolaştığınızı bizden neden gizliyorsunuz? Hem halk sizi tebdili kıyafet yapsanız da gayet iyi tanıyor. Baksanıza insanlar size nasıl bakıyor!” diye devam etti. “Öyle mi...” dedi balıkçı. “Eh, o zaman hadi saraya gidelim, saraya kadar bana eşlik edin...”

Cafer – adı bu olmuştu – yeni yaşantısına yavaş yavaş uyum sağlamıştı. Harun Reşit’in baş veziriydi. Burada masal ülkesindeki ihtişam yoktu ancak orayı pek de aratmıyordu. Burada da birbirinden gösterişli saraylar ve köşkler vardı. Güzel sesli cariyelerle şarkıcılar, söyledikleri şiir ve şarkılarla sarayları şenlendiriyordu. Sarayların altından nehirler akıyor; bahçelerinde ise güller, yasemenler, papatyalar etrafa güzel kokular saçıyordu.

Cafer devlet işlerini zamanla öğrenmişti. Bu süre içinde Harun Reşit’le dostluğu da ilerletmişti. Öyle ki vezirini bir dakika bile yanından ayırmaz olmuştu.

Bir gün Harun Reşit, Cafer’i yanına çağırarak “Cafer!” dedi. “Yeryüzünde senden daha çok sevdiğim bir tek insan mevcut değil. Kalbimde sadece hemşirem Abbase’nin seninki kadar kıymetli yeri vardır. Her ikinize de ne derece sevgiyle bağlı olduğumu düşündükçe ne sensiz, ne de onsuz asla yaşayamayacağımı anlıyorum. Zira hemşiremin yanında olduğumda senin, senin yanında olduğumda hemşiremin yokluğunu hissediyorum. Fakat buna bir çare buldum.”

Cafer “her şeyin en iyisini bilirsiniz efendim” diyerek padişahı onayladı. Harun Reşit konuşmasına devam etti.

“Hemşiremi seninle evlendirmeye niyetlendim” dedi. “İkinizi evlendirdiğim zaman sen de yanımızda meşru olarak bulunabilirsin. Hemşirem, o şekilde senin yanında da yüzü açık ve hiç çekinmeden meclisimize katılabilir. Fakat aranızdaki yakınlık bundan ileri gitmeyecektir.”

Padişah son cümleyi özellikle vurgulamıştı. Cafer de onun arzu ettiği gibi evlendikleri takdirde aralarında başka bir münasebet bulunmayacağına dair yemin etti ve nikâhları kıyıldı.

Artık Cafer, padişahın haremine girip Abbase ve padişahla beraber oturabiliyordu. Ancak yine de padişahı incitmemek için eşiyle göz göze gelmemeye özen gösteriyordu. Fakat eşi, Cafer gibi hareket etmedi. Derhal bir aşk mektubu yazdı Cafer’e. Ancak o, mektubu hemen yırtıp attı ve mektubu getirene de hakaretler yağdırdı. İstedğini bu yolla alamayacağını anlayan Abbase, hileye başvurmaya karar verdi.

Bir gece hizmetçilerinden Cafer’i kör kütük sarhoş etmelerini, daha sonra farklı yollardan dolaştırıp evine götürüyoruz diye sarayın alt katındaki misafir odasına getirmelerini istedi. Hizmetçileri de istediğini yaptılar. O gece Abbase, hasta olduğunu söyleyerek Harun Reşitten izin aldı ve yanında yatmadı.

Evinde olduğunu zanneden Cafer ışığı yakmadan yatağa girdi. Ve çoktan gelip yatağa yatmış olan, eşi zannettiği Abbase’ye sarıldı...

Abbase dokuz ay sonra Cafer’in çocuğunu doğurdu. Kendi çocuğu zanneden Harun Reşit’ten, ölü doğum yaptığını söyleyerek çocuğu gizledi. Bebeğe bakması için bir sütnine tuttu. İkisini de gizlice Şam’a gönderdi.

Aylar ayları, yıllar yılları kovaladı. Bu süre içinde Cafer’in ikbali açıldıkça açılmış, devlet işlerine tek başına yön verir hale gelmişti. Bu durumdan etraf-taki insanlar rahatsız olmaya başlamıştı. Ancak padişah, kim ne derse desin vezirine toz kondurmuyordu. Bu durum, diğer vezir Yahya’yı çileden çıkarı-yordu. Sürekli araştırmasına rağmen Cafer’in bir türlü açığını yakalayamı-yordu. Bir gün cariyelerden birinin ağzından Cafer’in Abbase’yle arasında geçen ilişkiyi öğrendi. Önce inanmadı. Ancak biraz araştırınca Şam’da Abbase’nin çocuğunun olduğunu öğrendi. Bu, Yahya için bulunmaz bir fırsattı. Hemen Harun Reşit’e haber verdi. Padişah donup kalmış, adeta taş kesilmişti. Ertesi gün yaptırdığı araştırma-yla vezirin söylediklerinin doğruluğu ortaya çıkmış-tı. Padişah öfkeden çıldıracaktı. Hemen Cafer’in başının vurulmasını emretti.

Cafer’in bir şeyden haberi yoktu. Köşkünde istirahat ediyordu o sırada. Kapının önünde atlı muhafızları görünce bir şeylerin yolunda gitmediğini anlamıştı. Daha sonra muhafızlar padişahın emrini bildirdiler ve ellerini

bağlayıp ata bindirdiler. Cafer ne diyeceğini, ne yapacağını şaşırmişti. Artık sonunun geldiğini düşünüyordu. Cellâdı görünce gözlerinin yaşarmasına engel olamadı. Ellerini çözdüler. Cellât son bir isteği olup olmadığını sordu. O sırada aklına, aksakallı ihtiyarın söylediği, karanlık odadaki kapı geldi.

“Evet, var” dedi. “İki rekât namaz kılmak istiyorum.”

Ellerini çözdüler. Abdesthaneye yöneldi. Arayı biraz açınca hızla koşmaya başladı. Koştı koştı. Cellât ve muhafızlar da arkasından koşuyordu. Yukarıdaki karanlık odaya çıktı hemen. İçeri girdi. Etrafa bakındı telaşla. Kapıya benzer bir şey yoktu. Yalnızca duvarda eski bir tablo vardı. Tabloyu söküp attı. Arkasında küçük bir kapı vardı. O sırada adamlar içeri girmişti. Alelacele kapıyı açtı...

Şehrazat, Şehzade Abbas’a hala masal anlatıyordu... Masalın en heyecanlı yerindeydiler. O sırada yan taraftan gelen gürültüyle irkildiler. Yanlarında, elinde lamba tutan bir adam belirdi.

Cafer şaşkın şaşkın etrafa bakıyordu... Burası da nereydi; bu lamba eline nereden geçmişti; aksakallı ihtiyarın bahsettiği gerçek neydi?

Şehrazat ve şehzade şaşkın şaşkın adama bakıyorlardı...

O sırada aşağıdan gürültüler gelmeye başladı ve çok sayıda asker bir anda içeri girdi. Moğol askeriydi bunlar! Şehir istilaya uğramıştı. Ne olduğunu bile anlamamışlardı. Çaresizce kaçmaya çalıştılar. Ancak üçü de karınlarına giren kılıçlarla oracıkta can verdi.

Yaşanan arbedede balıkçının, yani Cafer’in elindeki lamba düşüp kırılmıştı. Lambanın kırılmasıyla içindeki tüm masallar etrafa yayıldı. Her taraf masalla doldu taşı. Öyle yayıldı ki bazıları denizaşırı ülkelere kadar gitti. Bu masallara sonradan değişik isimler verildi. Kimisine peri masalları dendi, kimisine Keloğlan, kimisine de Nasreddin Hoca...

Ve bu masallar yıllar yıllar boyu anlatıldı durdu. Ta ki Dünya’nın da içinde bulunduğu lamba kırılana kadar...

MÜZEYYEN ÇELİK

ESTİTÜ

Çatkılı gri şalvarının içinde Mevlâna gibi ellerini birleştirmiş sallana sallana ağlıyor ihtiyar kadın. Şalvarı kadından yaşlı; kadın Mevlâna'dan. Dövmeye başlıyor birden; yüzü Mevlâna. Başını ellerinin arasına alıp söylenmeye başlıyor. Akan gözyaşlarını beyaz yaşmağıyla siliyor. İçini çeke çeke anlatıyor: Ah İsmail'im alnı secdeye varmadan ölüyor dostlar ah ben bunun hesabını Allah'a nasıl veririm. Ruz-i mahşerde yanmasına nasıl göz yumarım da elimden bir şey gelmez. Ah İsmail'im ciğerlerim yanıyor. Allah'ım sen affet oğlumu, o cahildi bilemedi sen affet. Onu affetmeden canını alma ya Rabbim! Ben bilemedim, sahip çıkamadım, dinini, imanını inkâr etti de geldi okuduğu okuldan. Demediler bana böyle olacağını. Öğretmen edecegiz dediler, ne biliriz biz vatana millete hizmet edecek dedik. Hem Allah'a hem kula yarar iş yapacak dedik. Bilemedik biz cahiliz bilemedik. Alıp gittiler İsmail'i. Geldiğinde Allah, din, Kur'an bilmez oldu. Şimdi tövbe ettiremiyoruz, öldü ölecek İsmail'im. Çoluğu çocuğu da bir Fatiha okuyacak değil. Allah'ım sen evladımı affet biz izin verip yollamasaydık o okula böyle olmayacaktı; cürüm bizim günah bizim Allah'ım.

Estitü dediler bizim köye setreli, poturlu adamlar geldi. Akıllı çocukları okutacağız dediler. Kasabaya ilkokul mektebine gidecekti İsmail de. Bizimkiyle birkaç oğlanı da alıp götürdüler Çifteler'e. Gitsek gidemeyiz uzak bir yermiş. Göz görmeyince gönül katlanıyor. Yazdan yaza gelirdi her geldiğinde bir şey öğrenirdi. Bana yoğurt, peynir yapmayı bile bi daha öğretti. Neler biliyordu neler. Bütün köylünün ağaçlarına aşı yapardı, düzgün suyolları açardı. Biz de seviniydik. Ne bilelim böyle olacağını. Gel zaman git zaman bizim oğlan dinsiz imansız bir şey oldu. Ben ateistim diye tutturdu biz de Atatürk'ü seviyor herhalde dedik, öyle sandık vallaha. Geldikçe gittikçe başımızdaki örtüye duvardaki Mushaf'a babasının atasının evde taktığı sarıgına takkesine laf etmeye başladı. Oğlum sana ben helal süt emzirdim etme eyleme, besmelesiz bir yudum süt geçmedi boğazından dediysem de dinletemedim. Sonra öğretmen oldu gitti Çanakkale'nin bir köyüne. Peşine düşemedik, düşecek mecal mi var? İki üç kıcı kırık tarlayı ekeceğiz de, üç beş koyunu sağacağız da bize gelir olacak. Yoksa bol derin yeme, içme, gezme nerede? İsmail geldi iki senenin sonunda kız istemeye gidiyoruz dedi. Gittik Eskişehir'den kız istedik. Öyle esamemiz okunmadı da işte kaya yarından

çıkmayacak kadar. Gelin belini büküp de elimizi öpemedi. Öpmesin dedik ne yapalım. Sapsarı saçlı divan atı gibi uzun boylu bi kızdı işte. O da estitüden yetişmiş öğretmenmiş. İyi dedik hoş dedik bize başka soran eden yok. Düğün dernek gittiler Çanakkale'ye biz döndük köye.

İsmail, baba size bir inek alayım dediyse de dinletemedi. Babası sen haram kazanıyorsun Allah'ı peygamberi tanımayanın parasından hayır gelmez diye aldırmadı. Köyler de iyice yaşanmaz oldu taşı tarağı topladık şehre göçtük. İsmail'in de tayini geldi. Sarı gelin iki çocuk doğurdu babası oğlunun evine gidip bir lokma ekmek yemedi. Ben gittim de ne oldu evde alnımı secdeye koyacak resimsiz oda bulamadım. Bizde eve suret koydurmazlardı melek girmez diye. Benim İsmail'in evde suretsiz duvar yoktu. Sehpaların üstündeki örtüleri resimlere örttüm de öyle kıldıydım namazımı. Gelgelelim babasını kaybedince ben mecbur oldum İsmail'e. Saygısız umur bilmez değildi de evladım dinsiz çıkmıştı o estitüden. Bilemedik, babası dargın gitti. Kız kardeşiyle bi hemhal olamadılar. Çocukları desen ayrı âlem. İsmail geldi geçti hayattan ne ben anası olabildim ne babası baba olabildi. Öyle apayrı yaşadık gittik. Ana yüreği de dayanmıyor evine her gittiğimde soracağım soramadım oğlum rızkına faiz haram karışıyor mu, diye, bağırır diye de çekindim. Yediklerim dizildi kaldı boğazımda.

Şimdi İsmail'im hasta. İçtiği sigaralar ciğerlerini kanser etmiş. İsmail'im öldü ölecek, gözünde fer kalmadı. Yüzüne ölüm siması düştü. İsmail'im Allah adı anmadan ölürse ana yüreği nasıl dayanır.

Başında Yasin okuyordum ses etmedi ona kızar diye de korktum. Kızsa da okudum. Elimi tuttu İsmail. Elleri genç kız eli gibi bembeyaz olmuştu uzamıştı, incelmışti sanki parmakları. Oğlum kelime-i tevhid, kelime-i şehadet getir kurban olayım, dedim. Yüzüme baktı, canı çekilmeye başlamıştı. Gözleri yerlere düştü de sigaradan sararmış ağzına giren bıyıklarının altından lailaheillallah çıkamadı.

Allah'ım evladımı affediver. Ben cahil bi kadını başka kelam edemem. Molla Hasan'ın samanlığında öğrendik iki Allah kelamı öğrendiysek. Jandarmalar geldi onu da götürdü sen gördün ya Allah'ım. Yoksa öyle olmasa biz o okula gönderir miydik İsmail'imi. Tanrı uludur Tanrı uludur diyordu ya o zamanlarda oldu her şey. Bilemedik Rabbim. Ne olduğumuzu bilemedik, anlayamadık.☞

HANİFE ALTUN

BOŞ BULDUK

Ne zaman yağmur yağsa, sanki birisi kolumdan tutup sokağa sürüklerdi. Çocukluğumdan beri bu böyleydi; “yağmura yetişmek” diye bir telaş icat etmiştim kendime. Pazar sabahı benden başka bu telaşı yaşayan biri daha var mıdır? Olsa keşke ve karşılaşsak ne güzel olurdu.

Saat sabahın altısı sokaktayım. Bugün tek derdim var, o da yağmurda yüzümü yıkamak. Yağmurla yürüyorum mutluyum. Bir ses:

“Dün gibi hatırlıyorum... Dün gibi hatırlıyorum... Dün gibi...” Sesin sahibine dönüyorum.

Uzun, kirli, keçeleşmiş saçları başının üstünde gri bir şemsiye gibi, elmacık kemiklerinden itibaren yüzünü kaplamış sakallarını, saçlarından ayırt etmek zor. Dudakları arasında ateşi sönmüş sigarası, bordo pardösüsü ve çıplak ayakları ile sur dibinde, sırtını surlara yaslamış yaşlı bir adam, yanında köpeği... “U” şeklinde katladığı kartonu köpeğin üstüne kapatmış, kartonun üstüne bir parça siyah muşamba örtmüştü. Yanına yaklaşıyorum. Geldiğimi fark ediyor. Hemen yanı başında duruyorum.

“Hoş geldin” diyor. (Sesinde alaycı bir tonlama) bir adım geri çekiliyorum ve:

“Hoş bulduk” diyorum.

“Yoo... Yoo... Olmaz...” diyor başını iki yana sallayarak. Devam ediyor.

“Hoş bulduk olmazz! Boşş bulduk. Boşş!” Ellerini ovuşturuyor, öne doğru eğiliyor:

“Dün gibi aklımda... Dün gibi” diyor. Aradaki mesafeyi korumaya çalışarak soruyorum:

“Nedir aklında olan?” beni duymamış gibi devam ediyor:

“Dün gibi hatırlıyorum, yarın olacakları. Ne değişecek sanki!”

Ayaklarına takılıyor gözüm:

“Ayaklarım neden mi çıplak? Bunu merak ediyorsun değil mi?” diyor. Kekeleyerek;

“yaa-ni, ee-evet” diyor ve ekliyorum:

“Üşümüyor mu? Cam falan batmıyor mu? Acımıyor mu?” Gülüyor... Sessiz bir kahkaha ile. Kulağım değil de gözüm duyuyor bu sesi. Bir gülüşü

seyretmek hiç bu kadar gürültülü olmamıştı. Cereyanla aniden kapanan bir kapı gibi “pat” diye kapanıyor dudakları ve gözlerim bu sesi de duyuyor. Bakışlarını yüzüme çevirip:

“Ayakkabılar... Çıkardım... Sesleri duymak için... Kendi ayak sesine gömülüp, sağır olmuş herkes... Fena!” diyor. Gözlerinde biriken damlalara set çekip olduğu yere hapsediyor, akmaya yol bulamıyor su. Ve gürül gürül çağlayan o sesi de duyuyor gözlerim. “gözlerim! Sağır olsa da duymasam”

O devam ediyor:

“Bunca varlığı dilsiz mi sanırsın? Ayakkabılarını çıkar da dinle... Cam kırığı dolu içim. İçimde olandan kaçamam. Batar!”

Mezarlığı işaret ediyor başı ile:

“Görüyor musun?” ve devam ediyor *“Ne çok hayat var orada, hiç düşün-dün mü?”* bir cevap bekler gibi susuyor.

“Evet, bitmiş bir dolu hayat” dememle, öfke ile bağırıyor:

“Ne bitmesi! Ne bitmesi! Ölmekle biter mi hiç!”

“Ya ne olur? Başlar mı?” Diyorum. Sesimi alçaltarak.

“Yarım kalır... Yarım! Oyunu biten çocuk gördün mü hiç! Çocuğun oyunu gibi hayat, kaç zaman sürse de, bıraktığın yerde yarım kalır... Bitmez!” Cebinden bir cam parçası çıkarıyor. Kırık bir ayna olduğunu fark ediyorum. Yer yer sırları dökülmüş. Aynayı boşluğa tutuyor.

“Ayna” diyor. Başımla onaylıyorum.

“Annem” diyor, aynayı bana doğru çeviriyor.

“Annem yüzünü aynalara saklamış bak” Ağlıyor... Susuyor... Aynayı biraz daha yaklaştırıp tam yüzüme tutuyor.

“Bak içi boş. Cebinde ne varsa, aynanın içini onunla doldurursun. Ama benim cebim delik. Al ayna senin olsun” deyip aynayı bana uzatıyor.

“Aynalar da yorulur, yorulunca sırrını atar. Dikkat et aynaları yorma!” Öne doğru bir adım atıp hafif eğilerek:

“Karnın aç mı?” diyorum.

“Değil dün simit yedim. Ama dut yerim” diyor.

“Mevsimi değil. Bulunmaz ki”

“Dut ağacının boynunu vurdular... Gövdesini ayaklarının dibinden kes-tiler...” deyip sönmüş sigarasından bir nefes çekiyor sonra dumanı üflüyor. Ceplerini karıştırıyor, kareli bir defter yaprağına sarılı bir şey çıkartıp bana uzatıyor. İşaretle *“al”* diyor. Tereddütle uzanıp alıyorum. Bir matematik defterinin yaprağı olmalı bu sayfa. Uzanıp elimden geri alıyor kâğıdı. İçindeki şekerlerden birini ağzına atıp, gerisini sarıp cebine koyuyor:

“*Tarçınlı akide...*” Susuyor, bir müddet... Sonra devam ediyor:

“*Hem acı hem tatlı...*” gözlerini kapatıp, şekeri sol yanağına yaslıyor.

Sonra gülerek:

“*Hayat tadını bu şekerden çalmış...*”

“*Belki de şeker hayattan çalmıştır...*” diyecek oluyorum ki:

“*Olmaz!*” diye bağıyor... Bana dönüp:

“*Hoş geldin*” diyor. Başımı selam verir gibi sallıyorum.

“*Boş buldum*” diye yanıtlıyor kendisini.✍

YILDIRIM TÜRK

BOŞLUK

Yürüdükçe yeni bir dünya kuruluyordu hayalinde. Arkasında bıraktığı koca dağlar küçülüyor, nefes alacağı geniş kapılar açılıyordu önünde. Mevsimler geçiyordu üstünden, son kuşlar, leylekler... Ayı bir güzelliğe bürünüyor baktığı yerler. Gökyüzü kıızıla boyanıp ay tabak gibi olunca tepelerinde, göz kırıştıran yıldızların altında sessizce içiliyor odun ateşinde demlenen çaylar. Hafiften yükseliyor kara yağız bir delikanlının bağlaması, dağlarda yankılanıyor içli türküsü. Herkes kabuğuna çekiliyor, türlü düşüncelere dalıyor. Hayatın hayhuyu arasında iç dünyalarına bir yolculuk başlıyordu. Ardından uysal bir kedi gibi dağların koynunda uyuyorlardı sabaha kadar. Şehrin insanı yutan havası; öğrencilerin, kulaklarında uğuldayan sesleri dağılıyordu bir süre.

Her gün kendisini boş gözlerle karşılayan sınıflarda anlamın rüzgârıyla doldurduğu dersleri, sonbahar yaprağı olmuştu elinde. Öğrencileriyle varolduğunu sanırken birkaç yılda tükenmişti. Yaptığı iş anlamsız bir uğraşa dönüşmüştü. Okulun da derslerin de özü alınmış, posası kalmıştı sadece kendi hayatı gibi. İnsana dokunmayan bilgi kırıntılarıyla bir göz parlatılabilir, bir yürek titretilebilir miydi? İnsanla özü arasına mesafe koyuyordu akıllı tahtalar, tabletler, yönetmelikler... Bunca yıl okuttuğu kitaplar hayatla yüzleşince baloncuk oluyordu havada. O mutlu olduğu kısa zaman, şevkli günler bir hatıra olarak anılır olmuştu. Şimdi masaya birer birer düşen ilgisiz kafaların altında eziliyor, haylaz öğrencileri gibi kendisini bir an önce dışarı atmaya çalışıyordu.

Dışarıda akan bir hayat vardı. Bir süre caddelerde dolaştı nefes alabilmek için. İçindeki belirsiz sıkıntıyı dağıtamıyor, söküp atamıyordu bir türlü. Rüzgârın önünde savrulup duruyordu.

Yılların alışkanlığıyla caddenin en işlek yerindeki sendikaya uğradı. Arkadaşlarıyla okulların sorunlarından başlayıp temel haklar ve yapılacak eylemlerle devam eden konularda görüştüler. Emek, özgürlük gibi sözleri işittikçe yüzü aydınlanıyor, içinde bir güneş doğuyordu sanki. Konuştukça üniversite yıllarında başıboş geçen günlerine hayıflanıyor; kantindeki anlamsız masa başı sohbetlerini, kalabalıkla birlikte zoraki gülümsemelerini, kaçamak sevdalarını hatırlıyor, gizli bir suçluluk duyuyordu bundan. Tekrar o

günlere dönmek, hiç yaşanmamışçasına hepsini silmek istiyordu. Şimdi okul çıkışları buraya gelince içi bir nebze de olsa rahatlıyor, hayatı birazcık anlam kazanıyordu. Çıkmasını merakla beklediği sendikanın bültenlerini, afişlerini düzenli olarak okuluna götürüyor, o ayki etkinliklerini haber veriyordu. Üstündeki küller savrulunca içindeki korla mutlu oluyordu.

Ancak bir müddet sonra arkadaşları hükümetin politikaları üstüne yerli yersiz tartışmalara girişiyorlardı. Söze diğerlerinin yapmadıklarıyla, kendilerinin yapacaklarıyla başlıyorlardı. Yılların çözümsüz bıraktığı sorunları herkes birbirine sorup karşısındakinin kekeleymesini, hafifçe terleyip kelimeleri birbirine dolaştırmasını zafer duygusuyla seyredip bundan gizli bir haz alıyordu. Bir kıyırdöngünün içinde kayboluyordu konuşulanlar.

O esnada içerisi, müşkülü olanlar ve yöneticilik kapmak isteyenlerle doluyordu. İnsanlar küçüldükçe küçülüyordu. Başkan kendisine aşırı iltifat edilmesinden memnun, oturuşunu değiştiriyordu koltuğunda. Doğruluk, dürüstlük bir yalan oluyordu dillerde. Keskin tavırlar yumuşuyor; mesafeler biraz daha aralanıyordu. Tarihin solgun sayfalarında, şeytandan kaçarcasına uzaklaşılan makamlara, bugün sinek gibi üşüşüyordu insanlar. Bu defa da içi daralıp hemen çıkıyordu oradan.

Öğretmenevinin bahçesine atıyor kendisini. Gazetesini masaya yayarak saatlerce oturuyordu orada. Gazetenin bulmacasını karalıyor, resimlerini türlü şekillere sokuyordu. İçindeki derin sıkıntı büyüyordu. Akasya yapraklarının hisırtısı masaları dolaşarak bir hüznü bırakıyordu. Yalnızlık can sıkıcı bir hâle geliyordu. Biraz ötedeki yapay şelalenin çağlıtı karışık düşünceler uyandırıyor. Ansızın kahkahalar yükseliyordu masalardan. Kiminde hararetle konuşmalar, kaçamak bakışlar olurdu. Yalnızlığı daha da uzuyordu. Günlerini kalabalık oluşturmakla, emekli olduktan sonra burada ölümü düşünmekle geçiren insanlar neyi bekliyorlardı? Belediyenin cızırtılı hoparlöründen arkadaşlarının adını duyunca ne hissediyorlardı?

Sonra birkaç arkadaşı gelerek bu havayı dağıtıyordu. Ciddi bir tavır takınıp günlük işleri, ülke ve eğitim sorunlarını konuşuyorlardı. Bir türlü eyleme geçiremiyorlardı bunları. Kelime çöplüğüne dönüyordu ortalık. Belirsiz düşünceler zihnine üşüşüyordu. “Neden buradayım? Bu insanlar da kim?” soruları dönüp duruyordu beyninde. Her gün aynı konuları konuşmaktan sıkılıyordu.

Son günlerdeki dalgınlığıyla eşini daha çok kaygılandırmak istemedi. İki ekmek alıp eve gitmeyi düşündü. Kocaman binaların, nasılsa yıkılmamış tek katlı müstakil evlerin önünden geçerken çocuk sesleri sokaklardan çekil-

miş, mazinin derinliklerinde kaybolmuştu. Aklında türlü sorularla bakkala girdi. Gün boyu ekmek ve damacana suyun başını bekleyen mahalle bakkalının mütebessim hâli şaşırttı onu. Tahta zeminin üstünden seccadesini ağır ağır toplayan bakkala selam vererek pahalılıktan, son zamlardan, uzun süre oturmanın zorluğundan bahsetti. “Şükür Hocam!” dedi teslim olmuşluk duygusuyla. Bu defa daha çok şaşırdı, anlamlandıramadı bunu. Herkesin kendi hâlinden ne kadar da memnun olduğunu, tasasız bir hayat sürdüğünü düşündü; onlar gibi olamadığı için kendisini suçladı. Yorgun argın eve attı kendini. Duvarlar, eşyalar üstüne üstüne geliyor; zaman duruyordu sanki. Aradığını bulamıyordu, içinde hep bir şeyler eksik kalıyordu.

Elini attığı her iş tekdüzeleşiyor, kendiliğinden tatsızlaşıyordu. Türlü duyguların çağrışımıyla oradan oraya dolaşırken şimdi gezdiği her yer, yaptığı her iş birbirine benzemeye başlıyordu. Hafta sonları yaptığı halı saha maçlarından, eşiyle günübirlik il dışı gezilerinden keyif almıyordu eskisi kadar. Sonu gelmez yürüyüşlerden, eğitim adına yapılan kör dövüşlerden bıkip usanmıştı artık.

Düşünmeden yaşayınca insan daha mı mutlu oluyordu? Anlam aramaya çalıştığında neden ruhunu hüznün sarıyordu? Bu nasıl hayat, bu nasıl yaşamaktı?

Öğretmenliğinin iyice yorduğu, bakışlarının kimseyi yeşertmediği gün yaprak yaprak soluyordu. Amaçsız bir dünyada anlamsız bir yaşantının peşine düşmesi zihnini koflaştırıyordu. Korunaklı binalar yükseliyor, insanlar daha da yalnızlaşıyordu. Modern ulaşım vasıtalarıyla birbirlerinden hızla uzaklaşıyorlardı. Araya derin uçurumlar giriyordu. Hiçbir şey kendi suretinde değildi. Kuyulara salınan kovalar boş çıkıyordu. Hayatı biraz daha çoraklaşıyor, halis tohumları daha gün yüzü görmeden çürüyordu. Umudun rengi soluyor, yüreği delik deşik oluyordu.

Gençliğinin baharında nereye uzansa hayalleri elinde kalıyordu. Bir umutla ışığına kapılıp pervane olduğu yıldızlar sönüyordu gökyüzünde. Kendini adadığı her düşünce, onlarca arkadaşının tutunup varolduğu hayat birer seraba dönüşüyordu. İkinci gölgesi gibi uzuyordu içinde boşluk. Yalan perde perde gözlerine iniyordu. Kendisini değersiz, dışlanmış hissediyordu. Buna rağmen el yordamıyla bulmaya çalışıyordu kırkuncı kapıyı. Büyüleyici bir ses yükseliyor kapıların birinden. Ruhu genişliyor, kendiliğinden gidiyor ayakları. Kapıyı hafifçe aralayınca yeni bir dünya açılıyor ardına kadar. Bir şimşek aydınlığında uzun bir yol görünüyor. İçi ferahlıyor birden, canına can geliyor. Hiç düşünmeden kararlı adımlarla oraya doğru koşmaya başlıyor.

FATMA AKKUBAK

ORKESTRA

Birden bire oldu ne olduysa. Gecenin içinden, ansızın, pat diye geldi felaket. Ne usulca kapımızı çaldı, ne yaklaşırken ayak seslerini duyurdu. Gürültüsüz ve sessizdi. Ayakları yoktu belli ki. Topal ve ahraz bir felaket gecenin karanlığından çıkıp üstümüze devrildi. Ağır, devasa bir taş gibi. Altında kaldık. Ezildik. Sanırsın gök düştü tepemize. İnim inim inledik. Işıklarla aydınlatılmış sahnenin ortasında görkemli bir sona doğru yuvarlandık hep birlikte. Kim derdi ki ölümümüz bundan olsun. Böyle yok yere.

Oysa her zamanki gibi başlamıştı gece. Seyirciler yerlerini almıştı çoktan. Akortları son kez kontrol edilmiş enstrümanlar sahnede bekliyorlardı sessizce. Son duyurular yapıldı. Işıklar söndü bir bir. Sahne aydınlandı. Çalgıcılar kendi enstrümanlarının başına vardı. Vurmalılar korkuyla acıyı bekleyekoyuldular, nefesliler nefeslerini tuttular sımsıkı, yaylılar gerim gerim gerindiler ürpertiyle. Herkes hazırdı. Beni bekliyordu herkes. Başım dik, yüzümde belli belirsiz bir gülümsemeyle sahneye çıktım. Orkestram ayağa kalktı. Bir alkış koptu seyircilerden. Hafifçe başımı eğerek ufak bir selamla karşılık verdim. Sonra sırtımı seyirciye dönüp orkestrama baktım. Göz göze geldik. Alkışlar kesildi. Sus pus oldu bütün salon. Çıt çıkmıyordu kimseden. Bir hamle bekliyordu hepsi benden. Şüphesiz ki ben olmadan onlar bir hiçti. Bir el hareketime bakardı bu koca orkestrayı bağır bağır bağdırtmak. Bir kaş kaldırışım yeterdi onları susturmaya bir anda. Ben onların şefleriydim. Vücudun başı gibi. Baş olmadan gövde çalışır mı hiç? Nasıl ki baş olmadan o koskoca gövde et ve kemik yığımından başka bir şey değilse. Nasıl ki baş olmadan bir adım atamaz ayaklar, eller tutmaz olur, gözler karanlıklara kalırsa; işte bu koskoca orkestra da bensiz paslanmaya yüz tutmuş bir demir yığını sadece.

Yüz kişi karşımda bana bakarken, beşyüz kişi arkamda beni beklerken, elimde bir çubukla sadece, koca orkestradan ses çıkartayım diye, o anda sahnenin ortasında dururken, ne gurur var içimde ne de kibir. Sadece korku. Dipdiri, kımıltısız bir korku. Taş yutmuşum da bağrımda kalakalmış gibi.

Ellerimde topladım her ne varsa. Parmak uçlarımda biriktirdim. Ellerimi takip ederek usul usul yükselen bir ses oldular önce. Tırıs giden atlar gibi yavaş yavaş bastılar yere. Ben o atların sırtındaydım. Yelelerini sevdim,

ellerimi gezdirdim, boyunlarını okşadım. Sonra birden kırbacımı şaklattım uzun güzel sırtlarında. Kişnediler acıyla, ön ayakları üzerinde şaha kalktılar. Kara atlı süvariler gibi mahmuzlarından boşanıp dörtnala koştular tepeden aşağı. Bir el hareketimle durdu hepsi aynı anda aynı yerde. Sonra yeniden, bir el hareketimle sadece hızlandılar, hızlandılar. Hızın en ucunda, o anda bir olduk. Karıştık. Orkestram ve ben. İki sevgili gibi ahenkle varıp varıp birbirimize aynı anda geri çekilirken bir olduk. Acıyla zonkladık. Çılgılığımız gecenin içinde yankılandı. Bir dağın en tepesinde durup aşağı yuvarlandık. Oradan bir okyanusun en dibine varıp teee, geri çıktık yüzeye. Birlikte nefes aldık. Nefesimizi tutup suyun dibine daldık. Bekledik bir süre orda. Bekledik. Bekledik. Sonra aniden bir çırpıda yüzeye çıktık köpüklerle. Hava ciğerlerimize doldu. Gökyüzünü içimize çektik. Nefes aldık hayata yeni gelmiş bir bebek gibi. Yetmedi. Oradan gökyüzüne çıktık usul usul. Bulutlara vardık. Bir süre oyalandık. Sonra yer çekimi olur olmaz bir zamanda çıkıp ortaya aşağı çekti bizi durduk yere. Hızlandık hızlandık. Hızımızı alamadık. Ne olduğunu anlamadan daha yere çarptık pat diye. Gürültümüz yankılandı bir süre dağda ovada nehirde. Yankılandı yankılandı da taa nerelere kadar vardı. Bir rüzgâr yerden kaldırdı ağır hantal gövdemizi, kendine kattı oradan oraya sürükledi peşi sıra. Hiç gocunmadan rüzgârla bir olup uğıldadık tepelerde. Çayırlarda. Çimenlerde. Gece çöktü üstümüze kalın bir yorgan örttü bizi. Sanki üstümüze binen bir hayvan gibi. Boğulacak gibi olduk bir an. Nefessiz kaldık. Can havliyle fırlattık yorganı üstümüzden. Biz ki koskoca geceye bile kafa tuttuk. Gece havalandı gökyüzünde. Sonra ağırlığını kaybedip nedense usulca yere düştü. Bir kar tanesi gibi sessizce. Biz gecedен boşalan yerlere dolduk. Dev bir gaz bulutu olduk. Ya da önü alınmaz bir sel gibi yıkıp devirdik ne varsa yolumuza çıkan. Bir sel gibi doldurduk bulduğumuz bütün boşlukları. Bütün boşluklarda yankılandık. Biz ki koskoca bir sestik. Etten kemikten. Onlarca ayaklı, onlarca kollu, nefes alıp veren hep birlikte, iri yarı bir gövde. Kanayan ve terleyen. Biz koskoca bir sestik. Tepeden tırnağa ses olurduk. Duvardan duvara çarpardık. Çatlar, kırılır, parçalanırdık. Yere saçılmış parçalarımızı toplar tek tek, bir araya gelir yeniden bütün olurduk. Biz birlikte zamanı bile durdururduk. Biz ki kaç kere yıkıldık da ölmedik. Kaç kere kaç kere parçalandık da ölmek bilmedik. Biz yitirip birbirimizi yeniden bulmuşken yine kaybetmedik mi? Kim inkâr edebilir yine de bir bütündük.

Dedim ya birden bire oldu ne olduysa. Sağ elimde baget, iki elimi birden havaya kaldırmıştım. Hiç durmadan hışımla geri yere indirecektim ki, ellerim havada yok oldu. İkisi birden. Bir anda. Yok oldu. Boşlukta kalan bagetin yere

düşüş sesini duydum onca sesin arasında, bir de gözümün önünden gelip geçiverişini gördüm. İnanamadım. Başımı eğdim. Zeminde çabuk bir can çekiş gibi birkaç kez çınlayıp sustu baget. İnanamadım. Ellerimi indirmeye yeltendim bi daha, ellerim yoktu. Notalar havaya saçıldı. Sesler yere düşüp parçalandı. Etrafıma bakındım şaşkın şaşkın. Sanki düğmemi düşürmüş de onu arıyordum. Ellerim. Ellerim yoktu. Ah ne kadar zavallıydım, ne kadar perişan. Tanrım ne olur sadece kötü bir düş olsa bütün bunlar, dedim, tanrım n'olur. Kafamı kaldırdım. Göz göze geldik. Çaresizce bana bakıyorlardı. Utançtan ölebilirdim o an. Yer yarılsa da içine girsem dedim. Benim zavallı orkestram. Şefsiz kaldılar, başsız kaldılar. Ve önü alınamaz, gelişigüzel, gittikçe yükselen bir şarkı tutturdular. Yellerini savurarak, tozu dumana katarak dörtlüye uçuruma koşan atlar gibi hızla korkunç ve görkemli bir sona doğru koştular.

Uçurumun kenarına tutundum parmak uçlarımla, tırnaklarımla. Terimle, kanımla. Ama boşuna. Kendimle birlikte orkestramı da dipsiz karanlık bir boşluğa sürükledim. Devrilmiş bir heykel gibi tuz buz oldum.☞

NUMAN ALTUĞ ÖKSÜZ

SARI HAYAL

İş çıkışı yorgun adımlarla evine doğru yol alırken yine aynı yere takıldı gözleri Adil Bey'in: Sarı renkli, cumbalı, camları asmalarla süslü, kocaman bahçeli eski Rum evine. Arkasına yeni kondurulan apartmanın kibirli ve yukarıdan bakışlarına aldırıyor bu ev. Sırtını dönmüş apartmana, yüzünü de sokağa çevirmiş geleni geçeni selamlıyor. Bu selamı her gün alan Adil Bey sarı renkli, yeşil bahçeli evle alakalı hayaller kurarak devam ediyor kalan yoluna. Oturduğu apartman dairesine varınca da başlıyor eşine bu hayalleri anlatmaya:

“Bak Sevim; çeşit çeşit fide alıp dikeceksin bahçeye. Domates olur, marul olur; elma olur, ayva olur... Sonra çiçeklerle donatacaksın; menekşeler, papatyalar, kasımpatılar... Biraz yukarısında Mithat Paşa İlköğretim Okulu var. Çocukların sesi konar bahçedeki ağaçlara; ne güzel değil mi? Sokağın göremediği yere de bir masa atacaksın. Kahvaltılar, akşam yemekleri orada yenecek, kahve keyfi yapılacak, mangallar yakılacak... Kocaman bahçesi var Sevim, yazları torunlar koşturup dururlar. Kışın da cumbaya kurulup sokağı seyrederez. Arkasına yapılan yüksek bina biraz gölge ediyor; ama olsun. Önü açık, önü sokak...”

Hemen her akşam yemekte aynı konu açılıyor ve benzer cümleler değişiyordu Sevim Hanım'ın kulaklarına. Sevim Hanım herhangi bir müdahalede bulunmadan, kelimelerine çocuk heyecanı giydirecek kendisine hayranı olduğu evi anlatan kocasını dinliyordu. Celal ile Cennet evlenip ekmek kavgası için başka şehirlere yerleşince sessizleşen kocasının bu evi keşfetmesiyle birlikte yeniden canlanması memnun ediyordu onu.

“Biliyorsun Sevim, ben böyle bir evin çocuğuyum. Dedemin, Meydan'ın arkasında kalan, Büyük Cami'nin karşısındaki iki katlı konağında büyüdüm. Bahçesinde koştum, ninemle, dedemle çiçekleri suladım, çimenlerinde uyudum... Neden o güzelim konağı sattık hala anlamam. Apartman dairesinde oturmak lüks sayılıyordu bir dönem. Neresindeyse bunun lükslük? Tuttu, sattı bizimkiler dede yadigarını...”

Ertesi gün iş dönüşü her zaman olduğu gibi selamlaştı sarı hayaliyle Adil Bey. Bu kez birkaç kişi vardı evin bahçesinde. Bir afiş geriyorlardı bahçenin

sıvası dökülmüş duvarına. Dikkatle baktı: “Sel Emlak’tan satılık.” Hemen bahçeye girdi, afişle uğraşanlara seslendi:

“Selamın Aleyküm, ederi nedir buranın gençler?”

“Aleyküm selam. Biz bilmeyiz bey amca, patronla konuşmalısın. Aracı-mız var; istersen seni yazıhaneye götürelim.

Şöyle bir düşündü Adil Bey...

“İçini de görmek gerek değil mi?”

“Haklısın amca, hemen açıyorum kapıyı.”

Kapı açılınca Adil Bey’in gözlerine tozlarla birlikte geçmiş de göründü. Bu eski Rum evine daha önce uğramıştı sanki. Her şey ona tanıdık geliyordu ve bu tanışıklık, duygularına gizli bir el gibi uzanarak onu içeri çekiyordu. Gözlerini kısa bir süre kapayıp yeniden açtığında evi dört başı mamur bir şekilde döşemişti Adil Bey. Kapının sağına portmanto, holün ortasına dik-dörtgen bir masa, zemine kahverengi halılar... Burada daha önce kimin oturduğunu bilmemesine rağmen kafasında oluşturduğu çehrelere evin bir köşesinde yer verdi. Masada yaşlı ve takım elbiseli bir adam bulmaca çözüyor, sağında hanımı örgüsüyle meşgul oluyor, minik afacanlar koşturuyor, taze fasulye dolu seleye bir genç kız süzülüyordu. Evde kimse olmadığını ancak ilk adımında gıcırdayan ahşap parkelerin yıpranmış ıslığını ıstınca fark etti.

Girer girmez onu geniş bir hol ve üst kata uzanan ahşap merdiven karşıladı. Merdivene varmadan evvel sağda ve solda iki kapı bulunuyordu. Sağa seğırtti. Yıkılmış mutfakı gördü. “Burada da mı altın aradılar?” diye düşündü. Kafasındaki planlara göre mutfakı şekil verdikten sonra hemen karşısındaki odaları ve merdivene yakın bulunan banyoyu inceledi. Bu kat tam istediği gibiydi. Sonra onun için daha önemli olan ikinci kata çıkmak isteğiyle merdivenin basamaklarını adımlamaya başladı. Merdiven hayli eprimiştii, sallanıyordu. Adil Bey önde, emlakçı yamağı arkada ikinci kata çıktılar. Hemen cumbaya yanaştı ve şöyle bir sokağı baktı Adil Bey. Burada kahve içerek dışarıyı seyretmenin güzel olacağından emin olarak, kalan üç odaya göz attı. Geziyi bitirince arkasındaki gence “Yazıhanenize gidelim bakalım.” diyerek yeni rotayı göstermiş oldu. Araca bindiler ve yazıhanenin yolunu tuttular. Âdil Bey, Gençlik Caddesi arkasında kalırken zihninde evin perdelerinin rengini bile belirlemişti.

Sel Emlak’a varınca karşısında tombul ve tüysüz yanaklı bir genç buluverdi. Daha olgun biriyle karşılaşacağını düşünen Adil Bey, gencin kibar ve yerinde saygısını beğenerek çay, kahve faslını erteleyip doğrudan konuya girdi:

“Bak evlat. Ben bu evi uzun süredir gelip geçerken seyrederek, mutlu olurum. Fazla param yok. Hatta şu an hiç param yok. Sen bu amcana biraz yardımcı olursan ben bu evi alacağım. Merak etme; paranı çok geciktirmem. Birkaç tarla bir de emeklilik ikramiyem var. Çok değil; bir ay, bilemedin kırk gün rica ediyorum senden.”

Karşısındakini masal anlatan dedesini dinler gibi heyecanla ve dikkatle takip eden genç emlakçı, Adil Bey’e gülümseyerek; merak etmemesini, dediği süre zarfında evi kimseye vermeyeceğini söyledi. O an Adil Bey o kadar sevindi ki... Dayanamayıp emlakçının tombul yanağını babacan bir tavırla okşadı. Omuzlarından kavrayarak “Sağ ol evlat! Hiç merak etme, ben işlerin hızlanması için çabalayacağım.” diyerek yazıhaneden ayrıldı.

Saat yedi buçuğa geliyordu. Sevim Hanım’ın merakla beklediğini bilen Adil Bey, hemen dolmuşa atlayarak evinin sokağında son bulacak yolculuğuna başladı. Cama yanağını dayadı ve hayallerle gerçekleri harmanlayarak düşüncelere daldı. Sevim Hanım’dan habersiz bir işe kalkıştığı için yüreğinde burukluk vardı. Bunca sene Sevim Hanım olmadan pazara bile çıkmayan Adil Bey, onun fikrini almadan bu kadar önemli bir kararı verdiği için suçluluk duyuyordu.

Dolmuştan inip acele adımlarla merdivenleri tırmanan Adil Bey zile dokunmadan Sevim Hanım kapıyı açıverdi. Merak ve korkunun karıştığı sesiyle Adil Bey’e nerede olduğunu sordu. Adil Bey, başı öne eğik bir şekilde içeri girdi; montunu uzatarak hemen hazır olan sofraya kuruldu. Eşinin her hareketinin anlamını çok iyi bilen Sevim Hanım, mutfaktan pilav tenceresini alarak salondaki sofraya geçti. Yemek tabağının üzerindeki mor çiçekleri ilk kez görüyormuşçasına inceleyen Adil Bey, Sevim Hanım yemek koymak için tabağı alınca eşine baktı ve konuşmaya başladı:

“Ne desen haklısın Sevim ama ben bu apartman dairesinde ölmek istemiyorum. Ben vefalı bir evde doğdum, huzurla boyanmış duvarları olan bir evde büyüdüm. Benim için üzülecek bir evin çatısı altında hayatla vedalaşmak arzusundayım. Bunun için senden habersiz bir işe kalkıştım. Bakmaya doymadığım sarı evi biliyorsun. Bugün onun içini de görme şansını yakaladım. Satılığa çıkmış orası. Kızma bana ne olur... Emlakçıya gittim, pazarlık ettim, alacağım dedim. Şey, ee... Yani sen de onay verirsen. Trabzon’daki tarlaları satarız, emeklilik için de dilekçe veririm. Toparlarız parayı. Kızdın mı bana?”

Sevim Hanım, çocuk bakışlı kocasının dokunaklı konuşmasına ve pişman bakışlarına destekleyen cümlelerle karşılık verdi. Adil Bey içindeki buruklu-

ğu ezip yüreğini sevinçle doldurunca bütün gece sarı evin içinde gördüklerini anlattı: Mutfak, banyo, hol, cumba...

Birkaç gün sonra Trabzon'daki tarlaları satması için kardeşine vekâlet vermek isteyen Adil Bey olumsuz yanıt aldı. Çünkü kardeşi Atıf İstanbul'daydı.

Aynı gün emeklilik dilekçesini de hazır eden Adil Bey'e mesai arkadaşları görevini bırakmaması için ısrar ettiler. Dinlemedi. Amirine dilekçeyi sunarken duyduğu gurur okşayan sözcükler de onu kararından vazgeçiremedi. Emeklilik işlemleri boyunca biriken izinlerini kullanacağını belirten Adil Bey, senelerdir aynı odanın havasını soluduğu iş arkadaşlarıyla vedalaşarak kravatsız günlere merhaba dedi.

"Neden gelmiyorsun Sevim? Boş ver günü falan. Haftaya ertele, ne olmuş sıra sendeyse? Gel Trabzon havası doldur ciğerlerine. Sadece tarlalarla uğraşacak değiliz. Uzungöl'e geçer birkaç gün keyif ederiz..."

Sevim Hanım, altın gününe ev sahipliği edeceği için Adil Bey, Trabzon'a yalnız gitti. Sümela'ya çıktı, Uzungöl'de dinlendi... Babaannesinden kalan fındık tarlalarından kendi payına düşenleri amcasının oğlu Rıza'ya sattıktan sonra bir iki gün daha Trabzon'un keyfini çıkardı.

Trabzon dönüşü, ikindi vakti şehre giren Adil Bey, emlakçıya gidip en azından kapora vermek ve kendisine yardımcı olan genç emlakçıyı memnun etmek istiyordu fakat rahatsız otobüs koltuğunun eseri olan iki büklüm beli ona eve gitmesi hususunda ısrar ediyordu. Ayrıca Sevim Hanım'ı çok özlemişti. Eşinin şefkatli, uzun kirpikli bakışını hatırladı ve emlakçıya ertesi gün uğramaya karar verdi.

Seyahat firmasının servis aracında, Sevim Hanım'a kavuşmak arzusuyla yolun nasıl geçtiğini anlamayan Adil Bey, araç 27 Mayıs Parkı'nın karşısındaki araya sapınca bir çılgılık kopardı. Yüreğinden kopan bu keskin çılgılık o kadar korkutucuydu ki şoför ani bir şekilde frene bastı, yolcular öne doğru savruldu. Korkulu ve asabi bakışlar kuşanan şoför ve yolcuları görmüyordu Adil Bey. Bir anda arabadan atladı ve acı manzarayla karşılaşan gözleri sulandı. Sarı hayali, uzun kollu, pençeli bir dev tarafından tarumar ediliyordu. Çatıya dokunan pençe evi ikiye bölmüştü. Adil Bey bir hışımla bahçeye girdi, işçilerin yanından şimşek gibi geçerek tek pençeli devin üzerine çullanmak istedi. Beş altı adım kala omzuna yapışan bir el Adil Bey'i geriye doğru çekti. "Ne yapın amca sen?" diyen ses kulaklarında yankılanan Adil Bey avazı çıktığı kadar bağıırıyordu:

"Ne yapıyorsunuz siz? Kimin evini yıkıyorsunuz? Benim evim o! Benden icazet almadınız. Ayıptır, günahtır. Durun!.."

Çevredekilerin sakinleştirmeye çalıştığı Adil Bey, bahçeye girdiği hızla sokağa çıktı. Dolmuş bekliyor ve sinirden titriyordu. Üç numaraya el etti. Dolmuşa bindi ve Gençlik Caddesi'nden geçerken daha birkaç gün önce hayatını süsleyen hayallerini hatırladı. Yine bu yolda gidiyordu, o zaman hayali vardı, evi vardı, neşesi vardı... Peki ya şimdi?

Elleri dizlerinin üzerindeydi ve durmaksızın titriyordu Adil Bey. Aklında çeşit çeşit düşünceler dönüyordu ve bir ucundan diğer ucuna yürüyerek yirmi dakikada varılan bu küçük şehrin içinde bu kadar uzun süren dolmuş yolculuğuna şaşıırıyordu. Şoförün aynadaki gözlerini yakalayıp acelesi olduğunu belirtmeyi planlarken Sel Emlak tabelası göründü. Müsait bir yerde inmek istedi. Dolmuşun durmasını beklemeden indi ve emlakçının kapısından içeri girdi. Sarı benziyle, kara gözleriyle, sinirden şişmiş gövdesiyle, dolu dudaklarıyla karşısında beliren Adil Bey'i gören emlakçının tombul yanakları kıpkırmızı oldu. Korkuyordu, koltuğuna gömüldü. Adil Bey kafasında kurduğu yüzlerce cümlelerin büyük bir bölümünü bu korkak yüzü görünce unuttu. Sesi kanaya kanaya sordu, anlattı, söyledi:

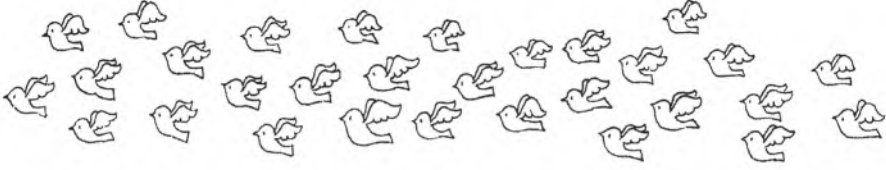
“Neden yaptın bunu evlat? Söz vermiştin, tamam demiştin. Ben sana bugün yarın paranın yarısını verecektim. Her şeyi geç... O güzelim evin yıkılması mı yoksa hayatta kalması mı daha iyiydi? Sen bugün hem o evi hem de beni öldürdün. Yazıklar olsun!”

Adil Bey yazıhaneyi öfkeyle terk etti ve kendisini caddelere bıraktı. Paydos eden tekel işçilerinin kalabalığında dertli dertli adımladı. İlçeyi bir nefeste tüketti ve evinin sokağına yaklaştı. İçinde ölmeyi arzuladığı; fakat kendisinden önce sonsuzluğa uğurladığı hayalinin enkazının yanından geçerken durdu. Kalabalık dağılmış, yorgun düşen dev bir kenara çekilmiş, toz kokusu havaya iyice yayılmıştı. Yıkılan hayalinin karşısındaki kaldırıma yığıldı Adil Bey. Uzun uzun seyretti bu asil ölüyü.

Gece, kaldırım taşlarını karartınca doğruldu. Kalbinden taşan iç sesinin feryadını tekrar ede ede eşine ve oturduğu apartman dairesine doğru yürüdü:

“Ben vefalı bir evde doğdum, huzurla boyanmış duvarları olan bir evde büyüdüm; ne yazık ki bir apartmanın ikinci katına hapsolmuş, duygu yoksunu bir tavanın altında öleceğim.”

HASAN AYCIN

ÇİZGİ

Hasan Aycin'ın 10. sayımızdaki çizgisi.

DOSYA
ÇAĞDAŞ ÖZBEK ÖYKÜSÜ

NİZAMETTİN MAHMUDOV
KURDAŞ KAHRAMANOV

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÖZBEK ÖYKÜCÜLÜĞÜNÜN
GELİŞME EVRELERİ

20. asır Özbek edebiyatı yeni türdeki bir edebiyattır; çünkü bu edebiyat yeni estetik amaçlarla birlikte yeni poetik tasvir unsurlarıyla klasik edebiyat eserlerinden ayrılmaktadır. Şunu belirtmek gerek ki bu dönem edebiyatı bin yıllık maziye sahip edebiyatımızın en güzel geleneklerini mücessemleştirmiş aynı devirde meydana gelen içtimai, siyasi ve manevi değişimleri ifade eden realist bir edebiyattır.

19. asrın sonu 20. asrın başlarında Türkistan'da meydana gelen siyasi ve sosyal değişimler creditçilik edebiyatının oluşması için esas âmil olmuştur. Bunun gibi bu döneme gelip edebî alakanın güçlenmesi, doğu ve batı edebiyatından yapılan tercümeler, süreli yayınların yayın hayatına başlaması, edebiyatın yeni yönelişini şekillendirdi. Neticede bu dönem edebiyatının şekli imkanları genişledi, drama, nesirle birlikte gazete köşe yazarlığı, deneme, eleştiri gibi yeni türler oluştu.

Şiirdeki tür mülahazaları tasvir usullerinin yenilenmesi, poetik kahramanların hayat gerçekleriyle yeni bir alaka sağlaması, veznin imkanlarını genişletti. Klasik edebiyatımızda aruz vezni esas idi. 20. asır şiirimizde onun yerini hece ölçüsü almaya başladı. 20. asır edebiyatının en büyük kazançlarından biri de tiyatro eserleri ve nesrin oluşmasıdır.

Tiyatroya ve sahneye olan büyük talep ve ihtiyaç dram yazarlığının vücuda gelmesinde önemli rol oynamıştır. Olayı geniş hayatın içinden kahramanlarla ifade etmek, yeni mefhumla anlatma ihtiyacı nesir eserlerinin yazılmasına vesile olmuştur. Bu ihtiyacın neticesi olarak 20. asrın başlarında Mahmuthoca Behbudî, Hamza Hekimzade Niyazî, Abdurauf Fıtrat, Abdullah Avlanî, Abdullah Kadirî, Abdulhamit Çolpan ve diğer birçok credit edebiyatı temsilcileri realist eserler yazmaya başladılar.

Özellikle Hamza Hekimzade Niyazî'nin “Yengi Saadet”, “Uçraşuv”, Abdullah Kadirî'nin “Cuvonbaz”, “Ulokda”, Çolpan'ın “Kurbani Cehalet”, “Dohtur Muhammediyar” gibi hikâyeleri bu yönde yazılmıştır.

Şüphesiz bu eserlerin hepsi de bu yönelişteki ilk eserler olarak edebî yönünden mükemmellik iddiasında bulunmamaktadır. Bu eserlerde mükemmellikten çok propaganda üstün gelmektedir. Çünkü Hamza Hekimzade Niyazî'nin “Yengi Saadet” adlı eserinde Abdukahhar adlı kahramanın cehaleti yüzünden bütün malını mülkünü kumarda kaybetmesi, yaşlı annesini, hanımını, çocuklarını bırakıp gitmesi, hanımının ise zorluklara bakmadan oğlu Alimcan'ı okutup ilim ve marifetle terbiye etmesi anlatılmaktadır. İlim ve marifetle eğitilen Alimcan ticaretle meşgul olup ailesinin durumunu düzeltmektedir. Kızkardeşi Hatice'yi de okutmaktadır. Sonra ise perişan babasını Taşkent'in bir köşesinden bulup evine getirmektedir. Kısaca naçar durumda kalan ailesinin durumunu Alimcan düzeltmiştir. Hikâyede anlatılan bu kıssalar yazar mefhumunu tam manasıyla anlatmaktadır.

“Allah zalim değil; birine verir diğerine vermez. Allah celle ve celaluhu rezalet cehalette, saadet ilimde diye kendi kelimayla ikrar etmiş haber vermiştir. Bundan anlaşıldı ki okuyan insan alim olmadan saadete ulaşamaz, okumayan insan elbette rezaletten başka hiçbir şey hâsıl edemez.”

Bu pasajdan da anladığımız gibi bu eserde ilim ve marifetin terkihi ikinci plana alınmıştır. Bu eserde edebîlikten çok didaktik tasvir ön plana çıkmaktadır. Bu özelliği Abdullah Kadirî'nin o dönemdeki “Cuvonbaz”, Çolpan'ın “Cehalet Kurbani”, “Dohtur Muhammediyar” gibi hikâyelerinde de görmekteyiz. “Cuvonbaz”da ilimsizlik, cehalet yoluna giren zengin çocuğu anne babasının malını mülkünü savurup cinayet işlemiştir. “Cehalet Kurbani”nda aydın bir delikanlının cehalet kurbanı olması bütün ayrıntılarıyla ele alınmıştır. “Dohtur Muhammediyar” adlı hikâyede “Yengi Saadet” adlı eserdeki gibi başkahraman cehalete karşı mücadele etmekte, ilim ve marifeti esas araç olarak kullanmaktadır. İlim ve maarif vasıtasıyla halkı saadete ulaştırabiliriz ana fikri, bu eserde mevcuttur.

Asrımızın başlarında şekillenen hikâye türü kendi imkanlarını zorlamaya başlamıştır. Bu hikâyelerin esas mevzuu o dönemdeki şiir ve dram eserlerindeki gibi en evvel ceditçilik gayesini anlatmaktan ibarettir.

Cehalet ve ilmi karşı karşıya koymak bu eserlerin esas amacıdır. Hatta Abdullah Kadirî'nin edebî seviyesi yüksek eseri “Ulokda” adlı hikâyesinde de işte bu propaganda sezilmektedir. “Ulokda” adlı hikâyenin realist bir eser olduğunun altını çizelim. Bu eserde propaganda değil tasvir sanatı ağır bas-

maktadır. Hikâyede halkımızın gökbörü¹ oyunu tasvir edilmektedir. Yazar olayları hikâye kahramanlarının gözüyle görmekte, onların dilinden reel manzaraları canlı tasvirlerle anlatmaktadır. Lakin bir sporcunun atın üstünden düşerek ölmesi bu eserdeki ham eksik taraflardan biridir. Ancak buna rağmen “Ulokda” adlı eserde Özbek hikâyeciliğinin yavaş yavaş realizme doğru yaklaştığını görüyoruz.

1920’li ve 1930’lu yıllarda Özbek edebiyatında realizm yeni bir merhaleye yönelmiştir. Bu dönemde realist hikâyelerin yanında hicvî hikâyeler de yazılmaya başlandı.

Abdullah Kadiri’nin “Kelvek Mehzurning Hatıra Defteriden”, “Taşpolat Tacan Nima Deydi?” gibi hikâyeleri hicvî öykücülüğün başlangıcı oldu. Bu eserlerin içinde ayrıca mizah da vardır. Yazar eser kahramanlarını hicvin içinde oluştururken aynı zamanda mizahı esas olarak almaktadır. Yazar bu eserlerdeki kahramanlara kendi ağızlarıyla kendi durumlarını anlattırarak onları komik duruma düşürmekte ve hicvetmektedir. Böylece toplumu hastalıklardan, illetlerden haberdar etmektedir. Aynı dönemde Çolpan’ın “Aydın Keçelerde”, “Kar Koynıda Lale”, “Navvay Kız” adlı hikâyeleri de yazıldı. Bu eserler realistiğinin yanı sıra kahramanlarının psikolojisinin rengârenkliliğinin edebî şekilde tasvir edilmesiyle önem arz etmektedir. Mezkûr hikâyelerde ilk eserlerden farklı olarak insanî duygular, psikolojik tahliller daha ağır basmaktadır. “Aydın Keçelerde” adlı hikâyede bir yakınına gelin olan kızın, kocası tarafından manevi olarak ayakaltı edilmesi konu edilmektedir. “Navvay Kız” adlı eserde ise aciz, güçsüz Navvay adlı kızın Ölmesbay tarafından tecavüze uğraması ve bahtsızlığa mahkûm edilmesi işlenmektedir. “Kar Koynide Lale” adlı hikâyedeysen bir türlü bahtı yaver gitmeyen Şerafethan adlı kızın yaşlı bir adama üçüncü hanım olarak babası tarafından zorla verilmesi anlatılmaktadır.

Kısaca 1920’li yıllar hikâyeciliğinin en temel özelliği kuru ajitasyonun yerine yavaş yavaş edebî tasvir, psikolojik tahlilin hâkim olmasıdır. 1930’lu yıllarda hikâye konuları genişlemiş, karakterler de çeşitli yönleriyle eserlere yansımıştır. Edebiyata 1920’li yıllarda giren esasen Sovyet Dönemi’nde eserler veren genç yazarlar bu dönemde sanatlarına ağırlık vermeye, eserler yazmaya başladılar. Şunu da belirtelim ki 1920’li yılların sonlarında 1930’lu yılların başlarında iyice kendini hissettiren Sovyet siyasetinin neticesi olarak şahsî yalakalık, yasak zihniyeti edebiyata büyük zarar vermiştir. Sonuç olarak başka türlerdeki gibi hikâye türünde de hayatın gerçeklerinden uzaklaşarak toplumu sınıf mücadelesi üzerinden tetkik etme, Sovyet siyasetine övgüler düzme akımları meydana geldi.

Bu yönden Aydin’ın “Yamokçi Köçdi”, “Hezil Emiş”, “Çopan”, “Rözvan Kempir”, Hüseyin Şems’in “Radio”, “Dertli Yiğit”, “Songgi Tovişler”, “Yengi Rüzgar”, Şakir Süleyman’ın “Öç”, Mecit Feyzi’nin “Dongdor Yiğit” gibi hikâyelerini örnek olarak gösterebiliriz.

Bu dönemdeki sanatkârlardan Gafur Gulam ve Abdullah Kahhar da hikâyeler yazdılar. Bu yazarların eserlerinde 1920’li yıllarda başlayan gelecek realist hikâyelerle birlikte hicvî hikâyeler de kaleme alınmaya başlandı. Hicvî hikâyelerde sosyal ruh daha fazla işlendi.

Sovyet Hükümeti’nin resmî politikaları olan “Sınıf mücadelesindeki düşmanları yok etme”, “Kollektif Üretim”, “Kadın Hürriyeti”, “Halk Düşmanlarıyla Mücadele” hicvî eserlerin ana temasını oluşturmaktadır. Burada Gafur Gulam’ın “Cöreboza”, “Kızalok”, “Yiğit”, “Tirilgen Mürde”, Abdullah Kahhar’ın “Meyiz Yemegen Hatın”, “Aşık”, “Münafık”, “Milletçiler” gibi hikâyeleri dikkat çekmektedir.

Gafur Gulam’ın yazdığı hikâyeler mizah yönü ve ahengiyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Hatta hicvî eseri “Tirilgen Mürde” hikâyesinde de mizah ağır basmaktadır. Hikâye kahramanı Molla Memecan ilk başta tembellik ve ahmaklıkta herkesi geride bırakmıştır. Sonra bu kötü alışkanlığını terk ederek yavaş yavaş çiftçilik yapmakla meşgul olmuştur. Yazar eser kahramanını halk edebiyatına has bir şekilde mübalağalı anlatmaktadır. Ondaki ahmaklığı ve tembelliği abartarak mizahı güçlendirmektedir.

“Yiğit” adlı hikâyesinde ise karşılaştığı kıza sevgi izhar eden delikanlının sonunda her şeyinin ortaya çıkması ve gülünç duruma düşmesi mizahî şekilde ele alınmaktadır.

Bu dönemde Abdullah Kahhar semereli eserler yazmıştır. O edebiyatşinaslıkta mahir hikâye yazarı namını da bu dönemdeki eserlerinden dolayı almıştır. Abdullah Kahhar’ın eserlerinin temaları çeşitli olmalarına rağmen tasvir usullerine göre iki yöneliştir. Birincisi realist hikâyeler ikincisi ise hicvî karakterdeki hikâyelerdir. Edibin “Oğri”, “Beton”, “Anor” ve bunlar gibi dönemi anlatan “Mestan”, “Kör Közning Açılışı” gibi hikâyeleri realist eserlerdir. Ancak yazar bu eserleri yazarken hiciv ve mizahtan da istifade etmiştir. Çünkü “Oğri” adlı hikâyesindeki yüzbaşı, binbaşı, vali, “Kızalok”, “Kör Közning Açılışı” adlı eserlerinde korbaşı tipleri de yine realist eserlerdir. Yazarın mahirliği ayrıntıları usta şekilde incelemesidir. Yazar dönemin ideolojisiyle hesaplaşmaya mahkûm olmuştur. “Meyiz Yemegen Hotin”deki Molla Narkuzi, “Edebiyat Muallimi”ndeki Bakican Bakayev, “Sanatkâr”daki Nurmatcanovlar gülünç duruma düşen hiciv kahramanlarıdır.

Hulasa Abdullah Kahhar 1930’lu yıllarda her iki akımda da eserler vererek Özbek edebiyatının şekillenmesine önemli katkıda bulunmuş bir sanatkârdır.

İkinci Dünya Savaşı 1941-1945 yılları arasında Özbek edebiyatının ve edebî türlerin içinde hikâyeciliğin ana teması vatanperverliktir. Bu dönem hikâyeciliğinde düşmana karşı nefret, vatana muhabbet edebî ayrıntılarıyla verilmiştir.

Çünkü Hamid Alimcan’ın “Ananın Namusu”, Abdullah Kahhar’ın “Esrar Baba” adlı hikâyelerinde cephe gerisinde kendi gayretleriyle düşmana karşı mücadele eden insanlar anlatılmaktadır.

“Ananın Namusu” adlı hikâyede savaştan korkarak kaçan oğlunu savaş komitesine götürüp teslim eden, hainlik yapan oğlunun dirisindense savaşıarak ölmesini yeğleyen, kahraman annenin vatanperver duyguları işlenmiştir.

“Esrar Baba” adlı hikâyede ise daha farklı bir durumla karşılaşırız. Esrar babanın oğlu Yadigar cephede ölmüştür. Ona mektup gelmiştir. Ancak o bunu hanımından saklamıştır. Aynı zamanda kendisi çayhanede çalışıp etrafındaki-lerde, düşmanlara karşı nefret hissini uyandırmaya gayret etmiş, gazete haberlerini okumuştur.

Oğlunun ölüm haberini tesadüfen öğrenen hanımı, acısını kalbine gömüp bu haberi kendince kocasından gizlemiştir. Yazarın mahareti yüksek vatanperverlikle insanlık hislerini bütünleştirmesindedir. En önemlisi yazarın bu hisleri o kadar beyan tarzında değil de belki canlı tabîî, millî ayrıntılarıyla anlatmasındadır.

Savaştan sonraki dönem özellikle 1960’lı yıllarda Özbek hikâyeciliğinde yeni bir çığır açıldı. Zira Stalin’in ölümü lidere yalakalığı sonlandırdı. Ayrıca Komünist Partisi’nin 1956 yılındaki 20. toplantısında, Stalin’in isminin karalanması edebiyata özgürlük yolunu açtı. Neticede hikâyeciliğimizde insan merkezli konular yazılmaya başlandı.

1950’li yılların sonu 1960’lı yılların başlarında Abdullah Kahhar’ın “Minbir Can”, “Dehşet”, Gafur Gulam’ın “Mening Uğrigine Balam”, Said Ahmet’in “Turnalar”, “Anacanlar”, “Hazine” gibi hikâyeleri yazıldı. Bu eserler arasında en mümtazları Abdullah Kahhar’ın “Dehşet”, Gafur Gulam’ın “Mening Uğrigine Balam” adlı hikâyeleridir.

1960’lı ve 1970’li yıllar Özbek hikâyeciliğinde realist tasvirin artmasıyla birlikte fikrî derinlik, mülâhazalar kuvvet kazanmaya başladı. Sosyal meselelerin yanında ahlakî, manevî meseleleri ortaya koyma ve bunları psikolojik yönleriyle inceleme eğilimi oluştu.

Adil Yakubov'un "Veda", Saida Zinninova'nın "Yalnızlık", "Aka", Pirimkul Kadirov'un "Can Şirin", Şükür Halmirzayev'in "Ay Yarugide", "Ot Egesi", Ötkir Haşimov'un "Uruşning Songgi Kurbanı", Ölmes Omarbekov'un "Namus", Uçkun Nazarov'un "Av", "Kahraton" gibi hikâyeleri yukarda zikrettiğimiz eğilimin neticesidir.

1970'li yıllarda iltimas, adam kayırma, tanıdıklara torpil yapma edebiyatımızda büyük bir durgunluk yarattı. Lakin buna rağmen bu yıllarda da edebî seviyesi yüksek hikâyeler kaleme alındı.

1980'li yıllarda tarihî temalı hikâyeler yazılmaya başlandı. Mukanna, İbni Sina, Babür gibi tarihî şahsiyetler eserlerde işlendi. Bu durum Özbeklerin tarihinin unutturulmaya çalışılmasının, halkın geçmişine duyduğu özlemin bir neticesidir.

Babür hakkında Enver İşenov'un "Ak Güller", "Kiyikler Su İçgende", Hayrettin Sultanov'un "Ay Batkan Pellede"; Mukanna hakkında Mirzapolat Taşpolatov'un "Bearam Tolkunlar"; İbni Sina hakkında Tahir Malik'in "Tiriklik Suvi" adlı hikâyelerini buna örnek verebiliriz.

1970'li yılların sonu 1980'li yılların başında Özbek edebiyatına yeni genç yazarlar eklendi.

Hayrettin Sultanov, Erkin Azamov, Alim Atahanov, Ahmet Azam, Abdusaid Kuçumov, Gaffar Hatemov, Murad Muhammed Dost, Toğay Murad vb. genç yazarlar bu dönemde edebiyata adım attılar. Böylece edebiyatımızda yeni tasvirler göze çarpmaya başladı.

Bağımsızlık dönemimizde ise edebiyatımızı çok daha ileriye götürecek yazarlar vardır. Edebiyatımızı zenginleştirecek yeni yazarların da çıkacağına inancımız tamdır.✍

¹ Gökbörü: Türkistan'da kesilmiş oğlakla at üstünde oynanan bir oyun. Karşılıklı iki takım iki de kazan vardır. Takımlar 6 kişiden oluşur. Hakemler de dahil olmak üzere herkes at üzerindedir. Sporcular oğlağı yerden alarak karşı takımın kazanının içine atmaya çalışır. Oğlağı en fazla atan taraf kazanır. Genellikle şenliklerde, düğünlerde ve özel kutlamalarda bugün de oynanan millî bir oyundur. Kazakistan, Kırgızistan, Dağlık Altay, Özbekistan vd. ülkelerde Gökbörü kulüp takımları, millî takımlar, Gökbörü federasyonları mevcuttur.

ÇAĞDAŞ ÖZBEK ÖYKÜCÜLÜĞÜNÜN KLASİK YAZARI ÖTKİR HAŞİMOV İLE SÖYLEŞİ

Konuşan: Alişer NAZAR¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

“Gerçek yazar Allah’ın gönlüne ilham ettiğini yazar.”

Elli yıl önce söz sanatkârı Abdullah Kahhar, Özbekistan Halk Yazarı Ötkir Haşimov’un “Çöl Havası” adlı eserini okuyup “Birdenbire başlayan sanatın geleceği parlak olur. Bu alev hiçbir zaman sönmesin, sanatınız hiçbir zaman eksilmesin!” deyip dileğini bildirmişti. Aradan yıllar geçti. Abdullah Kahhar’ın duaları kabul oldu. Özbek Edebiyatı’nda yazar Ötkir Haşimov’un kalemine ait güzel hikâye ve uzun hikâyeler yazıldı. Bu eserlere çekilen filmler yıllarca ekranlarda gösterilerek halkımızın altın mirası oldu. Savaş belasının insan hayatı ve ruhaniyetindeki tecavüzkârane aksi “İkki Eşik Arası” (İki Kapı Arası) adlı romanında ustalıkla işlenmektedir. Geçen asırda halkımızın başına gelen facialar, adaletsizlikler ve bunların akıbetinde yaşanan kaderler “Tüşde Keçgen Ömrler” (Rüyada Geçen Ömürler) adlı romanda yansıtılmıştır. Kısaca alev sönmemiştir. Özbek okuyucularının bu eserlere uzun yıllar hayran olacağını düşünüyoruz.

— *Edebiyat insanı uyanmaya çağırmaktadır. Hayatın içinde mana ve mahiyet aramayı öğretmektedir. Bu arayış akımı insana kendini tanıtmaktadır. Zira kendini tanımak, özü hakikati anlamaktır. Bu anlamda hakiki sanatkâr ruh âlimidir. Doğrusu edebî eser okuyucunun ruhunu yükseltmek, heyecanlandırmaktadır. Eser kahramanı ağlarsa okuyucu da onunla ağlamakta, ıstırap çekse onunla ıstırap çekmektedir. Kitap okuyucunun hayatıyla kitap sayfaları arasındaki hayat birbirine karışmaktadır.*

Siz “Öyle eserler yazın ki, okuyucu eseri okuduğunda her şeyi unutsun. Eser kahramanlarının hayatıyla yaşasın. Sevinse sevin, ıstırap çekse ıstırap çeksin...” yazmıştınız. Bu arzuya erişmek yazar için en büyük baht en yüksek netice olsa gerek. Bugüne kadar yazdığınız kitaplarınızın arasında

işte bu neticeye erişen hangi eserinizdir? Genellikle son yıllarda edebiyatımızda sizi okuyucu olarak heyecanlandıran, yazar olarak heves uyandıran eserler oldu mu?

— Sorunuzun birinci kısmına ben değil okuyucunun cevap vermesi doğru. Bana kalsa iki hakem okuyucu ve zaman sınavından sağ salim geçen eser gerçek edebî eserdir. Sorunun ikinci kısmına geçecek olursak akan nehir akmasına devam eder. Edebiyat eserlerle yaşamaya devam edecek ve bundan sonra da yaşayacaktır. Okuyucuyu heyecanlandıran eserler var. Birinin ismini söylesek birini unutacağız, kardeşlerimi ve bacılarımı incitmekten imtina ederim. Yazarlar bahçesindeki gençler arasında usta şair ve genç edipleri görüp başım göğre değdi.

— *Sizin eserlerinizdeki kahramanların ekseriyeti hataları için ceza çekmeye mahkûm edilmişlerdir. Mesela “Bahar Kaytmaydı” (Bahar Geri Gelmez) adlı uzun hikâyesindeki Alimerdan, “İkki Eşik Arası” (İki Kapı Arası) adlı eserinizdeki Rana, “Tüşde Keçgen Ömrler” (Rüyada Geçen Ömürler) adlı eserinizdeki komiser. Yazar kahramanlarına ceza verirken kendi hâleti ruhiyesinden mi bunu çıkarıyor, yoksa olaylar silsilesinin bir neticesi olarak mı şekilleniyor?*

— Sizin söylediğiniz eser kahramanlarının nasibi çok karışık. Eğer müellif “Dünyada iyilik takdir edilecek, kötülük cezalandırılacak,” diyerek kadimî akideyi şiar edinse, bu nasihat olarak kalır. Eser yazılırken kahramanın müellifin düşündüğü yoldan değil de başka bir yoldan gitmesi mümkün. Bana kalsa Alimerdan canlı kalsa da eserin tesiri azalmazdı. Ama sizinle benim düşündüğümünden daha karmaşık bir şahsiyet. Onda bencillikle birlikte mertlik de var. O mağlup olarak yaşamaktansa ölmeyi tercih ediyor. Onu ben değil kendi öldürdü. “Tüşde Keçgen Ömrler” (Rüyada Geçen Ömürler) adlı eserimdeki komiser ise yetmiş yıllık zulüm saltanatının timsalidir. Sıradan biri değil çok korkulacak bir mankırttur. En önemlisi eserdeki adamların -kahramanlar demiyorum adamlar diyorum- nasibine inanması, heyecanlanması, yazara işte bu gerek.

— *20. asrı kocatan “izmler” insanlığın başına misilsiz külfet açtı. İnsan ruhu, kalbi ve maneviyatı siyasî mefkûrenin eline düştü. Gayrı İslamî ve gayrı insanî gayeler dairesinde “piyoner”, “komsomol”, “komünist” gibi gruplar oluşturuldu. Mevcut siyasî ideolojiyle yetişen bu nesil güya insanlığın ideal temsilcileri oldular. Tabii ki işte bu durumdan bu vekiller savaş meydanlarından, mihnetlerden, çöl ve sahralardan bedîî kitap sayfalarına taşındı. Edebî kahramanlara dönüştü. Aynı durum Özbek edebiyatında da şek-*

len millî, mazmun olarak “izimler”e hizmet eden eserlerin meydana gelmesine neden oldu.

Bugün bu acı tarihi hatırlayıp, hiç kimseyi küçük düşürmek istemiyoruz. Zira hakiki yazar kendi devrinin vicdanı, milletin sesidir. Eğer bu vicdan sızlamazsa, eğer bu ses yalan söylerse o zaman bu başka bir durumdur. Demek istediğimiz Özbek edebiyatında işte bu amaçların içinden sağ salim kurtulan eserler çok fazladır. Bu sonuç itibarıyla sevinilecek bir vaziyettir. Hulasa sizin eserleriniz de bu dalgalı devirden, sınavlardan başarıyla çıkmıştır. Elbette bu konuda edebî eleştirmenlerimiz de biraz yazdılar. Onların itiraflarına göre bu yazarın dürüstlüğüyle alakalıdır. Yazarın hakikati yazması, ne demektir?

— Şimdi benim için en önemli ve zor durum seçilmiş eserleri seçmektir. Sanatın tekrarsız olması lazım. Roman ve uzun hikâyeler, sahne eserleri, hikâyeler, hicivler arasından en iyilerini seçmek ve bunların birbirinin tekrarı olmaması şart. Yazana şükranlarımı bildiriyorum. Edebî eserlerin hepsi imkan bulduğu kadar insan hakkında, insanın kismeti hakkında yazılmış. (Bunların edebî seviyesinin her türlü olması mümkün, en iyileri, yani bugünkü okuyucuyu da düşündürenleri seçmek gerek). Bu eserleri tekrar gördüğümde bütün kısımlarını yeniden yazmak, farklı kahramanların kaderlerini değiştirmek veya eserden genellikle çıkarmak zarureti oluşmuyor. Ama o devirdeki farklı düşünce ve kelimeleri düzeltmek gerekiyor. Mesela günümüz okuyucusu “telefon budkası” (Telefon kulübesi), “avtobus tuhtaş cayı” (Durak), “student” (öğrenci), “ikkinçi kurs” (üniversite ikinci sınıf), “rayon” (mahalle, bölge) gibi benzer kelimelere bigâne. Ama bunlar o kadar ki, ayrıntılar düzeltmeler gözden kaçıyor.

Doğru söz meselesine gelecek olursak bu prensip bizim nesle üstat yazarlar Kahhar ve Azadlardan miras kaldı. Abdullah Kahhar’ın güzel bir tabiri var. “Edebiyat atomdan güçlüdür. Edebiyatın gücünü odun yarmak için sarf etmemeliyiz.” Üstadın daha güzel bir teşbihi vardı. “Hakiki yazar sözü tonla alır gramla satar.”

Buna kimin ne kadar tembellik edip etmediğini söyleyemem. Ancak eserde her söz her cümlemin anlamının olması gerekiyor.

— *Sanatkâr adını almaya münasip olmak için önce yetenek gerek. Yetenek ise parayla satılmaz ya da onu öğrenerek elde edemezsiniz. Bu yüzden yazarlık gönülle alakalı bir akım. Bunun için olsa gerek yazarlık için gönül işi derler. Edebiyatımızın seyri işte bu akideye göre olmuştur. Yani ediplerimiz sair zamanlarında meslekleriyle uğraşıp maiyetlerini temin edip*

boş zamanlarında gönül işleriyle meşgul olmuşlardır. Onlar bu gönül işi için birilerinden kalem hakkı da almadılar. Ama sonraları yazarlık tam manasıyla içtimai, manevi bir meseleye dönüştü.

— Sanat gerçekten gönül işi. Hakiki yazar Allah'ın gönlüne ilham ettiğini yazar. Sözün ilahîliği, edebiyatın kudreti de bundadır. Doğru, Alişir Nevayi'den tutun Mahmur'a kadar sanatkârlar devlet işlerini yapmışlar ve aynı zamanda sanatlarıyla meşgul olmuşlardır. Mukimî hattat, Gülhânî sanatkâr, Zevkî terzi, Agahî mirob², Avaz Öter berber, Mahmur asker başı, komutan idi. Ama gerçek sanat hiçbir zaman şahsi mesele, gönül işi olarak kalmadı. Eğer öyle olsaydı şairler yazdığı şiirlerin maşukalarına, edip ise romanını yakınlarına okur, bununla yetinirdi. Söz ve sanat sahipleri eserlerini kitap olarak yayımlayıp avare olmazlardı.

Şimdi sorunuzun ikinci kısmına cevap vereyim. Sanat ehlinin emeğinin karşılığını alma meselesine gelelim. Nevayi ile Babürşah'a bir şey demeyelim. Nevayi hazretleri büyük bir saltanatın baş veziriydi. Vakti geldiğinde Sultan Hüseyin Baykara'nın kendisi de Mevlana'dan borç aldığından bahsetmiştir. Babür ise kendi namıyla şah olmuştur. Onlar kalem hakkı almaya ihtiyaç duymamışlardır. Bundan başka işte bu âlimlerin eserlerini hattatlar yüz nüshaya, bin nüshaya kadar istinsah etmişlerdir. Sizin söylediğiniz diğer şairler de kalem hakkının ne olduğunu bilmemişlerdir. Ama biliyor musunuz hayattayken Gülhânî'nin ne kadar kitabı yayımlandı? Peki Mukimî'nin? Agahî, Zevkî, Avaz Öter, Mahmur'un kaç bin tirajla kitapları çıktı, kaç bini satıldı? Günümüzde kitaplar -Hakiki edebî eserleri nazarda tutuyorum- on binlerce tirajla yayımlanıp satılmaktadır. Yani kitap mala, mal ise paraya dönüşmektedir. Bu tabîî bir durumdur.

Edip eser yazmasa, yayınevine götürmezdi. Yayınevi eseri kitap olarak basıp maddî fayda göreceğini bilmece yayımlamazdı. Matbaa bu işten para almasa kâr etmese on binlerce tirajla basmazdı. Kitap ticareti faydası olsa serbest şekilde satılmazdı. Demek ki yazarın gönül işi sadece manevi değil maddi zenginliğe de dönüşüyor. Onun emeğinden başkaları da az çok fayda görüyorlar. Kitaptan diğerlerinin yanında müellifin de maddi fayda sağlamaya hakkı var. Çünkü eseri yoktan oluşturan meydana getiren müelliftir. Uluslar arası kanunlarda yazara eser basıldıktan sonra yüzde onunun telif olarak verilmesi yazmaktadır. Bugün her yerde olduğu gibi bizim ülkemizde de kitap yayınları büyük bir endüstriye dönüşmüştür. Bu ise yazarlığın belli bir işe değil de ciddi, manevi, sosyal bir meseleye dönüştüğünü göstermektedir. Çünkü kitap on binlerce eve girmekte ve eseri okuyucular şekillendirmektedir.

— Ötkir ağabey, doğrusunu söylemek gerekirse, yukarıdaki mülahazaları şimdiki soruma zemin hazırlamak için konuşmuştum. Hakikaten de yazarlık geçim temin edilecek bir iş değildir. Çünkü eser on binlerce eve girmekte, içti-mai, manevi önem arz etmektedir. Eğer buna bu talep nokta-i nazarından bakacak olursak, sonraki zamanlarda da fayda sağlayan farklı eserler insanı kaygıya sokmaktadır. Mesela biri gönül işi olarak bir roman yazar. Baştan başa harap romanı neşriyat muharriri yayımlar. Matbaa basar. Kitap satıcısı romanı satar. Bir de bakmışsınız ki eser okuyucuya ulaşmış. Şimdi neticeyi siz söyleyiniz.

— Edebiyatımız açısından önem arz eden merhale yazar ve yayıncı irtibatıdır. Günümüzde ülkemizde onlarca yayınevi, yüzlerce matbaa faaliyet göstermektedir. Kanuna göre liyakat sahibi her vatandaş yayıncı uğraşma hakkına sahiptir. Basın yayın araçları gibi yayınevlerinin de çok olması iyi. Şark Neşriyat, Özbekistan Neşriyat, Yengi Asr Evladı Neşriyat, Gafur Gulam Namidegi Neşriyat ve diğer yayınevleriyle birlikte özel yayınevleri de var. Bu yayınevlerinde güzel kitaplar yayımlanmaktadır. Mesela Mümtazsöz Neşriyatı'nda...

Ne yazık ki yayınlar arasında acemi yayıncılar da az değil. Yukarıda zikrettiğimiz yazarlar caddesine girmeyen “ediplere” pazar oluşturan bu yayıncılardır. Onlar kapıdan giren yazarın yeteneğine, eserinin edebî gücüyle değil, kazanacakları paraya bakmaktadırlar. Bir tanışım böyle bir yayıncının dükkânına girdiğinde tesadüfen kulak misafiri olduğu bir olayı anlatmıştı.

Güzel giyimli bir adam yayınevine girer ve müdüre çok güzel bir roman yazdığını, bu eserin tez bir zamanda yayımlanması gerektiğini, tahminen beş bin tirajla yayımlanmanın ne kadar mal olacağını sormuş. Yayınevi editörü, kitap orta hacimde olsa tirajı şu kadar olsa şu kadar mal olur demiş. Bunun için peşin biraz ödeme yapmak gerektiğini söylemiş. Deminki “klasik yazar” para çıkarıp vermiş ve üç ay içinde kitabımı çıkarırsanız kalanını da veririm demiş. Belki bu biraz abartılarak anlatılmıştır. Pazar, iktisadi şartlar yayıncılar için de kolay değil. Çalışanlarına maaş vermesi, kâğıt satın alması gerek, yine birçok masraf var. Lakin yayıncı romanını koltuğuna çalıp gelen bu âlicenapta bereket bulmaktadır. Kim olduğu, önceleri bir iki satır da yazmış mı, müsveddelerinizi kim okuyor, kim tavsiye etti? diye sorması gerek. Yayıncı diyor ki teke de olsa süt versin yeter. Bu romanı yazan edipte eğer yetenek varsa helali hoş olsun. Eğer yeteneksizse? Roman yazmak çocuk oyuncağı değil ki? Lev Tolstoy gibi deha bir yazar yetmiş yıl yazarlık yapmış, kitaplarla uğraşmış ve topu topu üç roman yazmıştır. İsteseydi yetmiş tane roman yazardı.

Üstatlarımız Abdullah Kahhar, Aybek, Abdullah Kadiri, Gafur Gulam, Said Ahmet, Askad Muhtar, Şuhrat, Hamid Gulam, Mirzakalon İsmailî, Adil

Yakubov, Pirimkul Kadırov, Ölmes Umarbekovlar da isteselerdi beş on tane roman yazarlardı. Neden böyle yapmadılar?

Roman yazmak için roman tefekkürünü, roman kurgusunu bilmek gerek. Üç yüz veya beş yüz sayfanın tamamını bir bütün olarak görecektir his; okuyucuyu titretecek nasip, halk ve cemiyet hayatının büyük bir kısmını tasvir etmek, sonuç itibarıyla bu eserin okuyucuların manevi mirasına dönüşmesi gerek.

Edebiyat demek şahsî çıkar demek veya oldu bittiye getirilecek bir vakı-anüvislik değildir. Üstat Abdullah Kahhar'ın bir sözü var. "Uçmayı bilmeyen adamı uçağa yaklaştırmayın. Yazarlıkla uzaktan yakından alakası olmayan biri eser yazsa onunla hiç kimsenin işi olmasın!"

Yeteneği böyle olsa da kolu uzun yazarın şaheserini nasıl bir kısmet beklemektedir? Bu durum iki yıl sürebilir. Kitap yayımlanacak, kitapçılara tozlu şekilde ulaşacak, müellifin tesiriyle satılıp tükenecektir. Ama her iki durumda da bu eserin yarardan çok zararı olacaktır.

Çünkü bu eser okuyucuyu hakiki edebiyattan uzaklaştırmaktadır. Halka manevi zarar verecektir. Bu kitap yerine basılması mümkün olan başka istidatlı eserlerin yolunu kapatacaktır. Bu manevi zarardan farklı bir şey değildir.

Samizdat olarak adlandırılan düşünce diğer ülkelerde de var. Doğru, bazıları isim bırakmak için kitap çıkarıyorlar, buna müsaade edilmelidir. Ancak böyle kitaplar yetenekli yazarların, özellikle genç sanatkârların eserinin yerine çıkmaması gerek. Bağımsız olduktan sonra günümüzde yayıncılar çok özgür bir ortamda faaliyetlerini sürdürmektedirler. Onların çalışmalarına kenardan kimse karışmıyor. Lakin bu özgürlüğü doğru değerlendirmek, meseleye mesuliyetle yaklaşmak gerekmektedir. Sadece menfaat peşinde koşarak edebî yönden zayıf, millî maneviyatımıza, değerlerimize uymayan, edebiyatımızın ahlakını zayıflatan kitapların yayımlanmaması gerek. Birçok yazarı vazifeye salan bu meseleye devletimizin liderinin çok açık şekilde el atması önemlidir. Elbette söz hürriyeti, fikir özgürlüğü büyük bir düşüncedir. Bu hususta söylenecek bir şey yok. Ancak yeteneği var mı yok mu, isteyen adam istediği eseri yazsa, yayınevi de istediği kitabı bassa, kitapçı istediği kitabı satsa bu maneviyatımıza nasıl tesir eder?

— *Mademki okuyucuya eser takdim etmek, kitap yayımlamak cereyanı bu kadar mesuliyetli, o zaman hazır kitabı satma muamması da kolay bir mesele değil. Zira millet maneviyatına, marifetine giren meselelere böyle bakamayız.*

— Kitap ticareti edebiyatın gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Kitap ticaretinde birçok muamma var. Elbette kitap ticaretini de akıllı bir şekilde yola koymamız gerekmektedir. Mesela Şark Ziyakârı Kitap Merkezi'ni buna örnek olarak verebiliriz. Burada Şark Neşriyatı'nın bastığı önemli kitaplar

değil, diğer yayınevlerinden çıkan kitaplar da satılmaktadır. Bütün vilayetlerde şubeleri vardır. Taşkent'te birkaç üniversitede kitap ticareti yapılmaktadır. En önemlisi, bu yayınevindeki kitaplar belli bir fiyatla satılmaktadır. Bu mesele üzerinde özellikle durmak gerekiyor. Fiyatı serbest, belsiz gibi düşünceler var. Bu insanların hoşuna giden kitapları alacakları zaman fiyatlar yükseliyor ve okuyucu zarar görüyor. Bir örnek vereyim. Şark Neşriyatı'ndan çıkan bir kitabın fiyatı iki bin beş yüz sum idi. Şark Ziyakârı'ndan bu fiyata satın aldım. Aradan çok geçmeden şehir merkezinden tahminen beş kilometre uzaklıktaki bir yerde bu kitabın yedi bin sumdan satıldığını görüp şaşkınlık içerisinde kaldım. Düşünebiliyor musunuz, kitabı bir dükkândan satın alıp gidip orada satan iş bilen biri her kitaptan üç kat fazla kâr ediyor. Bu yıllarca emek harcayan, eser yazan edibin aldığı teliften daha fazla tutuyor.

Yine halkın çoğunun sevdiği edip ve şairlerin kitaplarının da çeşitli yerlerde iki üç kat pahalıya satıldığını gördüm. Elbette yazarın alın terinden az ya da çok birileri menfaat görüyorsa Allah'a şükretmek gerekiyor. Ancak insaf denilen bir söz var.

Bana kalsa, diğer meslektaşlarım da bu düşünceye katılacaklardır, kitabım ne kadar ucuz satılırsa, ne kadar çok okuyucuya ulaşırsa o kadar iyi. Kitap ticareti meselesinde birçok bilinmezlik vardır. Memleketimizin kenar şehir ve kırsaklarında kitap dükkânlarının olmaması, olanların kapanması, yerine başka dükkânların açılması ciddi bir meseledir. Kitap değerini bilmek bu oldukça uzun bir süreci kapsamaktadır. Burada pazar ekonomisinin serbest piyasa düşüncesi kendini temize çıkaramamaktadır. Dünyadaki diğer tecrübelerle bakacak olursak birçok örnek görebiliriz. Almanya'da her yıl kişi başına ortalama yüz dolarlık kitap alınmaktadır. Buna büyükler için ve çocuklar için edebiyatı da dahil edip hesaplıyoruz.

En önemlisi orada kitap belli bir fiyattan satılmaktadır. Eczanelerdeki ilaçların fiyatlarını değiştirmek nasıl mümkün değilse kitapların fiyatlarını da değiştirip artırarak satmanın kanuni yaptırımı var. Bence bu tecrübeyi kullanabiliriz.

Hulasa yazarlık heves için kâğıt karalamak değil. Edebiyat, bahsettiğimiz gibi ciddi manevî, sosyal bir hadise, maneviyat sütunlarının biri. Sanatkârlar ise kadim Yunan efsanelerindeki atlantlar gibi bu sütunu taşımaya mahkum. Zira sanat vaktiyle gezilecek şan şöhret gülşeni değildir; zevkli aynı zamanda ağır ve mesuliyetli bir vazifedir.✍

¹ Yaşlık Dergisi, 2011, 3 (244). Sayı

² Büyük bir kanaldan su taksimi yapan görevli

ÖZBEKLERİN BÜYÜK YAZARI PİRİMKUL KADİROV İLE SÖYLEŞİ

Konuşan: Edibe UMİROVA¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

DOSYA

Halkımızın sevilen yazarı Pirimkul Kadirov’un hacimli romanları, birbirinden güzel kıssa ve öykülerinin okuyucuların en sevdiği eserlerden olduğu şüphesizdir. Ayrıca gençlere ithaf ettiği “Üç Yıldız” adlı eserinin Abdullah Kahhar çok yüksek seviyeli olduğunu söylemiştir. Moskova’da bu eserin Rusça tercümesini okuyan Kazakların büyük edibi Muhtar Avezov “Özbek Edebiyatı ve Sanatı Günleri”nde bu eseri doğru değerlendirmeyen ve yersiz kusur bulan Anna Karayevna’nın tenkidinin yanlış olduğunu delillerle ispat etmiştir. Muhtar Avezov’un bu tespitleri daha sonra yazarı diğer eserlerini yazmaya teşvik etmiştir desek mübalağa etmiş olmayız. Yazar daha sonra “Kadrim”, “Erk”, “Miras”, “Batırlar ve Bahiller” adlı eserlerini, “Kara Gözler”, “Yıldızlı Geceler” romanlarını yazdı. Bu eserlerde kendi devrinin genç karakterlerinin nasıl şekillendiğini anlatarak bu kahramanların ibretlik yönleri hakkında reel tasvirler yapmıştır.

Pirimkul Kadirov’un sonraki on yıl içerisinde yazdığı “Ana Laçın Vedası” adlı romanında Emir Timur’un sevgili oğlu Şahruh ve gelini Gevherşadbegüm ile alakalı olaylar kaleme alınıyor. Eserdeki Ulukbek Mirza, Hüseyin Baykara ve Alişir Nevayîlerin gençlik devirlerindeki cesaretleri ve metanetleri de okuyuculara aşikâr tesir etmektedir.

Kırk beş yıldan beri semereli bir şekilde eserler bırakan yazarın yazı odasına gitme şerefine nail olduk. Hastalığına rağmen yeni eserleri ve hatıralarını toplayıp neşre hazırladığını öğrendik. Ediple söyleşi yaptık.

— *Pirimkul ağabey, bazılarının söylediği gibi yazar olmak için, bahtsız bir çocukluk yaşamak şart mı? Halkımızın büyük bir yazarı olarak siz ne düşünüyorsunuz?*

— Benim tasavvurumda bize verilen ömür su gibi akıp geçiyor. Düşündüğünüzde her insanın kaderi doğmadan önceki asırlarda yıldız olarak doğuyor. Türkî ecdatlarımız yedi atasını iyi bilmeyen insanı ayıplamıştır.

Doksan iki boylu Özbekler kendi atalarının hangi uruğdan olduğunu unutmamıştır. Ama Sovyetler Birliği devrinde boyculuk gericilik olarak kabul edildi. Bu halkımızın tarihle bağıını koparmaya sebep olmuştur. Aslında her birimizin geçmişinde atalarımızın mensup olduğu boy ve uruğlar vasıtasıyla halkımız başından geçirdiği büyük tarihî olayları hafızasında saklamaktaydı.

Mesela Emir Timur ve onun evlatlarının mensup olduğu Barlas boyu, Şeybani Han ve onun evlatları zamanında katı bir baskıya maruz kaldı, yerlerinden oynadı. Barlasların büyük bir kısmı Babür ile birlikte Afganistan ve Hindistan’a gitti. Bizim yurdumuzda kalanlarsa dağ aralarında, hanın askerlerinin az gittiği kuytu kışlaklara yerleşti.

Babamın ecdatları arasında Hasan Cibeçi adlı biri varmış. Cibe, savaş zamanında giyilen zırha deniyor. Hasan Cibeçi o devirdeki han sarayına yakın duran kırk boyun Kuyonkulak kolundan imiş. Anne babalarımız bizi yetiştirene, büyütene kadar büyük meşakkat çekiyorlar, bu herkesçe malum.

Babamız zengin olduğu için kulak olarak sürülmüştü. Bu yüzden bizi ruhen yetiştirmek için, geçmişi hatırlatmadı. Halbuki babam çalışkandı yorulmak nedir bilmezdi, beş vakit namazını kılardı, hayatında ağzına içki vurmamıştı, mümin bir insandı.

Hayatta oldukça çok ağır, asap bozucu hadiseleri başından geçirmişti; ancak rahmetlik biz çocuklarına el kaldırmamıştı. Lakin annemiz bizi çok çalıştırır, hata yapsak acımadan ceza verirdi, çok disiplinli bir kadındı. Babamız bizim hanım çalışkan annesine çekmiş derdi. Sonraları anamızın annelerinin Oğilcan Dadka, Fergana vadisinin Oş tarafında meşhur Kurmancan Datka’nın haleflerinden olduğunu öğrendik. O insan fani dünyadan ebedî aleme intikal ederken annemize annesinin ismi olan “Oğilcan” adını vermiş. Bu yüzden yeteneğin büyümesinde, gürlemesinde bahtsız çocukluk devri değil, çocuklukta başlayan terbiye ve eğitim önemlidir. Çocukluğumuzda anamızın siyasetinden korkardık. Bizi eli kavi idareci gibi yönetmesine üzüldük, genç çocuklar birbirimizle üzüntümüzü paylaşırdık. Bizim katı bir şekilde terbiye görmemizin faydamıza olduğunu şimdi anlıyorum.

— *Eserlerinizin içinde size şöhret kazandıran “Yıldızlı Tünler” (Yıldızlı Geceler) adlı eserinizi heyecanla okumayan okuyucu yok desek yanılmayız. Babür’ün hayatına baş vurmanıza ne sebep oldu?*

— Babür’den başlamam doğru oldu diye düşünüyorum. Çünkü Emir Timur’un tecrübesini en derin şekilde öğrenen ve devam ettiren Babür’dür.

Mirza Babür, Timur Kanunlarını tam öğrenmiş hem de vefatından önce oğlu Hümayun’a yazdığı vasiyetinde Hazret Sahipkıran Emir Timur’un kanunları ve yaptığı işler her zaman aklında bulunsun. O zaman devletin mamur ve daim olur, demiştir.

Gerçekten Babür’ün kendisi bütün hayatı boyunca Emir Timur Kanunları’ndaki anlamlı vecizelerden her zaman ibret almıştır. Onu bir deha olarak değerlendirecek olursak Emir Timur’a irsî olarak varis olabilecek evladı Babür Mirza diyebiliriz. Bu yüzden Babür Mirza’nın Hindistan’daki hakimiyetiyle başlayan Babürîler hanedanı 332 yıl hüküm sürmüştür.

— “*Emir Timur Siması*” adlı ilmî tarihî eseriniz ise Özbekistan Cumhuriyeti bağımsız olduktan 16 yıl sonra gerçekleştirilen “*En Ulu En Aziz*” adlı yarışmada birinci olması edebiyat meraklılarını sevindirdi. Sizin işte bu eseriniz vesilesiyle önünüze koyduğunuz amaçlarınız neler?

— Ne kadar başarılı olduğumu bırakalım okuyucular değerlendirsinler. Ben bu eseri büyük bir ilgi ve sevgiyle yazdım. Eğer bu sevgiyi kitap okuyucularının gönlüne ulaştırabildiysem amacıma ulaştığımı düşünüyorum.

— *Ama Sahipkıran Emir Timur hakkında yazılan eserlerde çeşitli olaylara rastlıyoruz. Edebî eserlerde 1370 yılında Belh’te Hinduvan kalesini zapt eden Cihangir Mirza’yı komutan olarak tasvir etmiştir. Nizamettin Şamî ve Şerafettin Ali Yazdî’nin “Zafername” adlı eserinde bu cesareti Emir Timur’un ikinci oğlu Ömerşeyh Mirza işlenmiştir. Bu edebî bir dokuma mı yoksa anlaşılmazlık mı?*

— Edebî uydurmaların böyle değişimler oluşturmaları mümkün. Ama ben Ömerşeyh Mirza’yı olduğu gibi tarihî kaynaklarda nasılsa öyle yazdım. Genellikle Timurlular hakkında o kadar uydurmalar çok ki! Onları ben mümkün olduğu kadar irdelemedim. Kaynaklarda gösterilen olaylara dayandım. Bunda halis olmanın çok zaruri olduğunu düşünüyorum.

— *Eserlerinizi mütalaa ediyoruz. Eserlerinizde kahramanların hayatı müellif hayatının bir parçasına benziyor. Çocukluğunuzu nasıl geçirdiğiniz hakkındaki düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz?*

— Çocukluğum, gençliğim. Yıllar geçti. Ama doğrusu daha dün gibi. Altmış beş yıl önce yedinci sınıfta okuyordum. Yedinci sınıfı tamamlayacağım günlerde “Kutluğ Kan” romanını kaç defa tesir altında okuduğum hâlâ hafızamdan silinmedi. Kitaptan aldığım açık tesirler, kitabı okuduğum yerin manzaralarıyla birlikte hâlâ gözlerimin önünde. Biz bir bahçenin gölgesinde oturuyorduk. Mayıs ayının sonlarıydı. Bahçedeki asmalar çiçek açmıştı. Ahırda sığır ve keçiler otliyordu. Onlara ot biçmek, o kadar uzaktan su taşı-

mak bizim vazifemizdi. Lakin kitap okumama imkan vermedikleri için, bahçenin bir köşesine geçer saklanırdım. Anam evin eşikliğine çıkar beni çağırır, ancak duymamışlığa vurup kitap okumaya devam ederdim. Şahsen ben toz gubar içindeki sokaklarda yalın ayak dolaşarak kışlaktan şehre gelmemi aynen kendi hayatıma benzetirdim. Çünkü çocukluk zamanımızda babamız zengin olduğu için komünistler bütün malına mülküne el koymuşlar, soğuk bir kış günü bizi sıcak evimizden çıkararak sürmüşlerdi. Gençlik çağımızda Abdullah Kadiri, Çolpan, Fıtrat gibi yazarların eserlerini okumaktan tamamen mahrumduk. Bazı gençlerimiz “Ötken Günler” veya “Gece ve Gündüz” adlı eserleri gizlice okuyorlardı. Eğer bu eserleri okudukları anlaşılsaydı ceza alırlardı. O yıllarda biz öğrenciler sevgili üstatlarımıza haksız yere atılan iftiralarından çok ıstırap çekiyorduk. Bu ıstıraplarımızı “Üç Yıldız” adlı eserimde Mehkem ve Açıl gibi gençler, Prof. Dr. Abdurahman Taşev ve Doç. Dr. Temur Ekborov’lar vasıtasıyla anlattım. Onlara kötülük yapan hasetlere karşı mücadelelerini bölümler halinde anlatmaya çalıştım. Yeri gelmişken söyleyeyim öğrencilerin sevdiği Taşev karakteriyle Aybek’i anlattım. Babası demirci olan Temur Ekberov nezdindeki karakterimin hayattaki canlı vesikası Abdullah Kahhar’dı.

— *Hayatınızdaki en mutlu çağlarımız...*

— Elli yıl önce ben 19 yaşındaydım. Öğrencilik zamanımda gazetelere yazılar yazmaktaydım. O yılın ağustos ayında gençler gazetesi bana bir görev verdi. Semerkant’ta yedinci sınıfı bitiren öğrenci kız Moskova’daki jimnastik müsabakalarına katılıp yüksek puan toplar. Bu kız o zaman Çırçık’taki beden eğitimi okulunda okuyordu. Gidip onunla söyleşi yapıp gelin, dediler. Hoplayıp zıpladığımız delikanlı çağımız. O gün hemen söyledikleri yeri gidip buldum. Öğrenci kızı çağırdılar. Söyleşiyi yaptık. Konuştukları anlamlıydı. Kendini büyükler gibi vakur gösteriyordu. Cüssesi küçük olsa da çok iş bilen biriydi. Söyleşi esnasında mektebi bitirdiğinde belki Taşkent’e okumaya gideceğini söylediği aklımda. 1951 yılında ben üniversitenin beşinci sınıfında okumaya başladığım günlerde Şarkiyat Fakültesi’nin birinci sınıfını birincilik ve altın madalyayla kazanan gençlerin arasında bu kızı gördüm. O yıl güzün benim “Öğrenciler” adlı ilk kitabım yayımlanmıştı. Bu kitabın takdimatına gizemli sebeplerle Safiye adlı bu kız da iştirak etti. Kader dedikleri bu olsa gerek! Belki tesadüftür ama 1952 yılının yılbaşında evleneceğim hayat yoldaşım Safiye ile aynı sofrada oturuyorduk.

— *Üstat 2010 yılı “Berkemal Evlat Yılı” olarak adlandırıldı. Bu yılda okuyuculara, özellikle gençlere neler hazırladınız?*

— Gençlerin eserlerimin baş kahramanları olmaları tesadüfî değil; çünkü geleceğimiz gençlerin elinde. Onları koruyup arka olmamız parlak bir gelecek yaratmanın temel vasıtasıdır. Bu düşünceler içerisinden Sovyet Dönemi’nde yazılan “Kadrim” adlı eserimin üzerinde yeniden çalıştım. Efsaneyi hatırlatan eserdeki şiddetli olayların gidişatı kışlaktan gaz ocaklarına gelip çalışan iki genç İskender ve Züleyha’nın mektepte birlikte okuduğu zamanlardan başlayan muhabbetleri, sevgileri kurtarıcı bir güce dönüşmektedir. “Kadrim” adlı eserimin yeni baskısının bugünkü gençlere de ibret olacağını ümit ediyorum.

Not: Ne yazık ki bu söyleşi yayımlandığında matbu olarak görmek Pirimkul Kadirov ağabeyimize nasip olmadı. Pirimkul Kadirov çok sevilen yazarlardan biriydi. Onun eserleri çok okunuyordu. Ayrıca bağımsızlık devrinde onun eserleri çok yüksek seviyede değerlendirildi. Üstat “Ana Laçın Vedası”, “Til ve El” adlı eserlerinde istidadını bir kez daha ortaya koydu. Meşhur yazar, halk mimarı Pirimkul Kadirov ile yapılan son söyleşidir. Ama yazar eserlerinde yarattığı kahramanlarla her zaman kalbimizde yaşayacaktır.✍

¹ Yaşlık Dergisi, 1 (242) Sayı, Taşkent, 2011

ADİL YAKUBOV¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

İYİLİK

Ben her sefer Münevver gelinim aklıma düştüğünde sonra meydana gelen bu ağır olay değil, gönlümde meyus ve ılık hisler uyandıran yaz gününü hatırlarım. Annemin gölgeli bahçesi bacılarım, akrabalarımız, kayınlarının eş dostuyla, kardeşleriyle dolmuştu. Biri ocak kurmakta, biri odun yarmakta, biri avluya su serpip söriye² halı yaymaktaydı. Akşama düğün vardı.

Bu şenlikten herkes memnundu. Ben de toplanmış çocuklara katılıyor şamata yapıyor, büyük tuta çıkıyor güvercin yuvalarında yumurta arıyordum.

Aniden kavağa tırmanıp büyümüş kışlık tâk arasından annemin başı görünüyordu. O beni ima ederek çağırırdı, elindeki iri tabaktan doppime³ iki üç sal-kım üzüm koydu.

— Misafir odasına götür. Ağabeyinle gelin tadına baksınlar.

Ben doppimi göğsüme basıp misafir odasına doğru koşacak oldum, lakin annem kolumdan tutup durdurdu. Bana baktı ve sakince konuştu:

— Birden otur derlerse, oturma. Bir an bile olsa beraber olsunlar. Yarına...

Annem dudakları titreyip konuşamadı, baş örtüsünün ucunu gözüne bastırdı ve el hareketiyle git dedi. Ağabeyim yarın savaşa gidecek. Dün akşam gelin ablayı Taşkent'ten alıp kaçırmış. Kulağıma çalınan söylentilere göre onlar enstitüde birlikte okuyorlarmış. Dün evimiz kadınlarla kızlarla dolduğundan gelin ablayı görmedim. Bugün erkenden nahırdan döndüm ve pınarın başında gördüm.

Ağabeyim pınar başına çömelmiş, yüzünü yıkıyordu. Gelin ablam ise üzerinde atlas fistan, başında kenarları gül oyalı nakışlı ipek örtü, omuzlarının üstünde parlak yaldız pullar, elinde kova onun yanı başında duruyordu.

Gelin ablam uzun, hatta ağabeyimden daha uzundu. Ben bunu ağabeyim elini yüzünü yıkadıktan sonra yan yana geldiklerinde fark ettim. Nazık bir kızdı. Beni özellikle onun biraz meyus gözleri hayretler içinde bırakıyordu. Genellikle onun bütün vücudunda, açık mülayim çehresinde, düşünceli bakmasında farklı bir keder vardı. Ben onlara hissettirmeden gidecektim, ağabeyim görüp çağırırdı.

İşte, tanışın, Münevverhan, dedi. Size bahsettiğim yeğenim pehlivan Mansur işte bu delikanlıdır. Ben gittiğimde biri sizi üzecek olsa bu delikanlıya söylersiniz.

Gelin ablam kovanını şarp eline alıp sağ kolunu bana uzattı, kaşlarını kaldırıp mülayim bir edayla tebessüm etti.

— Öyle mi? Ağabeyiniz gittiğinde beni biri üzse... Ona yan yan bakar mısın Mansurcan?

Ben kızarıp bozardım kendi kendime bir şeyler mırıldandım. Benim yerime ağabeyim cevap verdi.

— Yan bakmak da söz mü, sizi inciten insanın kellesini alır kardeşim.

Gelin ablam bana bakarak gözlerini kıstı.

— Bırakın herkesi kendiniz gibi zorba olarak düşünmeyin.

Ağabeyim kahkaha atıp güldü. Ben ise gönlüm acayip hislerle dolup, bahçeye doğru girdim. O zamandan beri gelin ablamın düşünceli çehresi, kulaklarımın naz yaparak söylediği sözler gitmiyor.

Kışlaktaki sadeliğe bakın! Hayalimde hiçbir şey yok, koşarak gitmiş misafir odasının kapısını şak diye açmışım! Üst başta oturan gelin ablam irkilip dik atılı düştü. Ağabeyim başını gelin ablamın dizine koyup, saçlarıyla oynuyordu. Kenara çekildi beni görüp yine gözleri ışıldadı.

— Sen misin pehlivan? Gel.

— Evet. Annemler üzüm gönderdi.

Ağabeyim “Anneler mi?” dedi ve güldü. Hani iri üzüm olsa keyifle yiye-
lim bakalım.

Ben üzümü onların önündeki sofraya koyarken, gelin ablamın gözlerinde boncuk boncuk yaşlar gördüm. Üzümü bırakıp derhal geri dönecek oldum, gelin ablam işaret parmağıyla gözyaşlarını sildi ve kolumdan tuttu.

— Oturunuz Mansurcan. Birlikte üzüm yiyelim.

Ağabeyim de ister istemez buyur etti.

— Otur!

O bir salkım üzümü gelin ablama uzatırken bana gözlerini kısarak konuştu.

— Biliyor musun gelin ablan neden ağlıyor?

Düğün eski âdetlere göre olmalıymış. Çimildiğe⁴ girermiş...

Gelin ablam evet girerdim dedi.

— İki büküm bütün amca teyzelere selam verecekmış...

Gelin ablam ince parmaklarıyla üzüm tanelerini bir bir koparıp ağzına atarken “Ne gülüyorsunuz?” dedi. Ömrümüzde bir defa düğün oluyor. Hepsini görmek istiyorum.

— Biçare annemi de üzmeysin. Tamam çimildilik kursunlar, gelin selam versin, kızlar leper⁵ söylesinler. Tamam oldu. Sen tam tamına noksan yüksek bilgi dolu gelin ablanın sözlerine bak!

— Yüksek fikirliyse ne olmuş? Yarın bir gün siz cepheye gideceksiniz...

Gelin ablam konuşamadı yüzünü kenara çevirdi.

— Tamam, tamam teslim olduk azizim! Tamam, çimidiğe de girin, halalarımı da mutlu edin. Ancak ağlama canım. Haydi gözyaşınızı silin, bir gülümseyin!

Ağabeyim gülüp gelin ablamın saçlarını okşadı. Lakin o, dolmuştu. Kendini gizlemek için zoraki gülümsüyor gibi seziliyordu. Gönlüm bir hoş oldu, sakince çıkıp gittim. Akşam düğün oldu. Güzel yaz gecesi kışlak bahçeleri üstünde kederli ezgiler, ayrılık hisleriyle dolu hüznü dolu leperler yankılandı.

Gelin gelirken (gelini komşumuzun evinden çıkardılar) avlu kapısının önüne ateş yakıp delikanlılar yola halat tuttular. Annem elinde bir avuç tenge⁶ gâh ağlayıp gâh gülerken gelinin başından para saçtı. Kızlar ve delikanlılar ayrılık ve hicran elemiğini tamamen unutmuş gibi tan atana kadar oynadılar.

Sabah ise yolda toplanan insanlara ağabeyim baş olup otuz delikanlıyı gözyaşı ve dualarla uğurladı. Ağabeyim gittikten sonra gelin ablam kendini ne yapacağını bilemedi, dünyaya sığmadı. O yurdunu kaybetmiş, uzak bir diyara düşmüş geyik yavrusuna benziyor, etrafında kendine hürmet gösteren kızlarla hısımlarınla, hatta annemle de çok konuşmaz, genellikle bahçede yalnız dolaşır, iri gözlerini uzaklara dikerek düşünceye daldı. Ben bazen ona çeşitli kitaplar getirir verirdim. O, kitabı minnettarlıkla alır, beni şımartırdı. Çok okurdu. Okumaya başladığında yarısına ulaşınca kapatır koyardı. Sadece ağabeyimden mektup aldığı günler gözleri yaşarır, gamlanır, büyük bahçenin gâh bir köşesinde gâh diğer köşesinde onun nazik terennümleri duyulurdu. Bunun üstünden bir hafta zaman geçti. Sonra okullar açılana kadar (okulda işe başlamıştı) evde içim daralıyor, diyerek kırlara, buğday biçmeye gitti. Annem ne kadar yalvarıp yakardıysa da gelin ablam okullar açılana kadar tarladan dönmedi. Ben her gün olmasa da iki üç günde bir sıpamın üstüne binip annemin verdiği iki üç değirmiyi, üç dört mısırı, bir tabak samsa⁷ ve bir hurmayı heybeye koyup tarlaya onun yanına giderdim. Gelin ablam ağır işlere alışmamış bir şehir kıızıydı, çabuk yorulup yıprandı. Zorluk çekmesi o kadar hissedilse de annemin sözlerine gülerken cevap verirdi.

— Mansurcan, annemlerin gönlünü ferahlat. Kızlar gelinler arasında çok rahat dolaşıyor, deyin.

Ben ona içimden duacıydım. Kışlakta gece gündüz postanenin yoluna dikilip yanıp yakılacağına, bu geniş tarlalarda dert yoldaşı, akranlarının arasında hasret giderip onlarla birlikte ağlayıp onlarla birlikte gülmesi daha iyi değil miydi?

Tarladakilerin çoğu tıpkı gelin ablam gibi hicran ateşiyle gönülleri kebab olmuş genç genç gelinler ve kızlardı.

Onlar bütün elem ve ıstıraplarını işten çıkarıp, inatlaşarak bütün gayretleriyle çalışır, akşamları ise gece yarısına kadar geniş kırları titreten kederli türküler söylerler, cephedeki yarlarına şiirler koşarlar, sade lakin farklı bir samimiyetle mektuplar yazarlardı. Gelin ablam kızların isteği üzerine bazen onlara güzel mektuplar yazıp verir, bazen şiirler koşardı. Bu yüzden herkes onu severdi.

Gelin ablam beni dört gözle beklerdi; çünkü ağabeyimin mektuplarını genellikle ben getirirdim. Böyle zamanlarda gelin ablam nasırlaşmış elleriyle başımı tutup göğsüne yaslar, alnımdan öper “Benim hakiki dert arkadaşım, kurtarıcım!” diyerek şımartır, bense onun yaşaran çehresini, sevinçten sayraşan kapkara gözlerini gördüğümde başım göğşe değerd. Ona çok iyilik yap-sam, onu çok sevindirsem derdim.

Gelin ablam tarladan okulların açılma arefesinde döndü. Lakin okullar bir hafta devam etti etmedi ve hemen tatil verildi herkes pamuk toplamaya gitti. Tam o arada, eylülün ortalarında aniden ağabeyimden mektup kesildi.

Ağabeyim son mektubunda: “Yarın taarruza geçeceğiz,” demişti. Ondan sonra mektup kesildi. Aradan on beş gün geçti ağabeyimle birlikte cepheye giden köylümüzden mektup geldi. O delikanlının yazdığına göre ağabeyim yaralanmış, hastaneye götürmüşler. Delikanlı bunu gözleriyle gördüğünü yazmış ve ağabeyimin adresini araştırmış. Bu mektup karanlık gecede güneş doğmuş gibi herkesin gönlüne ümit verdi. Gözler yine postacının yoluna dikildi.

Lakin aradan yaklaşık bir ay geçti. Ağabeyimden haber çıkmadı. Bu arada mektup yazan köylümüz de yaralanmış hastaneye kaldırılmıştı. Ona mektuplar yazıldı. O delikanlı ağabeyimin yaralı olduğunu, hasta bakıcıların onu sedyyle götürdüklerini yine bunları gözleriyle gördüğünü tekit etti. Lakin bundan ne fayda? Ağabeyimden hâlâ bir haber yoktu.

Gelin ablam ilk zamanlarda o kadar ümitsizliğe düşmemeye gayret etti. Lakin günler geçtikçe ezilip, sonunda üzüntüden mahvoldu. Özellikle köylümüz olan delikanlının mektuplarına bakmadan hastaneden haber alamayınca, tamamen ruhen çöktü ve gönlü tarumar oldu. O kırlarda da iş yapamaz

hale gelmiş, uzun zamandır perişan dolaşıyor, olur olmaz şeylere çocuk gibi dudakları titriyor, gözleri yaşıyordu.

Her gün öğlen, postacı geldiğinde derhâl öğrenmem için beni eve gönderir, sonra beti benzi sararır, gözleri kaygılı şekilde yollarda kalırdı. Benim onun ümitle parlayan iri gözlerine bakarak hayır gelmemiş diye başımı sallamaktan azap duyardım.

Genellikle ben onun gözlerine bakmaya cüret edemez, uzaktan sessizce geçer giderdim. Sonra onun topladığı pamukları harmana taşıırken ark boyundan sığırlara ot biçerken, sonunda ağabeyimden bir mektup geleceğini ve bu mektubu uzaktan gösterip koşarak geldiğimi arzu ederdim. Oturduğumda gezip dolaştığımda bu manzara gözümün önünden gitmezdi. Gelin ablam mektubu gördüğünde elbette sevinçten ağlar, sonra güler, sonra beni kucaklayıp bağrına basar ve biz şimdikinden de mutlu olurduk. Ben gelin ablam diyorum; ama annem ondan beterdı. Her gün akşama yakın gelin ablam tarladan döner, misafir odasına gider, yüzü koyun divana uzanır yatarı. Sonra gözünü bir noktaya dikip saatlerce yatarı. Annemse sessizce içi kan ağlayarak onun gönlünü nasıl alacağını bilmezdi. Ne yapacağını bilemez “Sabret yavrum! Sabrın sonu selamettir,” der, bahçeyi dolaşır, hıçkırarak ağlar, o her şeyden çok gelin ablamın gitmesinden korkardı.

Kasımın ortalarıydı. Lakin hâlâ soğuk düşmemiş, günler güzün ilk günleri gibi ılık, ağaçlardan oluşan hıyaban kilim döşenmiş gibi kıpkızıl, kel kalmış bahçeler epeydir meyus ve sakindi.

Erkenden değirmene gitmek için eşeğime palan vurdum. Mutfaktan gelin ablamın mutlu sesini işittim.

- Annecan! Söylüyorum bugün mektup gelecek! Rüya gördüm. Oğlunuz atın üstünde gelmişti.

- İnşallah söylediğin gibi olsun yavrum.

Biraz sonra gelin ablam, epirmiş yüzü biraz yırtılmış arpayla karışık mısır torbasını annemle birlikte kaldırıp çıktı. Çuvalı sıpanın üstüne yüklediler. Çabuk dön can kaynım, diyerek güldü. Bugün kabaklı samsıyı doyasıya yiyelim.

Ben de su içmiş gibi gönlüm ferahladı ve sıpamı dört nala sürdüm. Öğle olmadan mısırı üğütüp döndüğümde evde hiç kimse yoktu. Bunu mutfakta indirip sıpamı yedeğime alarak gölgeliğe yöneldim. Gölgeliğe yaklaştığımda ihtiyar koca tutun altındaki büyük kabrin yanında oturan anneme gözüm ilişti. Annem bu kabre evliya kabri der, her pazar günü onun üstünden bir kulaç

mesafedeki tut ağacına ak çaput bağlar geceleri baş tarafında mum yakardı. Annem altında keçe erkekler gibi oturur, dudakları kırırdar, evliyaya yalvarırdı. Ben önceleri de birkaç defa annemi bu durumda görmüştüm. Lakin o genellikle sabah namazı veya aksine akşam namazı vakitleri bunu yapardı. Bugünse tam öğle vaktiydi.

Gönlüm bir hoş oldu, gölgeye çıktım. Çıkar çıkmaz gönlüm ferahladı. Gölgede dalların arasındaki pınarın yanında gelin ablam sertleşmiş saçlarını ıslatıyordu.

O, beni görüp beline düşen ipek saçlarındaki suyu sırkıttı, saçını bağlayıp yerinden kalktı.

— Çabuk dönmüşün kaynım. Şimdi biber katıp güzel bir kabak samsısı yapalım, tadı damağında kalsın!

İri kabı alarak bahçeye girdi. Bense sıpamın ön ayaklarını birbirine bağlayıp gölgeye bıraktım, pınar boyundaki kurumuş otların üzerine uzandım. Hani şimdi gelin ablamın rüyası çıksa, postacı bana bir mektup bırakıp gitseydi. Ben onu koşarak gelin ablama getirip versem, evimizin üstünde toplanan kara bulutlar dağılsa, güneşin çıktığını görseydim.

Sakince doğrulup bahçeye göz attım. İhtiyar tut ağacının altında annem görünmüyordu. Ben evliya babanın kabrinin yanına doğru adımlayıp, tam karşısında diz çöktüm. Gözlerim kendi kendine yumulup, sadece çocuklukta olduğu gibi ayrı bir samimiyet ve ihtirasla fısıldadım.

— Ey kudretli, şevketli, mihriban evliya baba! Dileğimi kabul et! Gelin ablamın rüyası gerçekleşsin! Merhametli annemle, gelin ablamın gözyaşları kurusun, başlarına gelen gam ve gusseden kurtar onları, mihriban, kudretli baba!

Kulağıma “Postacı! Postacı!” diye sesler gelir gibi oldu. İrkilerek gözlerimi açtım. Bağırانlar gölgede sığır otlatan çocuklardı.

Postacının bileğine mermi parçası değmişti. Kolu kızıl değneğe benzeyen delikanlı, uzun kulaklı eşeğine “ço!”, “ço!” diyerek bize doğru geliyordu.

Vehimeli aynı zamanda güz güneşi gibi ılık bir duygu vücudumu sardı. O vaziyette ben postacının bize doğru gelmesine, ağabeyimden mektup getirdiğine zerre kadar şüphem yoktu. Yerimden sıçrayarak kalktım. O vehimeli ve sıcak duyguya boyun eğerek bahçeye girdim.

— Annecan, gelin abla! Mektup! Ağabeyimden mektup!

Evden önce elleri hamurlu annem koşarak çıktı, ondan sonra bir elinde tarak bir elinde ayna, saçları darmadağınık gelin ablam göründü. Rengi allaşmış, saçları dağınık yanımdan geçerek benim gösterdiğim yere doğru koş-

rak gitti. Onun peşinden elleri hamurlu annem omuzlarına düşen başörtüsünü düzelterek annem koştu. Peşi sıra da ben koştum. Lakin postacının bizim tarafa dönmeden, bahçemizi geçtiğini görünce soğuk bir duygu bütün bedenimi sardı, buz kesilip, gayrı ihtiyari donup kaldım.

Pınarın başına varan gelin ablam, güneşte aynasını parıldatarak elini salladı.

— Postacı uzatın mektubu!

Daha sonra annem de ulaştı, halsiz bir şekilde istekle seslendi.

— Adımlarına hayır, sevap yazılsın postacı oğlum! Mektubu verin, avlu kapısı tarafına geçip kendin gel. Kabak samsısı hazırlıyorum, nasibini yiyip, müjdeni iste alıp git oğlum...

Postacı eşiğini durdurdu. Tam sakalını sıvayacak olup kırmızı değneğe benzeyen kolunu salladı, sonra yüzünü yana çevirerek “Hangi mektubu soruyorsunuz?” dedi.

— Mektup da mektup. Oğlumdan gelen mektubu söylüyorum, evladım!

Postacı başını kaldırmadan sakince “Ne yapayım? Mektup oğlunuzdan değil, hastanenin baş hekiminden teyze can! Biz mektubu köy muhtarlık merkezindeki muhtara verdik,” dedi.

Gelin ablam hemen bana baktı. Onun gözlerinde öyle bir korku, öyle bir dehşet vardı ki ben hiçbir zaman yeri doldurulamayacak kötü bir şey olduğunu hissetmiştim. Ben olduğum yerde kazık gibi çakılıp kaldım.

Annemse hiçbir şey düşünmeden “Vay yaramaz! Başhekimden mektup gelince mektubu muhtara mı veriyorsun?” dedi gülerек.

Postacı at yarışındaymış gibi bütün gayretiyle eşiğine vurdu ve yoluna devam etti. Annem onun peşinden koşacak oldu, gelin ablam ortalığı saran bir sesle “Annecan! Bırakın, gereği yok.” dedi. O böyle dedi ve döndü. Dudakları titriyordu. Bize vereceğin hoş haber bu muydu? dedi ve nefesi kesildi boğazını sıvazladı.

Ben onun titreyen dudaklarına bakamadım, başımı yere eğdim. Affedin, dedim yanıldım. Ben... Ben iyi niyetle size iyilik yapayım demiştim...

— İyilik mi?

Gelin ablamın gözleri yaşla doldu ve sonra birden konuştu.

— Yaptığın iyilik bu ise... Gözüme görünme! Kaybol!

O balta değmiş yaş fidan gibi iki bükülmüş, ayağının altındaki diken çıkarmak için diz çöktü. Deminden beri aklını kaybetmiş, bir gelinine bir bana bakan annem öne atıldı, bense ağaçların arasına kaçtım.

Çok geçmeden muharlıktan biri çıktı, biraz sonra da millet toplandı, uğultu koptu, ağıtlar başladı. Bir hafta kadar bizim evden insan ayağı kesilmedi. Gözyaşı sel oldu, gece gündüz ağıtlar yakıldı. Lakin hiç kimse annem de beni hatırlamadı. Ben bir hafta kadar feryadımı söyleyecek bir diri can bulamadan kendi kendime yanıp yakıldım. Sonunda... Ben gerçekten de gelin ablamı can u gönülden sevdiğim için onu bir sevindireyim diye ona iyilik edeyim diye böyle yapmıştım. Tam o gün, tam o saatte kara haberin yazıldığı mektubun geldiğini nerden bileydim? Gelin ablam bunu anlamasa?

Nihayet bir hafta sonra annem beni kendi çağırdı. Ben onun ne zamandan beri küçülmüş cüssesini, kemikleri çıkmış yüzünü gördüm ve onun bağına kendimi atarak ağlamaya başladım. Ben anneme gönlümdeki bütün dertleri anlattım. Gelin ablamın gönlünü incitmek için değil, ağabeyimden geldiğine inandığım için, gelin ablamı sevindirmek için böyle yaptığımı, gelin ablamı her zaman sevdiğimi, gerekirse ona canımı bile verebileceğimi söyledim.

Merhametli annem! O benim ıstırabımı anladı. Gelin ablamla konuşacak oldu, ağlayarak alnımdan öpüp, başımı sıvazlayarak beni teskin etti.

Annemin gelin ablamla konuşup konuşmadığını bilemedim. Konuştuysa o ne dedi, bilmiyorum. Lakin bir kez bile olsun gelin ablam benim yüzüme bakmadı. Üstünde göy fistan, başında göy yaşmak, bir ay yas tuttu.

Gece gündüz onun yolunu bekledim, bir kelime bile olsa konuşması için gözlerine baktım, lakin o her sefer beni gördüğünde yolunu değiştirdi. Bir ay sonra gelin ablam baba evine gidecek oldu. Kardeşlerimizden biri muhtarlıktan araba sordu. Ben mutlaka vedalaşır, güzel günlerin hatırasına bir şeyler söyler ümidiyle erkenden yolunu gözledim.

Ağlamaktan kalbi bize, gelin ablamla annemin vedalaştığını görmemek için dere boyuna, ilk kez ağabeyimle gelin ablamı gördüğüm pınarın başına gittim. Araba hareket edip pınarın başına yaklaştığında sakince yola çıktım. Gelin ablam üzerinde siyah manto, başında kara yaşmak, ot dolu at arabasında bana sırtını dönmüş oturuyordu.

Affetmese? Bir kez bile dönüp bakmasa? Vedalaşmasa?

Gelin abla! Bana bir bakın! Benim derdime kulak verin! Ne yapayım böyle oldu? İsterseniz dövün, öldürün ancak... Bir kelime de olsa bir şey söyleyin! Ben sizi... o kadar çok seviyorum, o kadar çok seviyorum!...

Yaklaştıklarında beni gören ihtiyar arabacı gelin ablama bir şeyler dedi. Gelin ablam sakince dönüp baktı ve yine sırtını döndü. Nazarımda onun ağlamaktan kızarmış, şişmiş gözleri yeniden yaşla dolmuş gibi oldu.

Araba yanımdan geçip gitti. Benim gönlüm kan, ona yalvararak artta kaldım. Araba dönemeçten döndü ve kayboldu. Gelin ablam el bile sallamadı. O benim “iyiliğimi” affetmemiş, bağışlamamıştı.

¹ Adil Yakubov, 20 Ekim 1926 tarihinde dünyaya geldi. 1956 yılında Taşkent Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi’ni tamamladı. “Tengdaşlar” adlı uzun hikâyesi 1951 yılında yayımlandı. “İkki Muhabbet” (1955), “Mukaddes” (1960), “Köhne Dünya” (1982), “Er Başige İş Tüşse” (1966), “Bir Kaşane Sırları” (2000) yayımlanmış eserlerinden bazılarıdır. 21 Aralık 2009 tarihinde ebedî âleme geçti.

² Asma veya ağaçların altında ahşaptan divan yüksekliğinde kurulur. Etrafına bağdaş kurularak oturulduğunda göbek hizasına gelen geniş 40 cm ayakları olan dikdörtgen masa koyulur. Bahçedeki yemek faslı ve sohbetler söride yapılır.

³ Doppi: Çocukların ve büyüklerin başlarına giydikleri millî börk

⁴ Çimildik: Düğünün birinci gecesi damat ve gelinin diğerlerinden ayrı oturması ve yatması için evin yanına dikilen ak çadır.

⁵ Leper: Düğünlerde erkeklerle kızların karşılıklı atışarak söyledikleri maniler

⁶ Tenge: Bozuk para, kuruş

⁷ Samsa: Etli hamurdan yapılan bir yiyecek.

AHMET SAİD¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

GECİKEN SEVGİ

Sekreter kadın branda kapıyı kaldırarak içeri girdi. İsmailcan duruyor ve dudağını büzerek alüminyum kaptan sıcak çay hüplüyordu. Sekreter masaya kâğıt koyup sesini çıkarmadan çıkıp gidiyordu ki İsmail onu durdurdu.

— Bu ne?

— Beşaret’in dilekçesi. İşten çıkmak istediğini yazmış.

— Neden kendisi gelmedi?

Omuzlarını yukarı silkti.

— Bilmiyorum.

— Kendi gelsin!

Sekreter çıkıp gitti. Beşaret inşaatta ekip başı. Kendisi o kadar güzel olmasa da bazı yerleri insanın hoşuna gidiyor. Kanı sıcak, çekici, dedikleri acaba bu muydu? İsmailcan bu kardeş inşaatına baş mühendis olarak geldiğinde de Beşaret buradaydı. Onlar birbirleriyle çok fazla sohbet etmişlerdi. Nedendir Beşaret, İsmailcan ile açık konuşmazdı. Bir şey söyleyecek olduğunda yere ya da ayaklarının ucuna bakarak söylerdi. Onun bu hareketinden genellikle İsmailcan rahatsız olurdu. Ama Beşaret işini çok iyi becerirdi. Bunu inşaatkilerin hepsi de hayretle karşılardı.

Branda kapı kaldırılıp sekreter hanımın yüzü görüldü.

— Girmeyecekmiş, imza atsın diye söyledi.

İsmailcan dilekçeyi alıp dilekçenin kenarını yazacak oldu, yine durdu. Bunun yaptığı ne böyle, beni itibarsızlaştırmıyor mu? Konuşmak da istemiyor. Branda kapıyı kara çarşaf gibi başının üstünde tutarak duran sekreter hanıma “Kendisi nerde?” dedi.

— Dışarıda oturuyor.

İsmailcan kadının peşinden çıktı. Ayak seslerini duyan Beşaret yerinden kalktı. Onun suratı asıktı.

— Ne oldu, neden işten çıkmak istiyorsun?

İsmailcan’ın yüzüne bakmadan yere oturmuş çizmelerini giyen ameleye bakarak “Gidiyorum,” dedi.

— Gitmene bir sebep var mı?

— Sebep yok. Öyle işte. Başka inşaata gidiyorum.

— Biri seni incitti mi?

Beşaret başını salladı.

— Dilekçemi imzalayıp verin, sözü dolaştırmayın! Vesselam!

İsmailcan'ın kafasından kaynar sular döküldü. İnşaatin baş mühendisiyle böyle mi konuşulur? Bu kız haddini aştı. Şimdi imzalayıp veririm.

Böyle dedi ve içeri girdi. Bir müddet sonra Beşaret'i sekreter çağırıp kâğıdı uzattı. Beşaret dilekçeye bakarak kalktı. Rahatlamıştı. Nihayet iki yıldır çalıştığı emek verdiği yeri bırakıp gidecekti.

Sekreter "Hesap kitabı müdüriyete verirsın," dedi ve başını sallayarak odaya girdi.

Beşaret yalnız kaldı. O baş mühendisin odasına meyus meyus baktı ve ağır adımlarla yoluna devam etti. Kazı makinesinin sesi ortalığı velveleye vermişti. Elektrikli cihaz güneşin altında cam kırığı gibi parılıyordu. Damperli kamyonlar çakıl döktüklerinde şimşek gibi ses çıkarıyordu. Harç karma makinesi paldır küldür sesler çıkararak kulağı deliyordu. Arabalar her yeri toza gubara beleyip sağdan sola, soldan sağa geçiyordu. Bu gürültüye Beşaret çoktan alışmıştı. Şimdi nereye gidecekti? Ne yapacaktı? Bunu kendinden başka kimse bilmiyordu. Sadece buradan gitse tamamdı. Ne kadar çabuk giderse o kadar iyiydi.

Beşaret bahtı başka yerde aramalıydı. O burada bahtını bulamamıştı. İzzeti nefsi incinen kız gürültü dolu şu yerden gidiyordu. O, meyus bir şekilde adımlayarak tepeyi aştığında karşısından toz bulutu kaldıran bir kamyon geliyordu. Beşaret hemen onu tanıdı. Bu İsmailcan'ın arabasıydı, hemen elini kaldırdı. Kamyon durdu. Hâlâ üzerindeki askerî ceketi eskimeyen şoför genç başını yan camdan çıkardı.

— Hey, abla hayır mı? Nereye gidiyorsunuz?

— Bir mektup yazıp vereceğim, müdüriyete bırakırsın.

— Tamam abla.

Beşaret çantasından defterini alıp kamyonun motor kaputunun üstüne koyup bir şeyler yazdı, durdu, yine yazdı. Yazdığını yırtıp attı. Düşünerek baştan başlayarak yeniden yazdı ve büküp şoför gence verdi.

— Onun kendisine ver.

Çocuk mektubu cebine koydu. Kamyon bir tarafa Beşaret ters tarafa gitti.

Temmuz güneşi tepelere değmek üzereydi. Bir kımıldasa tepenin arkasına doğru batacaaktı. Etraf kararacaktı. İnşaat meydanında sayısız ışık yanacaktı.

Projektörlerin nurlu ışıkları tepelerden tepelere seğırtip oynayacaktı. Işıkların aydınlatması bir dakika bile durmadan uzaklara ulaşacak ve etrafı yeşil nura dönüşerek sönecekti.

Beşaret işte bu nurlu, gürültülü hayatın arasında bahtını arıyordu. Onu bulmuştu da. Baht gönlüne sevinç, kalbine inanç veren şey değilmiş. Bu yüzden o gidiyordu. Genç kız olup gönlünde muhabbet hisleri uyanan bir kızın ümitsizliğinden daha ağır bir şey yok. Öyle olmasa büyük küçük her şeyin değerli olduğu bir yerden gitmek kolay mıydı? Kim bilir, belki şimdi geri dönmesi doğru muydu? Yeni yer, yeni insanlar, yeni muhabbet... kolay mı? Ömür akan bir nehir. Göz açıp kapayıncaya kadar akıp geçip gidiyor.

Bu hayal onu bir dakika durdurdu. Kız etrafına bakındı. Güneş tepenin üstünde yarisına kadar batmıştı. Uzun kavakların üç tanesi sanki mum gibi yanıyor, gözü alıyordu. Ufukta iki tane uzun uzun hilal aya benzeyen bulutlar toplanmıştı. Gökyüzünde yalnız bir leylek uçuyordu. Onun kanadı da sanki alev almış mum gibi yanıyordu. Arada bir tuhaf görüntü alıyordu. Kavakların üstündeki mumlar söndü. Etrafa karanlık çöktü. Sadece leylek muma benziyor, deminki gibi parlıyordu.

İnşaat gürültüsünü de duyamaz oldu. Onu da hemen geri dön der gibi işitilen sesler durduktan sonra Beşaret'in adımları hızlandı. Kışlağa az kalmıştı. Uzaktan evlerin ışıklarının sayraştığı görünüyordu.

Beşaret artık geri dönme ümidinden kurtuldu. Ardından bir motor homurtusu işitildi. Bir saniye geçmeden keskin ışık onun gölgesini kendinden elli metre ileri götürüp bıraktı. Beşaret dönüp bakıyordu, ışıktan gözleri kamaştı. Araba onun yanından geçip gitti, biraz ilerde yolun ortasında durdu. Motorun homurtusu kesildi. Farları da söndü. Karanlıkta erkek bir adamın sesi duyuldu.

— Beşaret!

Bu İsmail'in sesiydi.

Beşaret titredi. O! Kızın kalbindeki hisleri uyandıran, ilk aşk duyguları katılaşmamıştı.

Beşaret titreyen bir sesle “Neden geldin?” dedi. İlk defa ona sen diyordu. İzah etmeye mi geldin? İnşaatı itibarın var, orda yükselirsin diye söylemeye mi geldin? Bu sözleri senden çok duydum. Sen sadece bu sözü bilirsin. Odunsun, taş kalplisin, keseksin! Derdin yok senin!

Beşaret hıçkırarak ağlamaya başladı. İsmailcan ne yapacağını şaşırdı. Gökyüzünde bir yıldız kaydı. Onun izmaritsiz, sarma sigara dumanı gibi ipince izi kapkara gökyüzünde kaldı. Nihayet o da sönüp gitti.

— Beşaret size ne oldu? Senin yüzünden gidiyorum diye mektup göndermişin.

— Siz deme bana. Bilmedin mi, hissetmedin mi? Kalbinde zerre kadar dert olsa bilirdin, hissederdin.

— Neyi bileceğim, neyi sezeceğim?

— Tam bir yıldır senin derdinle yanıyorum. Bir yıldan beri senin yüzünden uyuyamıyorum. Bir yıldan beri seninle yaşıyorum. Anlamıyorsun, hissetmiyorsun. Eminim seziyorsun, nazarı dikkate almıyorsun. Benimle eğlenmek için özellikle böyle yapıyorsun.

— Vay! Bana bak...

İsmailcan bu sözden sonra ağzını açmadı. Tütünden bir nefes çekti. Ellerin titrediğini Beşaret görmedi. Yıldızlar parıldıyordu. Bölünmüş bazlama gibi ay da çıktı. Ancak İsmailcan'ın ağzını bıçak açmıyordu. Kamyon geldi. Yolun ortasındaki araba yüzünden geçemedi ve korna çaldı. İsmailcan'ın aklı başına gelip arabasına koştu. Arabasını kenara çekene kadar şoförden bir sürü küfür işitti. Arabayı kenara çekiyorum derken arka tekerini arka düşürdü. Arabayı çıkarana kadar Beşaret çantasını bağrına bastı ve kıpırdamadan durdu. Sonunda İsmailcan yine yanına geldi.

— Affet beni Beşaret. Bilmemişim. Bilsem sana böyle muamele yaparmıydım. Gerçekten bilmemişim. Sonunda kendin düşün, ben kendimi sana munasip değil diye düşünürdüm. Hayatımda bir kızı sevmedim. Böyle işleri bilmiyorum. Sevgiyi bilmiyorum. Doğru söyledin odunum, taş kalpliyim. Sevmeye aşka vaktim olmadı. Okulu bitirdim bitireli böyle inşaatlardayım.

Beşaret titreyerek konuşmaya başladı.

— Ne yapsam sen gör diye yapardım. Ama sen Beşaret'in iş yapmasına bakardın. İşten yorgun perişan gelir yıldızları seyrederdin. Seni düşünürdüm. Sor şu yıldızlardan sor. Onlara her gün bakıyorum. Onlarla her gün konuşuyorum. Şu yıldızların hangi biri benim derdimden haberi yok. Bir an bile beni düşündün mü?

İsmailcan konuşacak söz bulamadı.

— Bana bak Beşaret, beni çok zorlama. Biraz kendime geleyim. Ayağımın altından toprak kayıyor. Gel oturalım. İşte buraya oturalım.

İsmailcan, Beşaret'in elinden tutup söğüdün yanına götürdü. O anda onun elinin titrediğini anladı. Kızın göğsü yukarı kalkıp iniyordu. Bu onun çektiği ısırapların mükafatı mı, ona geceleri uykuyu haram eden delikanlının sevgi ateşini yakıp intikam alması mıydı, bilmiyordu.

Ne olursa olsun, Beşaret gönlündekileri döktü. Eğer böyle yapmasaydı, bir gün üzülecekti. Bir zaman ilk aşk akla düşecekti. Hatırladığında da his-

lerle acayip hatıralar, en masum en sıcak duygularla karışırdı. O zaman ilk muhabbet kendine çekecek. O zaman aşk hiçbir zaman yaşlanmayacağını ispat edecek. Ilık güzel bir yel esti. Söğüdün dalları birbirine değdi. Yerdeki ay parıltılarını uçurarak süpürdü.

— Şimdi ben konuşayım. Yalnız gülme, maskara etme. Çıtını çıkarmazsan anlatacağım.

— Anlat!

O ıstırapla geçen çocukluğunu hatırladı. Gönlünü inciten, murdar hatıradada bir ömür geçmeyen iz bırakan suçunu hatırladı. O, o günleri unutsaydı olmaz mıydı?

İsmailcan sigarasını çekti. Söğüt ağacının sallanmasına bir müddet kulak kabarttı. Sonra titreyerek söze başladı.

— Kim olduğumu bil. Kimim, nasıl adamım, bilmen iyi. Sekiz yaşlarımda babamla annem ayrıldılar. O zaman annemle kaldım. Altı ay geçmeden annemin gözünde soytarı olmaya başladım. İki sözünün birinde bahtımı kararttın. Yanımda bu çocukla beni kim alacak, demeye başladı. Bu sözleri çocuk olduğum için anlamadım. Sonra annem evlendi, üvey babam orada kaldı, annemi yanına aldı. Üvey babamın yanına vardım, düşünceliydi. Oraya da sığmadım. Sokakta kaldım. Anne babam hayatta olduğu için yetiştirme yurduna gitmeye cesaret edemedim. Okulda yatılı okudum. Birilerinin ekmeğinden yiyerek birilerinin giysilerini giyerek büyüdüm. Enstitüde okurken adam olmayı can u gönülünden istedim. Niyetime ulaştım. Okuduğum okulun müdürü çok iyi bir insandı. Okulda beni hoca yaptı hem ders verdim hem okudum. Yaz tatilinde de proje mühendisliği bürosundan kroki işlerini aldım. Diplomamı elime alana kadar işe girdim. Sevgi işlerine, oynamaya gülmeye zamanım olmadı. Kendi akranlarım gibi hoplayıp zıplayamadım.

Beşaret bahtiyar bir şekilde onun ellerini tuttu. İsmailcan konuşmadı. Bir müddet sonra kendini toparladı, yeniden konuşmaya başladı.

— Geçen sene iki defa mahkemeye gittim. Babam mahkemeye vermiş. Hanımı ölmüş, iki yaşındaki çocuğuyla yalnız kalmış. Yardım istemeye yüzü tutmamış, nafaka istemek için mahkemeye vermiş. Mahkeme kararını açıkladı. Aradan fazla zaman geçmedi annem mahkemeye verdi. Kocasını hapishaneye düşmüş, üvey evlatları onu evden kovmuş. Şimdi gerek olmuşum. Nafaka istedi. Nedendir öz anneme benzemiyordu. Gördüğümde yüreğim sızlamadı.

Şehirden yer bulup oraya göçürdüm. Arada gidiyorum. Gittiğimde sanki tanımadığım bir insanın yanına gitmiş gibi oluyorum. Düşünüyorum ruzigârın, feleğin oyununu. Üvey kardeşler, annem, babam... Kendimi unu-

tuyorum onların dertleriyle ilgileniyorum. Çocukluğumun en güzel günlerini katlettiler. Şimdi büyüdüğümde de böyle oldu. Söyle bakalım, kimi seveyim? Hangi biçareyi dertlerime ortak edeyim?

İkisi de sustu. İsmailcan üst üste sigarasını ciğerlerine çekiyor, sigarasının közü yüzünü biraz aydınlatıyordu. Beşaret düşünüyordu. O şimdiye kadar İsmailcan'ın ona kayıtsız kalmasından dertliydi. O biçareye ne dememişti? Taş kalpli, odun... Beşaret, yarım ayın etrafı biraz aydınlatmıştı anda gönlüne hem sevinç hem üzüntü veren bu delikanlının gördüğü günlere içinden acıdı. En yakın akrabalarının çaldığı gençliğini, çocukluk sevincini yeniden ona vermek, aşka fırsat vermeyen kederlerini yok edip, elinden tutarak aşk sokağına onu çekip götürmek istedi. Kızlık gururunu bir kenara bırakıp konuşmaya başladı.

— Beni kim sever diyordun? Ben severim. Hangi biçare benim dertlerime ortak olur diyordun? Ben olurum. İnsan oğlunun kalbinden sevgi, derdi, tasayı, ıstırapı her şeyi çıkarır. Böyle...

Yıldızlar yanıp sönüyordu. Ay tam kavak ağacının üstünde duruyordu. Kavağın ucundan ay kayıp gitti. Tan atmaya yakındı. İsmailcan, Beşaret'in elinden çantasını alıp arabaya doğru yürüdü. Kısa bir müddet sonra motor gürüldedi. Beşaret arabaya bindi. Yeri ve göğü aydınlatan tan, Beşaret'in aradığı saadeti ona vermişti. Yeri ve göğü aydınlatan tan İsmailcan'ın kaybettiği mutluluğu ona yeniden vermişti.

Beşaret “Bu gerçekten acaba benim saadetim mi?” diye düşünüyordu.

İsmailcan “Bu gerçekten acaba benim mutluluğum mu?” diye düşünüyordu.

Evet öyleydi...✍

¹ Ahmet Said (Saidahmet Hasanhocayev) 10 Temmuz 1920 tarihinde Taşkent'te dünyaya geldi. 1940-1943 yıllarında Taşkent Ressamlı Enstitüsü ve Taşkent Pedagoji Enstitüsü'nde eğitim aldı. İlk hikâye kitabı “Tartik” 1940 yılında yayımlandı. “Er Yürek” (1942), “Fergana Hikâyeleri” (1948), “Çöl Bır-gütü” (1960), “Karagöz Mecnun” (2001) yayımlanmış eserlerinden bazılarıdır. 5 Aralık 2007 yılında Taşkent'te vefat etti.

ÖTKİR HAŞİMOV¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ŞEHİRLİ DAMAT

İlk damat olmamızdan dolayı kışlağa gittiğimizde hemen şehirli damat geldi diye söz yayılırdı. Borcun bir de ödemesi var demişler. Bu ziyaretlerin bir de iade-i ziyaretleri oluyor. Yakınlarda yine böyle oldu. İşten dönüp kapıyı açmamla yengeniz Tursunay koşarak beni karşıladı.

İşaret parmağını dudağına koyarak “Şişşt” dedi namaz kılıyorlar. Sakin. Mutlu bir şekilde fısıltıyla “Kim?” dedim.

— Bahçıvan amca.

— Kim o bahçıvan amca?

Tursunay o kadar yıl oldu hâlâ bahçıvan amcayı tanımıyor musunuz, der gibi kaşını kaldırdı.

— Kışlakta onu herkes tanıyor. Tanrı misafiri gelmişler.

Sakin bir şekilde ayaklarımın ucuna basarak eve girdim. Bahçıvan amca televizyonun antenini kenara çekmiş, secdeye baş koymuştu. Biraz sonra başını kaldırıp sağına soluna selam verdi. Ayağa kalkıp bana döndü.

— Selamun aleyküm, damat. Sağlığınız sıhhatiniz nasıl?

Bahçıvan amcayla ilk defa görüşüyor olsak da eski dostlar gibi kucaklaştık. İnsan ilk bakıştan anlaşılabilir. Bahçıvan amca çok insancıl biriymiş. Sofraya oturmamızla sakalını tutamlayıp konuşmaya başladı.

— Damat işler artmaya mı başladı? Kışlağa çok az gelmeye başladınız. Kayınbabanız asil bir insan. Çocuklukta güreşerek dövüşerek birlikte büyüdük. Şehre gittiğimi söyledim. Benim evlatlarımın yanına varıp on on beş gün kalmazsan üzülürüm, dedi. Ben de onun hürmetinden, hatırandan geçemedim.

Sevinerek çok iyi yapmışsınız sağ olun, dedim. Bahçıvan amca hem öbür dünya hem de bu dünya için çalışıyor. Aştan önce bir iki kadeh o meretten vuralım mı dedim, hiç naz yapmadı.

— Evet şimdi bunun kendi haram değil, keyfi haram dedi ve piyaleyi eline aldı.

Ondan sonra ikimizin de dili açıldı. Bahçıvan amcanın ağzından bal damlıyordu. Yengenizi övmeye başladı.

— Tursunay kışlağın en iş bilen kızıydı. Bahtlıymışsın. Böyle bir kızla evlendin. Kayınbabanızı da sormuyor musunuz? Şehre üzüm satmaya gidiyorum desem otel felan ararsanız yüzünüze de bakmam dedi. Şu günler içinde satmazsak yarın bir gün yine ucuzlayacak. Bu sene üzüm pazarda sebil. On on beş gün bir gayret edeceğiz bakalım. Tek başıma yapamam diye yeğeninizi de getirdim. Pazarda üzüme bekçi olarak kaldı. Sizinle bir konuşmak akıl danışmak istiyor. Okuyacağım, hâkim olacağım diyor. Şunun bulduğu mesleğe bakın hele!

Yavaşça üzülerek “Neden yanınızda getirmediniz?” dedim.

— Söyledim ya pazarda üzümlerin başında bekçi kaldı. Yarın alır getiririm. Çok dost canlısı bir çocuktur.

Gece yarısına kadar konuşarak oturduk. Sonra Tursunay, bahçıvan amcaya ikimize döşek serdi kendisi balkona gitti. Bir odalı evde yaşayınca insan alışıyor. Kadın misafir gelirse ben, erkek misafir gelirse Tursunay balkonda yatıyor.

Bahçıvan amca sözünün eri bir adammış. Yarın işten geldiğimde renkli doppi takmış nazık bir delikanlıyla oturup sohbet ediyordu.

Selamun aleyküm diyerek delikanlı gibi kalkıp benimle kucaklaştı. Ağabey işleriniz yolunda mı? Sağlığınız sıhhatiniz yerinde mi ağabey? Eviniz eşliğiniz iyi mi ağabey? Amcamla geldim diyerek bahçıvan emmiyi işaret etti. Ağabeyinden akıl danışmazsan olmaz, dedi. Tursunay ablamızın kocasıyla tanışmak için can atarak sevinerek koşarak geldim. Benim ticaretle pazarcılıkla aram yok. Aslında buraya okumak için geldim. Bana yardım edip beni hukuk fakültesine yerleştirmesenz olmaz ağabey. Şimdi tanıdık bildik olmadan işler bitmiyor.

Usulca “Biliyor musunuz okula girmek çok zor” dedim. Benim tanıdıklarım yok.

Bahçıvan amcanın kulağında radar mı var yavaşça söylediğim sözü hemen işitti.

— Damat ya siz hukuk fakültesi hazırlık bölümünde çalışmıyor musunuz? İzah ederek “Amcacığım ben hoca değilim, doktora talebesiyim,” dedim.

— Doktora maktora, bir yerde çalıştıktan sonra fark etmez.

Bahçıvan amca birden tuhaflaştı. Ben bağı sulayan ameleye beş on kova üzüm veriyorum. Bu da ona benziyor. Enstitü de sizin için çiftçilik gibi bir şey!

Ne diyeceğimi bilemiyordum. Mutfak tarafından Tursunay’ın öksürüğü duyuldu. Bu öksürüklerin anlamını çok iyi biliyorum. Beni çağırıyordu. Hemen yanına gittim.

— Ne diyor dedi fısıltıyla. Kendini misafirden kaçırıyor diye düşünmez değil mi?

— Ne yapayım, doğrusunu söylüyorum!

— Kışlaktakiler sizi bütün şehri parmağının ucunda dolaştıran adam diye düşünüyor. Bir konuşuruz, bakalım deyin. Ha ondan sonra... Tursunay sesi ni iyice düşürdü. O çizmeleri almasam da olur. Evde bir kuruş kalmamış. Misafirler yine on on beş gün duracağa benziyor. Aylığınızı alana kadar bir yerden para bulmazsanız olmaz.

O gece misafirlerle sağdan soldan sohbet ettik. Amca yeğeni yatırmak için özel yer hazırladık. Yengeniz alışkanlığı üzere balkona bense mutfaka yattım. Mutfakta soğanın kokusunun beni biraz rahatsız ettiğini düşünmezsek çok güzel bir uyku çektim.

Erkenden çalan saatin ziline uyandım. Aceleyle koridora çıktım. Tursunay erken davranmış kapının yanına gitmişti. Kapıyı açtı. Atlas fıstan giyen saçını ince ince ören kadına bakarak çılgılık attı.

— Vay Adal, bu sen misin?

İkisi de birbirinin kucağına atıldı. Şapırdatarak öpüştiler.

Tursunay bir istekle bu benim kardeşim Adalet dedi. Çocukken birlikte büyüdü.

Adalet içeri girer girmez çekinerek fısıldadı. Ben yalnız değilim. O yüzü kızarana kadar Tursunay'ın kulağına bir şeyler fısıldadı.

— Vay öyle mi! Tursunay sevincinden ne yapacağını bilemedi. Çağır öyleyse. Bana bakarak izah etti. Adalet'in düğünü yeni oldu. Kocasıyla beraber Taşkent'e gzmeye gelmişler. Bir dakika geçmeden büyük bir bavulla zayıf bir delikanlı içeri girdi. Amca yeğenler, gelin damatlar ve biz toplanarak kahvaltı yaptık. Köylüler birbirlerini özlemişler, uzun uzun muhabbet ettiler.

Adalet gelinlere has bir tebessümle “Otele gitsek yer yok. Buraya geldik. On on beş gün durun, Tursunayları da sevindirir diye annemler de söylemişlerdi,” dedi.

Deminden beri sessiz oturan damat lafa karıştı.

Cüssesine yaraşan kısık bir sesle “Düğüne gelmediniz!” dedi. Konuştuğunda çenesinin altı sallanıyordu.

Şimdi fark ettim. Bizi düğüne çağırmadınız ki, demek istedim ancak boşuna bunu düşündüm. Kim bilir belki Tursunay'a mektup felan göndermişlerdir de ben habersizimdir.

Damat “Ben Taşkent’e üç yıl önce gelmiştim. Çok değişmiş,” dedi ve yine çenesinin altı sallandı.

Yengeniz beni ima ederek bu adam kendisi sizlere şehri temaşa ettirir. Bu zamanınızda gezip eğlenemezseniz sonra vakit bulamazsınız.

Damat da “Biz de tam bunu düşünüyorduk” dedi ve başını sallayarak tasdik etti. Caddenin kenarında kocaman “Sanat Üstatları Konseri” yazmışlar. Afiş. Buraya gelirken konsere de gideriz diye dua etmiştik. Melekler amin demiş. Hepimiz dört bilet bulur, birlikte seyrederez!

Kahvaltıdan sonra Tursunay ile koridora çıkıp akıl danıştık.

— Şimdi şöyle yaparız. İş arkadaşlarımdan borç alırım. Yer meselesini de şöyle hallederiz. Gelin ve damada içeri döşek serersin. Çok gençler birbirlerinden ayırmak olmaz. Bahçıvan amca balkonda, yeğeni de mutfakta yat-sın. Kendin de bir şeyler yapıp bir kauçuğa yatarsın. Ben de akşam misafirlerle konuştuktan sonra gider iş yerimde uyurum. İşimiz vardiyeli diye bahane ederim.

Tursunay fısıltıyla “Tamam,” dedi. Sadece çabuk para bulmalısın. Aksi şeytan çay da kalmamış.

Parayı aldıktan sonra hangi pazara gitsem diye merdivenlerden inerken hırıltılı bir ses duydum.

— Selamun aleyküm damat!

İrkilerek başımı kaldırdım. Karşımda yüzleri güneşte kararmış, zayıf cüseli, iki tane bel bağı sarmış biri duruyordu. Aşağıdan ise beş altı yaşlarındaki çocuğunun elinden tutmuş şişman bir kadın geliyordu.

Tanımadığım adam selamlaşmak için kucak açmıştı, ben de kollarımı açtım.

O incinerek “Tanımadın mı damat?” dedi. Kışlağa geldiğinizde sohbet ederdik. İskambil oynardık. Vay! İskambili çok iyi oynardın. Bir seferde yedi defa utmuştunuz.

— Geliniz buyurunuz, dedim. Çaresiz nefesim boğazıma aktı.

— İşin rast gitsin, dedi.

Ben mi ben doktora öğrencilerinin olduğu yere göçüyorum. Üç basamağı tek tek inerek sıçrayarak aşağı indim ve kendimi sokağa attım.✍

¹ Ötkir Haşimov, 5 Ağustos 1941 tarihinde Taşkent’te doğdu. Taşkent Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi Gazetecilik Bölümü’nden mezun oldu. “Polat Çevandaz” (1962), “Adamlar Nime Derkin” (1965), “Çöl Havası” (1963), “Şamal Eseveredi” (1966), “Bahar Kaytmaydı” (1970), “Dünyanın İşleri” (1982) adlı eserlerin müellifidir. 24 Mayıs 2013 tarihinde vefat etti.

NAZAR EŞANKUL¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

KANAL

Kavşaktan dönerek trolleybüs hızla yoluna devam etti. Yol o kadar da kalabalık değildi. Trolleybüsü kovalayan otomobiller arada birbirini haberdar ederek korna çalıyordu. Trolleybüste epey yolcu vardı. Boş yer yoktu. Ortada beş altı yolcu ayakta duruyordu. İkinci vakti olduğu için trolleybüsün üst penceresinden rüzgâr giriyor, arkadakiler üşüyerek oturuyorlardı. Ama hiç kimse havalandırmayı kapatmayı aklına getirmiyordu.

Biz ayakta kaldığımız halde arka kapının önünde duruyorduk. Soğuk rüzgârdan kulakları korumak için paltolarımızın yakalarını yukarı kaldırmıştık. Bütün yolcuların yüzünde düşünce ve dalgınlık hâkimdi. Trolleybüsün gıcirtısı, homurtusu duyulmasa ortalıkta tam bir sükunet hüküm sürüyordu. Hepsinin yüzünde bilinmezlikle karışık genellikle kış günleri, bayram arefesindeki gibi bir yorgunluk geziniyordu. Biz havalandırmayı kim kapatacak diye oraya yakın adamlara bakıyor, lakin sükuneti bozmaya cesaret edemiyor, birkaç durak sonra ineceğimizi düşünüp bu şart değil diye düşünüyorduk.

Şoför pişkin bir delikanlıydı. Onun bütün dikkati trolleybüsün şoför mahalline yakın oturan iki kızı güldürmekteydi. Kızlar onun esprilerine gülümsüyor, birbirlerine bakıp ne söylediğini anlamaya çalışıyor, sonra sınavıcı bakışlarla şoförü lafa tutuyorlardı. Genellikle yolcuların o kadar asık suratlarında kerney² gibi duyulan bu konuşmaların hafif tesiri yansıyor. Yolcuların çoğu kızlara bakmamaya ve onları utandırmamak için gözlerini dışarıya dikip düşünceli düşünceli gülüyorlardı. Ya da işten yorgun çıktıklarından gönüllerinin huzurunu bozmak istemiyor, morallerinin bozulmasına çok az kaldığı bir anda bile bu minnetsiz gönül hoşluğundan ayrılıp kalmak istemiyor gibiydiler.

Bazı ihtiyar kadınlar kızlara bakıp kaşlarını çatıyor, onları aptal yerine koyuyordu. Onların gözlerinin haset veya hevesle onlara dikildiğini anlamıyorduk. Fakat bu şüphe yüzlerinde “Böyle de edepsizlik olur mu?” der gibi bir ifade oluyordu.

Aslında kızların hâl ve hareketlerinde, tavırlarında hiçbir edepsizlik sezilmiyor, onlar sadece şoförün sözlerine gülümsüyorlardı. Sorularına ise şoföre bakmadan cevap veriyor, birbiriyle sık sık göz göze geliyor, güzel olduklarını kendileri biliyormuş gibi ya da sanki insanların karakterlerine ve erkek arkadaşlarının tatlı sohbetini dinliyor gibi kendilerinden çok emin hareket ediyorlardı. Onların sakın çehrelerinden biraz kibir yansıyor.

Onlar hakikaten çok güzeldi. Güya trolleybüs içinde bir çift açılmış güle benziyor, onların güzelliklerine, sakın yüzlerine bakmak insana çok büyük bir huzur bağışlıyordu. Kızlara yakın oturan delikanlılar, görünüşlerinden öğrenciye benzeyen gençler sık sık onlara doğru dönüyor, sonra birbirlerine bakıp gizemli bir şekilde susuyorlardı.

Onların ahlakları, davranışları, kahkahaları yolcuların hoşuna o kadar gitmese de nedendir bu hareketler o kadar edepsizlik olarak hissedilmez, aksine onların tavırları, laf anlamayan duruşlarını kızlar ayıp olarak görür, delikanlılar kahkahayla güldüklerinde ayıp bir şey yapmıyormuş gibi hep kızları izliyorlardı. Kızlar öğrencilere itibar etmiyorlar, güya böyle hadiseler onların her adımlarında karşılırlarına çıkıyormuş gibi kibirle, kaprisle bakıyorlardı.

Yol arkadaşısıyla ikimiz de kızlara biraz baktık. Yine kendi hayallerimize daldık. Dışarıda bir bir artta bıraktığımız ağaçlar, binalar güneşin son nurlarının düştüğü caddeler oradaki yolcuları, eriyen karı, trolleybüsün geçmesiyle, koşarak caddede karşıdan karşıya geçenler, yolun kenarında ağaçların arasında karı didikleyen kargaları seyrederek gidiyorduk.

Yol kuru olsa da bir hafta önce yağan kar yolun kenarında, binaların gölgesinde hâlâ erimemişti, ara sıra kaldırımlarda kar topu oynayan grup grup çocukları görmek mümkündü.

Yolcular nihayet düzeni bozdu. Biri sonunda havalandırmayı kapadı. Tertipsiz düzensiz sesler duyulmaya başladı. Yeni yolcular binmişti. Trolleybüsün içine şimdi can girmişti. Kızlar deminki yerlerinde arkadaşının yüzünden kendi akislerini görmüyormuş gibi, birbirlerinden gözlerini çekmeden bakıyorlardı. Öğrenciler o kadar susmuşlardı ki tepelerinde duran, orta yaşlardaki adamları görmemezlikten gelip, şimdi dışarıyı seyreliyorlardı.

Trolleybüs trafiğin yoğun olduğu bir caddeye döndü. Burada arabalar çoktu. Çoğu batıp tamamen yok olmasına az kalan güneşi taklit eder gibi farlarını yakmışlardı. Trolleybüs beş metre gitmeden birden yolun ortasında durdu. Sonra yine hareket edip yüz adım devam etti yine durdu. Şoför yakınan bir sesle “Birkaç dakika teneffüs ilan ediyorum,” dedi ve güldü. Yolcular birbirlerine ve trolleybüsün önüne şaşkınlıkla baktı. Yüzlerinde memnuniyetsizliklerini gösteren bir ifade peyda oldu.

İleriler otomobillerle doluydu, arabalardan adım atılacak yer kalmamıştı. Trolleybüsün ön ve arka tarafını arabalar kapatmıştı. Onlar ne olduğundan habersiz durmadan korna çalıyorlardı.

Şoför gür bir sesle yollar kapalı dedi. Yolcular alakadar olup etrafa baktılar ancak hiçbir şey anlamadılar yine yerlerine oturdular. Bir anda arkada da arabalar dizilmişlerdi. Yolu keserek giden tramvay yolu kapattı. Kenardan bakan insanın burada transport fuarı olduğunu zannetmesi mümkündü. Beş altı tramvay peş peşe durdu. Güya yürüyüşe çıkmış gibi sırayla otobüsler duruyordu. Bir anda kıyamet koptu. Yüzlerce araba korna çalmaya başladı. Bazı şoförler bu durum kendilerine yaka silktiriyormuş gibi durmadan can havliyle kornaya basıyorlardı. Arabaların arasından geçerek duran ambulans kurtarma mücadelesine devam ediyormuş gibi üstündeki ışıklarını yakmaya devam ediyordu. Bazı yük arabaları, kamyonlar yol ver der gibi “pov” diye bir korna sesi çıkarıyorlardı.

Öğrenciler şoföre bir şeyler söylüyordu. Şoförse mümkün değil, imkanı yok der gibi başını sallıyordu. Yine iki yolcu gidip ona bir şeyler anlattı. Şoför trafiğin keşmekeş hâle geldiğini gördü ve yan kapıyı açtı. Öğrenciler sabırsızlıkla kendilerini dışarıya attılar. Ardından yine iki kişi indi.

Yol arkadaşım “Yaya gidelim mi?” dedi.

Ben “Uzak ya!” dedim. “İnelim” diye ekledim.

Bizim bindiğimiz trolleybüsün önünde daha birkaç trolleybüs vardı. Biz arabaların arasından zorla sıyrılarak geçtik ve kaldırıma ulaştık.

Yüz adım ilerde insanlar toplanmışlardı. Bir yeşil araba yolda duruyordu.

Hiçbir şeyi düşünmeden “Acaba ne bela var? Kaza mı?” dedim. Yol arkadaşım çıtını çıkarmadı.

Biz insanların toplandığı yere gidip, onların arasına girdik. Kaputunun üstüne yeşil branda çekilmiş askerî araba, yan tarafta yana yatık vaziyette kalmıştı. Arka tekeri kanalizasyon çukuruna düşmüştü. Yolun iki tarafında iki askerî araba park etmişti.

Beş tane trafik polisi, arabanın etrafında dönüyor, başlarını sallıyordu. Yol birden şoförler, yolcularla doldu. Burada kısılp kalmalarından hoşnut olmayanların hepsi, bu kısılmanın asıl sebebinin askerî araba olmadığını, bu durumun kendilerinden kaynaklandığını, bu yoldan geldikleri için, durmak zorunda kaldıklarını düşünüyordu.

Güzel kızlar bir kenarda bekliyorlardı. Kanala düşen askerî arabanın buraya nasıl düştüğüne kimsenin aklı yetmiyordu. Sabrı yetenler çıkarmak için indiler. Düştüğü yere bak dedi yol arkadaşım. Yine biri küfretti. Birden kana-

lizasyonu buraya yapanları hilekârlıkla suçladı. Yola yakın duran şoför “On beş dakikadan beri duruyoruz,” dedi. O esnada önüne “Çekici” yazılmış araba gelip istop etti. Arabadan inen orta sarı üniformalı adam, askerî arabanın etrafında döndü ve şoföre bir şeyler söyledi.

Şoför baş sallayıp arabanın bagajına girdi ve eline kalın halat alarak çıktı. Asker birden arabanın şoförü olsa gerek, halatın bir ucunu kendi arabasına, diğer ucunu “Çekici” yazan arabaya bağladı. Ve koşup direksiyona geçti. Gidiyoruz der gibi el kaldırdı. Halat yavaşça gerildi ve askerî araba bir silkindi ve tekeri kanaldan çıkar çıkmaz yeniden aynı yere düştü halat çıkmıştı. Asker inerek halatı yeniden bağladı. Sonra arabaya çıktı. Araba patinaj yaparak, kanaldan kurtuldu. On adım ileride durdu. Sarı üniformalı adam halatı alıp “Çekici” yazan arabaya bıraktı.

Askerî araba yavaşça yola çıktı ve diğer taraftaki yolun köşesine gidip durdu. Sarı üniformalı adam üzerinde işaret olan bir levhayı alıp kanalın önüne arabaların karşısına götürüp koydu.

Biz koşup en öndeki trolleybüse bindik. Arabalar birden canlandı. Askerler kendi arabalarına doğru yürüdüler. Sonra trafik polisi elindeki sopayı kaldırarak, yol açık der gibi işaret etti. Araba seli birden hareket etti. Trolleybüs birden silkindi ve ilerledi. Bizim arkamızda yine tanıdık kakhahalar duyuldu. Öğrenciler orta kapının yanında duruyor ve kendi aralarında konuşup gülüşüyorlardı.

Sanki onlar yarım saattir yolda durup beklemelerini ve deminki bir çift güle benzeyen kızları unutmıştı. Bu gülüşler ve araba seliye şiddetli bir şekilde şehre doğru akıyordu. Arada trafik rahatlıyor arabalar seyrekleşiyordu.

Güya onlar yarım saatten fazla yolda hareketsiz kalmalarını unutmış gibi hızla yollarına devam ediyorlardı.✍

¹ Nazar Eşankul 15 Haziran 1962 tarihinde Kaşkaderya vilayetine bağlı Tersata kışlağında dünyaya geldi. 1986 yılında Taşkent Devlet Üniversitesi Gazetecilik Fakültesi’ni bitirdi. İlk eseri 1988 yılında yayımlanan “Uruş Adamları”dır. Bundan sonra yazarın 1989 yılında “Mama Köşik”, 2001 yılında “Şamalni Tutip Bolmaydi”, 2004 yılında tekrar “Mama Köşik” adlı eserleri yayımlandı. F.K. Anittin’in hikâyelerini ve uzun hikâyelerini, A. Kamyun’un denemelerini, Çehov’un “Çocuklu Ev” adlı hikâyelerini Özbek diline tercüme etti.

² Dügünlerde, bayramlarda çalınan uzun borazan gibi üflemler çalgı, çok güçlü bir sesi vardır.

PİRİMKUL KADİROV¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÜMİT

“Benim iki ablam savaş döneminde vatani korumak için ölen kocalarına sadakat besleyip, başka kimseyle evlenmedi. Biri iki oğlunu diğeri ise üç çocuğunu babasız büyüttü. Böyle anneler her köyde her şehirde var. Ben bu hikâyeyi onların hepsine hudutsuz bir ihtiramla ithaf ediyorum.”

Gece yarısı saat ikide avlu kapısı çalındı. Eyvanda yatan Alişer çok koyu bir uykundaydı, çabuk uyanmadı. Avlu kapısı şiddetle dövüldükten sonra iç evin kapısı gıcırtyla açıldı. İkbâl abla eyvana çıktı. Alişer şimdi uyandı ve irkilerek yerinden kalktı. O, karanlıkta paldır küldür giyinirken avlu kapısına doğru “Şimdi!” diye seslendi.

İkbâl abla içindeki titremeyi bastırarak “Çabuk bak baban değil mi?” dedi. Alişer uykulu sesle tekrar sordu.

— Kim diyorsunuz?

— Baban.

Alişer şaşkınlıkla “Tuhafsin anne!” dedi. Eyvandan hemen inip avlu kapısına doğru gitti.

Alişer’in babası Umarcan ake savaşta kaybolup gitmesine otuz yıldan fazla olmuştu. İkbâl ablanın en korktuğu şey kara haberin yazılı olduğu mektuptu.

Bir daha haber alınamaması, nereye kaybolduğunun bilinmemesi, bunu hiçbir şekilde anlamıyordu. O, kocasının aniden çıkıp geleceğini düşünüyor ve bekliyor, geceleri avlu kapısına bakarken kalbi güp güp atıyor, çocuklara “Babanız mı acaba?” diyordu.

Alişer de küçüklüğünde annesi gibi, her zaman babasının yolunu gözler dururdu. Lakin büyüdükten sonra babasının hayatta olduğuna şüpheyle baktı. Eğer o hayatta olsaydı, otuz yıldan beri sevgili hanımını, gül gibi çocuklarını arayıp bulmaz mıydı? Dünyanın hangi ucunda olursa olsun bir adres iki satır mektup yazmaz mıydı?

İkbâl abla onlara “Bu savaşta neler olmadı ki?” derdi. Babanlar yaralı olarak esir düşmüş olsalar başka ülkelere götürmüş olabilirler. Başına bir fela-

ket gelmiş olsa sonra çocuklarım perişan olmasınlar diye susuyor mu? Bir gün kendini aklayacak iyi bir şey yapsa yolu açılıp gelir mi acaba? Bu tahminler Alişer’de karışık ip uçları, hayaller uyandırıyor. Alişer bu ip uçlarından bezdiğinde babasının savaş meydanında öldüğünü ispatlamaya çalışıyordu. O, Moskova’da savaşta kaybolan, nerde olduğu bilinmeyen askerleri arayan özel bir kurum olduğunu öğrenip oraya birkaç kez mektup yazdı.

Babasının son fotoğraflarını, mektuplarını, adreslerini çoğaltıp gönderdi. Arama işi gâh durup gâh devam edip aradan yıllar geçti. Nihayet geçen sene güzün Moskova’dan gelen cevapta Umarcan Rahimov’un askerlik görevini yaptığı piyade askerlerin çoğunun batı Ukrayna’nın Ternopol şehrini almak için yapılan ağır savaşlarda öldüğünü söylediler. Umarcan Rahimov’un da bu askerler arasında öldüğü tahmin edilmekteydi. Lakin bu konuda hiçbir delil yoktu, bulunamamıştı. Çünkü Ternopol bir kez alınmış sonra içerdeki hainlerin ihanetiyle şehir yine düşman eline geçmiş, o zaman çok fazla künye, pasaport, kimlik yok olmuştu.

Asker künyeleri olmazsa belki canlı adamlar vardır? Alişer şimdi bu soruyu Ternopol’daki devlet kurumlarına hatta gençler teşkilatına, gençlerin oluşturduğu kayıpları bulma bürolarına mektuplarla sordu. Netice çıkmadı. Gelen cevapların birinde bu muammayı mektup vasıtasıyla çözmenin zor olduğu, kayıpların askerlerin nişanlarını, belliklerini iyi bilen birinin kendisinin gelmesini ve o zaman bir şeyler bulmanın mümkün olduğu yazılıyordu.

Kim gidecek? İkbâl abla otuz yıl fabrikada çalışmış, yakında emekli olmuştu. Lakin onun sağlığı kötüydü. Hastalığına artık ilaç çare etmiyordu. Kan basıncı yükseliyordu. Bu haliyle gitse, aniden kocasının mezarını bulsa, son ümidinden de ayrılıp her şeyini kaybetmeyecek mi?

Alişer “Ben gideceğim,” dedi. Ablası Mahfuze buna razı olmadı.

— Sen babamı iyi tanııyorsun. Küçüktün. Adamlar bir nişanını sorsa ne diyeceksin? Ben babamı gördüm. Ben gideyim.

Mahfuze’nin gitmesine işte sekiz gün oldu. Bu yüzden avlu kapısı tıkırdatıldığında Alişer’in aklına hemen ablası geldi.

Avlu kapısına doğru giden yolda Zaporjets marka otomobil duruyordu. Alişer arabanın sol tarafına geçip karanlıkta ışığı el yordamıyla bulup yaktı. Yol aydınlandıktan sonra dışarıdan yaşlı bir adamın “Telgraf” diye sesi geldi.

Alişer avlu kapısının bir tarafını açtı. Lambanın aydınlığında telgrafi aldığına dair kâğıda imza attı. Bu arada İkbâl abla da başörtüsünü örtünüp, eyvandan avlu kapısının yanına çıktı. Alişer’in katlayıp aldığı telgrafi aldı ve lambanın aydınlığına geçip sabırsızlıkla açtı.

“Aradığım bulundu. Kiev’den akşam seferiyle uçacağım. Taşkent saatiiyle saat üçte bekleyin. Mahfuze.”

Bulundu, sözü Alişer’i heyecanlandırdı. O, annesine doğru döndü, gözleri parladı. “Ablam,” dedi.

— Ne diyor? Babanı bulmuşlar mı?

— Bulmuşa benziyor.

— Ya Rabbi! Neredelermiş? Neden şu zamana kadar gelmiyorlarmış?

İkbal abla kocasının hayatta olduğuna inanarak konuşuyordu. Alişer bunu sezip birden üzüldü. Belki Mahfuze, babamızın... mezarını bulmuşlardır. Abla ve kardeşin son zamanlarda babalarının savaşta öldüğüne şüpheleri kalmamıştı. Sonunda yaşayan insan o kadar yıldan beri Ternopol’da neden bir haber vermeden yaşayacaktı ki? Lakin annesi bunu düşünmedi. Eğer babasının canlı bulunduğuna inansa sonra da kabrinin bulunduğu anlaşılrsa o zaman hastalığı daha da beter ağırlaşacaktı.

— Anneciğim siz hemen inanmayın!

— Neden?

— Sakin olun! Ablam gelsin, mesele ortaya çıkar.

— Ne zaman gelecek?

— Gece üçte. Şimdi saat kaç? Kırk dakika kalmış! Benim çabuk çıkmam gerek.

Alişer’in genç hanımı da uyandı ve alelacele giyindi. Zaporozets araba avlunun kapısından çıktı. İkbal abla gelinini hava alanına yolladı ve eyvana döndü.

Birbirinden küçük üç çocuk eyvanda mışıl mışıl uyuyordu. Gökyüzünde yarım ay seyran ediyordu.

İkbal abla kendi yattığı içeri eve girdi, başköşedeki sandığın yanına gitti. Sandığın üstünde katlı duran döşekleri alıp sandığın yanına koydu. Sonra askıdaki anahtarı alıp kilidini açtı. Sandık yavaş bir gıcırtyla açıldı. Sandığın içinden kuru karanfilin kokusu geldi. Umarcan ake karanfili çok severdi. Bazen bunun bir iki tanesini ağzına atar, dişlerinin arasında gezdirir, konuştuğunda nefesinden karanfil kokusu gelirdi. Bunu bilen İkbal abla onun giysilerini, mektuplarını, karanfil ile birlikte saklardı. Umarcan ake bundan tam otuz yıl önce giydiği sarı pantolon, yakası o zamanın modasına göre dikilmiş gömlek ve çizme... Umarcan ake cepheden yazdığı mektuplarda “İki çocuğa bakmak senin için kolay değil. Evdeki giysileri esirgeme, gerek olduğunda benim giysilerimi de satıp, erzak al, sağ kalırsak bir şeyler bulunur, kendine çocuklarına dikkat et!” derdi.

İkbal abla kendinin bütün takılarını, altınlarını satmıştı. Ancak kocasının giysilerine kıyamamıştı. Her sene bir iki defa havalandırır sonra tekrar sandığa koyardı. Alişer büyüyene kadar gömlek, pantolon, çizme hepsinin zamanı geçti, eski oldu. Şimdi mimar olup krokiler çizen Alişer babasının çizmelerini giymezi. Tövbe, günümüzdeki aydınlar okumuş insanlar neden çizme giymiyor.

Umarcan ake de öğretmendi. Okula iskarpin giyer giderdi. Lakin çizme giyer dolaşırdı. Tamam sandıktaki giysiler eskimiş olsa da eğer Umarcan ake gelse, İkbal abla onları kocasına mutlaka giydirirdi. Sandıkta güzel bir ney de vardı. Kaşgar tarafından getirilen bu neyin nefis gümüş halkaları çok güzel yakışıyordu. Neyin bir ucundaki gümüş kubbesi küçük bir firuze ile süslenmişti.

Umarcan ake bu neyde bazen Neva bazen Dügâh bazen de İkbal ablanın bilmediği makamlarda ezgiler üflerdi. O zaman orada bulunanlar zevkle dinlerler, keyiften mayışırldı. Umarcan ake neyin üstüne ağzını yaslar, ağzını biraz açar, neyi üflerken beyaz dişlerinin parıltısı, gümüş halkalara yansırı. Şimdi işte bu cila hâlâ neyin üstündeydi. Onun gönlünde neyin perdelere benzer nefis, güzel makamlar gizliydi. Bunu ancak Umarcan ake çalabilirdi. Kocasını savaşa gittiğinden beri İkbal abla bu neyi hiç kimseye vermemişti. Ney otuz iki yıldan beri susmuştu. İkbal ablanın kalbindeki muhabbet duygusu da Umarcan akeyi intizarla bekliyordu.

Umarcan ake bu giysileri giyip, ney çalıp gezdiği zamanlarda yirmi üç yaşında delikanlıydı. İkbal abla ise o zaman daha yirmisine yeni girmiş bir gelindi. O mesut demler işte bu giysilere sinmiş karanfilin kokusuna eklenmiş, neyin dışındaki halkalara eklenmiş hâlâ canlıydı.

Doğru, İkbal abla şimdi emekli olmuştu, torun sahibi olacağı zamandı. Lakin onun kalbinde otuz iki yıllık hicranın hakkı duruyordu, o yıllarda yaşanmamış duygular sineline hapsedilmişti. Bir anlığına bile olsa yenden yirmi yaşına dönmek istiyordu. Sevgili kocasıyla birlikte otuz yaşını, kırk yaşını yeniden geçmek istiyordu. Fakat bu isteğin gerçekleşmesi için Umarcan akenin dönüp gelmesi gerekti. Zira şimdi çocuklarıyla birlikte çıkıp gelse ne olurdu?

Mahfuze telgrafında buldum diyordu. Babasını bulmasa böyle söyler miydi? İkbal ablanın kalbinde o kadar yıldan beri kaybetmediği ümit, inanca dönüştü. O eski elektrikli ütünün fişini taktı. Sonra Umarcan ake gelse giyeceği giysileri sandıktan çıkarıp ütülemeye başladı.

* * *

Sabaha yakın sokakta Zaporozetsin motorunun homurtusu duyuldu. İkbâl abla aceleyle avluya çıktı. Avlu kapısından Mahfuze girdi. Ana kız kucaklaştılar. İkbâl abla kızının yanağını yanağına koydu. O zaman Mahfuze'nin yüzünün gözyaşlarıyla ıslandığını hissetti, içi cız etti.

— Nasıl gidip geldin? Babanı buldun mu bulamadın mı?

— Anne yeri bulunmuş.

Alişer arabasını avlunun içine soktu ve arabadan indi. “Haydi gidelim, eve girip konuşalım,” dedi.

O da çok üzüntülü görünüyordu. Ablası uçaktan indiğinden beri, dinlediği hadiseler, otuz yıl önceki acımasız savaşın tafsilatları onu dehşete düşürmüştü. Ternopol şehri hainlerin yardımıyla ikinci kez Almanların eline geçtiği günün akşamı, Umarcan ake altı haneli bir eve birliğiyle birlikte sığınmış, son nefesine kadar çarpışmıştı. O burada yaşayan kadınları ve çocukları arka taraftaki pencereden kurtarmıştı. Yoksa onların da hepsi orada ölecekmiş. Çünkü Almanlar, Umarcan akelerin çekildikleri evi ağır tank atışlarıyla yıkmışlar ve tanklarla üstünden geçmişler.

Ternopol düşmandan ikinci kez kurtarıldıktan sonra harabelerin altında can veren askerlerin cesetleri çıkarılmış ve mezarlara defnedilmiş. Ancak onların çoğu meçhul, isimsiz mezarlarda yatıyor.

Fakat Umarcan akenin arka pencereden kurtardığı çocuklardan biri onu unutmamış. O evde birkaç gün birlikte kaldıklarında, Umarcan ake kendisinin Özbekistanlı olduğunu, Taşkent'te bir oğlunun bir kızının olduğunu söylemiş. Anlattıkları çocuğun aklında kalmış. Şimdi bu çocuk kırk yaşlarında bir öğretmen. Ternopollu kayıp arayanlar Taşkent'teki Alişer'in mektubunu alıp onun babasına ait izleri aramışlar ve bu öğretmenin de hadiseden haberi olmuş. Kaşları ince, çekik gözlü Mahfuze babasına çok benziyordu. O, babasını ararken öğretmenle karşılaşır. Öğretmen Mahfuze'yi görünce Umarcan akeyi hatırlar. Hatta o zaman orada olan asker arkadaşlarının ona Umar dedikleri aklına gelir. Umar akenin pencereden onları kurtardığı kadınlardan biri de bu şehirde yaşıyormuş. Sonra hepsi askerî komisyona gidip Umarcan Rahimov'un nasıl kahramanlık gösterdiğini, son nefesini nasıl verdiğini anlatmışlar. Şahitlik yapmışlar. Umarcan ake şehir merkezindeki büyük mermer koyulmuş seksen kişilik mezara defnedilmişti. Lakin onun kim olduğu ve nasıl öldüğüyle ilgili bir bilgi, mermerlerin üzerine yazılan isimler arasında da adı yoktu.

Mahfuze şehir teşkilatlarına varıp, mermer abideye babasının ismini yazdırıp döndü. Şimdi hava alanından dönerken bunların hepsini kardeşi

Alişer’e anlatmış, tekrar tekrar ağlamıştı. Alişer ona “Kendini tut abla, anne-me çok kötü tesir eder,” diye birkaç kez söylemişti.

— Ne yapayım? Ternopol’da dolaşırken de gözyaşlarımı hiç tutamadım. Sokaktaki insanlardan utandığımdan siyah gözlük taktım. Bazen gözlüğümün altından da yaşlar akıyordu. Başörtümün ucuyla sildim.

— Lakin... Şimdi... Alişer’in içi bir tuhaf oldu zorla konuştu. Şimdi harabe altında kaldığını anneme söylemeyin.

— Deli miyim?

Şimdi Mahfuze annesiyle içeri eve girdiğinde sandık yine açık duruyordu. Babasının gömleğinin ütülenmiş olduğunu gördü. Telgrafta buldum diye yazdığı için pişman oldu. İkbâl abla ondan güzel bir haber bekliyor, gözleri parlıyordu. Mahfuze annesini kucaklayarak ağlayarak “Anneciğim, başınız sağ olsun, kuvvetli güçlü olun,” dedi.

İkbâl ablanın beti benzi sarardı. Kızının kucağından çıktı ve kederli bir sesle “Ne, baban artık yok mu?” dedi.

— Neden babamın ruhu her zaman canlı! Babam sonuna kadar yiğitlik mertlik yapmış. Kaç tane anneyi, çocuğu kurtarmış.

İkbâl abla iğrenmiş bir sesle “Ya ben?” dedi. Beni şimdi bu durumdan kim kurtaracak?

İkbâl ablanın birden ağzı kurudu, başı dönmeye başladı. Annesinin hastalığını iyi bilen Mahfuze “Anneciğim, o kadar kendinizi sıkmayın, sakın olun!” diyerek yavaşça annesini divana geçirdi.

İkbâl abla ütülenmiş gömleğe baktı. Artık bunu hiç kimse giymeyecek! O kadar yıldan sonra sandıkta yatan çizme de hiç kimseye gerekli değil! Gümüş halkalı neyi Umarcan ake artık hiçbir zaman çalamayacak. Bu deşetli düşünceden İkbâl abla ağlayacak oldu, lakin gözlerine yaş gelmedi. Boğazına bir şeyler takılmıştı, boğuluyordu. Alişer hemen mutfağa gidip bir tas su getirdi. Mahfuze annesine su içirdi. Sonra onu yatağa yatırdı. Gelini doktordu. Hemen bir şeyler kaynattı. Kaynanasına iğne yapmaya alışmıştı. Önce kan basıncını düşürecek, kalbini teskin edecek bir iğne yaptı. Sonra kahvaltıya yakın insülin iğnesi yaptı.

İkbâl abla üç dört gün geçtikten sonra kendine geldi, Mahfuze’den sordu:

— Babanın fotoğrafı felan yok mu?

— Fotoğraflarını bulamadım.

Uzun bir sükuttan sonra İkbâl abla yine sordu.

— Kendi eliyle onu mezara gömen biri var mı?

— Bilmiyorum. Ben öyle birini görmedim.

Alişer annesinin bu suallerinin altında nasıl bir mana olduğunu hissetti. O, kocasının öldüğünden hâlâ şüphe duyuyordu. Doğrusu “Umarcan ake bir gün olmazsa bir gün gelecek” diye otuz yıldır ümitle beklemişti. Bu ümit İkbâl ablanın gönlünden şimdi de gitmemişti. Bu şüphede ne kadar sevgi, ne kadar hudutsuz sadakatin olduğunu Alişer hissediyordu. Bunun hepsinin ölüm kalım savaşında bize verilen duyguların olduğunu artık daha iyi anlıyordu. Bu yüzden annesinin kalbindeki ümidi bitirmemek istedi.

— Kim bilir anne, öldü denilenlerin kaç tanesi çıkıp geldi. Belki babam da birden çıkıp gelir.

Bu sözler İkbâl ablanın hoşuna gitti, yastıktan başını kaldırdı. Hafiften gülümsedi. “Tövbe!” dedi.

— Fabrikada... Askerlere kamuflaj dikerken bir genç kızla birlikte çalışıyorduk. İkimizin başarısından dolayı bizim gazetede fotoğraflarımızı yayımladılar. Arkadaşıma da bir gün kara haber geldi. Kocasını ölmüştü. Yas tuttu ağladı. Çocuğu yoktu. Savaştan sonra yeniden evlendi. Bir gün savaşta öldü denen kocası hayattaymış. Bir gün çıkıp gelmiş. Arkadaşım pişman olmuş. Muradını alamamış, ağlıyordu.

Mahfuze de Alişer de babalarının ölümünü annelerinin yanında bir daha dile getirmedi. İkbâl abla bir hafta yorgan döşek yattı. Gelini ona ger gün gerekli iğneleri yapıp sıcağına soğuğuna dikkat etti. İkbâl abla yatağından kalktı.

Bir gün gece yine avlu kapısı takırdadı. İkbâl abla bunu yine oğlundan önce duydu. Alişer’i uyandırıp “Baksana baban değil mi ki?” dedi.

Avlu kapısını komşularından biri çalışıyordu. Alişer dönüp geldi, ceketini omzuna attı.

— Ekber’in hanımını sancı tutmuş, arabayla doğumevine götüreceğiz, dedi.

İkbâl abla sakince bir oh çekti, lakin kendini halsiz gösterip “Tamam oğlum, çabuk götür,” dedi.

Alişer avlu kapısını açıp arabasını sokağa çıkardı. Gönlünde hoş bir duygunun peyda olduğunu sezdi. O da babasının savaşta ölmediğini düşünmeye başladı. Artık yarın bir gün babasının kapıyı tıkırdatıp geleceği hissiyle yaşıyordu.✍

¹ Pirimkul Kadirov, 25 Ekim 1928 tarihinde Tacikistan Cumhuriyeti’nin Şehrstan’a bağlı Kenkol köyünde dünyaya geldi. 1951 yılında Orta Asya Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi’ni tamamladı. “Studentler” (1951), “Kadrim” (1961), “Erk” (1968), “Miras” (1974), “Kara Közler” (1966) yayımlanmış eserlerinden bazılarıdır. Hikâyeleri ve romanı dizi film olarak sinemaya aktarıldı. Özbekistan Halk Yazarı unvanına layık görüldü. 21 Aralık 2010 tarihinde Taşkent şehrinde vefat etti.

NURALİ KABUL¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

DÖNÜŞ

“İnsanın kendi canını da dikmeye hazır olması gerek.”

Lev Tolstoy

Martin başlarıydı. Kırılara eteğini yazmaya başlayan bahar ıtrılarını, dağların yamaçlarına yayıyordu. Kardan sonra yerde kalan son katmanları yarıp çıkan kardelenler henüz açılmamıştı. Güneşin ısıtmasıyla yerden çıkan buğudan ot kokusu geliyordu. Saidkul akenin² çoluk çocuğu ve evinin yüklendiği bir kamyon kışlağa girdiğinde gün batmak üzereydi.

Saidkul ake iki ateş arasında kalmıştı. Bu yüzden sonraları kalbi küt küt atıyor, feci şekilde ağrıyordu. Sık sık hayal âlemine dalıyordu. O yirmi yıl emeğinin sindiği kırılarla ebedî vedalaşıyor, doğup büyüdüğü, çocukluğunun geçtiği kışlağa dönüyordu. Yüzünden perişanlık görünse de zaten ağlıyordu. Onun saçına sakalına aklar düşmüş, dişleri dökülmüş, çok bedbin bir vaziyetteydi. Jigulisinin arka koltuğunda oturan hanımı kulağının dibinde konuşuyordu ancak hiçbir şey kulağına girmiyordu. Ne derse başını kekiyor, doğru diyordu. Kocasının bu durumundan hanımı ne yapacağını bilemiyordu. Etrafında fır dönüp onun gönlünü almaya çalışıyordu. Geç evlendiği için çocukları küçüktü, daha akılları yetmiyordu. Düşünceli ve az konuştuğundan büyük kızı bir şeyler seziyordu. Önce kendisi gidip orman koruma müdürüyle konuşup sonra göçse olurdu. Ancak sabrı yetmedi. Bilmediğim bir yere gitmiyorum ki diye düşündü. Babasından kalan bahçe ve avlusuz ev de bir meseleydi. Kimsesiz kaldığı için çobanların ayakaltı olmuştu.

Bahçenin içindeki ağaçların yarısının sadece kökleri kalmıştı. Üç dört tane iğde ağacından başka ağaç kalmamıştı. Kamyonun şoförü hakkını alıp, mamur evini bırakarak bu harabe yere göçen bu insanın davranışına hayran kalmış bir şekilde vedalaşıp geri döndü. Çocuklar sevinçlerinden bağrışarak iki dağın arasındaki vadiye doğru koşular. Kadın emzikli bebeğini bağrına alana kadar azık bohçasının yanına çöktü. Çocukları küçüktü. Onların hiçbir şeye akli yetmiyordu. Dünyada onlardan mutlu insan yoktu. Lakin göz açıp kapayana kadar büyüyeceklerdi. O zaman babaları hakkında ne düşü-

neceklerdi. Onların akılları yetene kadar çabalamalıydı, yoksa bu dünya ona haram olurdu. Koşarak gelen oğluna bakıyor bir taraftan bunları düşünüyor-
du. Hanımı kocasının meyus ve perişan vaziyetine benzer şekilde ona bakıp
oturuyordu. O her şeyi biliyordu. Kocasının ağzını açıp derdini açtığında, gön-
lünü alıp ona destek oluyordu. Sadece destek olmakla da kalmazdı.

Hanımı göğüs geçirerek “Çocuklarının yüzü suyu hürmetine sağ esen olun.
Bu günler de geçer. Ayın on beşi karanlık olsa on beşi aydınlık olur,” dedi.

Saidkul bu aydınlık günlere ulaşmak, insanlara, doğduğu büyüdüğü top-
raklara hayır işlemek için buraya döndü. En önemlisi yanında sadık yardım-
cısı, hanımı vardı. Ona dayansa olurdu. Daima varını aşırır, yoğunluğunu saklardı.
Hiçbir zaman yiğidin kendi yurdunda başı eğik olmasın.

Babasından miras kalan evin kapısını penceresini düzeltip, duvarlarını
sıvamak için bir hafta meşgul oldu. Sahipsiz kalan bahçesi, davarların otla-
dığı avlusuna insan eli değince birdenbire değişti. Kışlakta böyle harabe ve
yarım evler çoktu.

Meskunların bir kısmı Mirzaçöl’e göçmüşlerdi. Kışlakta geçen suyu
büyük borularla bölge merkezine götürdükten sonra bekleyiş içinde olan
insanların kışlakta ümidi kesildi. Bahçeler kurumaya başladı.

İnsanlar dağları unutmaktadır. Kendi doğdukları kışlaklarını bu hale sokup
giden insanlardan ne beklenir? Bu dağlar olmasa sahraya su nerden gidecek-
ti? Pınarların kaynaması için dağlarda ağaçların olması lazım. Biz çöllere
yapışıp, toprağın yakasını boğduk. Toprak da bizim yakamızı mı tuttu anla-
madım. Güzel şeyler yiyip güzel giyinmek istiyoruz. Çölde ise bunun için
imkanlar uygun. Sahranın bağı geniş ve cömert. İstedikçe gibi tarımla uğra-
şabiliyorsun. Dağda ise tedbir gerek, yamaçlar kolay kolay mahsul vermiyor.

Lakin dünyadaki bütün hikmet dağlardaydı. Bunu bilen biliyordu.
Ağaçların dikilmediği dağ etekleri ve bayırlara hayat bahşetmek gerek.
Günler uzamazsa yaylanın tadı kaçır. Hatta gözlerine çalınan otlar da kal-
maz. Büyük baş hayvanları ve davarları muhafaza eden dağın iç kısmı-
na, ağıllara doğru sürüyordu. Dağ etekleri ve kırlar bahçeye ise su gelecek.
Bahçelerden akan su yaylaları suluyor.

Saidkul bunları düşünüp, yine aradan görünen Barlastepe’ye doğru göz-
lerini dikti. Hayaline gelen düşünceleri dili aşıkâr etti. Kendi kendine konuşup
“Ceviz ağacı dikmek gerek,” dedi.

Barlastepe’nin üstüne ceviz dikmek gerek. Tepeliğin yüzü yumuşak oldu-
ğu için sürüler çok yatmışa benziyor. Ceviz arasına şeftali, elma ağaçları
dikilse güzel olur. Ceviz yetişene kadar şeftali kocar. Böyle bir bahçe yetiş-

tirebilsen, ölsen de gam yemezsin. Ancak onun muradı vardı. Böyle bahçe-yi yetiştirdikten sonra da o ayağını uzatıp, yan gelip yatamayacak. Bu mura-dın sonu yok.

Hayale dalıp başı ağırlaşan Saidkul ake bir ekmekle bir avuç azığı beline bağladı, tepeye doğru yürüdü.

— Beni Tilabov sorarsa Barlastepe'ye gittiğimi söyleyin diye hanımına tembihledi. Akşama yakın dönerim.

Kalbi sevinçten küt küt atıyordu. Birçok şey gören kalbi hayatının son-ra-kı dönemlerinde meydana gelen bütün heyecanlar, üzüntüler, gönülsüzlükler-den yaka silmişti. Kalbine gelen heveslerini gerçekleştirmeye yakın olduğu için mutluluk içerisindeydi.

Barlastepe yakın görünüyordu ama uzaktı. Çocukken buraya eşeksiz çık-mak meşakkatli olurdu. Şimdiyse çocuk gibi sevinerek uçarak gidiyordu. Gölgede kalmış karlar eriyor, toprağa karışıyordu. Güneş ne kadar ısıtsa da hâlâ karlı zirveler kış uykusundaydı. Sanki baharın orayla hiç alakası yoktu.

Kendini heveslendiren, gönlünde arzu uyandıran bahar havasıydı. Dağın eteklerinden soğuk doğu rüzgârı esiyor, o taraftan domuzların suyu geçerek geldikleri işitilirdi. Domuzlar insana gün göstermiyordu. Ne ekersen yerle yeksan ediyorlardı. Bahtiyar babasıyla birlikte Ortakır'a nohut ektiklerini hatırladı.

O yıl kış çok çetin geçmişti. Toprak kıştan sonra yirmi gün kendine gele-memişti. Fakir oruç tutarsa gün uzarmış derler. Bunun üstüne de yaz çok serin geçiyordu. Güz bitene kadar nohut kurudu. Babasıyla ikisi bir hafta boyunca nohut yoldular. Ekini domuzlardan korumak için kurulan kamışlardan yapılmış küçük kulübenin etrafında nohutları bağlıyor demet yapıyorlardı.

— Ben kışlağa uğrayıp geleyim. Sen yemek yiyip çay iç, dinlen. Ocağa ateş yakarsan domuzlar yaklaşmazlar, diye tembih eden babası dikkatli ol diye ekledi. Ben şafak sökmenden dönerim.

Gün boyu çalışıp yorulduğu için deminden beri pınar suyu ile ekmek yiyordu. Harmanın kulübesine değdiği yerde yığın olmuş nohut saflarının üstüne körpe döşedi. Uzandı düşünceye daldı. Şafak vaktindeki serinlikten üşüyüp uyandığında babasının kulübenin etrafında dolaştığını gördü. Neden babam beni uyandırmadı diye düşündü. Gözlerini iri iri açıp rüya mı gerçek mi diye düşünmeye başladı. Dün gün boyu taşıdıkları nohut bağları yoktu, babasının binip geldiği at bir kenarda otliyordu.

O korkudan yerinden kalkamadı. Kendine yakın kalan beş altı demet-ten başka bütün diğerlerini domuzlar yemiş, tepeleyip gitmişlerdi. Toprağa

karışmış nohutları görüp gözlerinden yaşlar boşalmaya başladı. Olduğu yerde donup kaldı ne kadar zaman oturduğunu anlamadı. Babasının yankılanan sesinden kendine geldi.

— Sana inanıp gittim. Böyle olursan ömür boyu birin iki olmaz! İtin arka ayağı olursun ancak.

Bu sözler kulağının içinde yankılandı. Yaşı babasının yaşını geçmişti, ancak her gün babasının söylediği sözler kulaklarında çınlıyordu. Bu çocukluğunda ilk kez uzun zaman dağda kalmasıydı. Bundan sonra uzun zaman, sofralar donatılıp bereket olduğu zamanlarda da anne babasının ve kardeşlerinin yanında kendini suçlu hissedip, onların gözüne bakamadı.

Babası her şeyi düşünen insan olduğu için her türlü suçu affederdi. Zorluklara dayanıklı insandı. Baba olduğu için ona böyle konuşuyordu. Her türlü gün geçiyordu. Lakin aklın yettikten sonraki suçtan, günahtan kötü bir şey yok. Böyle şeyler olduğunda, ömrünün sonuna kadar bu olaylar bir mum gibi içinde yanar. Bu mumlar sen istesen de istemesen de sönmeyecek. Etrafındaki adamlar kaderini kendin bile tasavvur edemediğin bir cihe-te yönlendirirler. Hataların çok olursa hayat bir türlü bitmek tükenmek bilmez uzar. Yolun yarısında kalıp çocuğuna bile bakamadığın burada yaşamaya başlarsın. Sağlığına şükredip bir zaman kendi çektiğin kaygıları ve kapıldığın heyecanları içine gömüp, çocuğunun kalbinin atışını dinleyip yaşarsın. Çocuğunun karşısında dağlar ve nehirler var. Nehirlerden geçmek için yüzmeyi bilmek gerek.

Yüzmeyi biri biliyor biri bilmiyor. Yüzmeyi bilenler nehirden de uzaktaki dağlara, karlı zirvelere ulaşırlar. Yüzmeyi bilmeyenler nehirde yıkanamazlar. Biz istesek de istemesek de hayat böyle.

Saidkul ake Barlastepe'ye çıkıyordu. Düşündüğü gibi koyunların yatacağı yerdı. Hatta birkaç yıl koyunlar burada yatmıştı. Çocuklar gibi seviniyordu. Serin ve temiz hava dimağını gıdıklıyordu. Bütün canlılara hayat veren bahar sıkılan gönlündeki bulutları dağıttı. Yamaçlara ölmez bir yeşillik bahşeden arça ağaçları, hâlâ çiçekleri açılmamış kardelenler, mis gibi kokan yayla, masmavi gökyüzü ve dağın eteğinde şarıldayarak akan çayın sesi onun dertlerini paylaşırdı.

Kalbinde birden oluşan sıcak duygulardan gözleri yaşardı. İçinden yukarı doğru çıkan bir şey boğazında düğümlendi. Kırın ne kadar geniş olduğunu ölçmek için adımlayarak saymaya başladı. Önceden beri soğuk bahar yelinden gözü yaşarırdı.

Çayın yanında bir atlı gözüne çalındı. Göz açıp kapayınca kadar kırım kenarında atını yedekleyip orman koruma müdürü Tilabov peyda oldu.

Gönlünden dediğimi dinlemezse diye bir düşünce geçti. İkna olsa da olmasa da fark etmez. Çekinmiyorum. Burası benim anayurdum. Buraya ağaç dikmeye hakkım var.

Tilabov hızlı hızlı konuşmaya başladı.

— Saidkul ake! Hâlâ gayretlisiniz! Erinmeden yayan mı geldiniz? Atla iki saatlik yol.

Saidkul kısık sesle cevap verdi.

— Koyun güttüğüm zamanları hatırladım. Kuvvetim var, yürüyen dolaşan yaşıyor.

— Sizi bu tepeye hangi rüzgâr attı? İçinizden bir şeyler planlıyorsunuz gibi.

Tilabov atının ön ayaklarını birbirine bağlayıp otlamaya bıraktı. Eyerdeki heybe ve çapanını alıp ona doğru adımladı ve çapanı yere serdi. Üstüne bel bağını yazdı. Heybeden ekmek ve şeker çıkardı. Saidkul ake de belindeki ekmek ve azığını ortaya koydu. Tilabov termosun ağzını açtı.

Tilabov termos kapağına çay koyarak uzattı ve ekmeği bölmeye başladı.

— Sabahtan beri ağzıma bir lokma vurmam. Bir oturup çay içip sohbet edelim. Barlastepe çok güzel yer. Yılın her vakti kuzeyden serin rüzgâr esiyor.

Saidkul ake sıcak çayı hüpledi. “Barlastepe’nin üstü kaç hektar var?” diye sordu.

— Bin hektara yakın. İki yıl önce ölçtük. Bahçe yapacaktık. İlmi Kontrol Merkezi izin vermedi.

— Neden?

— Soğuk imiş. Ağaçları soğuk vurmuş.

— Yalan!

— Kim bilir!

— Bu dağları benden on kat iyi biliyorsunuz. İşte şu yukarıdaki arça ağaçları arasında kaç çeşit meyveli ağaçlar var. Yabani elma mı dersiniz, erik mi dersiniz, alıç mı dersiniz hepsi var. Neden onları soğuk vurmuyor. Ağaçlar da insana benziyor. Giderek her şarta ayak uyduruyorlar.

— Bu ilim adamları dedikleri aslında film adamları. Bir şeye yapıştılar mı bırakmıyorlar. Her tarafa mektup yazıp bütün işini mahvediyorlar. Kâğıttaki kurallarını kendilerinden başka hiç kimse de anlamıyor. Önceki müdürümüz soğuk suyu da üfleterek içen adamdı. İnsanlar konuşulanlara değil yazı-

lanlara bakarak çalışıyorlar. Aslında bunların ilmî memur olmaları gerek. Huzurlarına çıkıp, minnet edip işleri halledemedim. Şimdi ağaçlar üç yıllık olurlardı.

— Şimdiki müdür nasıl?

— Çok düşünüyor, işinin ağırlığı yok.

— Konuşsak ikna olacak biri mi?

— Bilmiyorum.

— Bu sene Barlastepe'ye ceviz ekeceğiz!

— Nasıl yapacaksınız? Plansız programsız bin hektar..

— Şimdi işi planlamak şart değil. Bu tarafa izin verin! Ağaç dikersek kimse gelip sulamaz her halde! Siz karşı olmasanız tamamdır. Biz bir iş yapalım ki bu zamana kadar kimse yapmamış olsun. Bununla sizin bir lider olarak halkın önünde alnınız ak olur. Ben de kendi günahlarımdan arınmış olurum.

Tilabov başını aşağı eğdi. Saidkul ake düşünceye daldı. Rıza gösterse tamamdı.

— Kulağınıza çalınmıştır. Böyle olsa da fark etmez. Sizin her şeyi bilmeniz lazım. Siz beni çocukluğumdan beri tanıyorsunuz. Bu yüzden sizin yanınızda başımı eğiyorum. Beni altı ay önce partiden çıkardılar. Ben hata ettim. Affetmediler. Başkalarına da ders olsun diye affetmediler. Bir bakıma doğru yaptılar. Herkesin suçu affedilirse o zaman doğruluğa olan itikat zayıflar. Hayat bizim düşündüğümüz gibi kıymetsiz. Sadece mutluluklardan ibaret olmadığını da benden iyi biliyorsunuz. Vicdan azabından geceleri uyuyamıyorum. Şimdi çocuklarım küçük. En büyüğü on iki yaşında. Göz açıp kapayınca kadar büyürler topluma karışırlar. Bir gün mutlaka benim partiden atıldığımı duyacaklar. Biri olmazsa diğeri benden bunun sebebini soracak. O zaman ne cevap vereceğim? Onların yanında nasıl bir insan olurum acaba? Bunları düşünüp başım ağırlaşıyor. Şu Barlastepe'yi bana verin, kardeşim. Ev yapıp göçeceğim. Ceviz fidanlarını konuşup ayarladım. Evrak işlerine yardımcı olsanız, kollasanız yeterli. Kalanını bana bırakın. Talihim yaver giderse bu cevizler meyve vermeye başladığında aza olmak için dilekçe yazacağım.

Saidkul'un gözleri yaşarıp sözleri boğazında düğümlendi. Rengi solmuş ceketinin yenleriyle gözyaşlarını sildi. Alnından terler boşaldı. Yüzü köşeyi gibi geçti.

— Affet kardeşim! Yüz suyunu döküyor diye düşünmeyin. Bu acizlik alameti değil. Gönlüm boş adamım. Benim bahtım da bahtsızlığım da bunda. Ancak bu âdet önceleri de vardı. Şimdi söylediklerimi yapmadan bırakmayacağım. Gözüm arkada gitmemeliyim. Bütün mesele bu. Elinizden geliyor,

bana yardım edin. İnsanın başına iş geldiğinde doğru yolu kaybeder. Seninle tuzumuz ekmeğimiz var. Aynı sofraya oturmuş insanlar diğerlerine göre daha yakındırlar. Beni anlıyorsunuz. Bana hiçbir şey gerek değil. Tarım uzmanıyım. Sovhozda baş tarım uzmanı olarak çalıştım. Mesleğim artık geçersiz. Cevizlerin arasına çabuk olgunlaşacak ağaçlardan dikeceğiz. Art tarafına nohut, karpuz, buğday ekeceğiz. Bir çalışalım bakalım.

... Yine Saidkul akenin gözleri yaşardı. Yüzü nurlandı. Sonra bu nur vücuduna yayıldı.

Uzun bir sükutun ardından Tilabov of çekerek “Size imreniyorum,” dedi.

Saidkul ake onun sözünü duymadı. O, Barlastepe’ye ne zaman su çıkaraçağını düşünüyordu.

Ertesi gün traktörün tepeliğe çıkması için yol yaptı. Akşama doğru Barlastepe’de traktörünün çizdiği ilk kara çizgi göze görünüyordu. O, Barlastepe’nin eteğinden başlayıp, Aykar’ın bembeyaz karlı zirvelerine kadar ulaşmışa benziyordu.✍

¹ Nurali Kabul, 2 Ocak 1950 tarihinde Cizzah vilayetine bağlı Ösmet kışlağında dünyaya geldi. 1974 yılında Fergana Devlet Üniversitesi Tarih Fakültesi’ni tamamladı. 1978 yılında “Aykar”, 1979 yılında “Selam Tağlar”, 1980 yılında “Adem, Aykartağ ve Daydi Şamal Hakide Ertek”, 1981 yılında “Tübsiz Asman”, 1984 yılında “Kepterler Kaytmagen Tün”, 1985 yılında “Yaşas Üçin Keçikme”, 1988 yılında “Unitilgen Sahiller”, 1990 yılında “Ak Kepterler”, 1992 yılında “Buğday Pişiğiğe Yetmeyenler” 1994 yılında “Sen Vatansan, Muhabbet”, 1995 yılında “Vatandan Yahşi Yar Olmas” vd. eserlerini yayımladı. Gabriel Garcia Márquez’in “Yüz Yıllık Yalnızlık” adlı eserini, Cengiz Aytmatov’un “Balalığım” adlı hatıratını Özbek diline tercüme etti.

² Ake: Özbekçede ağabey anlamında günlük hayatta çok sık kullanılan unvan

ERKİN MALİK¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÇİÇEK SEVDALISI

İhtiyar Hacı ata, arkadaşlarıyla birlikte öğle yemeğinden çıkıp geldikleri yerin planını alsa, hanımının tedavi olduğu hastane çok yakındı. Hanımı gideceğim dediğinde, hiç hoşuna gitmemişti. “Utanırmış. Tövbe. O gelin olmamış kız, ben de düşüncesiz bir delikanlı mıyım ki insanlardan utanayım? Söze bak!”

İhtiyarın oynaklığı tuttu. Arabadan indi. İndiğinde hastanenin heybetini görüp, hata ettiğini anladı. Kocakarıyı, yani hanımını nerden bulacaktı? Ne bölümünü ne de yattığı odayı biliyordu. Abovvv! Daha avlu kapısı bile açılmamıştı.

Güneş tam tepedeydi. Hayalinde hastaneyi sanki rüyada görüyormuş gibi hissetti. Sora sora Mekke bulunmuş, şimdi kocakarıyı mı bulamayacağım? Allah rahman ve rahimdir. İhtiyar kocanın gayreti geldi. Şöyle baktığında demir çatal kapının yanındaki küçük kapının açık olduğunu gördü. Her halde köpekler girip çıkıyor diye düşündü. Hacı ata da bu kapıdan girdi. Bekçi mışıl mışıl uyuyordu. Uyandırmaya kıyamadı. Bir adam elinde çapayla çiçek suluyordu. İhtiyar koca o tarafa doğru yürüdü. Adam eline taş alıp köpeklerle doğru attı. Gözü ihtiyara ilişti. Bağırarak “Oo amca! Evinizde kapı var mı? Girdikten sonra kapatılır da!” Tövbe! Tövbe! İhtiyar hastaları uyandırmamak için parmaklarının ucuna basarak yürüyordu. Şunun şenliğine bakın hele! Selam kelim vermeden bağırıyor!

— Özür dilerim oğlum. Ben köpeklerden sonra girdim. Bu kapı böyle hep açıktır diye düşündüm.

— O bekçi bozuntusu şişkin şekilde uyuyor mu?

— Mazur gör evladım! İhtiyarların yattığı bölüm bu tarafta mı?

— Evet gidebilirsiniz!

— Hanımlar bölümü ne tarafta?

— Kadın erkek diye ayırmıyorlar hepsi karışık.

Hacı ata, çok katlı binanın mermer basamaklarını çıkarak içeriye girdiğinde bir kadın elinde kovayla karşısına çıktı.

— Esselamü aleyküm kızım dedi dili çözülüp. Ben hanımımı arıyorum. İhtiyar kocanın sözü ağzında yarım kaldı.

Kadın pervasız bir şekilde “Girin söyleyecekler,” dedi. Tövbe, insanlara bir şey mi oldu ne selam veriyorlar ne selam alıyorlar. Ayıp kendisindeydi, tan vakti ne işi vardı, birinin derdi erken gelse geç çıkardı.

O esnada basamaklarda ayak sesi duyuldu. Hacı ata o tarafa doğru döndü ve bir iki adım yürüdü. Bir genç kız yukardan hızla indi ve ihtiyar kocanın yanından geçip gitti. İhtiyarın ağzı açık kaldı. Sonra tevekkül edip yukarıya çıktı. Ön taraftaki kapı açıktı. Eşiklikteki küçük palasa önce ayaklarını sildi ve yavaş yavaş yürüyerek baş köşeye doğru gitti. O anda ortalıkta beyaz önlüklü kadın görüldü. O, ihtiyarın yaklaşmasını sabrederek bekledi.

İhtiyar hemen “Esselamu aleyküm” dedi. Ben hanımımı ziyarete geldim. Hemen hanımının ismini ve soy ismini söyledi.

Kadın soğuk bir suratla “O kadın bizde değil! Başka bölümleri arayın,” dedi.

O esnada ihtiyar kocanın gözü vazoya çiçek koyan adama ilişti. O, ihtiyarın göğüs hizasından yukarısına bakıyordu. Sonra hızlı adımlarla geldi, ihtiyar kocanın hâlini hatırlıyordu.

— Gözüme sıcak yakın göründünüz. Çınaz’dan mısınız?

İhtiyar gülüp yok der gibi başını salladı. Lakin delikanlının samimi iltifatından, birine benzetmesinden memnun oldu.

Delikanlı yoksa “Hızır aleyhisselam mısınız?” diye yine sükutu bozdu. Sonra kucağında bir deste gül adımlamaya başladı.

İhtiyar, delikanlıya ilgi duyup, baştan ayağa bir süzdü. Buranın bahçivani galiba? Diğer arkadaşı çiçekleri suluyordu. Bu ise hastalara ümit vermek için çiçekleri vazoya koyuyor. Vay be bir diğerinin insana muamelesine bak bir de bunun!

Delikanlı tebessüm ederek “Hızır mısınız?” diye sormama şaşırmayın dedi. Ben her gün uykudan önce rüyama Peygamber Efendimiz girsin diye Allah’ıma yalvarırım. Sonra sabah yine Hızır Aleyhisselam’ı karşıma çıkar diye yalvarırım. Hızır baba insanın gözüne eski dostu gibi sıcak görünür. Çınaz’dan mısınız? diye sormamın sebebi ben Çınazlıyım.

İhtiyar konuşması bitmeden güldü.

— Siz de bana bir anda oğlum gibi göründünüz. İkimizden birimiz Hızırız galiba?

Delikanlı “Siz şurada oturup bekleyiniz. Ben gülleri koyma bahanesine annemizin nerde olduğunu öğrenip geleyim,” dedi.

Hacı ata derin bir nefes alıp gösterdiği yere oturdu. Karşısına bu delikanlıyı çıkardığı için Allah’a şükretti. Çok geçmeden delikanlı geldi.

Samimiyetle “Bakın, annemiz bizim bölümdeymiş. Nöbetçi hemşireden öğrendim. Gidelim!” dedi.

Delikanlı, ihtiyarı kapısı açık bir odaya götürdü.

İhtiyarı üst başa geçirerek “Haydi amca oturun bana bir dua edin. Bugün öğleden sonra gideceğim. İlaçlarımı bitti,” dedi.

— Siz burada mı çalışmıyor musunuz? Ben sizi...

Yok ben çiçek sevdalıyım, diyerek masanın üstünden kitaba benzeyen şeyi alıp ihtiyara takdime başladı: Bakın işte bu çiçeklerin hepsi bahçemde yetişiyor. Bunlar benim oğullarım kızlarım. Hem de bunlar çiçek diyecek güldü. Evlat çiçek demek! Ben Sovyet ordusuyla Afganistan’daki savaşta katılmışım. Sağ dönersem sadece çiçekçilik yapacaktım. Bizde çiçekçilik son zamanlarda iyi geçim sağlıyor. Oralarda çiçek görmedim. Zavallılar savaştan çiçek ekmeyi akıllarından çıkarmışlar.

İhtiyar koca albümdeki çiçekleri görüp delikanlının çocuk gibi sevinmesine keyiflendi. Sonra ona dua etti.

Delikanlının gösterdiği diğer odada hanımını buldu. Hanımı odada yalnız yatıyordu. Beraber balkona çıkıp sohbet ettiler. Bir ara ansızın aşağıdan gül sevdalısının sesi duyuldu:

— Esselamu aleyküm amca, esselamu aleyküm teyze, nasılsınız? Keyfiniz yerinde mi?

İhtiyar koca evet der gibi elini salladı ve gülümsedi.

Hanımı “Hoş, sabahtan akşama kadar selam verip, fuzuli hastaların sinirini bozuyor. İnsan dediğin ağırbaşlı olur,” dedi.

İhtiyar içinden “Herkes böyle olsa,” dedi ve hanımını bulana kadar başından geçenleri anlatmadı.☞

¹ Erkin Malik, 10 Ağustos 1941 tarihinde Taşkent vilayetine bağlı Yengiyul’da doğdu. Özbekistan’da uzun yıllar gazetecilik yaptı. 1961 yılında Taşkent Nizamî Devlet Üniversitesi, Pedagoji Enstitüsü, Kütüphanecilik Fakültesi’ni bitirdi. 1964 yılında “Ular Menin Dostlarım”, 1968 yılında “Kırk İkki Ağayni”, 1970 yılında “Okilmeğen Sahifeler”, 1971 yılında “Ana Şehrim Taşkentim”, 1998 yılında “Bugünning Kakacanleri Ertening Kahramanlari”, 2002 yılında “Neyrengboz Şeytonveççe”, 2003 yılında “Subhidem Hikâyeleri”, 2006 yılında “Çempa Atlı İlan” adlı eserleri yayımlandı.

TOLKİN HAYİT¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

DERS

İrili ufaklı arça ağaçları arasından karlı zirveler göze ilişiyordu. Dik gelen güneş bembeyaz karları gümüş gibi parıltıyordu. Ayna gibi berrak buzlar arasından akan su, şarılıyordu. Tepenin koynundaki kızıl, göy ve yeşil çatılı evlerin tepesinden çıkan duman göğe yükseliyordu. Dağdan tüfek sesi geliyor, yankılanıyordu. Keklikler fır dönüyorlardı. Aynı evde iki kişi sabırsızlıkla duvardaki büyük saate bakıyordu. Onlardan biri aşçı Mirza idi. Altmış yaşlarında, göz altları sarkmış bu adam yemişi ağzına atarken pence-
renin camından dağ tarafındaki koyu renkteki arça ağaçlarına dönüp dönüp bakıyordu.

Evdeki ikinci kişi ise onun yeğeniydi. Mutfakta volta vuran Alimerdan fokur fokur kaynayan iki kazana endişeyle bakıyordu. O, yıllardır aşçı amcasıyla birlikte gezmiş, ilk defa insanlara yemek pişiriyordu. Rezil olmamak için bütün hünerini göstermesi gerekiyordu. Taşkent'in benim diyen tüccarları bugün buraya karlı dağ başına geleceklerdi.

Düğün şenlik, kutlamalardaysa “Mirza ustayı çağırın,” diyerek amcasını buldururlardı. Gece aşçıyı bir titreme tutmuştu.

— Yeğenim kimseye güvenme, dağa gidecek olduk, dedi.

Ateşiniz var! diyecekti ki amcasının kaşları çatıldı. Sözlerinin hoşuna gitmeyeceğini anlayınca “Tamam amca, siz ne dersiniz o!” dedi ellerini tazimle göğsüne koydu.

Alnından akan boncuk boncuk terleri silerken “Kara kazanımız hünerinle kaynıyor, böyle işlerden geri durmamak gerek yeğenim!” dedi.

... Alimerdan bembeyaz divanda nar gibi kızaran amcasına baktı.

— Limonlu çay yapayım mı amcacığım?

Mirza usta yüzüne düşen saçlarını geri attı.

— Tamam yeğenim. Yemek hazır oldu mu? Yarım saatten sonra gelecek onlar. Yemek iyi olmaz sonra rezil olmayalım!

— Gönlünüzü ferah tutun, amca, sizin eliniz diyerek yemeği karıştırıyorum, kötü olmaz.

Mirza usta hafif bir nefes aldı.

— Zinhar benim hasta olduğumu anlamasınlar tamam mı?

— Hepsini anladım amcacığım.

— Size inanıyorum yeğenim!

Alimerdan'ın kalbi bir hoş oldu. Beş yıldan beri amcasının yanındaydı. İlk defa bu sözü duymaktaydı. İlk defa sana değil de size inanıyorum, dedi. Size inanıyorum...

Bundan beş yıl önceki, kış günkü olayı hatırlayıp, düşünceye daldı. O zaman da işleri rast gitmemiş, iki ayağı bir pabuca girmişti. Taksi sürdü olmadı, arabayı çarptı sonra şoförlüğü bıraktı. Tamircinin yanına girdi. Berber çırağı oldu. Berberlik de kolay bir meslek değil, makas tutmanın tekniğini öğrenemedi, ustalardan azar işitti, gönlü incindi. Sonra boş ver dedi bu işi de bıraktı. Hipodromda altı ay seyyar satıcılık yaptı. Üşüttü. Bir ay has-tanede yattı. Hastaneden çıktıktan sonra hanımı bir bağırdı bir azarladı ki... Ya kaynanası? Hayatı zindan oldu. Bundan sonra babası onu Mirza ustanın yanına götürdü.

Bunu adam edeceğim dedim. Bir işi doğru düzgün yapamadı. Yanınıza gururumu tepeleyerek geldim. Merhamet edin, yanınıza alın, aşçı olursa kötü olmaz. Bin bir kaygıyla kolay iş öğrenir gider, dedi.

Yer yarılrsa da yerin dibine girseydi. Amcası “Kolay meslek ha?” diye bıyık altından güldü. O zaman bu sözün manasını anlamadı, amcam da bana güldü diyerek üzülmüyordu. Aslında tam tersiydi.

— Tamam yanıma alırım. Ancak sabrederse olur, dedi. Amcası onu baş-tan ayağa süzdü. Sonra “Yarın sabah dörtte avlu kapımın önünde bekle!” diye yumuş buyurdu. Alimerdan hayatında saat dörtte uykusundan kalkmamış. Bir kez bile kahvaltı yapmamıştı. Sabah sabah işe gitmek! Ve her gün! Vay, buna da bir ay dayanamayacaktı. Babası nereye getirmişti onu? Özellikle zorlanmasını, ıstırap çekmesini mi istemişti.

Ertesi gün anlaştıkları vakitte amcasının dediği yere gitti. Amca çok sert biriydi. Tam saat dörtte otomobiline binip sokağa çıktı ve onu doğru Lebzek'teki hamama götürdü. Sabah olmasına rağmen hamam adam kaynı-yordu. İlk gelenler köşelerde oturmuşlar, bir piyale çay içiyor ve sohbet ediyorlardı. O, amcam yıkanıp çıkana kadar koridorda oturup beklerim diye gel-mişti. Nerde? Onun uyuşukluğunu görüp haydi biraz dinç ol, dedi. Çaresi kal-madı, içeri geçti. Yıkanıp taranana kadar Akteveli Süleyman hoca da geldi.

Amcası “Hoca efendi, delikanlıya dua edin, bize çırak oldu,” dedi.

Hoca efendi uzun uzun dua etti. Alimerdan bir söz kelimeyi hiç unutmadı. “Evladım, arının hüneri sana ibret olsun.” Bu ne anlama geliyordu? O anlamadı. Hâlâ da anlamıyordu.

Mirza usta çok titiz ve temiz bir adamdı. Her işi ciddi bir şekilde, erinmeden, zorlanmadan yapardı. Alimerdan’ı bir an yanından ayırmıyordu. Bunu böyle yaparlar şunu şöyle, diyerek aşçılığın ilk derslerini vermeye başladılar. Kışmışi böyle yıkarlar, hamuru terazide tarttıktan sonra elimizi tekrar yıkıyoruz. Ufff! Biri mi göreceksin, biri mi bilecek? Kışmışi suda çalkalayıp yıkasak öyle koysak ne olacak? Hepsini temizlemek şart mı?

“Allah’ın yarattığı kullara temiz hizmet etmek gerek yeğenim,” sözünü durmadan tekrar ettiğini söylemiyorum daha! Ufff! İnsan da böyle titiz olur muymuş?

Amcasını her gün çeşitli yerlere götürürlerdi. Bir gün onu da kendine ortak etti. Beşik toyu² idi. Öğle iki saat ter döktü. Pilav, şorva³ pişirip, beş altı çeşit salata, şekerab⁴ hazırladılar. Dönecekleri zaman ev sahibi amcasına bir çapan⁵, bir gömlek biraz da para verdi. İki saat sonra amcam şu kadar para harcadılar diye düşündü, içinden bir şeyler geçirdi.

Mirza usta yolda, Alimerdan’ın evinin yakınında arabayı durdurdu, parayı ikiye böldü, çapanı da yeğenine verdi. Derler ya yeğeni haset etmekten biraz utandı. Önce kendini, sonra kalbinin bir köşesinde yatan çayanı ezdi. Lakin ondan sonra hayalini para ve çapan bürüdü. Bu hırsla içinde çayan değil de bir köpek kemirmeye başladı. İmanı zayıf adamın içinde şeytan olur. Lakin onun feraseti yetmezse bu durum normalleşir.

Alimerdan da o demlerde şu durumdaydı. Bir gün o sebzeleri yıkamaya erindi, amcam nerden bilecek diyerek yemeğe doğradı. Ustayı aldatırım diyen çırak her zaman yanılır. Bir de ne olsun? Amcası o esnada mutfağa gelip kalmasın mı?

“Hani yeğen, yemeğinin tuzunu göreyim,” deyip kaşığı batırdığında kap-kara bir sinek kaşığına geldi. İşte Allah çarpmıştı! Amcanın alnı kırıştı, gözleri büyüdü. “Tövbe! Tövbe! Hey Allahım günahımı bağışla!” diye yüz defa tevekkül etti.

Yeğeni ise “Bir şey için öyle mi?” diye kenarda seftali kakını dişliyordu. Amcası ise başını iki elinin arasına almıştı. Alimerdan şaşkınlıkla “Ben ne günah işledim, ne günah işledim?” diyerek dizlerini dövdü, gözleri yaşarıp yüzü köşegi gibi karardı. “Bir sinek için bu yapılır mı?”

Restoranda yemekten sinek çıksa bu kadar üstelemesler. Amcası ise bir sinek için beş yıl ömrünü kısalttı. Bu da şimdi iş mi!

Mirza usta “Vay!” demiş gibi başını salladı. Meyus bir ahenkte “Aşçılık kolay meslek değil,” dedi.

Yeğeni başını çevirip ona baktı, kış soğuğunu hissetti bedeni titredti. Gözünün önüne babası geldi. Utandığından yere baktı. Sonra büyük bir günah işlemiş insan gibi sıkılıp, çekinip “Affedin beni amca affedin!” dedi.

Şimdi amcası onu komşu köye, Merdan ustanın yanına götürüp bıraktı. Usta varlıklı biriydi. İki otomobili iki atı vardı. Çocukları ise birbirinden akıllı ve edepli. Yeğen “Ben de böyle bahtlı bir insan olsam,” diyerek ona heves etti ve “Amcam beni ondan örnek alsın diye göndermiş galiba,” diyerek düşünceye daldı.

Bir gün Merdan usta ona masa donattı, ellerine sağlık pilavdan yiyip karnı doyurup, üstüne yeşil çaydan içip “Arıların Hayatı” adlı filmi seyrettiler.

Arılar!

Arılar bir sır bir muammaydı.

Geniş kırlar, bahar... Çiçek açan ağaçların yanında petek yapmış arılar. Biri girip biri çıkıyor. Bal yapma zamanı. Yuvalarının önünde iki tane nöbetçi arı duruyor. İçeri giren arılara tek tek bakıyorlar. Yuvanın yanına gelen iri arıyı nöbetçi ilk kez görüyordu. Diğerini “Sen de kokla bakalım!” der gibi ima etti. Diğer nöbetçi iri arıyı kokladığında kanatlarını yaydı. Güya temiz değil diyordu. Birinci nöbetçi hemen iri arının başını kopardı.

Pamuk çiçekli piyaleyi sofraya koyan Merdan usta kinayeyle “İyi ki arı değilsin yeğenim!” dedi.

Alimerdan iki yana başını salladı, gözünün önüne o sinek geldi. “Amcam buna da söylemiş galiba,” diye düşündü, içinde fırtına koptu. Alimerdan yerinde huysuzlandı. Ustaların gönlünü bilmiyordu. Bu olayın ertesi Mirza usta arabasıyla gelip onu götürdü. Kurban bayramı günleri çifte çifte kazancı kaynattılar. Başlarını kaşımaya vakitleri yoktu. Bayram günleri ise dört yere çalışmaya gittiler. Bir yerde Mirza ustanın tersliği tuttu. Ev sahibi çok kibirli, üstüne başına dikkat eden biriydi. Ağzından votka kokusu geliyordu. Amcam “Başka bir aşçı çağırın!” diyerek kap kacağını toplamaya başladı.

Ev sahibi elini kaldırarak “Neden burnunu dikiyorsun! Mirza ustaysan ne yapayım?” dedi.

Amcası kolunu göğsüne koydu “Affedersin kardeşim! Ben size hizmet edemem!”

Ev sahibi umursamaz, haydi yürü işine git, dedi. Kendini bir şey zannediyorsun, görüşürüz!

Yeğen kızardı bozardı, biraz utandı. Hatta amcasını haksız olarak gördü. Ama aradan üç gün geçti. Dedikodu başladı. O adam, eli eğri bir adammış. Amcam bunu fark etmiş. Onun aşını pişirmek istememiş.

Alimerdan okuma yazma öğrenen öğrenci gibi gözü açıldı. Dünyaya farklı bakmaya başladı. Sinek ve arı hadiseleri onun hayaline tesir etti, düşüncelerini değiştirdi, onu yeni bir dünyaya götürdü.

Amcası altmış yaşına girmişti. Dört oğlu evlerini tamir ettirmişti. Millete ziyafet vermişti. Şehrin şerefli adamlarını, meşhurlarını misafirlğe gelmişti. Tanıdıklar hâl hatır sordular. Selamları hediyeleri söylemiyorum daha. Anlatsan bir destan olur. Bilen biliyordu. Bilmeyenler “Büyük ziyafet veriyor,” diye düşünüyordu.

Alimerdan içinden amcasına hevesle baktı. “Ne zaman ben de şu dereceye ulaşacağım?” diye iç geçirdi. Amcası ise elleri göğsünde, gözlerinde sevinç gözyaşları, iki sözünün biri “Bu kadar çok olur diye düşünmüyordum. Çok olsa beş altı arkadaşım gelir,” diye düşünüyordum, dedi ve başını iki yana salladı.

Bunun üstünden iki yıl geçti.

İşte şimdi, amca Alimerdan’ı kendisiyle birlikte getirdi. Onun güvenini boşa çıkarmamalıydı. Evet evet boşa çıkarmamalıydı.

— Size güveniyorum.

Bu öylesine boşu boşuna söylenmiş bir söz değildi.

Pencerenin camında asılı duran buzun biri koparak yere düştü. Tak diye çıkan ses köpeğin ödünü kopardı, kalktı diğer tarafa gitti. Biraz sonra kısık bir sesle ürdü. Avlunun diğer tarafında ayak tıkırtıları ve sesler duyulmaya başladı.

Biri kısık bir sesle “Karnımız çok fena acıktı,” dedi.

Diğeri “Yemeğin lezzetli kokusuna bakın,” dedi.

Alimerdan’ın kalbi güp güp atmaya başladı. Şu ana kadar kalbini hissetmemişti. Heyecanlandı. Neden heyecanlanmasın, bugün ilk sınavıydı. Amcasına ne kadar gururlanacaktı!

Çok geçmedi birine pilav diğerine şorva verdi. Misafir odasında masanın etrafında oturan konuklara hizmet etti. Onlar şorvayı bir dikişte içtiler. Başköşede oturan cüsseli biri “Aşçıyı övdükleri kadar da varmış. Rahmetli annem de böyle lezzetli şorva hazırlardı,” dedi.

Bu sözü duyan amca yeğenine bakarak güzel der gibi baş parmağını gösterdi. Pilavı çini kâselerde az az koymuşlardı, yiyecekler bir daha istediler. Amcanın keyfi yerine gelip “Böyle lezzetli pilavı ilk kez yiyorum,” dedi. Yeğenine bakarak gülümsedi, başlangıç için fena değil, dedi.

Alimerdan çok sevindi, pilav koydu.

Yarım saat sonra ihtiram sahibi biri dışarı çıkıp bir sigara yaktı ve biraz sonra amcasını çağırdı. Amcanın ateşi yüksek olsa da kendini toparlayarak onun yanına çıktı.

O adam, yemeği çok nefis hazırlamışsınız, elinize sağlık, dedi.

Mirza usta elini göğsüne koyup övünerek bunun için çırağıma teşekkür edin, dedi.

— Çırağınız mı?

— Evet çırağım. Yemekler sizin hoşunuza gittiye minnettarım.

Alimerdan pencerenin yanında duruyor ve övgülerden başı göğe eriyordu. O doydı ve hafif bir nefes aldı. Temiz hava yüzünü yumuşak bir şekilde okşadı. Huzur buldu. Güya hayatında bu kadar rahat, huzurlu olmamıştı.

Biri onun dirseğinden tuttu.

— Yemeğiniz benim de hoşuma gitti. Hayatımda böyle rahat bir yemek yemedim.

Alimerdan, uzun boylu mavi önlük giymiş, beyaz benizli adama bakarak güldü.

— Afiyet olsun ağabey!

— Yakında evime misafir davet edeceğim. O zaman siz hizmet edersiniz kardeşim!

Alimerdan'ın kalbi, kuş gibi çarptı. Bahtiyar oldu, kirpikleri yaşardı. Beş yıldan beri beklediği bu değil miydi?

Dün beni de insanlar ne zaman düğün derneğe çağıracaklar, diye arzu edip içinden yalvarmamış mıydı?

Güneş gökyüzünde ısınısını yayıyordu. Uzaklardan gelen kekliklerin sesleri aynı demde ona güzel hoş bir ezgi gibi duyuluyordu. Bugün çok güzel bir gün oldu, diyerek sevindi. İçinde ise adam olman kutlu olsun! diye bir ses yankılandı. İnsanın içinde insan mı yaşıyordu?

Mirza usta kollarıyla onu sıcak bağrına bastı.

— Yaşa yeğenim! Senden memnunum!☞

¹ Tolkin Hayit, 15 Kasım 1957 tarihinde Surhanderya vilayetinin Sariasıya kazasına bağlı Daşnabad köyünde doğdu. 1981 yılında Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. "Meni Keçir Balacan" (1981), "Daşnabad Hengameleri" (1992), "Vefa Melikesi" (2005), "Şah-ı Zinde" (2005) gibi eserlerin müellifidir.

² Beşik toyu: Bebeğin beşiğe koyulması şenliği

³ Şorva: Et ve sebzeyle hazırlanan Özbek çorbası

⁴ Şekerab: Domates ve çeşitli çeşniler katılarak hazırlanan salata.

⁵ Çapan: Özbeklerin giydikleri pamuktan yapılan, uzun, kışları sıcak yazları serin tutan palto gibi bir giysi.

ORİNBAY USMAN¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ VEYA
AĞACA DÖNEN ADAM

Neden birkaç ağaç dikmişler? Sadece bir deste! Üç dört tane değil de on on beş tane dikmezler mi? Neden gür bir ormana dönüştürmediler? Ehh! İşte yine biri gelmişti. İşgüzarlık yapıp onu görmeseydi. Gözü mü ilişti, sesini çıkarmadan geçip gitmedi. Ona iki çift laf söylemese toyaneye yakın bırakmayacaklar gibiydi....

O gerçi düşünüyor olsa da dilini ısırdı. Dili acımadı. Büyük caddenin ortasında kendini yalnız hissedip hemen ağacın yanına geçti.

“Bu delikanlıların babaları da böyleydi...”

Allahım beni de ağaca dönüştürsen! O zaman hiçbir şeyi duymaz, hiçbir şeyi görmezdi.

İnsanlar var bulduğunu yedi tarafından büküp sandığa atıp biriktirir. Bir kuruşu bile harcamaz cebinde gezdirir. Şimdi şu adamların himmetine bakın, yetim çocukların elindekileri alıyorlardı! Bir gün önce emanetini alsan olmaz mıydı Allahım! Mesrur, kulaklarını dört açtı. Bu aydınlık dünyada yere bakarak dolaşayım diye mi yarattın beni? Şimdi Allah, yarattığını bu yüce kullanının gönlüne vermiş...

Mesrur’un gönlüne kirpi derisine sarılmış fil gibi bir feryat geldi. Kendini esirgemeyip göğsünü yoldu, boğazını sıktı, ayaklarını yere sürterek toz çıkardı. Dört tarafını diken sarmış feryat hali bütün vücudunu sarmıştı. Bir tarafının ağrısı diniyor diğer taraf başlıyordu. Beyni, kalbi her tarafı sızlıyordu. Boğazına ulaştığında kıpırdayamaz ağrıdan nefesi kesiliyordu.

“Neden bana gülüyorsunuz? Hiç olmazsa sen gülmesen olmaz mı?”

“Beni bırak... Kendi halime bırakın! O zaman gülmem... Ağlamam... Kafeste zorlanıyorum...”

“Elimden gelmeyen işi benden isteme! Seni bırakırsam... Başka birinin malı olursun. O zaman ben nasıl sabrederim?...”

“Tamam. Boğazının kesilmesini, kalbinin çarpmasını, içini ürpertecek bir yuvaya dönüştürmeyi istersen, sen bilirsin!...”

Mesrur gözünü açtı. Başını durmadan ağaca vuruyordu. Sallanan ağaca üzüldü.

“Affet beni ağaççığım! Sen bana destek oldun, lakin ben senin canını yak-tım. Nankör bir kulum. Şükürsüzüm! Biliyorum, sen benim sözlerimi anlamı-yorsun. Belki anlasan da duymak istemiyorsun. Bu dünyada herkesin derdi kendine yeter, hatta artar bile.”

Ağacın ardında bir fısıltı duyuldu. Mesrur, sesin sahibi kaybolmadan gör-mek istedi. Neden o açık mı konuşuyordu? Fısıldıyor muydu? Fısıltıdan bir şeyler anlamak için kulak kabarttı. Hiçbir şey duymadı. Bütün vücudu saçla-rından tutun da tırnaklarına kadar pür dikkat kesilse de bir sözü bile duyama-dı. Akıllı pir olup saçları saç tırnakları tırnağa döndü. O anda deminki fısıltı yeniden duyuldu. Ağacın arkasından bir gölge çekildi. Onu Mesrur gördü. Gördü. Nerde... Açıkça görmüştü... Meçhul bir şey koştı bir an döndü... Mesrur’un ağzına deminki imdat dikenleri battı. Ondan iki üç adım ileri-de kendisi, sadece yedi sekiz yaş küçük Mesrur duruyordu. Bakışları insa-nın içini parçalıyordu. Mesrur kurtuluş arayıp ağaca yapıştı. Ağaç silkeledi. Nereye kaçmalı, nereye gizlenmeliydi? Etrafta işte bu birkaç ağaçtan başka sığınacağı bir yer görünmüyordu.

Düğün salonu? İşte çayhanenin² etrafını uzun uzun ağaçlar sarmıştı. İçeriye girmiş, onu bulup bölüşmüştü. İki havuz etrafındaki iki sıra dikil-miş büyük söğütlerden yardım istiyordu. Tepesine çıkıp, kalın, yapraklı dal-ları arasında kaybolacaktı. Çayhane, düğün salonu tarafından kerneyin³ sesi geldi. Mesrur’un ağacın gövdesine yapışmış kollarını çözöverdi. Kış geçmiş, bahar geçmiş, yaz geldiğinde o sünnet düğünü yapacak, oğullarını sünnet ettirme bahanesiyle ziyafet verecekti. Başkaları düğüne iki kerneyci⁴ getir-se o dört kerneyci getirecekti. İki kerneyci sokağın bir tarafından ikisi diğer tarafından çalacaktı. İki taraftan da düğün tarafına yaklaşıldığında o, oğulla-rını yanına alacak eve gidecekti. Oynayacak oynayacaktı. Kerneyciler yoru-lacak; lakin o yorulmayacaktı.

Acele etme, şimdi kerneye kim oynayacak? Gövdesine sarıldığı ağacın canını acıttı. Dallarını sızlattı. Uzun zamandan beri kulağına kerney sesinden başka ses girmeyen Mesrur bu sızlamayı hissetmedi.

Başı ağacın bücür gövdesine yeniden yaklaştığında sızlamayı hissetti ki deminki kaybolan imdat sesi yeniden canlandı.

“Bırak bu kadar kendine eziyet etme. Allah göstermesin, eğer bir şey olur-sa sana kim üzülür?”

Mesrur karşısında çaresiz bağdaş kurup oturdu, yedi sekiz yaşındaki Mesrur'a yorgunluk çöktü.

“Ben yolumu şaşırdım. O zaman omuzlarıma kuru çapanı⁵ bırakıp çıkıp gitmeden, ona üç aylık olsa da oğlumu sarmam gerek. Ben şaşırdım. O kan-çıga aldandım...”

“Şaşıran sen değilsin benim. Gözü kanlandığı anda çocuk da gözüne görünmez. Aslında benden geçmiş. Lanetini orda bırakıp çocuğu alıp gideyim mi? Ben... Ben... şimdi onu yıkasam da temizlenmez, gibi bir hayale daldım...”

“İnsan yaşarmış... Ben onun parıldayan gözlerini, yumuk kollarını, kalbi-mi ferahlatan tatlı boyunu uzun zaman unutamadım. Sonraki hanım ilk oğlu-nu doğurduğunda Ümidcan'ın yumuk kollarını, ikinci oğlumuz doğduktan sonra ise tatlı boyunu unutmaya başladım. Tamamen unuttum diye düşünüyordum. Ama düşlerime o parıldayan gözleri giriyordu. Benim günahım ne der gibi donup kaldı...”

“Adını iyi niyetle Ümit koymuştum. Ümit'im... Ben Ümit'imi yaramaz birinin eline bırakıp gitmişim. Şimdi evladımı Ümit'imi kimlere bırakıp perişan ettim...”

“Sen sadece elem çektin, tamam. Geçen geçmişte kaldı. Ben? Beni düşün-sen! Halk arasında şimdi nasıl başım dik gezeceğim? Ben hayattayken neslim olan evladımı birileri sünnet edip birileri onun için düğün yapsa nasıl olur? Söyleyin ben nasıl başım dik dolaşırım!”

“Fark etmez sen sadece kendini düşünüyorsun. Vakti gelip Allah ömür verirse, Ümit'im büyür. Delikanlı olup halkın arasına karıştığında millet işte onu filancalar sünnet ettirip sünnet düğünü yaptırdılar, deseler oğlum nasıl sabredecek? O zaman oğlum için yeryüzü aydınlık dünya zulmete dönüş-mez mi?”

“Yalvarırım tamam başka bir şey söyleme! Bir kelime daha bir kelime daha söyleyen... Kafam çatlayacak... Bin parçaya bölünecek... Yalvarırım!”

Karşısındaki delikanlı Mesrur'a doğru yürüdü. Kucağını açtığında yakın-laşverdi. Mesrur'u kucaklayacakken birden boşluğa dönüştü, kayboldu. Tenha etrafa bakarken Mesrur'un içi bir hoş oldu. Şimdi yalnız başına ne yapacaktı? Yine kerney çalsalar, kulaklarını yırtmayacak mıydı? Hey nerde-sin? Nereye gittin? Bu kadar taş kalpli misin?

— Kardeş, hey kardeşim!

Mesrur defalarca sesin nerden geldiğini anlayamadı.

— Kenarda ne yapıyorsunuz?

O yanında kendine acıyan birini görmüş gibi oldu, gizlenmeye çalıştı.

— Bu nasıl duruş kardeş. Halinde ve bakışlarındaki acıma gitmemiş insanın koynundan beyaz bel bağı alıp yüz gözünü sildi. Bu nasıl bir hâl diyorum sana. Çayhaneye gitsene! Bütün kışlak düğün salonuna göçüp gelse de sen tam birinden kaçmış gibi saklanıyorsun. Bu düğüne hizmet etme şöyle dur-sun, bir kaşık pilavdan tatsan sevap olur.

— Tamam siz gidin... Ben... Birini bekliyorum. Allah'tan ağacın gövdesinin boşluğa, boşluğun çukura dönüştüğünü soran Mesrur'un gönlüne gelen kelimeye sevindi. Beraber gireceğiz demem... Onu beklememdedi...

— O zaman sen bilirsin. Gittiğinde birden bir sebeple ağabeyin gelmese, nasipsiz kalma boş yere...

“Çıtınızı çıkarmadan gitseniz olmazdı amca! Sevap diyorsunuz ha, bedava... Günahımı nasıl affettireceğimi bilmiyor, cehennem ateşinde yanıyordum... Ben şimdi kuru vücudumu ıslatacağım. Ya oğlum! Bu söz dilime nasıl geldi? Allahım, niçin beni, beni ahraza dönüştürmüyorsun neden?”

“Bir müddet ahraz olup kaldın, o yetmez mi oğlum!”

Mesrur rahmetli babasının sesini tanıdı. Onu özlemişti. Göresi gelmişti. Lakin o şimdi babasını aramadı, kalbini sıkarak durdu.

“Unutmamışsındır? Neler söylüyorum, beş ay önceki sözü unuttun mu? Oğlum, hayattayken çocuklarını görüp gideyim. Kimsin filanca torunlarına ziyafet vermedi, deseler, mezarımda nasıl rahat uyuyacağım, diyordum...”

“Babacığım, ben gafilim...”

“Sözlerimi kesme! Aklında mı büyük oğlunu getirmiştin, iki tane kardeşle beraber düğün yapacağız, dediğimde, dilini ısıırıyordun.”

“Baba hâlâ düğüne hazırlığım yoktu. Eğer ben sizin... Başıma bu günlerin geleceğini bilsem...”

“Babamı bir kuruşa satardım!”

“Babacığım!”

“Şimdi sözün gelişi oğlum... O zaman kulağını açsaydın bu günlere kalmazdık... Ben torunlarımı sünnet ettiremedim, muradıma yetemedim... Hiç yoksa sen... Babam büyük oğlumun sünnet düğününü görmek istiyordu, benim muradımı vasiyet olarak görmedin. Şimdi kışlakta filancanın torunu, filancanın oğlunun sünnet düğününü başkaları yapmışlar deseler, buna nasıl sabredeceğiz!”

“Baba! Babacığım!”

“Bırak şimdi artık dilsiz olma, sağır olma! Duydun mu oğlum!”

Babasının muradını söylediği ağaca dönüşmek isteyen Mesrur üst üste tövbe etti. İşte bu... Şu hadiseye babası mezarında rahat yatamamıştı.

Hayatta o şimdi buna nasıl tahammül edecekti? Düğünü durdurması zarurıydı! Yoksa bir ömür boyu murat peşinde koşacak, içi içini kemirecekti. Dur, düğünü nasıl bozacaktı? Beş çocuğa düğün yapacağız, diye haber vermemişler miydi? Beş tane çocuk! İki tanesinin babası da annesi de yok, yetim ve öksüzdüler. Bir tanesinin sadece annesi var, cimrilik edip uzun zamandan beri düğün yapamamış, diyorlar. Yine bir tanesinin... Düğünü bozmak insaf değil! Lakin... Sünnet düğünü yapılacak çocuklar arasında onun oğlu da var. Babası da annesi de hayatta olsaydı... O yeni büyümüştü...

— Durun bir an nefes alalım...

Mesrur acele ederek ağacın diğer tarafına geçti.

— Yürüseniz, yine bir iki tane görenler yine düğünden gönülsüz duruyorlar demesin.

— İlginçsiniz komşu. İstemezsek nasıl gireceğiz. Neden biri kovalayıp mı çıkardı. Görmüyor musunuz iti de biti de ellerini göğüslerine koyarak büyük bir ihtiramla karşıyorlar.

— Tamam tamam kardeşler, ehemmiyetsiz söz söylemeyin. Nefsi kötü olan bayram günü ölür dedikleri gibi önüme koyduklarınızı düşürmüşüm düşürmüşüm karnım şişti. Bir iki nefesimi dereyim sonra gideriz.

— Tamam. Öyleymiş. Orada çayı ufalasak olurdu usta. Üstüne işte şu komşum şaşırdı. Tam bir saat gitmese, pamukları kuruyacak gibi...

— Kalktık diye sizleri acele ettirmem doğru. Lakin kendin gördün, insanlar dolup taşmış. Yer kalmaz diye düşündüm de...

— Bu aklıma gelmedi. Tam beş altı yüz kişiye yer vardı. Sofraya bakın sofraya... İçinizde başka bir şey var ha! Fıstık badem mi diyorsunuz, kuru üzüm ceviz mi, elma üzüm mü... Şimdiki adamlar haftada iki kez kazanda bahçede yemek yaptırıyorlar. Üç tane düğün kazanında pilav mı pişirmişler?

— Şunu söylüyorum kardeş, işte sen devletin bir yerinde mehabetli görünüyorsun. Doğrusunu söyle, yedi kuşak tanımadıkların şöyle dursun, kendi çocuklarına böyle büyük bir düğün yapar mıydın?

— Usta, olmadık yerden laflar buluyorsunuz. Yediğim pilavın yağları ta bileğime kadar akıyordu, diye kimin düğününde söylemiştiniz?

— Mihnete mi geçtik!

— Gülme komşu, ustanın manidar sözlerine yılan postunu bırakırmış. Herkes ayağını yorganına göre uzatır. Neden ben üç değil bir kazanda pilav pişirtsem, bir tanesi düğünde doymadan mı kalkmış!

— Tamam şimdi kendiniz söylediniz. Biz sıradan biriyiz, sizlerin okkalı laflarınıza nasıl dişim geçsin? Lakin ben başka şeyleri düşünüyorum. Bir gün

gelip çocuklarımızın sünnet düğününü ben yaptım, diye delikanlılar boyunlarını eğmese idi...

— Size her zaman işte böyle sözler olsa kardeş... Usta dedikleri sözünü devam ettiremedi, üst üste genirdi. Sevap işten de bir şeyler arıyorsunuz... Bunun yerine köyümüzün şöhretinin dört tarafa duyulmasını, yayılmasını düşünseniz... İşte sinemacılara kadar fotoğraf çekiyorlar. Bir değil yedi tane çocuğa sünnet düğünü yapıyorlar. Düğünün adresini öğrenip bir kadın iki oğlunu elinden tutup getirmiş.

— Doğru ya!

— Hey yanın, hey! Yine kendi bildiğiniz gibi kalmayın. Kalkın gidelim. Burada otursak, kokacağız. Üçü uzaklaşıp karartıları görünmeyene kadar Mesrur'un omuzlarındaki değirmen taşı yere süründü. Deminki suçu delikanlının "Çocuklarımızın sünnet düğününü ben yaptım diye delikanlıların boynunu eğmeseler idi," gibi sözlere asılıp üstüne gitti.

Deminki üçünün gittiği yere taşlar yakıldı. Yedi kuşak başkaları ötede dursun, kendi çocuklarına böyle düğün yapar mıydın?

"... Delikanlıların boyunlarını eğmeseler idi..." "Eğmeseler idi..." "Eğmeseler idi..."

Mesrur eline kabı aldı da çayhane etrafındaki gerilen brandaya serpti. Kibrit çalıp attı... Branda yanmaya başladı. Kerney avazını gürültü bastırdı. Düğün salonu alev içinde kaldı. "Babacığım beni kurtarın, yanıyorum, beni kurtarın!"

Kıpkırmızı olan yüzü koyulaşan Mesrur çayhaneye doğru ezik ezik baktı. Yok, o böyle yapamaz. Hiçbir zaman! Taşlar ise başına durmadan çarpıyor. "Delikanlıların boynunu eğmese idi..." "Eğmese idi..."

Mesrur doğru düğün salonuna gitti. Tevazu ile ellerini göğsüne koyup selam verenlere de gelin misafir bu tarafa geçin, diyerek kendine yer gösterenlere itibar etmeden, oğlunu aradı. Buldu, bağrına çok sıkı bastı ve sokağa atıldı. Oğlum senin başını eğmeyecekler, eğmeyecekler... Ben kendim düğün yapacağım, bundan daha büyük düğün!

— Amcacığım, düğün salonuna girmiyor musunuz?

Mesrur karşısında gözlerini iri iri açtığında dikilip duran on üç on dört yaşlarındaki çocuğu gördü.

— Ben mi? Ben girip çıktım.

Çocuk sesini çıkarmadan uzaklaştığında, Mesrur hayaline gelen düşünce-den ağladı. Ona söyleyip Ümit'i çağırtsa mıydı?

— Kardeşim bana bak!

Çocuk tam bunu bekliyormuş gibi geri döndü.

— Bir hizmet yapabilir misin?

Çocuk büyükler gibi sallandı. Elimden gelse yaparım, dedi.

— Dügün salonuna girip Ümit adlı çocuğu, işte o düğün çocuklarından birini çağırır mısın? Sokakta seni... Bir amcan bekliyor çok önemli bir şey diyecekmiş de...

— Ağladığınızı söylemeyeyim mi?

— Ben ağlıyor muyum? Çok ilginç çocuksun... Söyleyip gelir misin?

— Tamam.

“Oğlum, evladım! Ben senin başkalarının yanında başını eğdirmeyeceğim. Kendi başım... Eğer... Nasıl adam olurum o zaman!...”

— İşte getirdim.

Mesrur deminki çocuğun yanında duran, kara bir çapan giyen, başında sarık, ayağında parlak çizme düğün çocuğunu gördü ve bağrına bastı. Aceleden sağına soluna bakmadan koştu. Büyük caddeye çıkmadı. Parkların arasından geçip ayak altında ezilen zaferan yapraklarına dikkat etmeden, tarlalara, dikenlerin baldırlarına batmasına aldırmaz etmeden koştu. Çocuk durmadan “Bırakın! Beni nereye götürüyorsunuz? Bırakın!” diyordu. Mesrur onun sesini duymasınlar diye bağrına daha şiddetli basıyordu.

Koştukça yolun bozuk olduğunu anlıyordum. Şimdi düğündekiler peşimden koşarak geliyorlardır. Deminki çocuk çayhaneye girip “Ümit’i bir adam alıp kaçtı,” diye korku salmıştır. Bu haberi duyup bütün düğün salonu ayağa kalkmıştır.

Çabuk koşmak gerek yoksa şimdi yetişecekler. Yetiştiklerinde oğlunu alacaklar. Sonra... Yorgana saracaklar... Ustaca aldatacaklar... Hayır...

Mesrur, çocuğun bağırtısına kulak vermedi. Bir an bile durmadan koştu.

Bir baktığında kimsesiz bir bahçenin içinde durduğunu gördü. Kışlak yanındaki bu yeri tanıdı. Çocuğu yere bıraktı. Sol eliyle boynundan güçlü şekilde tuttu. Çocuk tir tir titriyor, sakallı, gözleri yaşla dolu adama bakarak korkuyordu.

— Ümit! Ümit, oğlum, ben sana öyle bir düğün yapacağım ki!

— Gerek değil. Hiçbir düğünün gerekmez. İşte bunları giymiyorum dedim annem zorla giydirdi. Çocuk üstündeki çapanı başındaki sarıklı börkü çıkardı. Verdikleri arabaları da kıracağım.

— Ümit ben sana hepsinden daha güzel büyük bir araba vereceğim.

— Gerekmez!

— Ümit beni tanımadın mı?

— Tanımıyorum. Sizi neden tanımam gerek?

Beş yaşındaki çocuğun sözlerinden Mesrur'un içi parçalandı. Tövbe büyükler gibi konuşuyor.

— Adın Ümit mi?

— Evet ne olmuş?

— Ben... Ben.. Babam oluyorum...

— Babam mı? Benim babam ölmüş...

— Öyle söyleme oğlum... Evladım... Annen beni... Aldatmış seni...

— Neden inanmıyorsunuz? Bir yıl oldu. Mezarlığa ben de gittim. Babamın öldüğünü kardeşim bilmiyor. Ben biliyorum. Neden beni alıp kaçırdınız?

— Kardeşim mi var dedin? Senin kardeşin mi var?

— Evet ben yedi yaşındayım. O ikiye girdi. Adı Ötkir. Biz Yadigâr diyoruz. Onun da sünnet düğünü var. Neden beni kaçırdınız? Ağladı. Lakin fark etmez kendim kaçacaktım.

Mesrur başını salladı. Kardeşim diyor, babam ölmüş diyor. Belki bu başka çocuktur...

— Adın Ümit mi?

— Evet dedim ya! Durmadan soruyorsunuz?

— Annen... Annen var mı?

Mesrur çocuğun söz ustası olduğundan mı yoksa kalbine bastırarak geldiğinden mi sendeledi.

— Var demin söyledim ya. İşte giysilerimi zorla giydirdi dedim ya. Benden başka yine bir Ümit var ona da düğün yapıyorlar. Sizin oğlunuz o Ümit'tir.

Mesrur'un kulakları çınladı. Karşısında durmadan bıdır bıdır konuşan bir çocuk vardı. Çocuğun deminki titremesi kendine geçmişti. Çocuğa dikkatle baktı.

“Güzel oldu, acayip oldu.”

Kerneyin müziğine oynayan ilk hanımı gözünü almadan Mesrur'u süzüyordu. Etrafında ise бүcүр ağaçlar boşluğu ima ediyordu...✍

¹ Orinbay Usman, 2 Kasım 1951 tarihinde Tacikistan'ın Hocend kazasında doğdu. 1973 yılında Taşkent Devlet Üniversitesi Gazetecilik Fakültesi'ni bitirdi. “Sinçli Üy”, “Yaş Küç”, “Körgülik”, “Ankoning Uruği” adlı eserlerin müellifidir. Vasiliy Şuşkin gibi Rus ediplerinin eserlerini, Tacik yazarların eserlerini Özbekçeye tercüme etti.

² Çayhane: Restoran, lokanta

³ Kerney: Üfleme uzun bir çalgı. Genellikle düğünlerde çalınır. Çok gür bir sesi vardır.

⁴ Kerneyci: Düğünlerde derneklerde şenliklerde kerney üfleyen insan.

⁵ Çapan: Özbeklerin giydikleri pamuktan yapılan, uzun, kışları sıcak yazları serin tutan palto gibi bir giysi.

MAHMUT YULDAŞEV¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

DÜNYAYI DEĞİŞTİRİR

Durmadan çoğalan arabalar, her gün durmadan geçen geniş sokağın tozu dize kadar geliyordu. Ağır arabalar yolun toprağını o kadar toza gubarra çevirip ufalamış ki Barçın ablamın pudrasından da küçüktü. Adımını attığında ayağını koymuş gibi oluyorsun, ama toprağın içine giren ayak rahatlıyor ve toprağın sıcaklığı hissedilmiyor, hatta yakıyordu.

Uzaktan gelen araba elbette Seyyar akenin olsa gerek. Biliyorum sabah gittiği ilk seferden sonra dönüp gelmedi. Arabanın tozu filmlerdeki gelinlerin ak gömleği gibi bembeyaz. Onlar annemin çamaşır yıkadığında leğenden taşan köpüklere benziyor. Rüzgâr olmadığı için arabanın arkasından kalan toz yavaş yavaş kalkıyor ve yolun kenarına üstüne yeniden düşüyordu. Seyyar ake yorulmuş, kendi de ağırbaşlı bir adam olduğundan arabayı yavaş sürüyordu.

Araba yanıma gelip durdu. Tozun sol tarafa biraz fazla indiğini görüp yolun sağ tarafına geçtim. Seyyar ake kapıyı açmamla güneşin altında ne yapıyorsun, dedi.

Ben sesimi çıkarmadan koltuğa oturdum, sizi bekliyorum, dedim. Araba pudra gibi ufalanmış toprak üstünde suda yüzyormuş gibi bir meramda yoluna devam ediyordu. Ben daha sesimi çıkarmadım. Seyyar ake de ter basmış yüzünü omzundaki mendille sildi ve sessizce devam etti.

Kışlağımız büyük değil, 20-30 ev. Hepsi de bir yerde tepeliğin eteğinde, doğu tarafta yerleşmiş. İlk sırada üç tane ev, Dönen dedenin (Bu o adamın lakabıydı, biliyorsunuz köyde lakapsız adam olmaz; Dönen dedenin asıl adı Curabay'dı) evi eski ambar ve üç haneli eski mektep nedense köyün ön tarafına yapılmış. Şimdi okul binasında tahıl ambarı var. Bu tahıllar avluda işleniyor. Tahılları daha sonra teslim edecekler her halde, ben bunu bilmiyorum. Ama şimdi biçilen buğdayları ilçeye siloya götürüyorlar.

Seyyar ake harman zamanı başladığından beri burada yatıp her gün tahıl taşıyor. Çıtı çıkmıyor, çok konuşmuyor, beni arabasına bindiriyor saatlerce konuşmadan yoluna devam ediyor. Benim sorularıma evet ya da hayır diye-

rek cevap veriyor. Ama bizim sohbetimiz iyi gidiyor. Çünkü Seyyar ake benim konuşmalarımı dinliyor. Benim konuşmalarımın bir anlamı olmasa da beni dinlemesi hoşuma gidiyor. Ben konuşkan biriyim. Seyyar ake sormasa da konuşuyorum, kışlaktaki sözler, çocuklar arasındaki konuşmalar, genellikle çok konuşuyorum.

Annem tahıl amelelerine ekmek yapıyor. Ben anneme arada sırada yardım ediyorum. Diğer zamanımı Seyyar akenin arabasında gezip dolaşıyorum. Kışlağımızdaki okulda sadece birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar okunuyor. Ondan sonra çocuklar başka kışlağa gidip eğitimlerine devam ediyor. Ben okumayacağım herhalde. Yaz geçtiğinde Settara akenin çobanlarının yanına yardımcı olacağım. Kette atam böyle söylüyor. Kette atam yani dedem bizde dedeye kette ata diyorlar. Annemse bazen ağlayıp okuyacaksın, baban olsaydı elbette okuturdu, diyor. Ben babamı iyi biliyorum, üç yaşlarımda o hapse atıldı, sonra hapiste öldü. Annem beni okula gideceksin dedi ve bu yüzden çoban yamağı olarak göndermedi. Bundan faydalanıp yaz boyu Seyyar akenin arabasında ona yardım ettim.

Geçen sene de harman zamanında tahıl taşıyan arabalardaydım. Meli akenin arabası yeni olmasına rağmen sık sık arıza yapıyordu. Çok konuşuyor, ben cevap vermesem de her şeyi konuşuyor, benden cevap istiyor, çocuk gibi bir sözü birkaç defa tekrarlayan bir adamdı. Bu yıl nedense gelmedi. Gelmemesi de iyi. İşte Seyyar akenin arabası eski de olsa arızalanmıyor. Arızalanmasa da nedendir Seyyar ake akşam yaklaştığında her zaman arabanın her tarafını kurcalıyor.

Ben büyükler gibi neresi bozuldu diye sorsam sesini çıkarmadan on yedi numarayı ver, pense nerde, ha işte ver bakalım deyip benimle konuşmadan sessizce araba tamir ediyoruz. Dedem benim Seyyar akenin arabasıyla meşgul olduğumu gördüğü zamanlarda, Seyyar bu çocuğa arabayı öğret, senin gibi şoför olsa, okula da gitmez diyor.

İşte bugün de akşama yakın arabanın karbüratörünü Seyyar akeyle ikimiz düzelttik. Karanlık çöktüğünde ben eve gittim. Seyyar ake yine tarlada biçerdövercilere yemek götürdü.

Geceleri yıldızları izleyerek yatmayı seviyorum. Onlar şöyle bıcı bıcı biri sönüp biri yanıyor. Yakında yıldızlar arasında birinin hareket ettiğini gördüm. Yıldızlar hareket etmez ki! Evet işte o yıldız hareket ediyor, bakın bakın, desem annem de okumamış kadın, o yıldız değil roket diyor.

Ondan sonra “Fen ve Turmuş” (İlim ve Hayat) adlı dergiye mektup yazıp gönderdim.

“Selamun aleyküm yayın kurulu.....

Ben geceleri yıldızlara bakıp yatıyorum. Yıldızlardan bir tanesi hareket ediyor. Annem ona yıldız değil roket diyor. Bana yazıp gönderebilir misiniz bu hangi roket?”

Mektubu Seyyar ake ilçede postaneden göndermiş, cevabı gelir.

Yaz geçiyor, yakında bir keçimiz kayboldu. Annem çok ağladı. Beni de azarladı. Ben ne yapayım otlakta kaybolmuş.

Yaz boyu kışlaktaki dedikodulardan haberi olmuş, kim bilir belki kendi çıkarmıştır. Şakir, gece beni Seyyar akenin yanında yine gördü, çocuk ağabeyin ile tahıl mı taşıyorsun, alış ağabeyin yakında baban olacak, dedi ve geçip gitti.

Seyyar ake, Şakir bir an bir şey demedi. Arabanın bir yerini tamir edip kolunu beze siliyordu, Şakir’in bu sözlerinden sonra bezi arabanın kapısındaki göze kıstırdı, kapıyı hızlıca çarptı. Ben kabinde idim. Seyyar ake sesini çıkarmadan arabayı hareket ettirdi ve tarlaya doğru sürdü. Bana bakarak sen kalmıyor musun? dedi.

Gidiyorum, dedim. Lakin araba tahıl ambarını geçip bizim eve yaklaştığında Seyyar ake arabayı durdurup in, sıcakta ne yapacaksın, eve gidip dinlen, dedi ve itirazıma bakmadan beni arabadan indirdi.

Ben de hiçbir şey demeden indim. Seyyar akenin suratının asık olduğunu gördüm. Eve gelip biraz odalarda dolaştım. İş olmasa ne yapacaktım. Evin arka tarafına çıktığımda çocukların aşık oynadıklarını gördüm. Ben de aşık oynadım, aşıklaştım utuldum ve tekrar eve döndüm.

Akşam annem, Seyyar aken ile yine tarlaya gidersen Zarif dedenden bir iki tane kavun alıp getir, dedi.

Bu bana iyi bir bahane oldu. Sokağa çıkıp Seyyar akeyi beklemeye başladım. Seyyar ake bu gittiğinde tarladan buğday almış ilçeye bir sefer yapmış dönüyormuş. Beni görüp durdu. Annem, Zarif dedenin tarlasından bir iki tane kavun alıp getir dedi, diyerek arabaya bindim ve kapıyı kapattım.

Tarlalara bakarak gidiyoruz. Toz peşimizden yetişemiyor. Bugün biraz rüzgâr var. Araba arkasından kalkan toz benim arzularım gibi yoğun bulutlar halinde uzaklara gidiyor. Pencereden başımı çıkardım saçlarım dağılıyordu. O halde Seyyar ake dedim. Rüzgârdan ve başım pencereden dışarıda olduğu için Seyyar ake söylediğimi duymadı.

Önüme döndüm. Seyyar ake ben size bölükbaşı olsam olur mu dedim. Tamam nasıl bölükbaşı olacaksın dedi.

Siz annemi alsanız biz de ilçeye göçerdik. Ben size oğul olur, ilçede okurdum, dedim.

Yavrum sen bölükbaşı olamazsın. Deden senin dediğini yapmaz. Bu dünyanın seninle benim gücümün yetmeyeceği değişmez kanunları var. Biz bunları değiştiremeyiz, dedi.

Bunu kendi de biliyor muydu, birden Seyyar akeye elinizi verin, dedim. Onun arabanın motorundan kararan, gres yağı olan ellerini alıp baş parmağını tuttum. Siz Hızır Aleyhisselam değilsiniz, dedim.

Biliyor musunuz dedem bir an ne gerek olsa Allah'tan istersen beşini verir diyor. Bu yüzden birinden bir şey isterken o Hızır Aleyhisselam olsa da bütün arzulara erişilmiyor, bunu anlıyorum.

Seyyar ake eğer ben bir büyüüp dev olursam o zaman bu dünyanın birçok işini değiştiririm, dedim ve Seyyar akenin yüzüne yalvararak baktım.

Seyyar ake benim sözlerimin geçici olduğunu görüp bu sözlerden bir şey çıkmayacağını, benim bütün arzularımın gerçekleşmeyeceğini işte bu araba kabininde kalacağını bilen âlim gibi bir acımayla bana baktı.

Ben de birden, ne diyorum, bu arzuları söylesem söylemesem ne fayda, manasında birden içim parçalandı. Meyus bir halde ben bu dünyayı değiştirecektim, deyip bir parmağımı ısırdım. Gözlerimden yaş aktı. ¹

¹ Mahmut Yuldaşev, 1964 yılında Cizzah vilayetine bağlı Gallaaral kazasında doğdu. Psikoloji profesörü, köşe yazarı, şair. “Hatıralarda Saklaş Usulleri”, “Takdir Teraneleri”, “Ailede Ruhîy Muhit ve Onun Terbiyege Tesiri”, “Terbiye Tesvirleri” gibi kitapların müellifidir.

BAHTİYAR NURİDDİNOV¹

Türkçesi: Ömer KÜÇÜKMEHMETOĞLU

BABA VE OĞUL²

İnsan yaşlandığında, çok kırılğanlaşıyor. Her türlü hareketi davranışı değişiyormuş. Baba şehre ümitle geldi. Yaşlandığında artan dertlerine deva bulurum diye düşünüyordu.

Oğlu da bütün işini yekunlaştırmış, babasını şehirdeki önemli hastanelere götürdü. Bütün tanıdıklarını devreye soktu. Benim diyen mütehassıs doktorlara gösterdi. Doktorların tamamı çaresi yok, diyorlardı.

Neden şifası yokmuş. Bu kadar büyük şehirde babasının derdine çare bulamayacak mıydı? Evlatlık borcunu eda edemese bu nasıl olurdu? Başka bir yere götürdü. En iyi doktor diyorlardı. Tamam çok para alsın, sadece babasını iyi etsin yeterdi.

İnsan çoktu, kalabalıktı. Hepsi şifa arıyordu. Sıraya girdiler. Hava sıcaktı. Nefesi daraldı. Babası kendinden beter rahatsız oldu. Çok sıra beklediler. İki saat kadar zaman geçti. Nihayet hemşire kız onları çağırdı. İkisi birlikte girdi. Gözleri yuvarlak doktor onları ciddi şekilde karşıladı. Önüne amcayı yatırıp vücudunu kontrol etmeye başladı.

Sorular sormaya başladı. Hastalığına reçete yazdı. Sonra amcanın dışarıda oturup beklemesini istedi. Oğlu anlamış gibi oldu. Babasının derdi ciddiye benziyordu. Onlar yalnız kaldılar. Doktor düşünceden kendini kurtaramadı ve iki eliyle başını tuttu. Söze nerden başlayacağını bilemiyordu.

Biraz sonra o başını salladı acıyormuş gibi oldu. Sonra bu hastalık hakkında bütün bildiklerini döküp saydı. Gerçekten onmaz bir hastalığa yakalanmıştı. Doktor kendi acizliğini belli etmek istemedi.

— Çare bulunurdu, ancak biraz geç kalmışınız dedi.

Onun sözlerinin yalan olduğunu hissetti. Gerçeği söylemek istemedi. Büyük şehirde namı duyulmuştu ya. Doktorun yanından ağzını açmadan çıktı. Babası ona ümitle bakıp oturuyordu. Oğlunun ise çıtı çıkmıyordu. Sanki dilinin altına bakla koymuştu. Akşama kadar uğramadığı yer, çalmadığı kapı kalmadı. Nerde bir kurtuluş ümidi varsa oraya gitti. Çıkmadık candan ümit kesilmez, derler. Ancak hepsinden aynı sözünü duyuyordu. “Çaresi yok!”

Bu sözden o kadar nefret etti ki kulaklarının içinde durmadan bu söz çınılıyordu. Bunu babası bilmiyordu. Oğlum her şeyin üstesinden gelecek diye düşünüyordu. Büyük şehirde arayan mevlasını da bulurdu belasını da...

Her yerden ilaçları kesildi. Akşama doğru eve döndüler. Kapıyı açtıklarında beş yaşındaki oğlu babasının kucağına atıldı.

Dedem gelmiş, diyerek boynuna sarıldı. Dede bütün dertlerini unuttuverdi. Torununun sevgisi onu yumuşattı. Dedesi ne zaman almaya yetişmişti, torununun koluna çeşitli oyuncaklar ve şekerler tutuşturdu. Torunu dedesinin mecalsizliğini bilmiyordu. Yanına gelip minnet ve şükranlarını bildir-di. Bütün oyuncaklarını alıp getirip tek tek dedesine gösterirdi. Bir bir adlarını sayıp tanıştırdı.

Dedesinin takati olmasa da torununa hissettirmez, sorularına cevap verirdi.

Oğlu “Artık benim evimde mi yaşayacaksınız?” diye sordu.

Babası “Elbette,” dedi ve gülümsedi.

Zaman geçtikçe derdinin ağırlaştığı, hastalığının arttığı yüzünden anlaşılı-yordu. Gözlerinin akı karası birbirine karışmıştı. Babasına bakan oğlunun kalbi ezildi. Mecalsiz kaderine lanet etti. Babası göz göre göre solup gidiyordu. Onu dünyaya getiren tek dayanağı bu aydınlık dünyayı terk etse, vay haline!

Balkona çıktı. Ağlayarak “Ya Rabbi senden başka kimsede çare yok. Babama ömür ver,” dedi.

* * *

Ertesi gün tan vakti, babasının hazin iniltilerine uyandı. Kalkıp baktığında yavaş yavaş yardım diye sayıklıyordu. Oğlu uyandığında her zaman tecessüs dolu gözlerle babasının hareketlerini kontrol ederdi. Babasını taklit ederek bir şeyleri mırıldanır, tekrar ederdi. O, oğlunun bu hareketine gülümsedi.

Babası kahvaltı vakti oğluna “Çocuklarını iyi terbiye et!” dedi. Bugün gidiyorum. Evi özledim. Karaderya’nın şarılıtları düşüme girdi. Narlarım çiçek açmıştır.

Kışlaktaki evlerinin avlusunda büyük nar bahçeleri vardı. Babası kendine gelmişti ki böyle konuşuyordu. Bahçeye su Karaderya’dan geliyordu. Babası Karaderya’ya Anaderya derdi.

— Her zaman rızık getiriyor. Eğer o nehir olmasa bu taraflarda bir çöp yetişmez. Bunu iyi bil oğlum!

— Bugün başka doktorlara göstereceğim baba. İyileşeceksiniz.

Babası kesin bir dille “Hayır! Sen Allah’ın işine karışma!” dedi.

Oğlu sesini çıkarmadı. Biraz daha kalın diyemedi. Babasının âdetini bili-yordu. Bir kez söylerdi ve onu yapardı. Kendi çaresizliğine üzüldü. Kalktı. Babasını tedavi ettirip hastaneden çıkarırken aldığı yeni ceketini alarak çıktı.

Babası “Bu da ne? Bırak. Kazandıklarınızı kendinize harcayın. Dünya ganimettir. Güzel yaşayın. Torunlarımı yedirip içirin. Neslimizin çırağı, bunlardır,” dedi.

Oğlu “Gelininizle birlikte almıştık. Size tam olur,” dedi.

Gelini de lafa karıştı.

— Hizmet olsun baba, dedi.

Babası kısık bir sesle “Rahmet olsun, ömrünüz uzun olsun!” dedi.

Babası dua etti. Oğlu babasına incinmiş bir vaziyette “Gitmeyin!” dedi. Ayaklarından tuttu. Babası onu tepeye kaldıracak oldu. Gücü yetmedi.

Sakin şekilde gülümsedi.

— Hiç olmazsa torunumu kucaklamama izin vermiyor dedi kerata. Beni görmeye gelecek misin?

Torunu başını salladı.

— Sana nar ağacının dallarından at yaparım. Bunu hiç gördün mü?

— Yok!

— Ben senin kadarken böyle bir ata binmiştim.

Torunu şımartı.

— Sizin bindiğinizden mi yapacaksınız?

— Elbette.

Çocuk avundu. İhtiyar yola koyuldu. Gönlü huzur içerisindeydi. Saklayamamıştı, oğlunun bu hoşluğundan haberdardı.

İhtiyar uzaklaşıyordu. Güzün nar yemek istiyorsan o zaman baharda nar ağaçlarına iyi su vermek gerek. Yoksa çiçekleri dökülür. Bir de bakarsın meyve vermemiş, diye söyleniyordu yolda.

Oğlunun sesi çıkmıyordu. Kendi yağında kavruluyordu.

— Sen sıkılma. Hepsi Allah’tandır. Kendisi şifa verse, insan oğlunun rızkı kesilmez.

— Gerekirse yurt dışına göndereceğim baba. Orada bir şeyler yaparlar.

Babası istihzayla güldü.

— Senin yanına meşakkatle güç bela geldim. Oraya nasıl gideyim. İliğimde kuvvet yok. Kendi evin öleceğin döşektir. Hiçbir şeyi düşünmüyorum. Bugün eve ulaşısam tamam. Ayaklarımı uzatıp dinleneceğim. Annen bana iyi bakıyor. Doktorlar çok kibirli olmuşlar. Sen ise büyük şehre alışmışsın.

İnsanın hayalinde sınır yok. Bir anda dünyayı dolaşıp geliyor. Oğlu hayale daldı. Babası bunu sezdi. Kendi acizliğinden sıkılıyor, diye düşündü.

— Eh yavrum. Çok okudun mu okumadın mı bilmem. Dünya kimseye kalmamış. Allah’a şükür, güzel yaşadık. Sizleri okuttum. Evlendirip bark-

landırdım. Yetmiş, fena yaş değil. Gözüm arkada gitmeyecek. Ne kaldı ki? Hiçbir şey. Ne oldu yine anlamadım. Biraz ömür verse birlikte torunların düğünlerini de yapardık. Gülümsedi.

Oğlu yine çıtını çıkarmadı. Kaşlarını çattı. Boğazında bir şeyler düğümleliyordu. Gözyaşları süzülüyordu. Gözlerini kaçırdı.

... Akşam olana kadar mahalledekiler sokağa çıkarlardı. Gelip geçenleri seyredelerdi. Ayak seslerine kulak verirlerdi. Sokakta in cin top oynasa da onlar otururlardı.

Köpeklerin, kedilerin duvarların üstünde gezinmeleri başladı. Kışlak kurbağalarının vırraklayarak çıkmaları her zaman aynı saatte olurdu. Zaman geçirdi. Babasıysa gelmezdi. Gözlerini uyku basardı. Ağabeyler kardeşler soğuktan üşüyerek birbirlerine sarılıp yakın oturup büzüşürlerdi. O esneyip işkillenmeye başladığında ağabeyi “Uyuyup kalma şimdi babam gelir,” derdi. Beklemekten ağaç olduklarında tan atmaya yakın babası gelirdi. Geldi, ne güzel. Babası yürüdüğünde yerden garç gurç diye ayak sesleri çıkardı.

Yaklaştığında babasının kokusu gelirdi. Onun kendine has bir kokusu vardı.

— Vay benim babalarım! Burada ne yapıyorsunuz? Babanızı mı bekliyorsunuz? Maşallah, maşallah pehlivan evlatlarım. Alnındaki terleri silerek yüksek sesle “Haydi bakalım! derdi.

Herkes mutlu olurdu. Özellikle kardeşim. Babasının boynuna sarılırdı. Babası onu sevgiyle şımartırdı. Bunun üstünden otuz yıl geçmişti.

Bunları düşündüğünde gönlü aydınlandı. Babası oğluna baktı. Onun moralinin yükseldiğini görüp sevindi. Vedalaşarak uzun müddet bağrına bastı. Tam çocukluğundaki gibi babasının kokusunu hissetti. Nefesini çok yakında hissetti. Bırakmak istemiyordu. Çaresiz vedalaştılar. Babası gitti.

* * *

O günlerin nasıl geçtiğini anlamadı. Haftalar geçti. Nahoş haberi ona kim ulaştıracaktı. Böyle olmazdı. Hiçbir zaman insanın söylemesi imkansızdı. Düşündüğü gibi iyi haber de kötü haber de duymadı. Baban seni soruyor diyerek onu çağırdılar. Çabucak gitti. Babası aksine torununu soruyordu.

Dedeciğim nerde? dedi şımararak.

O, oğlunu çağırırdı. Torunu gelip dedesini kucakladı. Babası kalkmaya gayret gösterdi. Ama yapamadı. Döşeğe mıhlанmıştı. Torununun önünde kendini güçlü kuvvetli göstermeye çalıştı.

Narın dallarından yapılan uzun atı aldı ve torununa uzattı. Dedesi söylediğini yapmıştı.

— Bu sana dedi ıkınarak.

Atın yukarı kısmı güzel şekilde oyulmuş, içi iple bağlanmıştı. Tam ata gem vurmuş gibiydi. Oğlu çocuk gibi sevindi. Ağaç ata binip evin etrafını döndü.

Hoşuna gitti mi? diye sordu.

Torunu, çok güzel olmuş dede, dedi.

Babasının derdi gittikçe artıyordu. Oğulları bunu seziyordu. Babası oğlunu atıyla birlikte sakince kucaklayıp kaldırdı.

— Deden biraz dinlensin, dedi.

Dedesi bunu istemedi. Çok kısık bir sesle “Kendi hâline bırak, mutluluğunu bozma!” dedi.

Babası oğlunu yere bıraktı.

— Bahçenin kuzeyinde küçük kavunlar olgunlaşmıştır. Yemek istiyorum, dedi.

Kardeşi gidip geleyim mi diye sordu.

Babası ona baktı ve git sen toplayıp getir, dedi.

O da oğlunu yanına alarak tamam dedi.

— Dönerken Akbulak’ın suyundan da alıp getirin. Babasının gözleri yanarak içmek istiyorum, dedi. Belki de iyileşirim.

Oğlu anladı. Babası torununa aciz görünmek istemedi. Torunu dedesini her zaman güçlü ve korkusuz olarak tanımıştı. Bahçenin kuzeyinde gerçekten de babasının söylediği gibi küçük kavunlar olgunlaşmıştı. O güneşin altında yatan iri olanına doğru uzandı. Uzandığında içinden çırt diye bir ses duydu. Kalbi küt küt çarpmaya başladı. Bedenini titreme tuttu. Babasına bir şeyler olduğunu hissetti. Acele etti. Sepeti küçük kavunlarla doldurdu. Oğluysa yeni açılan gelinciklerden bir deste toplamıştı. Yolda Akbulak’a girdiler. Önce su kaplarını doldurdular sonra kendileri içtiler. Pınar suyu gerçekten de şifa bahsetti. İçerken insanın içine ferahlık veriyordu. Babasının da son isteği buydu. Feryatla şifa bulsaydı.

Baba oğul döndüler. Yürüdükçe yol uzuyordu. Yine de hızlı hareket ediyorlardı. Oğlu artık boyundaki kır çiçeklerine doğru uzandı. Toplayacak oldu ancak babası bırakmadı. Evlerine yaklaştıklarında avlu kapısının yanında bir kalabalık gördü. Adamın aklı şaştı ve iyice hızlandı. Yürüyerek mi geldi koşarak mı anlamadı. Avlunun içinden aceleyle yıkılacağı anda oradaki komşular onun koltuğuna girerek tuttular.

Torunu bağırmaya başladı.

— Dede bakın size ne alıp getirdim. Hepsi kıpkızıl. Bakın!

Onlar gecikmişlerdi.

İki kolundan tutan adamlardan “Ne zaman?” diye sordu. Dünya gözünde karardı. Gözüne hiçbir şey görünmedi. Gözünün önünde meçhul çizgiler belirdi. Hiç kimse ona cevap vermedi.

— Yarım saat oldu, yarım saat! dedi kardeşi hıçkırarak.

Ağabeyi şiddetle koşan oğlunu durdurdu. Elindeki gelincik demetini alacak oldu. Çocuk vermedi.

Ben dedem için topladım, dedi şımararak. O hiçbir şey anlamamıştı.

— Deden uyudu. Sonra götürüp verirsin oldu mu? dedi babası. Oğlu tamam der gibi başını salladı.

O, içeri girdi. Babasının yüzünden nur yağıyordu. Yerinde boylu boyunca yatıyordu. Kolundaki küçük kavun dolu sepeti ve Akbulak’ın suyunu yanına koydu. Şimdi bunlar kimseye lazım değildi. Gözleri doldu. Kendini sıkarak gözlerini yumdu. Ama akan yaşlara mani olamadı.

Kendini tutamadı “babacığım” diye hıçkırdı. Dışarıdan ihtiyar annesinin “beyim beyim” diye ağladığını duydu. Sonra ağabeyinin, kardeşinin ve bacısının ağlamaları işitildi. Daha sonra amcalarının sesleri duyulmaya başladı.

Daha sonra oğlunun “Dedeciğim!” diye hıçkırarak ağlaması herkesin kalbini titretti. O feryatla içeri koştu. Ancak müsaade etmediler.

Oğlu, dedemi görmek istiyorum, diye yalvarıyordu. Onu hiç kimse anlamadı. Hatta feryatlarına kimse kulak asmıyordu. Oğlunun kalbi bu büyük kaybın acısıyla yanıyordu. O dışarı çıkmak istedi. Oğlunu bağrına basıp ağlamak istedi. O esnada büyük amcası gelip kucakladı.

Mendilini omzuna atarak “Haydi çıkın, şimdi ayıp olacak,” dedi.

O dışarıya çıkarak bir kenarda oturan oğlunun yanına vararak sanki onu son kez kucaklıyormuş gibi kucakladı. Başını omzuna koyup için için ağladı. Oğlu babasının bu hareketlerinden ne yapacağını bilemedi. Biraz sonra ağlaması durdu. Elleriyle babasının saçlarını sıvazladı. O, oğlunun çocuklar gibi sevgisini hissetti. Tıpkı çocukluğunda babasının sakallarına yüzlerini sürüp şımardığı gibi.

Oğlu kesin bir dille “Ağlama baba!” dedi.

O ise iradesizliğinden utandı. Oğlunun önünde böyle yapmaması gerekiyordu. Vücudundaki titremeyi tutamadığı, üzüntüsüne hâkim olamadığı için kendini koyuvermişti. Oğlunun tembihinden sonra onun babası olduğunu hissetti. Oğlunun ağlamasını durduracak oldu; ancak buna hacet yoktu. Oğlu gözyaşlarını silerek ciddi bir şekilde “Ağlamazsam dedemi gösterecek misin?” dedi. Etrafında gelincikler saçılmıştı. Dedesinin yaptığı at bir köşede asılı kalmıştı. O sakın oğlunu kolundan tutarak içeri girdi. Koridorda onların önüne annesi geçti.

O “Götür, vedalaşsın,” dedi.

Annesi çökmüş titriyordu. Gözlerinin altı kızarmıştı. Ninesi torununu dedesinin yanına götürdü. Torunu büyükler gibi mağrurdu. Dedesinin yüzüne son kez baktı. Ne kadar ağlamak istemese de kendini tutmak istese de yapamadı, gözlerinden yaşlar boşandı. Hiç kimseye bildirmeden için için ağladı. Babası oğlunun yanına gidip kaldırdı.

Hayalinde çocuk olup babasını son seferine uzattığı, baba olarak da oğluna örnek olması gerektiği, onun geleceğini düşünmesinin zaruri olduğunu hissetti. Babası da dedesine böyle yaptığı için, vakti geldiğinde oğlu da kendi de işte böyle ebediyete intikale inanıyordu.

O gün geceleyin yağmur yağdı. Ne kendinin ne de oğlunun uykusu geldi. Baba oğul dışarıya çıktılar. Babasının evinden lambalar yanıyordu. Pencerenin kenarında sepetteki küçük kavunlar ve pınarın suyu duruyordu. Aydınlık gecede bembeyaz yağmurlar bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Çocuk dedesinin evine girerek pınarın suyundan bir kâse koyup çıktı.

Babasına uzatarak “İçin!” dedi.

Oğlunun sözlerinden bedeni titredi. Sesinde dedesine benzer bir güç vardı. O, gayriihtiyari suyu bir dikişte içti. Elbiseleri ıslanmıştı. Boşalmış kâseyi gören oğlu sakince cebinden küçük kavunları çıkarıp yemeye başladı.☞

¹ Bahtiyar Nuriddinov, 1972 yılında Andican vilayetine bağlı Celekuduk kazasında doğdu. Taşkent Devlet Üniversitesi Özbek Filolojisi Fakültesi’ni tamamladı. Özbekistan Devlet Televizyonu’nda görev yapmaktadır. Eserleri Özbekistan’da çağdaş dergi ve gazetelerde yayımlanmaktadır.

² Özbekistan Edebiyatı ve Sanatı Gazetesi, 21 Eylül 2012

AYŞE ALDEMİR

HİKÂYEDEN ADAM

I

Her şey ılık sanki bugün. Sevecen bir mayıs sabahı. Güneş fazla değil, kıvamında. Zaman zaman bulutlar kaplıyor göğü. Yağmur yağacak belki. Yaseminlerin, iğdenin, bakara güllerinin, domatesin, toprağın kokusu birbirine karışacak. Bahçemdeki domatesleri sularken, kimi zaman hafifçe yapraklarına dokunuyorum. Kokluyorum ellerimi. Her bir kokunun kendine has bir anlamı var. Domatesin kokusunda memlekete kavuşmuş gibi bir huzur... Aşırılığa yer yok. Bir kere işgalci değil, arsız olmaya meyli yok. Herkesin kendini anlamasını beklemiyor, hep mütevazı.

Zaman zaman o kokuyu taklit ediyorum. Acaba domates taklitçisinin olmasından hoşnut kalır mı? Memnun olmayacaksa eğer, nerede kalır onun alçakgönüllülüğü, bağışlayıcılığı? Lüzumsuzluğu başımdan savmaya çalışıyorum onun gibi. Sözcükleri çoğaltmıyorum. İlgimi çekmeyen insanlarla konuşmazdım. Ama domatesin genişliğini hatırlıyorum. Her insanın hoş bir tarafının olabileceğini. Bir iki lakırdının insan yüreğini açacağını.

Değişik bir adam olduğumu söylüyorlar. Kasabaya çok emekli memur geldiğini ama benim gibisiyle pek karşılaşmadıklarını. “Nasıl yani?” diye sorunca, “Senin gibi canım işte..” diyorlar. Benim gibi insanların nasıl olduğunu bilmiyorum. Geçenlerde Balıkçı Remzi, “Hikâye gibi adamsın!” dedi de bir tuhaf oldum. Hikâye olmak istediğimi kim fısıldamış ki kulağına? Sonra devam etti, “Nasıl da uyum sağladın bu toprağa. Hemen bahçeyi belledin, nasır nedir bilmeyen ellerinin su toplamasına aldırış etmedin. İlerleyen yaşına rağmen damı aktardın. Sanki kırk yıldır burada yaşıyormuşsun gibi aramızdan biri oldun çıktın. Çiçekleri bu kadar sevdiğini de bilmiyorduk. Evinin her tarafı çiçek saksılarıyla dolu...” demişti.

Kalkıp desem ki “Bunlar Müzeyyen’in maharetidir, onun hatırına bunca çaba. Söz vermeseydim, buraya gelir miydin? “Bana yemin et, buralardan ayrılacaksın, bir sahil kasabasına gideceksin, çiçekler yetiştireceksin boy boy” demişti de susmuştum. Şimdi görse beni... Yıllarca bankada para sayan bu adamın elleri nasır dolu, toprak kokulu. Mutlu olmaz mı?

II

Tenekeye camgüzelini, begonyayı, mavi ortancaları diktim bugün, sabah rüzgârının duruluğunda. Yeniyetme bir çiçekseverim ya. Heyecanlı, kaygılı, zaman zaman alingan. Ektiğim bir tohum başını uzatmasa hemen güceniyorum. Çiçekler büyümese iş bilmezliğime bağlıyorum. “Beceremeyeceğim galiba bahçe işlerini,” diyip hayıflanıyorum ara ara. Ama yine de küçük de olsa bir bahçem var sulamaktan, toprağını çapalamaktan zevk aldığım. Yeşile uyanmak, yeşille yatmak, gözünün önünde yeşilin çeşit çeşit tonu olduğunu bilmekten neşe duyduğum bir bahçe. Yeşilin türlerini burada gördüm ben. Sarımsı yeşil, zeytin yeşili, orman yeşili, kireç yeşil. Meğer ne çoklarmış. İnsana yeşili görmek de yetiyormuş!

Gözümü açar açmaz bahçeye geçiyorum. Bahçedeki küçük havuzda yüzümü yıkıyorum. Havuz başında aynaya bakıyorum. Başkası var gibi orada. Kırçillı surat, çukura kaçmış gözler, alnın tam ortasında iki tane dikine yürüyen çizgimsi şey. Çizgi dersem gerçekten çizgi olacaklarmış gibi geliyor. Artık kesin değil konuşmalarım. Her şeye olur veren bir yanımda var. Bel büken ihtiyarlıktan mı? Uzun zamandır traş olmamış suratımı seyrederken, sisli, durgun bir göle baktığım düşüncesinden alamıyorum kendimi.

Çay demliyorum semaverde. Masayı kuruyorum usuldan. Ağır çekimli bir filmin içindeymişim hissi yürüyor hep içime. Zaman genişliyor halka halka, günler sürgit uzun. Derin bir nefes alıp taşlıktan mutfağa yöneliyorum. Fazladan bardak, çatal alıyorum belki bir gelen olur diye. Tanrı misafiri eksik olmuyor buralarda. Teklifsiz girebiliyorsun içeri. Hiç kimse rahatsız olmuyor. Peynir, reçel, kızarmış domatesler, taze maydanoz, sıcacık ekmek, Allah ne verdiyse artık, yerini alıyorlar masada. “Hepsi gerçek!” diyorum da gülüyor bana bura halkı. Hâlbuki bilmiyorlar bu vakte kadar yediklerimle nasıl huzursuz bir adam olduğumu. Ömrünün bunca zamanını kentte eriten biriyim ben. Kentin çokbilmişliğinde arsızlaşan, günden güne zehir yutan biri. Şimdi bir sahil kasabasında. Az insan, az endişe, gösterişsiz, samimi, kılıksız bir yaşam. Burada arzular da azalıyor bir bir. Bir kelebeğin kanat çırpışı, bir gelinciğin eğilmiş incecik boynu, hayatın bütün gizli yollarının önünü açıyor. Gökyüzü, kentin bunalmış, neredeyse kusacakmış gibi duran göğüne de benzemiyor. Daha bir usturuplu, akıllı. Sayısız parlak yıldızları bağrına basmış, ana gibi. Gece göğü, gece kokusu diye konuşmaya başlasam benimle alay edecekler diye korkuyorum. “İlahi Fikret Bey, çok da duygulusunuz. Şiir gibi konuşuyorsunuz!” Hakları var. Kalbim yerinden çıkacakmış gibi oluyor bazı ne yapayım.

İnsan ihtiyarlayınca ömrün hülasasına girişiyor. Burada olmakla yaşamım gözümün önünden geçiyor. “Bazen ne işim var buralarda?” dediğim de oluyor. Bir yabancılık, tutunamayış. Sızlayan bir yara. Bağlı olduklarından, anılarından bile isteye uzaklaşmak. Nasıl acı! Dilimde, boğazımda. Elbiseleirimde bile acılık. Ama alışıyor insan.

Hayri Usta’nın lokantasına geldiğim zaman selamlıyor beni. Hafifçe eğiyorum başımı. Kasketimi masanın üzerine bırakıyorum.

“Yeriniz Fikret Bey!” Pencere kenarı benim yerim. Bana illa pencere kenarı olsun. İçine dâhil olayım ya da olmayayım bir manzarayı ya da insanları seyretmek hep haz verir. Gün gelir pencereden bakmak için dünyaya geldiğimi düşünür, övünürüm kendimle. Saçma bir övünç. Ne yapayım kendime böyle sevinçler icat ediyorum ben. Her şeyin bir yeri var dünyada. Tuzluk, şekerlik, kaşıklar, sandalye... Eşya yerini bulmak ister. İnsan da öyle. Bana hangi mekân kalır? Aslında hayır. Ne orası, ne bura. Yerimi bulamadığımdan buralarda değil miyim hâlbuki? Hayri Bey bilmez ki yerim yurdum yoktur benim.

“Öyle mi” diyorum usulca. Ama sanki bu cevap kabilinden bir şey değil. Daha çok konuşmaya isteksizliği vurguluyor. Hayri Usta beni duymamış gibi,

“Çorbamız hazır, üstelik en sevdiğinizden mercimek. Oğlum Ahmet, limonları kesiver. Fikret Bey’e bir çorba hemen.” Limonlu sevdiğimi bilir. Alnındaki ter, gözüme inci taneleri gibi görünüyor o anda. Işıl ışıl. “Ey emek! Sen ne kutsalsın” diyorum. İnsan emek vermeli. Kuşun kanat çırpışından, arıların nasıl bal yaptığından ders almalı. Dünyanın dönmesinde bile bir çaba.

Hayri Usta güleç adam. Alnının ta gerilere doğru açılması karmaşıklıktan, işi yokuşa sürmekten hoşlanmadığını anlatır gibi. Sıradan ancak alışılmışın kayıtsızlığı yok. Sanki ne kadar canlı varsa hepsiyle barışık. Ona hayranlıkla bakıyorum. Oğulları yanında çalışıyor, onlarla birlikte ekmeğini kazanıyor şikâyet etmeden. Soyludur elbet yetinme duygusu. Dudak bükmüyor, kıvrımıyor, işgüzarlık peşinde değil. Azımsamıyor elindekini. İnsan olacaksa böyle olmalı. Bunları söylesem Hayri Usta’ya.

“Haklısınız Fikret Bey, ne güzel söylediniz. Ağzınıza sağlık valla,” der sonra hemen yine tüm bakışını emeğine doğrultur. Halkın kendine özel bir dili var. Her hâlin kestirme yolu düşünmeden, aranmadan mevcut onların zihninde. Her cümleye verecekleri bir cevap saklı hazinelerinde. Yontmadan, eliyle aradığını anında bulan insanlar. Yaşanmışlığın getirdiği hazır bulunuşluk mu demeli? Belki bu sebeple de inandırıcı. Ah, Hayri Bey! Sizin

üzerinizden neler söylüyorum ben böyle? Bunadım mı yoksa? Karşımdakinin yerine geçip onun adına söz almalar falan. Sahi hikâye adamı mı oluyorum gün geçtikçe? Sonra bir ses yükseliyor şiddetle içimden. Eskiden de böyle değil miydiniz siz? Sürekli bir karnından konuşma, kendini başkasının yerine koyma, kimi zaman yersiz eleştiri.

Bazen diyorum, şöyle otursam uzun uzun konuşsam insanlarla. Utanıp sıkılmadan. Her şeyi ortaya döksem. Ne saklamışsam, neyi evirip çevirmişsem. Bir bir itiraf etsem. Bencilliğimi, hırçınlığımı, Müzeyyen Hanım'ın kıymetini hiç anlayamadığımı, çocuklarımıza iyi bir baba olamadığımı, hepsinin darmadağın ettiğimi... Sonra çekip gitsem, adım söylenir mi ben gidince? “Adam hikâye olup gitti.” derler belki. En baştan Balıkçı Remzi.

Ağzımın tadı yok da ondan mı pek konuşmuyorum? Belki aşırılık mevzusu. İnsan yaşlanınca kaldıramıyor yerinde olmayan çoğu şeyi. Yalınkat bir yaşam oluyor aradığı. Belki yaşımdandır, bilemem. İnsan bu yaşa gelince haddini aşan şeylere dayanamıyor. Yahut yalnızlık, bir sona yaklaşma düşüncesi, metal yorgunluğu gibi bir şey. Ya da kasabanın dingin havası beni git-tikçe başka bir insana dönüştürüyor.

III

Yoldan gelip geçenleri seyrediyorum. Bir kadın elinde eski bir pazar arabasıyla pazara gidiyor. Günlerden cuma demek. Çocuk çekiştiriyor durmaksızın annesini kolundan. Belki çikolata yahut oyuncak araba istiyor. Çorbayı içeyim diyorum o arada. Dilimde bir tatsızlık. Kaşığı bırakıyorum. Hayri Usta gönülsüzlüğümü fark etmiş olacak ki,

“Hayrola, beğenmediniz mi yoksa?”

“Yok, ondan değil de...” Ne öyleyse?

“En iyisi bana orta şekerli bir kahve Hayri Bey... İştahım yok sanırım.”

“Tabi, ne demek.” Oğluna sesleniyor. “Fikret Amca’na bir orta şekerli.” Burayı sevdiğimi düşünüyorum. İnsanlar birbirini iyi tanıyor, birlikte gülüyorlar, eğleniyorlar, hükümetin işlerinden konuşuyorlar. Kasabada olan biten bir bir anlatılıyor. Bağlar ne zaman bozulacak, zeytin ne vakit çırpılır? Devlet çiftçiye destek verecek mi? Yağmur bu sene bol mu olacak? Kıyıya vuran balıklar niye ölmüş? Konuşulacak mesele çok. Kim demiş “Taşralının meselesi azdır” diye. Burada her şey bir mesele. Yağmurun yağması bile.

Kahvem geliyor işte. Kahve kaçan keyfimi yerine getirebilir. Keşke yanında da çiftte kavrulmuş olsa. Müzeyyen koyardı kahvenin yanına. Güzel-

di, alımlıydı Müzeyyen. Karaydı gözleri. Üzüm gibi kara. Ne zaman baksam içinde kaybolduğum gözler.

“Eee Fikret Bey, nasıl gidiyor bahçe işleri?”

“İyi, uğraşıp duruyoruz?”

“Suyumuz boldur bizim, havası güzeldir buraların. Ne ekersen ek, toprak elini boş çıkarmaz.”

“Haklısın Hayri Usta da daha acemiyim toprak işinde, bir de yaş geçiyor ondan mıdır nedir, çabuk yoruluyorum, göğsüm daralıyor.”

“Yaşlanıyoruz Fikret Bey, küçülmüyoruz ki.”

“Haklısın.”

Sustuk ikimiz de. Hiçbir kapının açılmayacağını bildiren bir suskunluktan sanki. Devamı gelmedi. Kahveyi bitirdim. Eyvallah diyip eve dönmeye karar verdim. Yolda hep Müzeyyen’i düşündüm. Beni bırakıp gittiğine içerledim, ne yalan söyleyeyim. Öyle temizmiş ki kalbi. “Ben senden önce öleyim, yoksa yokluğuna dayanamam” demişti de duası nasıl da göğşe ulaşmıştı hemen.

Eve gelince saksıdaki çiçeklerin yanına vardım. Balkon duvarının üstünden indirdim tenekeleri. İçimde değişiklik yapma ihtiyacı. Uzaktan şöyle bir baktım, yerlerine yakıştı mı diye. Çiçek balkona yakışır ya her zaman. Tenekeler biraz eğri durdu ama. Olsun, zararı yok. Eskiden bazı evlerin bahçelerinde Vita margarin tenekelerinde çiçekler olurdu. Onlar geldi aklıma. Şimdi porselen, seramik, ahşap, ışıklı saksılar var. Rengârenk desenleriyle. Ama işte onlardan almak gelmedi içimden. Daha doğal olsun istedim, sahici. Müzeyyen de severdi tenekeleri eminim.

Diktiğim çiçeklerin büyüdüğünü görür görmez, heyecanlanıyor, başka başka çiçekler dikmek istiyordum. Söz gelimi cam güzelinin adını duyar duymaz Bahtiyar Efendi’den, çiçeğin yüzüne bakmaksızın hemencecik satın almıştım. Kaş altından Bahtiyar Efendi sanki “Sen bu çiçeği öldürürsün” gibi bir bakış attı. İnsan yalnız olunca bir de ihtiyarsa zannediyorlar ki beceremez hiçbir şeyi, eline gözüne bulaştırır. Aldırmadım. Biraz da şehirli olunca büsbütün küçümseniyorum belki.

Bu çiçeğin ışığa mı güneşe mi düşkün olduğunu bilmem. Nasıl toprak ister, ne kadar su? Ama adını duydum ya. Ne bileyim bir taze hava ciğerlerime doldu, nereden geldiği belirsiz bir ışık dalgası yüzümün orta yerine kuruldu. Bir şeyler duydum gibi oldum o zaman. “Hişt. Hişt... Yalnız değilsin, kuş sesleri, yaprak hışırtısı, su çağıltısı...”

İnsan tanımadan da sever. Leonardo Da Vinci’ye katılmadığımı üstüne basa basa söylüyorum. İnsanın bir şeyin iç yüzünü bilmeden ne doğru dürüst

sevmeye ne de nefret etmeye hakkı vardır gibi bir laf etmiş. Hâlbuki ben şunu derdim: Bilmek ne çok yanıltır bizi, ne çok. Sezdiğin an varsın oysa. Kalkıp bunu Bahtiyar Efendi'ye anlatmaya kalksam, beni bir acayip adam olmakla suçlayacak muhtemelen.

Günler geçiyor. Gideyim bir bakayım dedim cam güzeline. Tenekenin üstünde pembecik bir şey gördüm. İyi seçemiyorum herhalde diyip daha bir yaklaştım. Tek bir çiçek açmış pembeden. Nasıl da parladı gözümün içi. Başucuna oturdum. Başladım konuşmaya. Arada duraksadığım oldu. Sözcük bulamadığım, ne diyeceğimi bilemediğim, dilimin pelteleştiği. Anladığını sezinledim cam güzeline.

Onun benim hikâyem olmak istediğini duyumsadım o an. Hikâyeleri seviyordu o da benim gibi. Belki de anlamıştı benim hikâyeden bir adam olduğumu.✍

SELMA TÜRKÖZ

KAÇIŞ

Silah sesleri, bağırişlar, çocuk ağlamaları... Kurşunlar, lanetli kahkahalar gibi yağıyordu üstlerine; hedef olup cansız düşenler, yaralanıp inleyenler, kaçıp kurtulmaya çalışanlar... Bir yaylım ateşinin ortasına uyanmışlardı. Silahların ve çığlıkların gürültüsü korkunç bir sesle yükseliyor, alaycı bir yankılanmayla son buluyordu. Ölüm, fırtına gibi süpürüyordu her yeri. Çocuk, bir an annesini kaybettiğini fark etti; karası büyümüş gözleriyle kalabalığın ortasında çivilenmiş gibi durdu. Geceyi bölen patlamaların ışığında annesi görüldü; az ötede sürüklenir gibi koşuyordu. Bu kıyamet halinde kimse kimseyi umursamıyordu, geçmişle bağları koparan, geleceğin yollarını kesen mermi yağmurları altında sadece savruluyorlardı. Bulanık bir düş halindeydiler, hiçbir şeyin ayırımına varmadan ölümle yaşam arasında sürükleniyorlardı.

İyice yükselen ayın altından darmaduman bulutlar akıp gidiyordu. Kapkaranlık soğuk gece, iç titreten acımasız rüzgâr... Yol kenarlarındaki ağaçların ürkütücü gölgeleri yolun aydınlık kısımlarını karanlıkta bırakıyordu. Güçlüler kafilenin en önündeydi. Her ne kadar başlangıçta dağılmamak için birbirlerinin ellerini tutsalar da zamanla birer birer çözüldüler. Her yaştan bir kalabalık sıkışık düzende, pek güven vermeyen yollarda yürüdüler; uzun entarisi, başında poşusuyla bastonuna dayanarak yürüyebilen bir ihtiyar, memedeki çocuklarını bağırklarına basmış anneler, annelere tutunmaya çalışan çocuklar, felçli babalarını battaniyenin üstünde taşıyan iki genç, yaşlı bir kadını kucağına almış bir adam; arkasından gelen karısı ve çocukları, kucağında siyah benekli kediyle yalnız başına yürüyen on yaşlarında kız çocuğu, düşük kulaklı kapkara köpek, koltuk değnekli bacağı kopmuş bir milis... Yaşamın, aynı yazgıyı paylaşan bu insanlara ne zaman ses vereceği meçhuldü. Kimisi anılarını beraberinde götürürken kimisi arkasında bırakmıştı. Ölüm, sinsî bir yılan gibi onları takip ediyordu.

Çocuk, yeşilin mi yoksa kahverengisinin mi ağır bastığı ayırt edilemez gözleriyle annesine baktı;

“Anne, babam niye köyde kaldı, gelmeyecek mi?”

Annenin yüreğine düşen yangın alevlendi, kucağındaki üç aylık diğer yavrusuna sarıldı, gözlerini çocuktan kaçırdı, yutkundu;

“Gelecek yavrum, yetişir bize.”

“Nereye gittiğimizi bilmiyor ki!”

İçini çekti, omuzlarını büzdü, sesi bir yabancıya aitmiş gibi çıktı ağzından; “Olsun, nerede olursak olalım bulur bizi!”

Çocuk, içine hücum eden kötü bir önsezinin, serinkanlılığına el koymasına izin vermedi. Gözleri ışıldadı, yüreğinde bir umut dalgası kabardı.

İki gün aralıksız yürüdüler, bazen terleyerek bazen üşüyerek soluk soluğa. Garip bir sayıklama halindeydiler. Tepeden tırnağa toza ve kire bulanmışlardı. Uyku gözkapaklarının içlerine doluyordu. Zaman zaman sessizlik içinde boğuk hıçkırıklar işitiliyordu. Yol boyunca; terk edilmiş köylerde dehşet verici intikam izleriyle can verenleri, damları çökmüş evleri, yarı yanmış ağaçları ve hayvanları, bozulmuş bahçeleri, ölümün yalnızlığında uyuyan her yaştan cesetleri gördüler. Çirkin sesli kuşlar uçuyordu köylerin üstünde; ölüm, gittikleri her yere onlardan önce ulaşmıştı. Çocuk titriyordu, annesinin eteğini bırakmadı; ciddi ve suskundular.

Geceyi bir dağ başında geçirdiler. Zihinlere hâkim olan duygu, açlık ve yakalanma korkusuydu. Açlık çocuğun içini kemiriyordu, çığnenecek herhangi bir şeye razıydı. Sessiz olmak zorundaydılar ama kardeşi durmadan ağlıyordu. Annesi, kardeşini bağrına sıkıca bastırdı; avutmaya çalıştı. Olmadı; daha sıkı, daha sıkı... Bir süre sonra sesi kesildi.

Havayı kırların kendi kokusu örtmüştü, her şeyden habersiz birkaç gelincik çiçeği merakla geçenlere bakıyordu. Çocuk da onlara baktı, rüzgârın uluma sesinin ardından gelincik yapraklarının dallarından savruluşuna sadece o şahit oldu.

Dağların arasındaki yitik yollardan, umutlarıyla beraber yürümeye devam ettiler. Ama sanki yaklaştıkça uzaklaşıyorlardı hedeften. Tepelerin arasından bir tırmanıyor bir iniyorlar, çok az soluklanıyorlardı. Yol bitmek bilmiyordu.

“Anne bu yolun sonu yok mu?”

Annenin yüzünü ateş bastı, ardından merhametli bir iç çekiş duyuldu;

“Az kaldı, şu tepeyi aşınca varacağız.”

Sabah sorduğunda da aynı cevabı almıştı.

Gece boyu yağın yağmurun çamurlaştırdığı tarlalara bata çıka ilerlediler. Hepsi birbirine benzeyen yollardan inen yorgun bedenler... Ufalana ufalana el yordamıyla yürüyen insanlar... Ölümle kovalamaca oynuyorlardı ve ölüm içlerinden bazılarını yakalamıştı; çocuk dönüp arkasına baktı yaşlı adam ve bacaksız askeri göremedi. Bazıları ayakta uyuyordu, ölümün yoldaki pusu korkusu bile uyandıramıyordu onları. Her türlü uzaklık algısı kaybolmuştu, sadece yürüyorlardı. Onlarla dünya arasında bir duvar vardı sanki. Annesi, kardeşi kucağında belirsiz bakışlarla titreyerek yürümeye devam ediyordu. Çocuk, kardeşinin saatlerdir ağlamadığını ve kıpırdamadığını fark etti. Eli-

ni uzattı, onun kaskatı ve soğuk bedenine dokundu; aynı anda korkunç bir ürpertiyle elini geri çekti.

Uzaktaki top seslerine bombaların ürkütücü yankıları karışıyordu. Çok başlı bir canavarın homurtusunu andıran sesler, şimdi daha yakından duyulmaya başlamıştı. Az ötedeki kayaların üstünden kapkara bir duman yükseldi. Kafile birden hızlandı. Gürültücü bir makineli tüfek bağırmaya başladı; merimleri olanca hızıyla yutuyor, kaçışanların üzerine kusuyordu. Panik içinde bir anda kaynaşan kalabalık, kadın ve çocuğu sürükledi. Patlamanın gücüyle fırlayan bir kaya parçası yaşlı bir adamın üstüne düştü. Çocuk, patlamalarla birkaç saniye aydınlanan zifiri karanlıkta dilini dişlerinin arasına almış koşarak annesini takip ediyordu. İki ateş arasına sıkışan kalabalık, ölümle pençeleşen balığın kuyruğunu bir o yana bir bu yana vurması gibi ters yönlere koşuyordu. İçinden çıkılamayacak bir kuyuya düşmüş gibiydiler. Annenin sırtını soğuk bir ter kapladı, titriyordu. Üzerinde kendine ve başkalarına ait kan vardı. Soluk almakta zorlanıyor, yüreği alev alev yanıyordu. Gözlerini kapattı yanı başındaki ölümüne karşı siper almaya çalıştı. Artık kaçamayacaklarını anlayınca, dalmaya hazırlanıyormuş gibi kollarını iki yana açtı, oğlunun üstüne atladı ve bağırdı; “yat!” Sesi; yaylım ateşinin içinde kısıldı, yere düştü, yüzü toprağa yapıştı.

Çocuk kendine geldiği zaman sırtüstü yatıyordu. Kıvrıcık saçlarının perdelediği gözlerini güçlükle araladı. Etrafı ürkütücü sessizlik kaplamıştı. Vücudunu hissetmiyordu, yerle gök arasında asılı bir yerde olduğunu düşündü. Üzerindeki kan pıhtıları kurumuştu. Yüzünün yanında göllen kan birikintisini fark etti, “anne” demek istedi, sesi çıkmadı. Annesi yanı başında kollarını yana uzatmış, kıpırtısız uyuyordu. Kardeşini göremedi. İnsanlar yenik ekin misali yerlerde yatıyorlardı, ölümün maskeleyiği suratlara baktı, bir an onları tanımadığını düşündü. Annesinin yanına sokulmak istedi, kımıldayamadı. Rengini kaybeden gökyüzünün altında atan tek kalp onunki idi.

Güneş çoktan yükselmişti ve somurtkandı; sıcak bakışlarını çocuktan esirgedi. Civardaki çalılıkların arasında sinsice hışırdayan ölüm, etrafta dolaşmaya başladı. Çocuk bir an önce babasının yanına gitmek istiyordu ama önüne geçilmez derin bir uykuya dalmak üzereydi, uyursa babasını göremeyeceğini düşündü. Uyumamak için bütün dikkatini yanı başındaki ölümden kurtulmuş bir papatyanın üzerine yoğunlaştırdı, yapamadı. Papatya gittikçe büyüyor, biçimi bozuluyordu. Çocuk olanca gücüyle ona bakıyor, net bir görüntü sağlamaya çalışıyordu, gözkapaklarının aşağı düşmesine engel olamadı. Yavaş yavaş bedenini saran uyuşukluk onu teslim almak üzereydi. Zihninde babasının hayali belirdi; gülümsedi, ‘*nerede olursa olsun babasının onları bulacağını*’ biliyordu.

SENEM GEZEROĞLU

KÖRDÜĞÜM

Bir rüya görüyorum. Her şeyin farkındayım. Uykudayım ama bilincim Açık gibi. Bilincim kapalı ama uyanıkmışım gibi. Her şeyin bir rüya olduğunun farkındayım. Karışık... Ama biliyorum. Rüyamda gökyüzündeyim. Hayır hayır öyle değil, uçakta, balonda değilim. Dünyanın dışında bir yerde... Gökyüzünden aya, dünyaya, güneşe, gezegenlere bakıyorum. Galaksi... Gece... Dünyayı seyrediyorum. Garip garip nesneler geçiyor önümden. Seçemiyorum. Seçsem de bilemiyorum. Uçuyormuşum gibi. Sonra duruyormuşum gibi. Koskoca bir boşluktayım. Bir yıldızın köşesinden tutuyorum. Çocukken izlediğim çizgi filmlerde de bütün yıldızlar beş köşeliydi. Büyüklü küçüklü... Tutuyorum, tutunuyorum. Sonra bir başka yıldızın köşesine geçip oturuyorum. Evreni seyrediyorum. Elimde büyük bir matruşka... Bu bebeğin elimde ne işi var bir türlü anlamıyorum. Bir ışık hızlıca geçiyor yanımdan. Korkuyorum. Sarsılıyorum. Dengemi kaybedip düşünüyorum sonra. Düşüyorum. Çok hızlı... Bedenim evrende küçücük bir nokta... Bir yıldızdan dünyaya doğru düşünüyorum. Kalbim hızlı hızlı çarpıyor. Korkuyorum. Hâlâ düşünüyorum bir yandan. Daha hızlı... Işıkla yarışır gibi... Hızlı... Çok daha hızlı. Kalbim çıkacak gibi yerinden. Uyansam diyorum. Ama gözlerimi açamıyorum. Sadece düşünüyorum. Siyah evrenden mavi göğe doğru... Düşüyorum. Bitmiyor. Ben düşmeye devam ettikçe detaylar büyüyor. Yolları görüyorum. Evimi görüyorum. Yatağımı görüyorum yukarıdan. Daha da hızlanıyorum. Kendimi görüyorum. Yatakta boylu boyunca uzanıyorum. Düşüyorum. Bedenime giriyorum... Ve aniden... İrkilerek... Kalbim hızlı hızlı çarparak... Uyanıyorum.

Birkaç saniye yatakta öylece kalakalıyorum. Kalkıyorum yerimden. Komidinin üstünde matruşka... O vermişti bana bunları. Sevdığım, hayalim, rüyam... Doğum günü hediyesi... Sıra sıra, büyükten küçüğe. Ya da küçükten büyüğe. Renkli, desenli, çiçekli... Hepsi birbirinin aynı. Gözlerimi ovalıyorum, yakından bakıyorum. Biraz daha yakından... Bir fark olmalı mutlaka. Hepsi bu kadar benzememeli birbirine. Birinde bir kirpik eksik olmalı mesela. Yok yok. Hepsi birbirinin aynı. Sadece boyları, boyutları... Düşünüyorum. İlk hangisi yapıldı acaba? Acaba hangisi, diğerinin takli-

di? Bu bebekler... Gittikçe çoğalıyor gibiler... Gözlerim yarı açık, bakışlarım buğulu... Başım ağrıyor. Sesler duyuyorum. Ses... Zil çalıyor. Kapı... Yürüyorum zar zor... Adımlarım uykuda gibi... Kapıyı açıyorum. Ev arkadaşım. Anahtarını evde unutmuş. İçeri giriyor, oturuyoruz. Beni böyle bitkin, böyle hâlsiz görünce soruyor. Anlatıyorum. Rüyamda diyorum, anlatmaya başlıyorum. Gökyüzündeydim. Tam hatırlamıyorum, böyle her şey bozbulanık... Elimde bir matruşka. İşte şu komidinin üstündekilerden. Yıldızdan yıldıza atlıyordum. Ayı, dünyayı, güneşi, yıldızları görüyordum. Yusuf da değildim üstelik. Bir boşluğa düşmüştüm. Kuyu gibi... Sen beni dinliyor musun? Gözleriyle onaylıyor. Ne kadar sessiz... Hiç böyle yapmazdı oysa. Yabancı gibi... Bir şey söyle diyorum. Böyle put gibi durma karşımda diyorum. Tuhaf tuhaf bakıyor yüzüme. Yüzü daha önce de bu kadar simetrik miydi, hatırlamıyorum. Sağ ve sol, birbirinin aynı. Keşke bir kirpiği diğerinden eksik olsaydı. Yok olmuyor. Gözleri büyüyor. Bak yapma böyle diyorum. Daha da büyüyor. Etraf bulanıklaşıyor. Gözleri daha da büyüyor. Damarlarını görebiliyorum. Bak yapma diyorum, korkuyorum. Öyle hareketsiz, öyle sessiz... Görmekten korkma diyor. Sus diyorum, gör diyor. Görmekten korkma diyor. Gözleri daha da büyüyor. Yuvalarından çıkıyor. Öyle mecaz filan değil, gerçekten çıkıyor. Yuvalarından fırlayan gözler dışarıda büyümeye devam ediyor. Büyüyor, büyüyor, büyüyor. Gözleri kafası kadar oluyor neredeyse. Çılgılık atıyorum bak yapma korkuyorum diyorum. Gözlerinin kenarlarından irin akıyor yere. Kan akıyor. Gözlerinin rengi akıyor. Gözleri soluyor. Bembeyaz bir tabaka kalıyor geriye. Sonra yeniden renkleniyor. Bir mavilik kaplıyor iki gözünü birden. Gökyüzü gibi... Gözleri göğün rengine bürünüyor. Şaşıyorum. Sonra denizler, karalar beliriyor gözlerinde. Karalar birbirinden ayrılıyor, buzlar eriyor, sular çekiliyor. İki dünyaya dönüyor gözleri... Tam karşımda... Sanki evrenin ortasında yapayalnız kalmışım gibi. Sanki koskoca galakside birbirinin aynı iki dünya varmış gibi. Etraf kararıyor, mekân akıyor ayaklarımın altından. Boşluktayım. Koskoca evren... Karanlık... Önümde iki dünya... İkisi de birbirinin aynı. Seç birini diyor. Hangisi gerçek hangisi rüya bilemiyorum. Birine atlamam gerek. Kendi dünyama dönmem gerek ama ben bilemiyorum. Korkuyorum. Kalbim hızlı hızlı çarpıyor. Atla diyor. Yapamamam diyorum. Atla diyor. Korkuyorum. Rastgele bırakıyorum kendimi boşluğa. Düşüyorum... Siyah evrenden mavi göğe geliyorum. Bitmiyor. Gör diyor. Bakamıyorum boşluğa. Gör diyor. Bağırıyor. Ben düşüyorum ve ben düşmeye devam ettikçe detaylar büyüyor. Yatağımı görüyorum yukardan. Bir tüy gibi hafifçe, sağa sola

giderek düşmeye devam ediyorum. Uyan diyor. Nasıl diyorum. Uyan diyor. Uyandır diyorum. Gör diyor. Kendimi görüyorum. Yatakta... Yavaş yavaş, sessiz sessiz düşüyorum. Bedenime giriyorum... Ve aniden... İrkilerek... Kalbim hızlı hızlı çarparak... Uyanıyorum.

Annem başımda... Uyan oğlum, diyor. Nasıl diyorum. Uyan diyor. Başım diyorum. Çay yaptım iyi gelir diyor. Sobada da ekmek... Şimdi bir de patates atarız, ana-oğul şöyle karşılıklı... Başımı çeviriyorum. Soba... Üstünde çay, fokur fokur kaynıyor. Üşümüşsün gelir gelmez uyudun diyor. Çok üşüdüm anne diyorum, çok üşüdüm. Az kaldı diyor, bu karda kışta dershaneye gitmeler de bitecek, hele bir üniversiteyi kazanaydın, doktor olaydın diyor. Şaşıyorum. Ben zaten kazandım, okuyorum diyorum. Hem de mühendislik... Annem gülümsüyor. Sen çok yorulmuşsun, hadi biraz daha uyu diyor. Korkuyorum. Bu ev, bu soba, bu fokurdayan çay... Hepsi tamam... Ama hangi zamandayım, bilmiyorum. Annem uyu oğlum diyor. Başım diyorum. Çay yaptım iyi gelir diyor. Sobada da ekmek... Şimdi bir de patates atarız, ana-oğul şöyle karşılıklı... Uyuyorum...

Uyur uyumaz bir rüya görüyorum. Rüya gördüğümün farkındayım. Uykudayım ama bilincim açık gibi. Bilincim kapalı ama uyanıkmışım gibi. Evdeyim. Komidinin üstünde matruşka... O vermişti bana bunları. Sevdiğim, hayalim, rüyam... Doğum günü hediyesi... Sıra sıra, büyükten küçüğe. Ya da küçükten büyüğe. Renkli, desenli, çiçekli... Hepsi birbirinin aynı. Sadece boyları, boyutları... Her şey birbirinin aynı... Ben bu sahneyi bir yerden hatırlıyorum. Aynı his, aynı kaygı... Dejavu muydu bu? Başım ağrıyor. Her şey çok hızlı değişiyor. Zaman... Mekân... Beynime engel olamıyorum. Ama tüm bunların bir rüya olduğunu da biliyorum. Birazdan kapının çalınacağını, ev arkadaşımın geleceğini, ona rüyalarımı anlatacağımı, gözlerinin yuvalarından çıkacağını, hepsini, hepsini biliyorum. Ama insan aynı rüyayı kaç kez görür, bilmiyorum. Sadece korkuyorum. Sesler duyuyorum. Ses... Zil çalıyor. Açmak istemiyorum. Korkuyorum. Ama beni kapıya iten o güce karşı koyamıyorum. Zil çalıyor. Kapıya yaklaşıyorum. Açıyorum... Hayır hayır, ev arkadaşım değil... O... Bu bir rüya olmalı diyorum. Hayalim tam karşımda gülümsüyor. Rüyayım ya ben de diyor. Bir daha gülümsüyor. Gülümsüyorum. Sana verdiğim bütün matruşkaları yanına al diyor. Neden diyorum. Hızlı ol diyor. Bu bir rüya, vaktimiz az... Birden bebeklerin hepsini elimde görüyorum. Nasıl oldu, nasıl geldiler elime, bilmiyorum. Bir şeyler yer değiştiriyor. Sormuyorum artık... Alışıyorum. Rüyam kapıda bekliyor. Haydi diyor, vaktimiz az. Peşine takılıyorum. Koskoca bir tarladayız.

Aniden hem de... Bomboş, sarı bir tarla... Tarlanın tam ortasında havuz... Havuzun kenarında matruşkalar... Sıra sıra, renkli renkli... Fıskıran suyun kenarında kuşlar... Şarkı söyleyen ama sesi çıkmayan kuşlar. Sanki benimle konuşmak istiyorlar. Süleyman da değilim üstelik. Oysa onlar sobada çay fokurtusu gibi belli belirsiz... Bana sessiz şarkılar söylüyorlar. Ninni gibi... Rüyam bana gülümsüyor. Bırak onları bana bak diyor. Bakıyorum. Sen ne güzel bir rüyasin diyorum. O halde beni gör diyor. Nasıl diyorum. Anahtar diyor. Elinde bir sürü kapı... Bak ne güzel matruşkalar diyor. Hayır diyorum, onlar kapı... Rüyada olduğun nasıl da belli diyor. Sonra kapıların her birini arsanın bir ucuna bırakıyor. Tohum saçan köylüler gibi. Kapıları savuruyor tarlaya. Hadi seç diyor sonra. Seçemiyorum. Haydi diyor, sen doğru kapıdan girersen... Ne olacak diyorum. Doğru kapıdan girersen... Ne olacak diyorum. Duymuyor. Gittikçe uzaklaşıyor. Sobaya düşmüş bir su damlası gibi aniden bir buhara dönüşüyor. Kayboluyor. Çaresiz kalakalıyorum tarlanın tam ortasında. Hemen yanıbaşında bir yatak. Benim değil. Ama var. Nerden gelmiş, ne zaman, nasıl gelmiş bilmiyorum. Bembeyaz bir yatak... Örtüsünü rüzgâr savuruyor. Yorgunum. Zihnim bulanık. Yatağa uzanıyorum. Kapılar sımsıkı kapalı... Kuşlar şarkı söylüyor sessiz sessiz... Ben uyumaya çalışıyorum. Yatakta bir sağa bir sola dönüyorum. Uyuyorum... Gözlerimi aralıyorum. Gerçekte gibiyim. Hayır hayır rüyada gibi... Hayal meyal... Yatağımdayım, pencere sonuna kadar açık... Hafif bir rüzgâr esiyor. Kuşların sesini duyuyorum. Yağmur yağmış şehre. Evlerin borularından şırl şırl sular akıyor. Açık pencerenin dikkörtgene aldığı o karşık evin pervazında saklanıyor kuşlar. Birbirlerine sokularak kendi rüyalarını seyrediyorlar. Hepsi birbirinin aynı... Hangisi gerçek bunların hangisi düş? Karıştırıyorum. Gözlerimi kapatıyorum. Rüyama kaldığım yerden devam ediyorum. İnsan hiç, yarım bıraktı bir rüyanın devamını görür mü? Dizi gibi.. Ben görüyorum işte. Hâlâ tarladayım. Fokurdayan kuş sesleri... Her yeri bir bulanıklık kaplıyor. Işıklar yanıyor sonra. Tarlanın her tarafına saçılmış yıldızlar gibi. Köşeli ışıklar. Korkuyorum yine. Sesler duyuyorum. Ses... Kapı çalıyor. Şu koskoca tarlanın ortasında bir sürü kapı... Hangisinden gireceğim, hangisi gerçek, bilemiyorum. Gök gürlüyor. Rüyam gel diyor, sesini duyuyorum. Neredesin diyorum. Burdayım gör beni diyor. Kapının ardındayım diyor. Hangi kapı diyorum, göremiyorum, seçemiyorum bu karanlıkta. Gör diyor. Gök gürlüyor. Korkuyorum. Kaçıyorum. Rastgele bir kapıdan giriyorum yavaşça. Elimde bir âsâ var, ama Musa değilim. Böyle upuzun bir baston... Bastonumla kapıyı biraz daha itiyorum. Han gibi bir yer... Eski zamanlardan bir zaman. Bir sürü insan... Hancının elinde bit testi, odadakilere su doldu-

ruyor sürekli. Bir grup insan toplanmış konuşuyor ötede. Padişahımız devletl  sultanımız   meyin dediyse, yasak ettiyse   meyiz diyorlar. Ben   k susadım diyorum hancıya. Nolur bir bardak su... Duymuyor gibi beni. Az daha ötede bir adam. Bu kalabalığın bir k  sesine   kilmi  , namaz kılıyor. Selam veriyor. Yüzünü bana çeviriyor. Hoş geldin oğlum, geciktin diyor. Babam... Gözlerime inanamıyorum. Sen   lmemi   miydin baba diyorum. Yıllar önce, beraber geçirdiğimiz o kazada. Benim kurtuldu  um ama sonrasında her gün   ld    m o kazada hani...   lmemi   miydin diyorum. Gülümsüyor. Gözlerini kapat, zamana bak diyor. Bu zamanda ben daha do  mamı  tım ki diyor. Neler oluyor. Aklım karışıyor yine. Gel diyor, huzur şimdiki zamanda, yanımda kıyama dur. Suyum yok diyorum, nurum yok, abdestim yok. Çok susadım baba diyorum, çok susadım. Biliyorum diyor, sen niyet et. Niyet ediyorum. Ellerimi kulağımın arkasına götürür götürmez insanlar değişiyor, yüzler ba  kala  ıyor. Sanki hepsini daha önce g  rm    m gibi, ama hiçbirini daha önce görmemişim gibi. G  r diyor babam, g  r. Dünya hayatı ancak bir rüyadan ibarettir diyor. Etrafa bakıyorum,   ocuklu  umdaki cami.   a  ırıyorum. Bayram namazındayız diyor. Allak bullak oluyorum.   ocuklu  umdayım ama   ocuk değilim. Babamla aynı ya  tayım neredeyse. Oysa babam öleli yıllar olmamış mıydı? Korkuyorum. Yine de    imde garip bir huzur var. Gözlerimi kapatıyorum, öylece kalayım istiyorum. Gözlerimi a  maya korkuyorum. Uyan diyor. Kimsin diyorum. Rüya diyor. Görmek istemiyorum diyorum. G  r diyor. A   gözlerini, beni g  r diyor. Açıyorum. Yine o... Ellerinde matru  skalar... Doğum günün    in getirdim diyor. Rüya   inde rüya diyorum. Se   birini diyor. Neyin diyorum. Kapı diyor. Etrafıma bakıyorum, aynı arsa... Havuzda fokurdayan kuşlar... Işıklar yanıp s  n  yor. Gökten yıldızlar d   meye ba  lıyor o anda.   abuk ol, vaktimiz az diyor. Yıldızlar d    yor, ama hep aynı boyda. Köşk köşk yıldızlar kaplıyor arsanın her tarafını. Düşen yıldızların ı    ı s  n  yor. I    ı s  nen yıldızlar matru  şkaya d  n    yor. Korkuyorum. Başıma düşecekler diyorum, gidelim diyorum. Kapıyı a   diyor. Rastgele bir kapı açıyorum. Bütün o debdebe birden bitiyor. Evdeyim. Uyuyorum...

Uyan diyor. Ev arkadaşım.    eri girmiş, oturuyoruz. Eski bir koltuk. Noluyor diyorum. Uyansana oğlum, bir film izleyelim dedik, boyuna uyudun diyor. Ne filmi diyorum. Inception diyor. Anlamıyorum. Ba  langi   diyor. Film izlerken uyuyakaldın, tamam uzun ama güzel film diyor. Başım çok ağrıyor diyorum. Sürekli sayıkladın, ben de dokunmadım diyor. Rüya diyorum. Rüya görüyordum. Ne g  rd    m   soruyor. Hatırlamıyorum. B  l  k pörçük şeyler... Onu da anlatmak istemiyorum. Ne zamandır uyuyorum böyle diyorum. On, bilemedin on beş dakika diyor. Yüzyıllar geçmiş gibi diyorum.

Gülümsüyor. Filmin konusu da bu, rüyalar diyor. Gülümsüyor. Gülümserken gözleri büyüyor. Yuvalarından çıkacakmış gibi. Korkuyorum, başımı hemen televizyona çeviriyorum. Ekranda birkaç adam... Gökyüzündeler. Sana filleri düşünme desem ne düşünürsün diyor biri. Filleri diyor öteki. Kafam karışıyor. Başım ağrıyor. Beynim zonkluyor gibi... Düşünmek istemiyorum. Düşünmek istemediğim şeyi düşünüyorum bu sefer. Çerçeve içinde çerçeve gibi... Ya da halka içinde halka... Hangisi daha sınırsız? Aynı komidin.. Bu odada... Matuska bana bakıp gülümsüyor. Ben, bir nesneye dönüşüyorum o anda. İçimden bir ben daha çıkıyor. Onun içinden bir ben daha. Bir ben daha... Sayısız ben... Noluyor yine... Başım... Ekran bulanıklaşıyor. Karakterler silikleşiyor. Haydi gel diyor televizyondaki adam. Şaşıyorum. Benimle mi konuşuyor. Gel diyor. Evet bana diyor. Düşünme boşver diyor. Düşünmek istemiyorum. Televizyona yaklaşıyorum. Elimi uzatıyorum. Elimden tutuyor adam. Beni çekiyor. Çekiyor.. Canım acıyor. Hissediyorum. Çok acıyor. Gel diyor. Gör diyor. Rüya diyor. Görmek istemiyorum diyorum. Daha hızlı çekiyor. Bir anda. Ekranın içine giriyorum. Gökteyiz. Helikopterde, adamın tam karşısında oturuyorum. Sana filleri düşünme desem ne düşünürsün diyor. Susuyorum. Cevap vermiyorum. Düşüncelerimi okuyor. O an, filleri düşündüğümü biliyor. Korkuyorum. Ani bir hareketle... Camı açıyorum. Kendimi aşağı bırakıyorum. Düşüyorum. Düşüyorum. Hep düşüyorum.

Uyanıyorum. Yatağın içinde irkilerek... Gözlerimi ansızın açıyorum. Ama her yer karanlık... Bir müddet öylece kalıyorum yataкта. Elimi gezdiriyorum. Bastonum yataкта... Korkuyorum. Sanki az sonra yatağın altından ne olduğu belirsiz bir şeyler çıkıp beni içine çekecek gibi. Tarifsiz bir his... Korku, kaygı, ürperti veren bir his... Bu bir rüya mı, gerçek mi ayırt edemiyorum. Neler oluyor. Kalbim hızlı hızlı çarpıyor. Yataktan kalkmaya gücüm yok. Üşümüşüm. Ama ev sıcacık... Sesler duyuyorum. Fokur fokur... Kaynayan suyun sıcak sobaya düşmesi gibi... Cıssssss... Başımı diğer tarafa çeviriyorum. Annemin varlığını hissediyorum. Uyandın mı oğlum diyor. Nasıl diyorum. Uyan hadi diyor. Başım diyorum. Çay yaptım iyi gelir diyor. Sobada da ekmek... Şimdi bir de patates atarız, ana-oğul şöyle karşılıklı... Soba... Üstünde çay, fokur fokur kaynıyor. Üşümüşsün gelir gelmez uyudun diyor. Çok üşüdüm anne diyorum, çok üşüdüm. Sobaya düşen suyun buharını taaa burnumda hissediyorum. Isınıyorum. Çayın kokusunu alıyorum. Her yer karanlık... Anne diyorum. Uyandın mı oğlum diyor. Biliyor musun, körler de rüya görür diyorum. O kazadan beri her gün görüyorum. Gülümsüyor herhalde. Ben görmüyorum. Çok yorulmuşsun sen, hadi biraz daha uyu diyor. Gülümsüyorum ben de. Ve sonra uyuyorum. Uyuyorum. Uyuyorum...

METİN ÖZDEMİR

BENİM GİBİ BİRİ

Bezdirici tatil günlerinden biri, tatsız tuzsuz bir pazar... Gazeteyi merak-sızca tükettim, oyalanmak için sığındığım televizyon bile zamanı öldü-recek keyifli bir avuntu olmaktan uzaktı...

Can sıkıntısından arabaya atlayıp amaçsızca dolaşmaya başladım. Ani bir kararla sahil yoluna sapıp arabamı bir cebe park ettiğimde, telaşlı kış güne-şi ardından bir koşan varmışçasına erkenden ufku boylamıştı bile. Kış, diye mırıldandım kendi kendime; kaçmanın, göçmenin, terk edip gitmenin mev-simi. Kalanların payına ise; kısacık, kasvetli günler... Çiyli ve sisli sabah-lar... Puslu ikindiler... Loş akşamlar... Yarım yamalak günlerin eksikliğini de tamamlayan yorgun kış geceleri... Her yanı kuşatan sonsuz, saydam, puslu bir grilik; can sıkıntısının, memnuniyetsizliğin o değişmez rengi...

Böyle günler daha bir sığmaz oluyorum içime, evime, yaşadığım kente... İçimde tarif edemediğim tuhaf duygular kar gibi uçuşmaya başlıyor. Sanki siste yönünü şaşırmış garip hislerle karşılaşıyorum. Ya da içsel taşkınla bir-likte su yüzüne çıkan bir sürü karmaşık duygu benliğimi ele geçirmeye çalı-şıyor. Birbiriyle yenişemeyen uzaklık ve yakınlık fikrini, kaçma arzusu ile kalma isteğini çaresizce uzlaştırmaya çalışıyorum.

Soğuğa rağmen deniz kenarında buz gibi bir banka ilıştim. Paltomun yakalarını kaldırıp boynumu içine gömdüm. Ellerimi göğsüme sıkıca kavuş-turdum. Kendime sarılırcasına. Fırtına nedeniyle seyrüsefer durmuş, irili ufaklı onlarca şilep ve mavna saçılıvermiş Marmara'nın sakin sularına. Sarı, solgun ışıklarını bir bir yakarak karşıyorlar sisten örtünün üstüne kopkoyu bir perde indiren kış gecesini.

Soğukta ellerimi hohlayıp ovuşturarak, hafiften zonklayan ayak taban-larımla tempo tutarak ısınmaya çalışırken ne yandan geldiğini anlayama-dığım ben boylarda, düşünceli biri sessizce yanıma oturuverdi. Fark etme-miş miydi beni? Tenha kış günü onca boş sıra dururken yanıma oturacak ne vardı şimdi... Fena halde canım sıkıldı. Münasebetsizliğini yüzüne vurmak için ondan yana sert bakışlar fırlattım, istifini bozmadı. Göğsümü körük gibi kabartıp burnumdan soluyarak öfke dolu sinyaller yolladım, orali bile olma-dı. Sanki bir odaklanma düşüncesi taşımadan uzaklarda belirsiz bir nokta-

ya dalıp gitmişti. Isıttığım iskemleyi paylaşmaktan vazgeçip başka bir yere geçmeyi tasarlamıştım ki, dizlerinin arasına sıkıştırdığı nostaljik görünümlü bavula takıldı gözlerim. Eski meşin bir bavul. Kayışlı, deri kulplu, köşeleri metal perçinli... Hâlâ böyle demode bavul kullananlar varmış diye düşünmeden edemedim. Daha dikkatli bakınca yıllar önce okulda kullandığının tıpatıp aynısı olduğunu fark ettim; hani yatılı okulun ilk günü Edremit çarşısındaki göçmen satıcıdan aldığımız. Hiç unutmam, o gün takım elbise, iskarpin ve kravat da almıştık. O garip günden kalan tek şey, hâlâ sakladığım kahverengi verev çizgili, ipince bir kravat. Garipti; yepyeni bir yaşamın heyecanı, terk edilmişliğin girdabında boğulup gidiyordu...

Galiba o günlerde başladı benim menzilsiz yolculuğum. O gün bugündür içimde uzayıp giden yollar, demiryolları, istasyonlar, iskeleler... Nereye gitsem yakamda bir gurbet duygusu. Geldiğim yere uzak, bıraktığıma yakın. Acı bir tren düdüğü yahut gemi haykırışı duysam -ayrılık acısı değil- uzaklara gitme özlemi kanatlanıyor içimde. Gittiğim yerde beni neyin veya kimin beklediğinin bir önemi yok. O vapurda ya da trende olma arzusu içimde yangın gibi büyüyor. Fakat bir süre sonra heyecanım yavaşlamaya, hevesim küllenip o eski canlılığını yitirmeye başlıyor. Tanımadığım renkli ve uzak diyarların o yabanıl, tehlikeli bilinmezliği, alıştığım dünyanın huzur ve emniyetine yenik düşüyor, olduğum yere kısıp kalıyorum. Galiba bir şeyleri hayal etmeyi, o şeyin kendisine tercih edişim de ondan.

“Madem gitmek istemiyorsun, niye buradasın?”

Afalladım birden. Yanımdaki yabancıyı tamamen unutmuş, uzayıp giden içsel bir monoloğa hapsolmuştum. Kuşkulu bakışlarla teklifsiz yabancından yana yarı döndüm. Cevap vermek yerine anlamamış gibi tuhaf bir yüz ifadesi takındım.

“Gitmek istemiyorsun madem, burada işin ne?” diye yineledi, yüksek bir sesle ve ağız dolusu. Şaşkın, biraz da tedirgin;

“Denizi seyrediyorum.”

Sahici bir tutum takınarak yüzümü hemen denize çevirdim. Cevabını bildiği bir soruyu soranın meraksız ifadesiyle;

“Denizi mi gemileri mi?” diye sordu.

Hem teklifsiz, hem de inatçı diye düşündüm, daha bir ekşittim suratımı;

“Farz edelim gemileri, ne olacak? Hem ne düşündüğümü nereden biliyorsun, kimsin sen?”

“Senin gibi biriyim işte, çekip gitmek isteyen biri.”

Konuşmazsam susacağını düşünmekle yanılmıştım;

“Gemileri niçin seyreder insan?”

Ben sustukça ses tonu cüretkâr bir hâl alıyordu. Yanıt aramaktan çok konuyu bir yere sürüklemek istiyor gibiydi. İş olsun diye sordum;

“Niçinmiş?”

Oldukça memnun;

“Gitmek için,” dedi, “O gemide olmak için. Gemiler, trenler bir yerden bir yere gitmenin araçları değildir yalnız. Gidebilecek oluşun remzidir aynı zamanda. Gidemesek de, böyledir bu.”

“Ne yani, amaç yolculuk değil mi?”

“Hayır, önemli olan gitmek değil, gidebilmek. Her geminin buğulu kamasında düşeriz kendimizi, her trenin hülyalı kompartımanında... Uzayıp giden raylara upuzun hayaller döşeriz...”

“O zaman sırf hayal kurmak için...”

“Dahası, bir de seyirci düşeriz kendimize. Çekip gitmedeki keyfi de, kederi de çoğaltan bir şey.”

Durdu. Hayali birini uğurlarcasına elini salladı.

“İzleyen, biz ufukta küçücük bir noktaya dönüşünceye kadar bekleyen bir çift göz; güzel bir kadın mesela. Bir yolculuk filminin başkahramanı gibi hissettirir insana. Bazen de kendimizi izleriz filmlerden devşirilmiş bir duyarlılıkla.”

Şimdi de uzaklaşan bir kompartıman camından tahmin edilen, fakat asla anlaşılamayan veda sözcüklerini haykırıyor gibiydi. Aniden bana döndü;

“Senin de beni izlediğini biliyorum. Daha doğrusu hep öyle hayal ediyordum.”

“Nasıl yani?” diye atıldım.

İlgimi çekebilmiş olmaktan memnun;

“Senin gibi biriyim demiştim ya, daha fazlası; ben senim, belki sen ben-sin, ya da ne fark eder!”

Akla ziyan sözlerine cevap bile bulamıyordum.

“İçindeki yolcuyum senin, o vapur sirenlerini duyunca hop hoplayan yanı-nım, çekip gitmek isteyen yanın.”

Kendimi toparladım biraz;

“Nasıl yani?” diye sordum ikinci kez.

“Beni uğurlamanı istiyorum basbayağı!”

“Ben sensen, nasıl uğurlayabilirim ki?”

“Ben olup olmadığını anlamış olursun böylece.”

“Ya öyleyse?”

“Benle gelmeye mi korkuyorsun?”

Duraladım, “sen benimle kalmaya mı?” diye başlayan bir cümle kurmak-tan vazgeçtim;

“Hayır korkmuyorum?”

“Öyleyse?”

“Korkmuyorum, öyle olsa bile gidebileceğine...”

“Demek gidebileceğime inanmıyorsun?”

“İnanmıyorum!”

“O halde yarın saat 14.30’da gara bekliyorum seni.”

Sustum. Hala ikna olmadığımı düşünüyor gibiydi. Aradığı cümleyi bulun-ca sır verir gibi kulağıma eğildi;

“Biliyorsun”, dedi, “ayrılığın fiyakası kalanlarla tamamlanır.”

Çocuksu bir inatla;

“Orada olacağım!” Dedim ve hızlı adımlarla arabama yöneldim.

...

Tekrarlandıkça sözcüklerin anlamını yitirmesi gibi, düşündükçe gerçek-lik duygusunu kaybediyordum. Bir düş müydü bu, düşlem mi, imgelem mi? Gece boyunca düşünüp durdum, gara gidip gitmeme konusunda kararsız kal-mıştım. Ertesi gün de devam eden kararsızlık bulutları öğleye doğru dağıl-maya başladı. Bir gar ismi söylememişti. Hızlı tren çalışmaları nedeniyle her iki garın da kapalı olduğunu anımsadım sonra. Kafam yavaş yavaş işlemeye başladı. Yanlış yerde arıyordum galiba. Başka bir şey olmalıydı, bambaşka bir yolculuk... Belki de kendi içime, içimin uzaklarına... Gitmem gereken yerin tam da kendi içimde bir yer olduğunu hissettim nedense. Ya da gittiğim yerde bulamadığım aslında kendimden başkası değildir! Öyleyse, hep kaçmış olmalıyım. Kendimden. Bulmaktan korktuğumdan. Kaçmakla gitmek arasın-daki ipince çizgiyi şimdi fark ediyorum. Hep iki kişiyim aslında. Biri diğere boyund eğdiği için tek biçimde görünen. Geceyle gündüz gibi belki de... Birbirinin zıddı ve fakat iç içe, günü bütünlüyor.

İçimde mıknaş gibi itip çeken duyguların gerilimi. Sürgit. Bu çatışma-lar farkında olmadan bir tahterevalli dengesi oluşturmuş olmalı. Birbiriyle cebelleşen duygulardan biri diğerini egemenliği altına alıp kendini haykırmaya başladığında, tüm varlığım ağırlığını bu hissin tam tersi olan yöne vererek iç dengesini sağlıyor. Böylece hangi duyguya yaklaşısam, onun uzağına düşe-ceğimin de farkına varıyorum. Bilinçli bir tembelliğin pençesinde gerneşen ruhumu harekete geçirmem neredeyse imkânsız hale geliyor.

Çalışma masamın tam karşısında yuvarlak bakır çerçeveli, antika görünümlü bir duvar saati asılı. Gözüm saatte. Nefes nefese bir yelkovan zamanı on dört otuza doğru sürüklerken biraz heyecanlanır gibi olsam da, kısa bir süre sonra saat flulaşıyor, saatle birlikte tüm uzaklar, uzaklıklar bir çırpıda kaybolup gidiyor. Midemin başkaldırışından öğle yemeğini atladığımı hatırlıyorum. Ceketimi alıp çıkıyorum. Birden rahatlamış hissediyorum kendimi.✍

FAHRİ AYHAN

CİMCİME

Özenle örülmüş saçları omzuna düşüyor Fadime'nin. Her gün birini taktığı tokaları rengarenk. Öğretmenim ona cımcime diyor. İpek yumuşaklığındaki saçlarına dokunup, 'saç dediğin böyle örülür, böyle bağlanır' diyor. Ürkek bakışlarım öğretmenime takılıyor. İçim fırtına, içimde bütün gemiler alabora... Hep cımcimeye baksın, hep cımcimeyi sevsin, beni hiç sevmesin. Sınıfın orta yerinde ezildikçe eziliyorum. Her biri farklı renk çoraplarımı saklarken büzülüyorum. Güler, Ayşenur, Esra ne diyorlardır taranmamış katman katman saçlarıma? Öğretmenimin sevgi dolu bir bakışına hasret ezildikçe ezilen duygularım. Bir bakışında içime akacak sınırsız bir şey...

* * *

Tek düze devinen dünyanın yamaçlarında babamla "hayat dalına" tutunmaya çalışıyorum. Tutunmalıyım da. "Onsuz" geçen soğuk ve irkiltici günlerimden beri, uzayıp genişleyen zamanın paletleri altında gün yüzü görmeyen hayallerim... Odanın penceresi, beton binalar arasındaki küçücük bir parka bakıyor. Gölgele uzamaya başlayınca, gözlerim bu parka doluşan apartman sakinlerine takılıyor. Annelerinin eteklerinden tutup koşuşturan afacanlar, kumun içinde debelenince ebeveyninden bir bakışı kotaranlar, sıcacık bir yuvanın rahatlığıyla gözleri ışıldayan arkadaşlarım. En çok da onlar. Dalıp gidiyorum dışarıya taşan hayatlara. Dünyamın sınırlarını belirleyen bol odalı bu evde biriken yalnızlığım bir başıma. Süslü, pembeli çıkartmalarla kaplı defterim başucumdan eksik olmuyor. Kara kaşlarına, sayfa sayfa satırlar biriktiriyorum her gece. Akşam kızılığında eve gelen babamın meçhule bakan gözlerine bakıp cesaret bulamadım daha: "Baba artık onu göremeyecek miyim" diyecekken bir yumruk gelip oturuyor boğazıma. Balkon kenarında saksı saksı yeşilliklerim göz dolduruyor. Fesleğeni, reyhanı, kaktüsü... Bir yıl önce özenle toprağını doldururken: "Kızım dikkat et, dağılmasın etrafa" diyen kırılgan sesini... Şimdi balkondan etrafa buruk kokular yayılıyor. Her koklayışımda tazelenen hatıralarımla bir başıma. İlk zamanlarda bir yitiğine kavuşma heyecanı, yolun bittiği kavşakta bekliyordu. Hiç bırakmamacasına tutunca ellerimi saatler dakikaya dönüştürdü. Aylarca devam eden bu duruma alışmak kolay olmuyordu. Bu şehirden gideceğini bir sır gibi sakladı benden. Buraları terk etmek zorunda kaldığı günler yaklaşırken saçlarıma süzülen gözyaşlarını hissedene kadar bırakmadı. Sınırsız işleyen

bir kaderde her şey olup bitiyordu. Bense gün gibi gerçeklerin soğuk rüzgârlarında savrulup duruyordum. Komşumuz Safiye Teyze’den duydum her şeyi. Şiddetli bir kavganın ardından almış başını gitmiş. Sadece küçük kardeşimi alabilmiş yanına. Beni de alacak imkânı yokmuş. Ne o ne de babam tek kelime etmediler. Yüreğinden bir parça bırakmanın burukluğuyla koşar adım uzaklaştı bu diyarlardan. Evin her tarafında, ondan kalan bazı eşyaları ellemedim daha. Elinin değdiği eşyalarda parmak izleri bozulmasın istiyorum. İstiyorum ki elim eşyalara dokunduğunda onun elini tutuversin. Mutfak dolabımızın üst raflarına dizili misafir takımı da hâlâ böylece duruyor. Ne arayan var, ne de soran. Her gün güneş tepeden inmeye başlayınca beni bir telaş alır. Yemek yapılacak, çamaşır serilecek. Tuzu, yağı eksik yemeklerimi çok beğeniyor babam. Bir gün olsun yüzünü buruşturmuyor. Ödevlerimi yapmama fırsat kalmadan gün ferini yitiriveriyor. Geçenlerde vitrin dolabımızın üstündeki çerçeveli fotoğrafı görünce beni bir heyecan aldı. Toz zerrecikleri içinde beliren mutlu bir aile tablosu. Hızlıca camını silerek odama koştum. Gamzelerim gamzeleriyle aynı. Ellerinden uçurecek kuşunu koruma tedirginliğiyle. Pamuk yumuşaklığındaki elleri saçlarımda geziniyor. Ela gözlerinde en çok hüznün okunuyor. Dakikalarca baktım bu kare fotoğrafa. Aylardır hasret kaldığım aile sıcaklığını bütün hücrelerime kadar hissediyorum yeniden. Soğuk, sop soğuk dünyanın gerçeklerini kabullenmekten başka çarem yok. Artık ümidimi yitirdim. İki apartman boşluğundaki komşu kadınların dedikoduları doğruysa kara bulutlar semalarımından hiç ayrılmayacak artık: “Baban, yakında belki de...” olmaz diyorum. Olamaz. İçimde hafakanlar kopuyor. Dünyam durmadan yeniden yıkılıyor, yeniden yıkılıyorum. Bir başka kadının gölgesinde, yeniden başlayacak bir hayat. Ondandır hayallerin her tarafı sarmaladığı bu evde başka birine nasıl alışırım? Onun yerini kim tutabilir? İçimdeki hasretin yangınları yalım yalım. Bunlar yetmezcesine herkesin tavırlarında tuhaflıklar almış başını gidiyor. Her an gözleri boşluğa bakan babamın yüzünden tebessüm eksik olmuyor. Şimdilerde karşıma oturmuş beni dinliyor, derslerimi soruyor. Eve gelecek kadından tek kelime etmiyor. Sorduğumda yuvarlak cevaplarla ilgimi başka yere çekiyor. Yolumun üzerindeki terzi amca, alt komşu Huriye Teyze... Her tarafta beni süzen mütebessim çehreler. Olup bitenlerle beraber her eve gidişimde geri geri giden ayaklarım.

* * *

Yüzleri yalayan serin bir sonbahar günü. Koşarcasına sınıflarından çıkan öğrenciler sokaklara doluşuyor. Kalbimi ezen yük, sırtımdaki çantanın ağırlığını hissettirmiyor bile. Beton binalar arasından kızıl güneşin ışınlarını görmek gittikçe zorlaşıyor. Anahtarları çevirmeyi deneyecekken kapı birden açılıyor. Babamın yüzü tebessümle açıldıkça açılıyor. İçeriye girmeden çantamı

alıyor. “Benim küçük sultanım gelmiş.” derken erinci göğsüne sığmıyor. Evde birinin kokusunu çoktan hissediyorum. Babamın kucığında oda oda gezdiriliyorum. Aylardır yaşadığım koca eve yabancılaşıyorum birden. Hafakanlar. Yıkık dünyam. Onsuz bir hayat. Kesik kesik ve hızlıca akan görüntüler. İki apartman boşluğunda kadınlar yeniden konuşuyor: “Yakında baban belki de, belki de, belki de...” Artık her kimse evdeki... Görmek istiyorum. Küçük odada başı öne eğik öylece bekliyor. Yüzünü çevirince göz göze geliyoruz. Gamzeleri gamzelerim oluyor birden. Kırıkan yüzüne ince bir tebessüm dağılıyor. Gözyaşları aylar sonra ipek saçlarımı yeniden suluyor, okşuyor. Pamuk ellerinin hâlâ değişmeyen kokusu...✍

MESUT DOĞAN

MEDCEZİR

İki büyük hastanenin arasından geçen yolun kenarında birkaç ağacın ve tahta bir kulübenin yer aldığı bir bahçede, ağacın birine ipile bağlanmış radyodan sürekli türkü sesleri duyuluyor. Bu radyoda ne varsa günün yirmi dört saati türkü sesi geliyor. Büyük büyük çöp tanklarının etrafında kendi bölgesinin dışına asla çıkmayan iri kıyım kediler neşe içinde günlük mesailerine çoktan başlamışlar.

Önceki akşam bekâr öğretmenlerin kaldığı lojmandan bir çuvala koyup buraya getirdiğimiz kediye arıyordum. Kediye bir naylon poşete koyup etrafı görüp nereye gittiğini anlayamasın diye ağzını kapatmıştık. Ama kedi ne yapıp etti ve bir ara poşetten kafasını çıkarmayı başarıp yola keşif amaçlı bir bakıştı. Kediye iki hastanenin ortak çöplüğüne getirme amacımız burasının çok zengin yiyeceklerle dolu olmasıydı. Çöpe atılan kemikler o kadar büyüktü ki on adet köpek kemirse doyardı.

Çöplerin etrafında kediye ne kadar aradımsa bulamadım. Çöplüğü parselle-yen köpek cesametindeki kedileri görünce burada yabancı bir kedinin tutuna-mayacağını anlamakta gecikmedim. Kediye bulamadığıma üzülmüştüm. Birden arkamda aksayan bir ayak sesi ile birlikte hırıltılı bir ses cınladığında ürperdim.

“Bir şey mi arıyorsun beyim?”

Karşımda sivri ve seyrek sakallı, korsanlara çok benzeyen bir kılıkta, bir ayağı total, sanki yolda bir kamyon çarpıp her yanını yamultmuş gibi duran, üzeri başı kirli tuhaf adamı görünce yüreğim ağzıma geldi.

“Yok bir şey bir kediye bakmıştım” diye kekeledim.

“Ha şu cılız kediden bahsediyorsun, onu bu bölgeye sokarlar mı beyim?”

“Kim sokmaz ki?”

“Kim olacak, bak etrafına, her köşe başını şu iri yarı kediler tutmuş, işte bunlar onu dün hemen kovaladı buradan, zavallı kedi canını zor kurtardı.”

Benim çöpçüyle bütün konuşmam bu kadardı. Yaklaşık beş yıl onun ve beklediği çöplerin yanından geçtim ama hiç konuşma fırsatımız olmadı. Çünkü çöpçü ne selam almayı sever ne de insanlarla muhatap olurdu. Sürekli çöp tanklarını karıştırır, düzeltir, akşamları çöpleri almaya gelen kamyonu refakat ederdi. Tıbbi atık sayılan kanlı irinli malzemelerin dayanılmaz kokusuna çöpçünün ciğerleri nasıl dayanırdı şaşar kalırdınız. Bir de onları bazen

eliyle karıştırması ve kamyonu yüklemesi yok muydu? Ara sıra çöpte bulduğu kendince işe yarar şeyleri bir devin yakaladığı avını mağarasına sürüklediği gibi küçük kulübesine doğru çekip götürürdü. O zaman çöpçü gözümde daha bir gizemli ve korku dolu kimliğe bürünür, onun basit işinin arkasında çok daha önemli ve tehlikeli görevlerinin saklandığını düşünürdüm.

Her insanın kendi işinde, bölgesinde ya da evinde horoz olduğu gibi çöpçü de çöplüğünde tam bir horozdu. Ama başka yere adım atar atmaz eli ayağına dolaşır, nasıl davranacağını bilemezdi. Her gün çöplerle yakın temas hâlinde olduğundan elleri ve yüzü çürümeye yüz tutmuş, bir çöp gibi karar-mış ve pörsümüştü. Onu ilk kez kendi iradesiyle görenler bile bir anlık ürperme yaşarlar, adeta bir ölünün mezardan kaçtığı hissine kapılıp korkarlardı. Onun bu ürkütücü görüntüsü, yaşamda insanlardan uzak olma eğilimini besleyerek onu büyük bir yalnızlık ve unutulmuşluğun kıyısına taşırdı. Gözden çıkarılmış, herhangi bir toplamda yer almayan, hiçbir şeye etkisi olmayan bir yaşamı vardı. Çoğu zaman kıyıya yanlışlıkla vurmuş yabancı bir cisim gibi bu yaşama ve kendisine şaşkın gözlerle bakardı.

Hastane morgunda görevli, dostluğuna ve muhabbetine doyum olmayan ama düşmanlığının da hafifçe hatırı sayılan Morgcu, özellikle namaz vakitlerinde onun oturduğu kulübenin önünden tıpkı bir leş görmüşte ondan uzaklaşır gibi hızlı adımlarla geçerdi. İlk zamanlar çöpçüye her gelip geçtiğinde selam vermeyi ihmal etmeyen morgcu, verilen bu selamı almak şöyle dursun dişleri arasından sunturlu küfürler savurduğu için çöpçüyü birkaç kez dövmenin eşiğinden dönmüştü. Morgcu sade bununla da yetinmez, ezan okunurken bile en oynak türkülerini çalan radyo sesini duyunca çöpçüye hışımla çıkışır ama onun vurdumduymaz tavrı karşısında çaresiz pes ederdi.

Morgcu bu konuda haklıydı. Birkaç kez ben de bilmeden çöpçüye selam verdiğimde bana da anlaşılmasız küfürler savurmuştu. Adeta selam kelama karşı tiki vardı. Onun bu haline morgcu ve ben çok üzülyorduk. Bazen Cuma ezanı okunurken çöpçü ayaklarını diğer sandalyeye iyice uzatıp geriye doğru yatar, radyoyu da sonuna kadar açardı. Morgcu bu duruma dayanamaz ve “Ne biçim adamsın sen, ne cumaya gelirsin ne ezana saygı gösterirsin ne de selam alırsın, seni odunla dövmek lazım” diyerek hışımla üstüne yürürdü. Çöpçü ise sanki bu sözler kendisine değil de oradan geçmekte olan başka birisine söylenmiş gibi başıyla tuhaf işaretler yapar, rahatını asla bozmazdı. Morgcu sinirden yüzü kıpkırmızı, elleri titreyerek söylene söylene camiye doğru hızla koştururdu. Camiye giden diğer yol hastane polikliniklerinin önünden geçtiği için morgcu, sakalını ve cübbesini başkalarının görmesinden çekinir ve mecburen ikinci yol olan çöpçünün mekânını kullanırdı.

Çöpçünün düşmanı yalnızca morgcu değildi elbette. Hastane civarını mesken tutmuş, kışın en şiddetli soğuklarında yalın ayak baş kabak yollar-da koşturup duran, geceleri o soğuklarda kırdan bayırda uzanıp yatan ama bir türlü içinin ateşini söndüremeyen meczup Mustafa da çöpçüyü her gördüğün-de birden sinirlenir, eline kafa gibi bir taş kapıp çöpçüyü hastanenin etrafında dört döndürürdü. Çöpçü, meczup Mustafa'yı ne zaman görse Azrail görmüş gibi titrer, eli ayağı birbirine dolaşırdı. Morgcu ise bunu bildiği için çöpçüye kızdığında sesini iyice kabalaştırarak "Meczup Mustafa geliyor haa" diyerek çöpçüden intikamını alırdı. Hiç kimseye zararı olmayan meczup Mustafa'nın çöpçüyü görünce şeytan görmüş gibi gözlerinin yuvalarından fırlaması ve sinir krizleri geçirmesini hiç kimse anlamazdı.

Çöpçünün üçüncü belalısı da meczup Mustafa'dan aşağı kalmazdı. Uzun boylu, kahverengi cübbe ve sarık giymiş, ayağında el yapımı bir çarık, elinde her daim abdest almak için taşıdığı pet şişesi ile Ali Rıza isminde kimliği belirsiz birisi daha vardı. Ali Rıza da genelde cami ve hastane çevresinde görünür, sakin ve sessiz mekânlarda yalnız kalmayı sever, akan suda abdest almaz, sürekli kendi kendine mırıl mırıl bir şeyler okurdu. Bir tarikatta olduğu her halinden belliydi. Bazı zamanlar çok öfkeli olur, önüne gelene sataşır ve kendisine yan gözle bakan herkesten hesap sorardı. O dönemlerde onun tasavvufta bir makamdan diğerine atlamak üzere olduğunu anlardık. Bazen hastane önünde simit tezgahı olan simitçi Emrah ile Ali Rıza cami bahçesinde bir sünneti eda etmek adına güreşe tutuşurlardı. İkisi de cübbeli ve sakallı olduğundan gelen geçenler korkuyla karışık bir şaşkınlıkla bu müsabakaları izlerler ve sonucu beklemeden uzaklaşırlardı.

Bir akşam vakti namazdan sonra cami görevlisi caminin kapısını kilitlemiş ve dışı demirli pencerelerini de sıkıca kapatmıştı. Yatsı namazı için camiye tekrar açtığında Ali Rıza'yı caminin içinde oturur vaziyette görünce çok korkmuş ve bize "Bu adam keramet de göstermeye başladı" diyerek dert yanmıştı.

Ali Rıza da çöpçüyü görünce kendinden geçip sinirlenir ve sık sık ona saldırdı. Üç ateş arasında kalan çöpçü son zamanlarda dengesiz hareketler yapmaya başlamıştı. Bahar mevsiminde çöp bölgesinin arka tarafındaki çiçeklerle donanmış bahçede bir yakınıyla otururken aniden fenalaşmış ve kafasını yere çarpıp bayılmıştı. Etraftan gelenlerin tüm çabalarına rağmen ayılmayan çöpçüyü çöplerin yanındaki kulübesindeki tahtanın üzerine yatırdıklarında hiçbir şey olmamış gibi ayılıvermişti. Bunu duyan morgcu "Adam pisliğin içinde yaşamaya alışmış hacı abi, elbette temiz yerde bayılır" tespiti yaparak olayı aydınlatmıştı.

Çöpçü, her gün öğle sonlarında, yumruk büyüklüğündeki özel çaydanlığıyla çay demler, çok nadir olarak birisini de çaya davet eder, ağacın gölgesinde kendisine göre keyif çatar. Bunu gören morgcu, “ehli dünya ne olacak” diyerek homurdanırdı. Bazen morgcuya “Çöpçünün bir bildiği olmasın, biz camiye giderken o sürekli keyif çatıyor” dediğimde morgcu buna daha çok sinirlenir “Ne bildiği olacak, açık bir kapı olsa biz bilirdik hacı abi” diye bana patlardı. Çöpçü ve ağır misafiri çayı içince bir tuhaf olurlar sanki zehirlenmişler gibi yavaş hareket ederler, bakışları bulanır ve üzerlerine garip bir uyku hali çöker. Üstü başı en ağır çöp kokularıyla tütsülenmiş çöpçünün elinden kabuklu yumurta bile yenmezken yaptığı çayın insanı zehirlemesine de şaşırmamak gerekirdi.

Çöpçünün çayını içmek her babayiğidin harcı değildi ama bardağı öyle keyifli ve yüksek sesle karıştırır, çayı öyle bir höpürdeterek içerdi ki insana kendisiyle ilgili bildiği tüm gerçekleri unuttururdu. Zaten bu tür insanların yaşamdan ve bize basit görünen işlerden aldığı hazzı normal insanların alması düşünülemez. Kafasını dünyanın gereksiz hesaplarıyla dolduran bir insanın içtiği çaydan, ettiği sohbetten bu kadar derin bir lezzet duyması beklenemez.

Ne camiye ne de imamı seven çöpçü bir zaman sonra ezanı dikkatli dikkatli dinlemeye başlamıştı. Sürekli kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor, söylemekte zorlandığı her halinden belli olan bir şeyleri sürekli tekrarlamaya çalışıyordu. Bunu gören morgcu “Ondan adam olmaz, kesin küfür ediyordur” diyerek olayın üstünde durmamıştı.

Çöpçüyü cami imamının odasında suçlu bir çocuk gibi otururken gördüğümde şaşkınlıktan sendelemiştim. İçeriye kimseyi almıyorlardı. Çöpçü aksak yürüyüşüyle kulübesine döndüğünde cami imamının yüzü bembeyazdı. “Çöpçü” dedi üzüntüyle. Birden kendini bırakıp ağlamaya başladı. “Bir rüya görmüş. Rüyasında kendisini çok sıkıştırmışlar. Kelime-i şahadet getirmesi için zorlamışlar. Ama o yapamamış. Birkaç gündür bana geliyor. Uğraşıyorum, kelime kelime söyletmeye çalışıyorum ama adamın dili bir türlü dönmüyor. Olacak şey değil. Olmuyor. Yapamıyor. Çok korkuyor. Üzülüyor, ağlıyor. Sanki birisi dilini tutmuş da söyletmiyor.”

Birden odaya meczup Mustafa dalıyor. Üzerinde sayısız çul çaput. Tir tir titriyor. Üşüyorum diyerek olduğu yerde zıplayıp duruyor. Şaşıyoruz. Meczup Mustafa ilk kez üşüyor. Cami imamı bir battaniye veriyor meczup Mustafa’ya. Onu da sarınıyor üstüne ama titremesi bir türlü geçmiyor.

Caminin girişinde Ali Rıza’yı görüyoruz. Çekinerek yanından geçerken aşırı derecede bir saygı ile bize yol vermek için kenara çekiliyor. Camiye gelen herkesin ayakkabılarını alıp raflara yerleştiriyor.

Morgcu ilk kez yarım saat önce camiye gelmiş, içeride oturmuş ezanı bekliyor.

MEHMET KAHRAMAN’LA SÖYLEŞİ:

“Bizi var eden şeyler başımıza gelene verdiğimiz tepkilerdir.”

Konuşan: Mustafa Alperen MERCAN

— İlk öykü kitabınız *Hece Yayınlarından* çıktı. Hayırlı olsun. Kitabınızın adıyla başlayalım. Minareden Düşen Ezan güzel bir kitap adı. Bu adın oluşumunu anlatabilir misiniz?

— *Minareden Düşen Ezan* ilk öykümün de adı. Dosya hazır olduğunda ona bir isim bulma telaşına girmiştim. Öykülerden ayrı, güzel bir isim aradım. Aklımda olanları arkadaşlarla paylaştım, fakat hiçbirini *Minareden Düşen Ezan* gibi gönlüme yatmadı. Öyle olunca bu isimde karar kıldım. Tavsiyeler de bu yöndeydi. Birkaç cümleyle *Minareden Düşen Ezan* adının oluşumunu anlattayım. Öyküde Nuri ile genç karakterin abdest alma sahnesi vardı. Bir Pazar günü *Sultan Ahmet*’te buluşurlar. Şadırvandan su sesleri gelir. O an ezanlar okunmaktadır. Böyle bir sahne. *Minareden Düşen Ezan* böyle bir anda çıktı geldi. Ben genelde öyküye önce başlık koyar ondan sonra yazmaya başlarım. Başlıksız bir sayfaya başlamak bana hep anlamsız gelmiştir. O nedenle başka bir başlıkla öyküye başlamıştım. Öykünün söylediğim sahnesine geldiğimde zihnime bu ad düştü. Benim de gönlüme yatan bir başlık oldu.

— Kitabınızdan size gelecek olursak, ilk öykünüz 2009’da *Heceöykü*’de çıktı. Bundan öncesinde yazma ve okuma adına neler yapıyordunuz?

— Lise yıllarından beri düzenli olarak okuyorum. Okumadan yazmanın olmayacağını söylemeye gerek yok sanırım. O an ulaşabildiğim ne varsa okumaya çalıştım. Ama benim için edebiyatla ciddi anlamda tanışmam okul sonrasında oldu. O yıl üniversiteyi kazanamamıştım, onun yarattığı boşluk mudur bilmiyorum, kendimi kitapların içinde buldum. Okul yıllarında şiir yazmaya çalışıyordum ama kimseye göstermiyordum. Çünkü kendime güvenim yoktu. Şiir kendi kendime bir uğraşıydı benim için. Okulla birlikte o da bitti. İşe girip düzenli bir hayatım olunca, bir ara roman sevdasına kapıldım. Daha öykü ile tanışıklığım yok. Öykü okuyorum ama öykü yazmak aklımın ucundan bile geçmiyor. Sabah akşam zihnimde roman kurgularıyla dolaşıyorum. O romanı da sonunda yazdım, fakat istediğim gibi olmadı. Ortaya iyi bir şey çıkmadı. Ayrıca uzun soluklu bir mecra olduğu için bir daha roman yazmaya cesaret edemedim.

— *Rasim Özdenören ile bu dönemde mi tanışmıştınız?*

— Evet, ama yüz yüze bir tanışıklık değil bu, mail yoluyla gerçekleşen tanışma. Rasim Özdenören'in bütün kitaplarını okumuş biri olarak gazete yazılarını da ilgiyle takip ediyordum. Hoşuma giden yazılardan sonra kendisine mail atıyordum. O maillerin içinde de yazı ile ilgili ayrıca sorular oluyordu. Şark cambazlığı misali yazma adına ipucu almaya çalışıyordum. Faydası da oldu. Öykü adına çok önemli şeyler söyledi ya da dikkatimi o alana çekti diyeyim buna. O tanışıklıktan sonra öykü yazmaya başladım. Hatta öykülerimi de kendisine yolladım. Okudumu bilmiyorum -o yoğunluğun içinde okuyacağını tahmin etmediğim için- beni Harmancı kardeşlere yönlendirdi. Sonrasında Abdullah Harmancı Hocam'la tanıştık. Onunla uzun süre öykü okumaları yaptık. Evlerimiz de yakın olduğu için her hafta konuşma imkânımız oluyordu ve saatlerce öyküler hakkında konuşuyorduk. Bana çok yardımcı olmuştur, kendisine buradan bir kez daha teşekkür ediyorum. Bu çalışmalar sonucunda 2009 yılında ilk öyküm yayımlandı.

— *“Üstesinden gelindiğinde hayatın her anından ayrı bir öykü çıkabilir. Önemli olan nereye bakacağını bilmek ve baktığında görebilmek.” diyorsunuz Heceöykü’nün 53. sayısında. Ve hemen hemen hayatın her anından öyküler görüyoruz kitapta. Bir otobüs şoföründen, Çukurca’daki askerlere kadar uzanan bir yelpazede geçiyor öyküler. Bu bakıştan biraz bahseder misiniz?*

— Gerçekten ben mi söylemişim bunu? Büyük laf olmuş, utandım. Belki birinden aşırımdır, ama kimden? Hiçbir şey olmamış gibi devam edeyim o halde. “Öykü, her dönemde, hayatın akışı, anlamı ve ritmi üzerine söz alır,” diyor Necip Tosun *Modern Öykü Kuramı*’nın sunuş yazısında. Son zamanlarda aklımda hep bu cümle var. Öykü, anlık durumları anlatmaya en elverişli tür. Öyle olunca anlattığınız konu daha bir değerli hale geliyor. Çünkü orada koskoca bir hayat var, çünkü orada insan var. Lafı dolandırmadan insana dair bir şeyler anlatıyorsunuz. Üstelik anlatacak o kadar çok konu var ki, hangisini anlatacağınızı bile şaşırtıyorsunuz. Rasim Özdenören, öykücü öykü biçiminde anlatmanın üstesinden gelen kişidir, der. Her gün binlerce fotoğraf çeker gözlerimiz ve yine her gün onlarca olaya şahit oluruz; kim hangi açıdan bakarsa onu görür o gün. Öykücü öyküleri görür, romancı romanı için malzemelerini. Ben de hayatın içinde gördüklerimi, duyduklarımı öyküye çevirmeye çalıştım.

— *“İnsan hayatı yaşayarak öğrenir. Tecrübe bu yaşantılardan damıtılanlardır.” diyorsunuz yine Heceöykü’nün 56. sayısında. Yazdıklarınız bu tecrübenin eseri mi?*

— Tecrübe iddialı bir kelime, onun yerine birikim desek daha doğru olur kanaatimce. Ama yazarken birikimlerimden faydalandığımı söylememde mahzur olmaz sanırım. Yaşadıklarım, gördüklerim, duyduklarım farklı şekillerde öyküde kendine yer buluyor. Daha çok duyduklarımdan esinlenerek yazsam da, kendi algı ve duygularımın öykülere sinmemesi düşünülemez. Yazarken hatıralar, hayaller kendince yer alıyor öykülerde. Bu da birikimin eseri diye düşünüyorum. “Tecrübeniz olmayan bir şeyi yazmanız mümkün değil, çünkü duyduğunuz, okuduğunuz, hayal ettiğiniz her şey sizin tecrübenizdir.” diyor Faulkner. Birikiminizi ne kadar iyi kullanabilirseniz yazdıklarınız da o denli etkili olacaktır.

Mehmet KAHRAMAN

— *Öykülerinizde olağanüstü olaylara pek rastlamıyoruz, mesela duvarların içinden geçen karakterler yok, gerçeklik hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?*

— Şu an hangi gerçekliği yaşıyoruz? Gerçek olan ne, olağanüstü ne? Yaşadığımız hayat o kadar gerçek ki, olağanüstülük daha sıradan kalıyor bence. Bir düşünün, bugün yaşadıklarımızı olduğu gibi film yapsalar ve biz bu filmi sinemada seyretsek ne hissederiz? Sırf daha fazla kazanmak için birilerini öldüren ülkeler, açlıktan ölen insanlar, bombaların parçaladığı cesetler, sokak ortasında cinayetler, hiç yoktan çıkan tartışmalar, düğünde sevincini silahla kutlayıp birilerini öldürenler... Bütün bunlar gerçek olabilir mi? Ben bunların gerçek olduğuna inanamıyorum. O yüzden öykülerde gerçekliği önemsiyorum. Fakat tarz olarak herkesin aynı şeyden hoşlanmasını beklemek abes olur. Fantastik anlatının da bir imkân olduğunu biliyorum. Onun da kendine göre bir okuru var. O da bir şey anlatmaya çalışıyor. Ben daha çok yaşanmış, yaşanması muhtemel olayları anlatmayı seviyorum. Onların bende bir karşılığı var. Doğrudan hayatın içinden alınan olaylar bana daha sahici geliyor.

— *Öykülerinizde dikkat çekici bir biçimde geriye dönüş, hep geçmişe gidiş var; bu konuda bir şey söylemek ister misiniz?*

— Geriye dönüş sinemada ve edebiyatta yaygın olarak kullanılan bir anlatım tekniği. Bilhassa sona yakın başlatılan öykülerde çokça uygulama imkânı bulan bir teknik. Açıkçası benim anlatım tarzıma da uyduğunu düşünüyorum. Ayrıca geriye dönüşü sadece teknik imkân olarak da görmüyorum. Şöyle açık-

lamaya çalışayım. Bugün yaşadığımız hayat geçmişin birikimleriyle oluşan bir hayattır. Yani, bugünü anlamak için geçmiş çok önemli. Mizah haline gelen bir söz var: Çocukluğunuza inmek lazım. Psikoloğa gidiyorsunuz, size geçmişten sorular sormaya başlıyor. Derin bir dalışla çocukluğunuza kadar gidiyor. Neden? Şu anki size ulaşmak, sizi tahlil etmek için o gün yaşadıklarınız gerekiyor. O gün yaşadıklarınıza bir anlam yüklediniz ve şimdiki sizi oluşturdunuz. Şu örnek daha açıklayıcı olacaktır. Kediden korkan bir tanıdığım vardı. Kediyi gördüğü anda tüyleri diken diken oluyor ve yerinde duramıyordu. Ona kediden korkulmayacağını söylemek abestir, çünkü korkuyor. Bunun sebebini şöyle açıkladı. “Küçükken bir kediyi seviyordum, yüzümü cırmaladı. O günden beri kedi gördüm mü fizyolojim değişir.” Geçmiş işte bu.

— *Bazı öykülerinizde, özellikle Aksilik'te, modernizme ait göndermeler okuyoruz. Bu öyküleri bir modernizm eleştirisi olarak okumamız mümkün mü?*

— Özellikle modernizm eleştirisi olarak görmüyorum öyküleri. Fakat yaşadığımız hayatın yansımaları ister istemez olacak, bu da öykülere akse diyor. Aksilik de böylesi bir öykü. Çalışan eşlerin karşılaştığı sorunlar Müzeyyen'in gözünden aktarılıyor. Modernizm denen şey bize belli bir hayat tarzını dayatmaya çalışıyor. Şöyle yaşarsan iyi yaşamış olacaksın, şunu yaparsan başarılı olursun gibi bir sürü ön kabullerle yaşamlarımızı şekillendirmeye çalışıyoruz. Tabii bu durumda aksilikler de yakamızı bırakmıyor. Aksilik ifadesi küçük bir sorunu çağırıştırıyor gibi dursa da aslında ironi de söz konusu burada. Aksilik dediğimiz şey bir facia aslında. Aile faciası, yaşam faciası, iş faciası... Herkeste farklı gerçekleşen bir facia. Tek taraflı bir bakış açısıyla bunları söylemiyorum. Tektipleşen, değerlerini yitiren bir toplumda her şey normalmiş gibi bir hayat beklenemez. Öykücünün gördüğü bu ise ister istemez öykülerine yansıyacaktır.

Modern hayatın bütün imkânlarını alabildiğine yaşayan biri modernizmi nasıl eleştirir o da ayrı bir sorun. Hepimiz öyle değil miyiz? Birkaç sembolik âdetten başka gelenekle ne gibi bir bağımız kaldı? Bu benim için ciddi bir sorun ama ben eleştirmiyorum, gördüğüm, yaşadığım bir durumu tespit etmek ve bir duyarlık oluşturmak istiyorum. Okurda böyle bir duyarlık oluşur mu bilemem, fakat en azından ben, yazarken kendi farkındalığımı oluşturduğumu görüyorum.

— *Yine modernizmle bağlantılı olabilecek bir soru. Yalnızlık, asosyallik ya da Er Kişi Niyetine nasıl okunmalı?*

— Her şeyi modernizme bağlamak doğru mu emin değilim. Bir günah keçisi gibi modernizme yükleniyoruz, sanki bizler sorumlu değiliz de bir başkası mesul bundan. Yalnızlıktan herkes muzdarip görünüyor. Ama aynı insan bir başkasına tahammül edemiyor. Bunun adı yalnızlık mı, hastalık mı tartışılır. Bu biraz mizaç meselesi, biraz da başkasının varlığına tahammül edememek gibi geliyor.

Ben de sosyal biri sayılmam. Kendimi yokladığımda bazen bilinçli bir yalnızlığı tercih ettiğimi görüyorum. Konuşmayı seven biri değilim, öyle olunca sosyal olmak da imkânsızlaşıyor. Aktif, konuşkan insanlara baktığımda sosyalliğin ne olduğunu anlıyorum. Sosyal olmak da onlar için bir ihtiyaç. Onlar yalnız olmak istemezler. Böyle bir çağdayız. Çağın getirdikleri bizi fazlasıyla oyalıyor. Kendimizden koptuğumuz oluyor. Özellikle sosyal medya insanın kendine bile zaman vermiyor. Nikotin bağımlısı gibi kendine bağlıyor. Şimdi çocuklar dahi sosyal medyanın esiri olmuş durumdalar. İki çocuk dışarıda yan yana duruyor ama birlikte oynamak yerine telefonlarıyla oynuyorlar. Bunu eleştirdiyseniz ne yapabilirsiniz ki. Değiştirmeye gücünüz yetmez. Kendi çocuğunuza bile müdahale edemiyorsunuz.

Er Kişi Niyetine tam da yalnızlığın sorgulandığı bir öykü oldu. Açıkçası bunalım edebiyatı mı yapıyorum dediğim oldu o öyküde, sonunda öyle olmadığına kanaat getirdim. Bence bir sorgulayıştı. Evde huzurunun olmadığını düşünen, yazmak için yalnız kalmayı ve evden ayrılmayı isteyen bir gencin gerçekte yüzleşmesiydi. Yaşamadığımız her şey bize kolay geliyor, seni rahatsız eden kimse yok, kendinlesin, istediğin zaman istediğin işi yaparsın; öyle olmuyor. İnsan bir mücadelenin içinde kendini bulabiliyor. Bizi var eden şeyler başımıza gelenlere verdiğimiz tepkilerdir. Öyküdeki genç tek başına olmasına rağmen eski tatlardan hiçbirini bulamıyor. Çünkü yalnız insanla şeytan daha çok uğraşır. Vesveseler zihnini rahat bırakmaz. Huzuru uzaklarda aramak kişinin kendini tanımamasıdır bir bakıma.

— *Öykü tekniğinize gelecek olursak; anlatımlar genellikle üçüncü tekil ve uzun öyküler. Bu konuda ne diyorsunuz?*

— Öyküler kendi anlatımını da beraberinde getiriyor. Yazarken, bunu kaçınıcı tekil anlatacağım diye düşünmüyorsun. Öykü öylece geliyor. Şimdi şunu fark ettim. İlk öyküler genelde üçüncü tekil anlatıma sahipmiş. Bunu da kendimce şöyle yorumluyorum: ilk öykülerde başkasının hayatını başka bir anlatıcıya anlattırmak. Son dönem öykülerimde ise birinci tekil anlatıcı hâkim. Bunu nasıl yorumlamalı bilmiyorum.

Öykülerin uzunluğu konusunu neye göre kıyaslıyoruz? Son zamanlarda yazılan öykülerle kıyaslayacaksak belki doğru olabilir söylediğiniz husus. Dergilerde genellikle iki veya üç sayfalık öyküler okuyoruz. Benim çoğu öykülerim de bu kıstaslara uyuyor. *Çürük Yeşil*, *Küller* ve *Mavi*, *Çocuklarımız*, sonra *Aksilik*, *Hız*, *Kariyer* öyküleri sayfa sayısı olarak kısa öyküler. Ama diğerlerinin de fazla uzun olmadığını düşünüyorum. Öyle olsa da yapacak bir şey yok zaten. Öykünün uzunluğu kısalığı değil, öykü olmasıdır önemli olan. Sayfa sayısı çok olsun diye öykü yazılmaz. Okunur olmadıktan sonra ne kadar uzun yazarsan yaz, ne fayda. Kurgu dağılır, cümleler savrulmaya başlarsa okur bir noktadan sonra okumayı bırakır. O nedenle öykünün sağlam olması önemli. O uzun diyebileceğimiz öyküleri kısa anlatmayı başarabilseydim kısa anlatırdım. Şimdilik yapabildiğimiz bu.

— *Yine anlatıma paralel olarak, öykülerin genelinde bir çocuk duyarlılığı var; belki şöyle sormak lazım, evlatların anne babayla ilişkisi. Sanki aileye bir gönderme var gibi! Vurgulamak istediğiniz konu aile mi?*

— Aile elbette çok önemli bir kurum. Hayatın temeli, yapı taşı. Dünyaya gözümüzü bir ailenin içinde açıyoruz. Yaşamımızın en kıymetli zaman dilimi orada şekilleniyor. Aile dinimizde de, kültürümüzde de önemli bir konuma sahip. Aslında bu konuda bir hassasiyet oluşturabilmeyi isterdim. Çünkü son zamanlarda aile ile ilgili, anne babayla ilgili gençlerde o kadar çok serzenişler oluyor ki üzülmemek elde değil. Toplumun yapı taşı değimiz kurum çatırdıyor resmen. Bunda zamanın etkisi olduğu gibi, televizyonun da olumsuz etkisi söz konusu. Ben de görebildiğim kadarıyla öykülerime yansıtmaya çalışıyorum. Ama bu yansıtmaya hiçbir zaman doğrudan mesaj verme şeklinde gerçekleşmiyor ya da en azından öyle olmasını istemiyorum. Anne baba hakkıyla ilgili konu açılrsa hemen herkes aynı fikirdedir, lakin iş karşılıklı ilişkiye geldi mi olaylar hiç de öyle gerçekleşmez. Hâlbuki istenen, beklenen birbirinin hakkına riayet ederek ahireti kazanmak değil mi? Ne adına, nelerden vazgeçiyoruz bunu düşünmek lazım. Kur'an anne baba hakkına özellikle dikkat çeker ve onların hakkına riayet edilmesini ister. “Biz insana anne ve babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir.” der Lokman 14’te. “Onlara öf bile demeyeceksin”, der. Tamam anne baba her şeye karışmak ister, yönlendirmek ister, ama sonuç olarak sizi kötülüğe sevk etmiyorlarsa onları memnun etmek gerekir. “Allah’ın rızası anne babanın rızasına, Allah’ın gazabı da anne ve babanın gazabına bağlıdır.” hadisini iyi anlamalıyız. Böyle düşünüyor ve inanıyorum. Bu inancım kısmen de olsa öykülerime yansıyor. Şöyle de söylenebilir: Bu konuyu çok önemsedığım için gördüklerim bunlarla ilgili oluyor.

— *Son olarak, birlikte geçirdiğimiz süreleri göz önünde tutarak; hareketli bir iş hayatınız yok, hareketli olayların içinde pek değilsiniz, trafikte bile çok soğukkanlısınız, fakat yazdığınız öykülerdeki karakterler epey hareketli; mesela “Minareden Düşen Ezan”daki Nuri epey hareketli bir karakter. Bu konuda ne diyorsunuz?*

— İçimde ne fırtınalar esiyor haberin yok demeyi isterdim, fakat diyemiyorum. Sakin bir hayat yaşamayı seviyorum. Hız, hareket bana göre değil. Açıkçası hareketli insanlara da imrenmiyorum değilim. Sanki daha güzel yaşıyorlarmış gibi geliyor. Fakat ben de pek monoton bir hayat yaşamıyorum. İmkân buldukça seyahat ediyorum. Çocuklarımla doğa yürüyüşü yapıyorum. Yaptığım her şey yine sükûnet üzere. Bu yaratılışla da ilgili galiba. Ne kadar istesem de hareketli olmayı beceremiyorum. Faulkner mi demişti: yaşayabilenler yaşar, yaşayamayanlar yazar, diye. Ben de Allah’ın verdiği imkânı yazarak değerlendirmeye çalışıyorum. Kendi yaşadığım şekilde yazacak olsam bunalımdan başka bir şey çıkmazdı galiba. Çünkü sürekli sorgulayan biri olarak ne anlatabilirsiniz ki! Kendimle çelişiyor görünse de öykülerde de yapmaya çalıştığım şey bu sanırım. Sorgulamak! Hayatımı, davranışlarımı, düşüncelerimi, inançlarımı, tutumlarımı, kısacası kendimi sorgulamak.

Nuri de bu sorgulamaya katkı sağlayan karakterlerden biri. Onun öyküsü diğerlerinden farklı elbet. Yaşadığı hayat öyle olmayı gerektiriyor. Dışarıdan bakınca insanın hoşuna gidiyor, ama ruh sağlığı yerinde olan biri böyle bir hayat yaşamak ister mi? Bence istemez. Hem bu dünyanın hem de ahretin gidiyor. Değer mi? Nuri gibi hareketli karakterler azdır öykülerimde. Genelde durağan kişiler ön plandadır. Bunlar hayatlarını sorgularlar, can yoldaşı ararlar ya da yanlarındaki insanlarla birlikte bir şey yapmak isterler. Fakat kimse istediği şeyi yapamadan ölür gider. Hayat bu. Hiçbir şey bizim istediğimiz gibi olmayacak. Olana razı olup, sinirsiz, stressiz, sakin bir yaşam sürmek lazım. Hayatımızı öykü ve okuma ile güzelleştirebiliyorsak ne mutlu. 📖

MÜZEYYEN ÇELİK

MİNAREDEN DÜŞEN EZAN
“HAYAT BOYU ÖYKÜLER”

Mehmet Kahraman’ın ilk öykü kitabı *Minareden Düşen Ezan* raflardaki yerini aldı. *Heceöykü* ve *Mahalle Mektebi* dergilerinde öykülerini okuduğumuz Kahraman on yedi öyküyle karşımıza çıkıyor. Kitabı okuduğumda sanki bu öykülerle daha önce hiç karşılaşmamışım gibi bir hisse kapılmadım değil. Kitap sayfalarının büyüğü bu olsa gerek.

Mehmet Kahraman’ın öyküleri sade ama şık diye ifade edilebilecek tarzda öyküler. Lafı uzatmadan, süslemeden, öykünün kalbine dokunarak anlatıyor anlatacaklarını. Herkese hitap eden herkesin hayatından parçalar bulabileceği bu öyküler bambaşka bir dünyanın içinde kendi dünyamızın kapılarını aralıyor aslında. Çok çeşitli konularla nüfuz ediyor hayatımıza. Hayatımız da çok boyutlu değil mi? Evde, işte, çarşıda, sokakta, aşkta, savaşta, okulda, pazarda bambaşka maskeleri yok mu hayatımızın? İşte hayat bütün bu yönleriyle kalbimizi didikliyor bu öykülerde. Kimler yok ki! Kariyer peşinde koşan, ikilemlerinde boğulan bir kadın, yanlış evlilik yapmış bir adam, ölümün nefesine eriştiği bir maganda, kendini dindar olmaya adanmış ama ailesinden sevgiyi esirgeyen bir kadıncağız, çocukluğunun güzel anılarından kurtulup hayata tutunamayan bir dolu insan. Ve pencere önündeki insanlar, perdelerin arkasındaki insanlar. Pencere ve perde önemli bir yer tutuyor yazarın öykülerinde.

İnsanın daima çekirdekte olduğu bu öykülerde hayatın koşuşturmacasında biz de âdeta savruluyoruz. Olaylar o kadar hızlı ki nefesimiz kesiliyor okurken. Hâl böyle olunca da fiillerin fazlaca yer tuttuğunu söyleyebiliriz Kahraman’ın öyküsü için. Hayatın gürül gürül akışında bir öykünün içindeyiz ve akış hızı hiç durmuyor. Durduğunda ölüyoruz zaten ve bazı öyküler durduğunda kahraman da ölüme gidiyor. Fiillerin bu yoğunluğuna rağmen betimlemelere boğulmaz onun öyküsü. Kader gibi net bir ifadesi vardır. Bu ifadeler bazen kullanılan tek bir kelimeyle can bulur. Hiç der ve biter cümle. Hiç de kısa ama net bir cümledir neticede.

Fiillerin yoğunlukla kullanıldığı hızla akan ve betimlemelerden ve sıfatlardan kaçınılan bu öyküde Kahraman anlam zenginliğini nasıl sağlıyor peki?

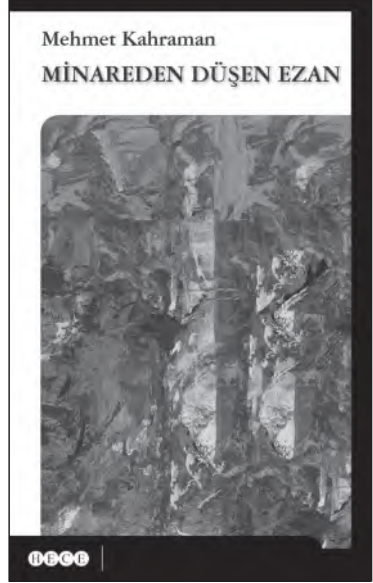
Okuyanlar bunu görecektir. Onun öyküsü derin ve anlamlı benzetmelerle zenginleşir. İnsanın vay be dediği cinstendir bu benzetmeler. Bazı öykülerde olduğu gibi sırtmaz da. Gibi.... Gibi..... gibi..... şeklinde gitmez. Öykünün kendi gidişatı içinde üslubuyla eritir o benzetmeleri. Bu benzetmelerin yarattığı çağrışımlar okuyucunun dimağına yerleşir ve bu duruş ancak böyle güzel ifade edilebilir dedirtir insana.

Gerçekten bir an olsun ayağını çekmiyor yazar ayrıca. Onun öyküsünde karavana atılmış bir kurgu ya da cümle kendine yer bulamıyor. Postmodernizmin özenti- li gerçekdışılıkları onun öyküsüne uğramamış işte bu yüzden de yalnızca bu zamana değil tüm zamanlara hitap etme gücünü taşıyor. Ya yazar burada ne anlatmak istemiş sorusunu soramıyorsanız bu öykülerde.

Özellikle anlattığı kadın karakterlerdeki derinliği ifade edişi dikkate değerdir Kahraman'ın. Sert mizaçlı, kariyer sahibi, dünya hırslısı, çilekeş kadınlar doldurur sayfaları. Bu kadınların iç dünyalarına çelişkilerine dalar gideriz. Böylece onları anlamaya da çalışırız. Yargılamadan önce, kesip atmadan önce anlamaya çalışırız onları. Neden sert ve neden dünyaya dönmüş yüzünü bütün gövdesiyle. Herkesin anlaşılmayı hak eden bir yanı vardır ve bu öykülerde biz en çok da bunu görürüz.

Ve sevgi. Sevilmenin güzelliğinden bahseder “Kariyer” öyküsündeki Hülya. O sevmemektedir ama çok sevilmektedir. Bunun güzelliği karşısında büyülenmiştir âdeta ve hiç tarzım değil dediği birinin ona âşık olması üzerine kafası ciddi derecede karışmıştır. İçindeki gelgitleri çok iyi aktarır yazar. Onu seven kişiyi kendi hayatına layık görmemektedir ama sevgi öyle güçlüdür ki onunla ilgili konuşmak ister ve bir yanı istemese de onu düşünmeye devam eder.

“Söz Ola” başlıklı öyküyse çağımızın belki de üzerinde en çok düşünmemiz gereken olgularına yöneltir sorularını. Bu eğitim nasıl ve bu gençlik nereye gidiyor? Bu soruları edebiyat üzerinden anlatmaya çalışır yazar. Yer yer öyküden sıyrılıp düşüncelerini ifade etme amacıyla yazılmış bir metne

kaysa da değindiği konular sebebiyle çok önemli olan bu öyküye tezli öykü de diyebiliriz.

Bütün öyküler kendi içlerinde bir yerlere dokunup hayatın derinlerine işlemişlerse de beni en çok etkileyen ve bende anlam bulan öykü “Görünmeyen” öyküsü oldu. İnsanın hayatta ve kendi içindeki yolculuğunu bu öykü oldukça çarpıcı bir üslup ve sağlam bir dille aktarmış bize. İnsanın saf ikilemden ve gelgitlerden oluştuğunu dönüp geriye baktığında değiştirmek istediği şeylerin çokluğunu ve mutlu insanlara imrenmeyi oldukça başarılı bir şekilde görüyoruz bu öyküde. Belki de kitaptaki son öykü de bu öykünün bir noktasından doğmuş bir öyküdür. Çünkü o öyküde insana en zor sorulardan birini sorduruyor yazar: Nasıl biri olmak isterdin, sorusunu eşine soruyor öykü kahramanı. Her insan için cevabı oldukça zor ve yıkıcı bir soru bu. Çoğumuzun züğürt tesellisi gereği şu anki kendim olmak isterdim şeklindeki cevabı da öyküde soruyu soran kişiyi tatmin etmiyor ki işin sonu bambaşka bir sürece doğru ilerliyor. Sonra ne mi oluyor? Okuyun görün derim. Çünkü *Minareden Düşen Ezan*’daki öykülerde sen varsın sayın okuyucu.✍

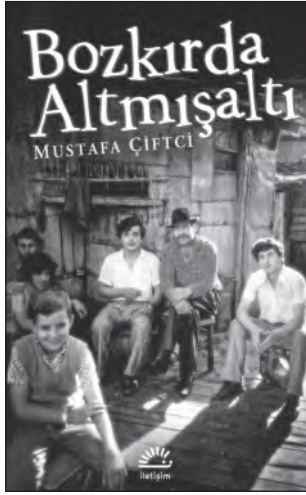
BOZKIRDA ALTMİŞALTI**Mustafa ÇİFTÇİ****İletişim Yayınları**

Mustafa Çiftçi ilk öykü kitabı *Adem'in Kekliği ve Chopin*'de dikkat çekici bir çıkış yakalamıştı. Çiftçi, doğrudan sadeliğe yöneliyor öykülerinde. Neredeyse hiç tasvir, iç konuşma, benzetme olmaksızın olayın kendisini anlatıyor. Yazdıklarına klasik metinler bile denilebilir. Ama bunu bilinçle yaptığı, özellikle Mustafa Kutlu'nun açtığı yolda ilerlediği görülüyor. Yozgat'ı merkez alıp, Yozgat'tan ayrılan insanların, özellikle yoksulların dünyasına bakıyor. Tam da burada modernizmin aldırma mazlığına, acımasızlığına ulaşıyor. Yoksul insanların küçücük dünyalarında yaşadıkları savaşı aktarıyor. Kaybedişlerini, hayata tutunma çabalarını ve aşklarını işliyor.

Çiftçi, ikinci kitabı *Bozkırda Altmışaltı*'da da benzer duyarlılığı sürdürüyor. Öykülerde, yaşadığı Yozgat'a odaklanarak, memleketinden insanlık manzaraları aktarır. Çiftçi öykülerde, tasvire, modern öykünün imkânlarına başvurmada doğrudan karaktere ve olayın kendisine odaklanarak öykülerini oluşturur. Taşra'yı mekân olarak seçerek anlatımda bir sahihlik duygusu yaratır. Tüm öykülerinde, anlatmaya odaklı bir biçim geliştirerek, Esendal'ı Mustafa Kutlu'yu izler. Diyaloglara, yerel deyişlere yaslı anlatımı ve sohbet anlatılarından beslenen tutumuyla geleneksel hikâyeyi anımsatan bir yön tem izler.

Kitaba “Handan Yeşili” öyküsü ile giren yazar kitabın en başarılı öyküsüne de imza

atmış olur. Bir imkânsız aşkı anlatan öykü, diğer öykülerden daha kısa, daha yoğun ve uzayarak etkisini yitirmeyen başarılı bir öyküdür. Diğer yandan Çiftçi'nin çok sevdiği memleket havasını da, oranın deyişlerini de, anlayışını da metne aktarır. Öykü aynı zamanda modern öykünün gereklerini de yerine getirir. Ancak uzun öykülerden yeni düzene ayak uyduramayan kokucu Aziz Efendi'yi anlattığı “Kara Kedi” ile yıllar

sonra buluşan iki eski dostu anlattığı “Ensesi Sararmış Adamlar”da vuruculuk ve etki uzun ve dağınık olduğu için azalır. “Ankara’daki Evlatlar”da bu vuruculuk yeniden yakalanır. Bu öyküler öyküdeki söz iktisadının önemini yeniden gündeme getirir.

“Handan Yeşili” öyküsü sadelikle başarılımış öyküleme iyi bir örnek.

AHMET ERSOY

OLİVYA ÇIKMAZI**Nazlı KARABIYIKOĞLU****Alakarga Yayınları**

2011’de *İskele* ile bir ilk kitap başarısı yakalayan Nazlı Karabıyıkoglu *Olivya Çıkmazı*’nda yeni bir başarıya imza atıyor.

Nazlı Karabıyıkoglu’nun *Olivya Çıkmazı* “şehir”, “yalnızlık/ayrılık” ve “yazı” üçgeninde oluşur. Şehir öykülerin odak noktalarından biri. Şehir insanların üstüne bir kâbus gibi çökmüş, nefes aldırılmamaktadır. Bazı insanlar ise şehrin boğan, bunaltan nefes aldırılmayan baskısından kurtulup kendi olmak ister. Ama onları bekleyen yalnızlık, kimsesizlik, dışlanmışlıktır. Yolları

yalnızlığa çıkan bu insanların çoğu yazardır ve yazının temel sorunlarıyla karşı karşıyadırlar.

Karabıyıkoglu şehre yabancılaşmış, şehrin dışına düşmüş, başka bir hayat yaşamak isteyen yalnızların dünyasını aktarır. Genellikle kadın dünyasına eğilirken onların kısırılmışlığını ve çıksızlığını örnekler. Şehirdeki yalnızlar çoğunlukla kadınlardır. Ressam, yazar, yaşlı kadın bu şehrin kurbanlarıdır. Bu yalnız, kısırılmış kahramanlar sanılara, giderek hastalıklı hâllere sürüklener. Bölüm bölüm şehre direnen insanların bu mücadeleleri işlenir: “Mayalı Düşler”, “Kara Benek”...

Anlatıcı neyi anlatırsa anlatsın bir şekilde yazma sorunları gündeme gelir ve yazı, yazma, öykü oluşturma sorunları öyküde gündeme getirilir. “Çamurlu Roman”, “Kartal Tibet”, “Çok Açken ve Biri Bakarken” bunlardan bazıları.

Nazlı Karabıyıkoglu *Olivya Çıkmazı*’nda öyküsünü bir üst seviyeye taşıyor. Dilde tutarlı, anlatımda rahat bir üslup sergiliyor. Bazen fazla ayrıntılarda boğulması, bir açıklık ve mesele üretememesi onun öyküsünün temel eksikliği. Ancak kitap bir bütün olarak bir başarıyı yansıtıyor. ̈

AHMET ERSOY

OKUR POSTASI

Nalan BARBAROSOĞLU

Alakarga Yayınları

Nalan Barbarosoğlu, *Ne Kadar da Güzeldir Gitmek* (1996), *Her Ses Bir Ezgi* (2001), *Ayçiçekleri* (2002), *Gümüş Gece* (2004), *Yol Işıkları* (2009) kitaplarından sonra *Okur Postası*’nı (2014) yayımladı.

Nalan Barbarosoğlu, öykülerinde, ağırlıklı olarak ölümlerin, ayrılıkların, terk edilmişliklerin ardından yalnızlığa gömülüp bütün bu acıları yaşayan kahramanların kendileriyle, hayatla yüzleşmelerini anlatır. Kahramanlar, derin bir yanılgı olarak yaşadıkları hayatın bir yerinde, acılı bir sarsıntıyla geçmişlerine döner; tüm bu yaşananlarla ödeşir; acıların, yalnızlıkların ve yanlışlıkların envanterini çıkarırlar. Hep ayrılımlar, kaybetmeler üzerine eğilir. Derin, ince bir sızıyı anlatır; çocukluğun, genç kızlığın, babasızlığın, aşksızlığın ince sızısını. Ayrılık sonrasını, kopuş sonrasını yazar; oradan, eksik, yanlış yaşanan hayata bakar. Anlatıcının biriktirdiği acılar, anılar, sesler, zembereğinden boşalır, geriye doğru açılmaya başlar. Her şeyi o âna, anlatım ânına toplar, bu ışıltıdan kendine bir yol, iz arar. Sanki hayat, anlatım ânında tüm gizlerini

ortaya serer. Bu apaçık bir aydınlanma ânıdır. Hiçbir zaman kendi olamamış, hayata bir şekilde yenilmiş, kıyıya vurmuş kahramanlar, varla yok arası kişiliklerinden kurtulmak, yeni bir kimlikte, yeni bir sabaha uyanmak isterler. Hüzünle kaçırılmış güzelliklere bakarlar. İçlerinden başka bir yere gidemeyen bu kahramanlar için kaçırılmış güzelikleri yeniden yaşamak, gideni geri getirmek mümkün müdür? Anlatıcı bu soruların yanıtını ararken vardığı yer melankoli durağıdır.

Nalan Barbarosoğlu'nun son kitabı *Okur Postası*, yirmi sekiz yazara yazılmış mektuplardan oluşuyor. Mektup biçiminde yazılmış öykülerde, çeşitli sosyal gruplardan oluşan bu okurlar, (bakkal, şoför, mühendis vb.) kendilerini özdeşleştirdikleri yazarlara mektuplar yazarlar. Bu mektuplarda insanlık durumları, ülkenin yaşadığı toplumsal, siyasal olaylar, bireysel acılar yer alır. Burada okuru hayatı ile eseri içselleştirmiştir. Okunan hikâye/roman ile okurun hayatı iç içe geçer ve kitaplar okurun hayatını anlamlandırmada bir ışık, kılavuz görevi görür. Mektup yazarı okurlar, roman/öykü kahramanları ile kendi yaşadıkları arasında bir bağ kurar. Böylece hem eserlerin hayata dönük yüzleri açık edilirken bir yandan da alttan alta bir öykü eleştirisi geliştirilir.

Okur Postası, Nalan Barbarosoğlu öykücülüğünde yepyeni bir açılım. ☺

BÜLENT GÜLER

ÖYKÜ YAPIM ÇALIŞMALARI

Doğukan İŞLER

Dedalus Yayınları

Doğukan İşler, ilk kitabı *Öykü Yapım Çalışmaları*'nda, postmodern anlayışa yash, yenilikçi, deneyici bir yaklaşım sergiler. Üstkurmaca, gerçek ve gerçek dışının iç içe geçmesi, dil oyunları, metinde anlatıcının sürekli devrede olması, birden fazla bakış

açısı, tamamlanmamış anlatılar onu postmodern tutuma yaklaştırır.

Doğukan İşler öykülerde, daha çok bilinç akışı şeklinde, kelime ve kuram çağrışımlarına yash, Oğuz Atay'ı hatırlatan, parlak, zeki bir anlatımı yeğler. Edebiyat, hayat, felsefe metinlerin odağındadır. Yaşanan karşıtlıkların, saçmalıkların, kaosu üzerine kurulu gücünü tümüyle ironiden alan bir modern hayat eleştirisi oluşturur. Öykülerinin tümünü, yazı, yazmak ve edebiyat temaları üzerine oturtur. Edebiyatın kendisi öykülerin ana sorunsalıdır. Bu nedenle kahramanların/anlatıcıların çoğu yazardır. Kurgu içinde kurgu, okuru öykünün yazılış sürecine ortak etme, başka metinleri öyküleme dayanak yapma (metinler arasılık) anlayışı öykülerde baskın yaklaşımlardır. "Oyun"a dayalı, gariplikler, tuhaflıklar, şaşırtmalardan beslenen öyküleri tercih eder.

Sık sık ironiye, kara mizaha başvuru. Edebiyatın kendisi de aslında bir oyun ve yanılsamadır. Ayrıca oyun ve yanılsama araçlarıyla gerçeğin görece olduğu, en azından birçok görünümü olduğu öne çıkarılır. Metinlerarası ilişkiler onun en tipik anlatım özelliklerinden biridir. Kitapları, şairleri, romancıları, öykücülerini öykülerin merkezine oturtur. Borges, Gogol, Dostoyevski, Sait Faik, Faulkner, Kafka, Oğuz Atay hem eserle-

riyle hem de kişilikleriyle metinlerde gezinirler. Orada, bu büyütlü dünyada gezintiler yapar. İroni, oyunsuluk, metinlerarasılık, üstkurmaca yaklaşımları onu Murat Gülsoy, Murat Yalçın ve Ayfer Tunç çizgisine yaklaştırır.

Öykü Yapım Çalışmaları parlak, ışıltılı bir öykücünün habercisi. 📖

RIZA AKIN

KIYMİK

Aysun KARA

Ayizi Yayınları

Aysun Kara son dönem öykücülüğümüzün önemli isimlerinden biri. 2010 Orhan Kemal Ödülü’nü kazandığı *Panovaroş* ile iyi bir çıkış yapan yazar, *Kıymık* ile öyküsünü ileri bir seviyeye taşır.

Aysun Kara, *Kıymık*’ta kocasını terk eden, kocasının terk ettiği kadınları, savaş atmosferinde hiç kuş görmemiş çocukları, çocuk yaşta evlendirilen kızları, masalları başlarına yıkılan çocukları bir başka deyişle hayatın dışına düşmüş, kıyıya vurmuş insanları anlatır. Onun kahramanlarının eline kıymık batar, gözüne kum kaçar. Aslında bütün bunlar bir ömür sürececek olan acının görünen simgeleridir. Hayat

bir başına yüküdür zaten. Kara, öykülerde kadın-erkek, yazı-yazar, şiir-öykü ilişkilerini irdeler. Özellikle ölüm olgusu ve insanların ölüm karşısındaki tutumlarını odak alır. İntihar kimi öykülerin temel vurgusu olarak öne çıkar.

“Çizgi”, “Saman Sarısı Heves”, “Aslında” öyküleri, şiirsel, derinlikli bir yaklaşımla iç yakıcı bir acıyı anlatır. Öykülerin derinlikli yapısı, lirik dili ve

etkili/vurucu iletişimiyle onun öyküdeki en güçlü damarı olur. Metaforik, sembolik öykülerde başarılıdır ve “Kıymık” bunların başında gelir. Ne var ki bazı öykülerde ileti derinlere gömülür ve birden fazla okunmayı gerekli kılar.

Aysun Kara, dili özenli, dikkatli ve işlevsel kullanır. Ayrıntıları incelikle hikâye eder, geriye dönüşlerde yüreğe dokunan insanlık hâllerini öne çıkarır. Öykü kişileri hayatla yüzle-

şirken kalıcı bir deneyimi de aktarmış olurlar. Gerçekçi gözlemler insani duyarlılıkla harmanlanır.

Kıymık, iyi bir öykücünün habercisi bir kitap: “Parmağım buğulu camda kaydıkça başına buyruk bir hikâye kılığına giren çizim alıp başını gidiyor.” 📖

RIZA AKIN

